ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\D\Dumas Alexander_Dumas Alexander - Josef Balsamo 1.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

1. Hromová hora

Několik mil od císařského města Wormsu, na levém břehu Rýna směrem k prameni říčky Selz začínají první řetězce pohoří; jejich zježené hřbety se podobají stádu vyplašených buvolů prchajících k severu a mizících v mlze.

Hory se vypínají svými úbočími nad dosti pustou krajinu a tvoří jakýsi průvod nejvyšší z nich; mají jména, která zdůrazňují jejich tvar nebo nějakou místní tradici: Královo křeslo, Kámen šípkových keřů, Sokolí skála, Hadí hřbet.

Nejvyšší ze všech je Hromová hora, jejíž žulové čelo je ověnčeno troskami.

Když k večeru houstnou stíny buků a poslední zmírající sluneční paprsky zlatí vrcholky této rodiny horských obrů, zdá se, že ticho pomaloučku sestupuje po vznešených stupních až na planinu a mocná, neviditelná ruka že odhrnuje z jejich úbočí modravý závoj se zářícími hvězdami a rozprostírá ho na svět unavený hlukem a celodenní prací. Vpodvečer všechno neznatelně přechází k spánku. Na zemi i ve vzduchu všechno usíná.

Jedině říčka, o níž jsme se už zmínili - místní lidé jí říkají Selzský potok - pokračuje pod smrky na břehu ve svém tajemném běhu; nezastaví ji den ani noc, protože musí dospět do Rýna, který je její věčností; písek v řečišti potoka je tak jemný, jeho rákosí tak pružné a okolní skály tak měkce vatované mechem a lomikámeny, že není slyšet zašplouchání ani jediné vlnky od Morsheimu, kde potok pramení, až k Freiwenheimu, kde ústí.

Kousek nad jeho pramenem vede do Danenfelsu, mezi Albisheimem a Kircheim-Polandem, mezi dvěma strmými skalními stěnami křivolaká cesta, rozbrázděná hlubokými vyježděnými kolejemi. Za Danenfelsem se lesní cesta mění v pěšinu, která se zužuje a mizí, až se úplně ztratí; oko marně hledá, ale nenajde nic jiného než nesmírný svah Hromové hory, jejíž tajemný vrcholek, často navštěvovaný božím poslem, jak už její jméno naznačuje, se ztrácí za pásmem zelených stromů jako za neproniknutelnou zdí.

Octne-li se pocestný pod stromy hustými jako duby antické Dodony, pak ho nikdo ani za jasného dne z planiny neuvidí; i kdyby jeho kůň byl ověšen i nejzvučnějšími rolničkami jako španělská mula, nikdo jejich zvonění neuslyší; i kdyby byl pokryt sametovými a zlatými čabrakami jako císařův kůň, ani jediný purpurový nebo zlatý odlesk by nepronikl listím, tak vydatně tlumí hustý les zvuk a jeho temný stín barvy.

Ještě dnes, kdy i ty nejvyšší hory se staly pouhými pozorovatelnami, kdy ty nejhrůzostrašnější a nejpoetičtější legendy vzbuzují na rtech pocestného pouze pochybovačný úsměv, ještě dnes tento kout děsí a vzbuzuje takovou úctu, že o přítomnosti člověka v těchto místech svědčí pouze pár chalup roztroušených v úctyhodné vzdálenosti od tajemného pásma horských vrcholů a několik stezek vedoucích do sousedních vesnic.

Na těchto samotách bydlí mlynáři, kteří na říčce vesele melou obilí a mouku vozí do Rockenhausenu a Alzey, nebo pastýři, kteří honí svá stáda do hor a v neznámých hlubinách pralesa se třesou i se svými psy hrůzou, když nějaký staletý smrk padne věkem.

Jak jsme již podotkli, tyto končiny jsou smutně proslulé a stezka, která se ztrácí za Danenfelsem v horském vřesu, nedovedla vždycky dobré křesťany do přístavu spásy, jak říkají i ti nejodvážnější.

Snad i některý z nynějších obyvatelů slýchal ještě od svého otce nebo děda, co se teď pokusíme vyprávět i my.

Dne 6. května 1770 ve chvíli, kdy se vody velké řeky zbarvily růžovobílým pableskem, to jest ve chvíli, kdy pro celé Porýní slunce zapadá za špičkou věže štrasburské katedrály, která je dělí na dvě ohnivé polokoule, objevil se za vesnicí Danenfels muž, jenž přijel na koni z Mohuče přes Alzey a Kircheim-Poland a pustil se po stezce; jel po ní, dokud byla patrná, a když mu úplně zmizela, sesedl s koně a uvázal ho za uzdu k prvnímu smrku obávaného pralesa.

Kůň neklidně zaržal a hustý les jako by se při tomto nečekaném zvuku zachvěl.

"No tak, no tak! Jen klid, můj milý Džeride, ujeli jsme dvanáct mil a cesta skončila, alespoň pro tebe," říkal jezdec svému koni.

Potom se pocestný pokusil proniknout pohledem do hloubi lesa; stíny však byly už tak husté, že nebylo možno rozlišit černé masy stromů od ještě temnější černi.

Když skončil neúspěšně prohlídku, pocestný se vrátil ke koni, jehož arabské jméno naznačovalo, odkud pochází i jak je rychlý, objal pažemi koňskou šíji a přiblížil ústa k nozdrám koně, z nichž se kouřilo.

"Sbohem, můj statečný koni, jestli tě už víckrát neuvidím, sbohem."

Pocestný se při loučení rychle rozhlédl po okolí, jako by se obával, že ho někdo uslyší.

Kůň potřásl šíjí s hedvábnou hřívou, zahrabal přední nohou a zaržal, jako kdyby na poušti ucítil, že se přibližuje lev.

Pocestný tentokrát pouze přikývl a usmál se, což mohlo znamenat:

Nemýlíš se, Džeride, zde opravdu hrozí nebezpečí.

Ale protože neznámý dobrodruh se patrně už předem rozhodl s nebezpečím nebojovat, vytáhl z oblouku sedla dvě krásné pistole s cizelovanými hlavněmi, s pozlacenými rukojeťmi, vyprázdnil je, vyndal z nich ucpávku i kulku a nakonec vysypal střelný prach do trávy.

Potom pistole pečlivě uložil do pouzdra u sedla.

Ale to nebylo všechno.

Pocestný měl na opasku zavěšený meč s ocelovou rukojetí; odepjal opasek, ovinul ho kolem meče a zastrčil pod sedlo tak, že špička meče směřovala ke koňovým slabinám a rukojeť k lopatkám.

Když konečně skončil toto podivné odzbrojování, pocestný si otřel zaprášené boty, navlekl si rukavice, prohledal kapsy, a když našel nůžtičky a nůž se střenkou vykládanou perletí, hodil je za sebe a ani se nepodíval, kam dopadly.

Když to učinil, poplácal naposled Džerida po zadku a nadechl se, jako by se chtěl přesvědčit, kolik vzduchu se mu vejde do plic; marně se rozhlížel, zda na stezce někoho uvidí, a potom nazdařbůh vstoupil do lesa.

Domníváme se, ze nyní je vhodný okamžik, abychom svým čtenářům podrobně popsali cestujícího, který má v našem vyprávění hrát významnou úlohu.

Muž, který tak odvážně vstoupil do lesa, mohl být třiceti až dvaatřicetiletý, byl o něco vyšší než střední postavy, ale tak pěkně utvářené, že člověk přímo cítil, jak v jeho silných a pružných pažích proudí síla a obratnost. Měl na sobě jakýsi cestovní černý redingot s dírkami obšívanými zlatou nití; šosy vyšívaného kabátce vykukovaly pod posledními knoflíky redingotu a přiléhavé kožené kalhoty zdůrazňovaly nohy, které by mohly být modelem pro sochaře; na dobře formovaných nohách měl střevíce z měkké kůže.

Obličej pocestného se vší pohyblivostí jižních typů byl podivnou směsicí síly a jemnosti: zdálo se, že jeho pohled může vyjadřovat všechny pocity, a když na někom utkví, proniknout do hlubin duše a osvítit je světelnými paprsky. Jeho snědé tváře - to bylo vidět na první pohled - opálily paprsky palčivějšího slunce, než je naše. Velká, ale pěkně utvářená ústa se otvírala, aby dala zasvítit dvěma řadám nádherných zubů, které se v opálené tváři zdály ještě bělejší, než ve skutečnosti byly. Nohy měl dlouhé, ale štíhlé; ruce malé, ale silné.

Sotva pocestný, jehož podobu jsme zběžně načrtli, udělal deset kroků pod černými jedlemi, uslyšel, jak někdo rychle běží k místu, kde zanechal koně. Škubl sebou, není nejmenších pochyb, že se chtěl obrátit, ale svůj pohyb nedokončil. Přesto však nemohl odolat touze dovědět se, co se stalo s Džeridem; vystoupil proto na špičky a zadíval se do průseku; Džerid byl odveden neviditelnou rukou za uzdu a už zmizel.

Čelo neznámého se lehce nakrabatilo a jakýsi lehounký úsměv mu zahrál na plných tvářích a v jemně modelovaných koutcích úst.

Pak pokračoval v cestě do hlubin lesa.

Soumrak zvenčí pronikal mezi stromy a vedl jeho chůzi ještě několik kroků; brzo však zmizel i tento slabý světelný odraz a pocestný se octl v tak černé noci, že se bál, aby nezabloudil, když ani na krok nevidí; proto se zastavil.

"Dobře jsem dojel až do Danenfelsu," řekl hlasitě, "protože z Mavence vede do Danenfelsu cesta; dobře jsem dojel z Danenfelsu na Černé vřesovisko, protože z Danenfelsu na Černé vřesovisko vede stezka; dobře jsem se dostal z Černého vřesoviska sem, ačkoli tu nevede žádná cesta ani stezka, ale viděl jsem les; tady se však musím zastavit, protože ani na krok nevidím."

Sotvaže domluvil - francouzsky, míchaje v to slova ze sicilského dialektu - náhle se asi padesát kroků před ním objevilo světlo.

"Děkuji, ať mě světlo vede, půjdu za ním."

Světlo se hned dalo na pochod, neblikalo, nekymácelo se, pohybovalo se stejnoměrně vpřed jako fantastické plameny na našich jevištích, které řídí strojník a režisér.

Cestující ušel ještě asi sto kroků, když náhle ucítil lehký vánek, jako by mu někdo foukl do ucha.

Zachvěl se.

"Neotáčej se, nebo jsi synem smrti!" řekl mu hlas po pravici.

"Dobrá," odpověděl bez mrknutí neohrožený pocestný.

"Nemluv, nebo jsi synem smrti!" ozval se hlas zleva. Cestující se beze slova uklonil.

"Jestli máš strach, obrať se a běž zpátky na planinu, bude to znamenat, že se vzdáváš, a necháme tě odejít, odkud jsi přišel!" řekl výrazně třetí hlas, který podobně jako hlas Hamletova otce jako by vycházel ze země.

Pocestný udělal pouze posunek rukou a pokračoval v cestě.

Noc byla temná a les tak hustý, že cestující, přestože ho vedlo světlo, kráčel klopýtavě. Světlo se pohybovalo už téměř hodinu a cestující je následoval bez jediného zašeptnutí a také na sobě nedal znát sebemenší strach.

Náhle světlo zmizelo.

Cestující byl z lesa venku. Pozvedl oči; na temném nebi zářilo několik hvězd.

Šel dále směrem, v němž zmizelo světlo, ale brzy před sebou uviděl trosky, přízrak starého hradu.

V témž okamžiku zakopl.

Nějaký studený předmět se mu přilepil na spánky a přitlačil mu oči. Od toho okamžiku už neviděl ani tmu.

Navlhčený plátěný obvaz mu svíral hlavu. To cestující pravděpodobně považoval za samozřejmé, nebo to alespoň očekával, protože vůbec neprojevil snahu obvazu se zbavit. Pouze natáhl mlčky ruku jako slepec, který hledá průvodce.

Toto gesto bylo pochopeno, protože studená, suchá, kostnatá ruka sevřela prsty cestujícího.

Rozeznal, že je to ruka kostlivce; ale kdyby v kostlivcově ruce byl cit, musela by poznat, že ruka pocestného se nechvěje.

Potom pocestný cítil, jak je rychle vlečen asi sto sáhů.

Kostlivcova ruka ho náhle pustila, z čela mu spadl obvaz a neznámý se zastavil: dospěl na vrcholek Hromové hory.

2. Ten, který je

Na mýtince mezi břízami zpustošenými stářím se vypínal vchod do zřícenin jednoho z těch hradů, které feudální páni zakládali po celé Evropě, když se vraceli z křižáckých výprav.

Vstupní sály s půvabnou sochařskou výzdobou skrývaly v každém svém výklenku místo sochy chomáče kapradí a divokých květů; na bledém nebi se odrážely zubem času ohlodané klenby.

Když pocestný otevřel oči, stál u vlhkých a mechem porostlých schodů, vedoucích do hlavní chodby; přízrak s kostnatou rukou, který ho sem dovedl, se zastavil na prvním schodu.

Byl od hlavy až k patě zahalen v rubáši, pod jehož záhyby zářily prázdné oční důlky, kostlivcova ruka ukazovala na zříceniny, jako by chtěla pocestnému naznačit, že je u cíle své cesty, a že má vstoupit do zvýšeného přízemí, jehož spodní část nebylo vidět; v rozbořených klenutých oknech se však chvělo nepříliš jasné a tajemné světlo.

Pocestný sklonil hlavu na znamení souhlasu. Přízrak stoupal nehlučně po schodech a vnořil se do zřícenin; neznámý za ním kráčel stejně klidným a slavnostním krokem a rovněž vstoupil.

Brána hlavního vchodu se za ním zavřela tak hlučně, jako by zeď byla kovová.

Přízrak se zastavil v kulatém prázdném sále, potaženém černou látkou a osvětleném třemi lampami s nazelenalým světlem.

Cestující se zastavil deset kroků za svým průvodcem.

"Otevři oči," nařídil přízrak.

"Vidím," odpověděl neznámý.

Přízrak vytáhl rychle a pyšně ze svého rubáše dvojsečný meč, uhodil jím do bronzového sloupu, až kovově zaskřípěl.

Vzápětí se po celém sále nadzvedly dlaždice a objevily se nesčetné přízraky, které vypadaly stejně jako první, a každý držel v ruce dvojsečný meč; rozsadily se na stupních, jež měly stejný tvar jako sál; v nazelenalém světle tří lamp vypadaly jako kamenné sochy, které na svých stolcích zkameněly nehybností a chladem.

Tyto lidské sochy se podivně odrážely od černého čalounění na stěnách.

Před první řadou stálo sedm stolic; na těchto stolicích sedělo šest přízraků, a zřejmě to byli vůdci; sedmá stolice byla prázdná.

Přízrak na prostřední stolici povstal.

"Kolik nás zde je, bratři?" zeptal se, obraceje se na shromážděné.

"Tři sta," odpověděly přízraky jedním hlasem, který zahřměl v sále a ihned zanikl ve smuteční výzdobě stěn.

"Tři sta a každý zastupuje deset tisíc mužů; tři sta mečů, které vydají jako tři milióny dýk," řekl předsedající a obrátil se na pocestného s otázkou:

"Čeho si žádáš?"

"Uzřít světlo."

"Stezky, jež vedou na Ohnivou horu, jsou strmé a tvrdé; nebojíš se na ně vstoupit?"

"Nebojím se ničeho."

"Jakmile jednou uděláš krok vpřed, nebude ti dovoleno se vrátit zpátky. Pomysli na to."

"Nezastavím se, dokud nedosáhnu cíle."

"Jsi ochoten na to přísahat?"

"Předříkávejte mi přísahu a já ji budu opakovat."

Předsedající zvedl ruku a slavnostním hlasem pomalu vyslovoval tato slova:

"Ve jménu Syna ukřižovaného přísahejte, že zpřetrháte tělesná pouta, která vás dosud váží k otci, k matce, bratřím, sestrám, ženě, příbuzným, přátelům, milenkám, králům, dobrodincům a ke každému, komu jste snad slíbili věrnost, poslušnost anebo službu."

Pocestný opakoval pevným hlasem slova předsedajícího, který stejně slavnostně a stejně pomalu začal předříkávat druhý odstavec přísahy:

"Od tohoto okamžiku jste zbaven domnělé přísahy, učiněné vlasti a zákonům. Přísahejte tedy, že svěříte novému představenému všechno, co znáte, co jste viděl anebo učinil, četl anebo slyšel, dozvěděl se anebo vytušil, a dokonce že budete.Vyhledávat a pátrat po tom, co je skryto před vašima očima."

Předsedající se odmlčel a neznámý opakoval slova, jež právě uslyšel.

"Važte si aquy toffany1 jako rychlého, jistého a naprosto nutného prostředku k očištění zeměkoule smrtí anebo otupením těch, kdo se snaží zneuctít pravdu anebo vyrvat ji z našich rukou."

Ani ozvěna by nemohla opakovat slova věrněji, než to učinil neznámý; předsedající pokračoval:

"Varujte se Španělska, varujte se Neapole, varujte se každé prokleté země, varujte se pokušení vyjevit něco z toho, co uvidíte a uslyšíte. Ani blesk totiž nezasahuje rychleji, než by vás zasáhl neviditelný nůž, ať byste byl kdekoli na zeměkouli.

Žijte ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého."

Ačkoliv v posledních slovech se skrývaly výhrůžky, neznámý pronášel závěr přísahy a vzývání stejně klidně jako její začátek a na jeho tváři se neobjevilo sebemenší pohnutí.

"A nyní zahalte čekatelovo čelo posvátnou páskou," pokračoval předsedající.

Dva přízraky se přiblížily k neznámému, který sklonil hlavu: jeden mu přiložil na čelo červenou stužku se stříbrnými znaky, mezi nimiž se objevil obrázek Panny Marie Loretánské, druhý svázal oba konce stuhy na spodní části šíje.

Přízraky poodstoupily a neznámý opět osaměl.

"Čeho si žádáš?" zeptal se předsedající.

"Tři věci," odpověděl čekatel.

"Které?"

"Železnou ruku, ohnivý meč, diamantové vážky."

"Proč si žádáš železné ruky?"

"Abych zardousil tyranii."

"Proč si žádáš ohnivého meče?"

"Abych odstranil nečistého z povrchu země."

"Proč si žádáš diamantových vážek?"

"Abych zvážil osudy lidstva."

"Jsi připraven na zkoušky?"

"Silný je připraven na všechno."

"Zkoušky! Zkoušky!" křičelo několik hlasů.

"Obraťse," poručil předsedající.

Neznámý uposlechl a uviděl před sebou člověka bledého jako smrt, spoutaného a s roubíkem v ústech.

"Co vidíš?" zeptal se předsedající.

"Zločince nebo oběť."

"Je to zrádce, který vykonal stejnou přísahu jako ty, a vyjevil tajemství řádu."

"Je to tedy zločinec."

"Smrt."

Tři sta přízraků opakovalo: "Smrt!"

V témž okamžiku odsouzenec, ačkoli se neslýchaně vzpouzel, byl dovlečen doprostřed sálu: pocestný viděl, jak sebou trhá a kroutí se v rukou katů; slyšel jeho sípavý hlas, přestože měl ústa zacpaná roubíkem. Zableskla se dýka, odrazilo se v ní světlo lamp a pak bylo slyšet už jenom tichou ránu a úder těla těžce dopadajícího na podlahu.

"Spravedlnost byla vykonána," řekl neznámý a obrátil se k strašlivému shromáždění, jež otvory ve svých rubáších chtivě pozorovalo toto divadlo.

"Schvaluješ tedy popravu, která zde právě byla provedena?" zeptal se předsedající.

"Ano, jestli ten popravený byl opravdu vinen."

"A napiješ se na smrt každého, kdo by jako on zradil tajemství svatého sdružení?"

"Napiju."

"Ať se ti podá jakýkoli nápoj?"

"Jakýkoli."

"Přineste číš," poručil předsedající.

Jeden ze dvou katů přistoupil k čekateli a podal mu červenou a vlažnou tekutinu v lidské lebce upevněné na bronzové nožce.

Neznámý přijal číš z katových rukou a pozvedl ji nad hlavu:

"Piju na smrt každého, kdo zradí tajemství svatého sdružení," opakoval.

Potom naklonil číši ke rtům, vyprázdnil ji do poslední kapky a chladně ji vrátil katovi.

Shromážděním proběhl udivený šepot a zdálo se, že přízraky se na sebe dívají zpod rubášů.

"To je dobré. Pistoli," poručil předsedající. Ihned k němu přistoupil přízrak a nesl v jedné ruce pistoli a v druhé olověnou kuličku a střelný prach.

Čekateli se taktak uráčilo, aby se podíval.

"Slibuješ tedy svatému sdružení trpnou poslušnost?" zeptal se předsedající.

"Ano."

"I když by se tato poslušnost měla obrátit proti tobě samému?"

"Ten, kdo sem vstupuje, nepatří už sobě, patří všem."

"Uposlechneš tedy jakéhokoli rozkazu, který ti dám?"

"Uposlechnu."

"Ihned?"

"Ihned."

"Bez váhání?"

"Bez váhání."

"Vezmi pistoli a nabij ji."

Neznámý uchopil pistoli, nasypal prach do hlavně, ucpal ho kouskem bavlny, potom vložil dovnitř kuličku, zajistil ji další bavlnou a natáhl kohoutek.

Všichni chmurní obyvatelé podivného obydlí ho pozorovali s ponurým mlčením, jež přerušoval pouze vítr lomozící pod rozbitými klenbami.

"Pistole je nabita," ohlásil chladně neznámý.

"Jsi si tím jist?" zeptal se předsedající. Na čekatelových rtech přeběhl úsměv; čekatel vzal nabiják, strčil ho do hlavně a ukázal, že vyčnívá na dva palce. Předsedající přikývnutím naznačil, že je přesvědčen.

"Ano, opravdu je nabitá a dobře nabitá."

"Co s ní mám dělat?" zeptal se neznámý.

"Natáhni ji."

Neznámý natáhl pistoli a v hlubokém mlčení, jež se kolem rozhostilo, bylo slyšet jenom natahování kohoutku.

"Teď přitiskni ústí pistole k svému čelu."

Čekatel uposlechl bez váhání.

Shromáždění téměř nedýchalo; zdálo se, že světlo v lampách bledne, přízraky se změnily ve skutečné přízraky, protože každý přestal úplně dýchat.

"Pal!"

Spoušť se pohnula, z křesadla vyletěla jiskra; prach v pánvičce se vzňal, ale mihotavý plamínek nedoprovázela žádná rána.

Téměř ze všech hrudí unikl obdivný výkřik a předsedající bezděčně natáhl ruku k neznámému.

Dvě zkoušky však těm nejnáročnějším vůbec nestačily; ozvalo se několik hlasů.

"Dýku! Dýku!"

"Žádáte dýku?" zeptal se předsedající.

"Ano, dýku! Dýku!" opakovaly tytéž hlasy.

"Přineste tedy dýku," poručil předsedající.

"To je zbytečné," prohlásil neznámý a zavrtěl pohrdavě hlavou.

"Cože?" zvolalo shromáždění.

"Ano, zbytečné, zbytečné, opakuju vám to ještě jednou, protože ztrácíte drahocenný čas," volal čekatel velmi hlasitě, aby ostatní překřičel.

"Co to říkáte?" křikl předsedající.

"Říkám, že znám všechna vaše tajemství, říkám, že zkoušky, kterým jste mne podrobili, jsou dětinské hříčky a že není důstojno vážných mužů, aby se jimi zabývali. Říkám, ze tenhle zavražděný muž vůbec není mrtvý; říkám, že krev, kterou jsem pil, je víno ukryté v měchýři na druhé straně jeho hrudi pod šaty; říkám, že prach i kule v této pistoli spadly do rukojeti v okamžiku, kdy jsem natahoval kohoutek, vezměte si tedy svou neúčinnou zbraň, která je tak dobrá na strašení zbabělců. Vstaň, ty prolhaná mrtvolo: silné nevyděsíš!"

Pod klenbou se ozval strašlivý křik.

"Znáš naše tajemství! Jsi tedy vidoucí, anebo zrádce?" křičel předsedající.

"Kdo jsi?" ptalo se najednou tři sta hlasů a dvacet mečů blýskalo v rukou nejblíže stojících přízraku; meče se pohybovaly pravidelně, jako by celá skupina mířila nacvičeným šermířským pohybem na hruď neznámého.

Ten však klidně, s úsměvem zavrtěl hlavou; vlasy neměl napudrované a držela je pohromadě pouze stuha, kterou měl uvázanou kolem čela.

"Ego sum qui sum, jsem ten, který je," řekl.

Potom se rozhlédl po lidské zdi, která ho těsně obklopila. Při jeho panovačném pohledu začaly meče nestejně klesat podle toho, jak jednotlivci podléhali drtivému pohledu neznámého, anebo se pokoušeli s jeho vlivem bojovat.

"Právě jsi promluvil velmi nerozumně, nepochybně proto, že vůbec neznáš dosah svých slov," řekl předsedající.

Cizinec zavrtěl s úsměvem hlavou.

"Odpověděl jsem, co mám odpovědět."

"Odkud tedy přicházíš?" zeptal se předsedající.

"Přicházím ze země, z níž přichází světlo."

"Naše zprávy nám však ohlašují, ze přicházíš ze Švédska.

"Kdo přichází ze Švédska, může přicházet z Orientu," namítl cizinec."

"Podruhé ti opakuju, ze tě neznáme. Kdo jsi?"

"Kdo jsem? ... Budiž, hned vám to řeknu, když předstíráte, že mi vůbec nerozumíte. Dříve vám však řeknu, kdo jste vy," odpověděl neznámý.

Přízraky se chvěly a jejich meče o sebe narážely, jak je přendávaly z levé ruky do pravé a zvedaly je k hrudi neznámého.

"Nejprve ty," pokračoval cizinec, ukazuje rukou na předsedajícího, "ty si myslíš, že jsi nějaký bůh, a zatím jsi jenom předchůdce, ty jsi zástupce švédských kruhů a já ti řeknu tvoje jméno, abych ti nemusel říkat jména ostatních. Swedenborgu, nezjevili ti andělé, s nimiž důvěrně rozprávíš, že ten, kterého očekáváš, se vydal na cestu?"

"To je pravda, řekli mi to," přisvědčil předsedající a poodhrnul rubáš, aby se mohl lépe podívat na cizince.

Když odhrnul rubáš, což je proti všem zvyklostem a obřadům společnosti, objevila se úctyhodná tvář a bílý vous osmdesátiletého starce.

"Ano, po tvé levici je zástupce anglického kruhu, který je hlavou lóže Kaledonie. Buď pozdraven, mylorde. Jestli postavení vaší prababy ve vás ožije, pak může Anglie doufat, že zhaslé světlo se opět rozsvítí."

Meče se sklonily, hněv počal ustupovat údivu.

"Ach, to jste vy, kapitáne?" pokračoval neznámý obraceje se na posledního po předsedově levici. "V kterém přístavu jste nechal svou krásnou loď, kterou milujete jako milenku? Provenience2 je výborná fregata a její jméno přinese Americe štěstí, že?" Potom se obrátil k prvnímu po předsedově pravici:

"Ty, proroku z Curychu, který jsi vypěstoval vědu o fyziognomii až k věštění, podívej se mi zpříma do tváře a pověz nám hezky nahlas, zda v rysech mého obličeje nerozpoznáváš svědectví o mém poslání."

Oslovený ustoupil o krok zpátky.

"Jen do toho, jen do toho, potomku Pelagiův, jde o to, aby byli Mauři podruhé vyhnáni ze Španělska. Bude to snadné, jestli Kastilci ještě nadobro neztratili Cidův meč, obrátil se cizinec na Američanova souseda.

Pátý vůdce zůstal němý a nehybný, jako by ho hlas neznámého proměnil v kámen.

"A mně nemáš co říci?" zeptal se šestý dříve, než ho neznámý oslovil; zdálo se totiž, že na něj zapomněl.

"Mám, opravdu mám, a hned ti to řeknu. Řeknu ti to, co Ježíš řekl Jidášovi," odpověděl pocestný a upřel na něho pronikavý pohled, jímž dovedl číst v lidských srdcích.

Oslovený prudce zbledl, že byl najednou bělejší než jeho rubáš; celým shromážděním se nesl šepot, jako by se všichni chtěli najednou zeptat, co má znamenat toto čekatelovo podivné obvinění.

"Zapomínáš na zástupce Francie," řekl předsedající.

"Ten mezi námi vůbec není," odpověděl cizinec povýšeně, "a ty to dobře víš, protože jeho stolice je prázdná. Raději si teď připomeň, že léčky jsou pro smích tomu, kdo vidí v temnotě, na něhož živly nepůsobí a kdo přežívá smrt."

"Jsi mladý, ale mluvíš svrchovaně jako nějaký bůh. Rozvaž si dobře, že odvaha může udělat dojem jenom na nerozhodné slabochy a nevědomce," namítl předsedající.

Na cizincových rtech se objevil neobyčejně pohrdlivý úsměv.

"Vy všichni jste nerozhodní, protože nejste schopni na mne zapůsobit; jste nevědomí, protože nevíte, kdo jsem, zatímco já vím, kdo jste vy. Mohu tedy dosáhnout u vás úspěchu pouze odvahou, ale k čemu je odvaha tomu, kdo je všemohoucí?"

"Důkaz této moci, podejte nám důkaz této moci," žádal předsedající.

"Kdo vás svolal?" zeptal se neznámý, přecházeje z role vyslýchaného do role vyslýchajícího.

"Nejvyšší kruh."

"Nebylo to bez důvodu," řekl cizinec obraceje se na předsedu a pět vůdců, "nepřijeli jste bezdůvodně vy ze Švédska, vy z Londýna, vy z New Yorku, vy z Curychu, vy z Madridu, vy z Varšavy a vy ostatní ze všech světových stran; nadarmo jste se neshromáždili ve svatyni strašlivé víry."

"Ne, to jistě ne, vyšli jsme naproti tomu, kdo založil tajemné císařství v Orientu, kdo sjednotil obě polokoule ve společenství víry, které spojilo bratrské ruce lidského pokolení."

"Máte nějaké znamení, podle něhož byste ho mohli rozpoznat?"

"Ano, Bůh mi je ráčil odhalit prostřednictvím svých andělů," odpověděl předsedající.

"Vy tedy znáte toto znamení jenom sám?"

"Ano, znám je jenom já."

"Neodhalil jste toto znamení nikomu?"

"Nikomu na celém světě."

"Řekněte je nahlas."

Předseda váhal. Cizinec však naléhal:

"Řekněte je, protože nastal okamžik, kdy má být odhaleno!"

"Bude mít na hrudi diamantovou destičku a na této destičce budou zářit první písmena hesla, které zná pouze on sám."

"Která jsou ta tři písmena?"

"L P D."

Cizinec rychlým pohybem rozhalil redingot a kabátec; na košili z jemného batistu se objevila diamantová destička zářící jako plamenná hvězda třemi rubínovými písmeny.

"ON! Je to opravdu on?" zvolal poděšený předseda.

"Ten, kterého svět očekává!" vzkřikli plni úzkosti vůdcové.

"Velký Kopt!" šeptalo tři sta hlasů.

"Teď už mi tedy budete věřit, když vám ještě jednou řeknu: jsem ten, který je?" zeptal se cizinec vítězoslavně.

"Ano," odpověděly přízraky a vrhly se mu k nohám.

"Mluv, Mistře, mluv a my budeme poslouchat," řekl předseda a pět hlavních vůdců.

3. L . . . P . . . D . . .

Na několik vteřin se rozhostilo hluboké mlčení, v němž neznámý zřejmě sbíral svoje myšlenky; po chviličce řekl:

"Pánové, můžete odložit meče, které zbytečně unavují vaše paže, a pozorně mne vyslechnout, neboť se můžete hodně naučit z několika málo slov, jež k vám pronesu."

Pozornost se zdvojnásobila.

"Pramen velkých řek je téměř vždycky božský, proto je také neznámý; jako Nil, jako Ganges, jako Amazonka vím i já, kam jdu, ale nevím, odkud přicházím! Vzpomínám si pouze na to, že když se jednoho dne otevřely oči mé duše k vnímání vnějších předmětů, byl jsem ve svatém městě Medíně a běhal jsem v zahradách muftího Salaajma.

Byl to úctyhodný stařec a já jsem ho miloval jako vlastního otce, ačkoli vůbec nebyl mým otcem, i když se ke mně choval něžně a mluvíval se mnou uctivě. Třikrát denně ode mne odcházel, aby mohl přijít jiný stařec, jehož jméno vyslovuji s vděčností, do níž se mísí jistá hrůza; tento úctyhodný stařec, vznešená schrána všech lidských věd, vyučený sedmi nejvyššími duchy ve všem, čemu se učí andělé, aby pochopili Boha, se jmenuje Althotas; byl mým vychovatelem, byl mým mistrem; je dosud mým přítelem, ctihodným přítelem, neboť je dvakrát starší než nejstarší z vás."

Slavnostní řeč, majestátní gesta, zajímavý a zároveň přísný tón zapůsobily na shromáždění tak hlubokým dojmem, že jím proběhlo chvění úzkosti.

Pocestný pokračoval:

"Když jsem dosáhl patnáctého roku, byl jsem už zasvěcen do hlavních tajemství přírody. Znal jsem botaniku, nikoli tu úzkou vědu, kterou každý vědec omezuje na kousíček světa, v němž žije, ale znal jsem šedesát tisíc druhů rostlin, které rostou po celém světě. Dokázal jsem, když mě můj mistr k tomu přiměl vložením rukou na čelo, že podle jeho rozkazu do mých zavřených očí vnikl paprsek nebeského světla; dovedl jsem v téměř nadpřirozené kontemplaci ponořit svůj pohled pod hladinu moří, roztřídit a popsat obludné a nepopsatelné vegetace, které plavou a kolébají se mezi dvěma vrstvami bahnité vody a pokrývají svými gigantickými odnožemi kolébku všech těch téměř beztvarých ohavných oblud, které lidské oko nikdy nespatřilo a na něž Bůh asi zapomněl od toho dne, kdy se odbojní andělé na okamžik zmocnili jeho moci.

Kromě toho jsem se věnoval mrtvým i živým jazykům. Znal jsem všecky lidské jazyky, jimiž se mluví od Dardanelské úžiny až po Magellanovu úžinu. Četl jsem tajemné hieroglyfy, vepsané v žulových knihách, jimž říkáme pyramidy. Pronikl jsem vším lidským věděním, od Sanchoniatona3 až po Sokrata4, od Mojžíše5 až po svatého Jeronýma6, od

Zarathustry7 až k Agrippovi8.

Studoval jsem medicínu nejen u Hippokrata9 u Gallena10, u Averrhoese11, ale také u velkého mistra, který se nazývá příroda. Poznal jsem velká tajemství Koptů a druzů12. Posbíral jsem semena osudová i semena šťastná. Mohl jsem, když nad mou hlavou letěly samum a uragán, svěřit jejich vanutí zrnka, která daleko ode mne přinesla smrt nebo život podle toho, zda jsem proklel nebo požehnal krajině, k níž jsem obrátil svou rozhněvanou nebo úsměvnou tvář.

Při těchto studiích, pracích a cestách jsem dosáhl svého dvacátého roku.

Jednoho dne mě můj mistr vyhledal v mramorové jeskyni, kam jsem se uchýlil před velkým poledním žárem. Jeho obličej byl zároveň přísný i úsměvný . . . V ruce držel lahvičku.

‚Ašarate,' pravil mi, ‚vždycky jsem tě učil, že ve světě se nic nerodí ani neumírá; že kolébka a rakev jsou sestry, že člověku, aby jasně viděl svoje předchozí životy, schází pouze jasnovidnost, jíž by se vyrovnal Bohu, protože v den, kdy získá tuto jasnovidnost, bude se cítit nesmrtelný jako Bůh. Ano, našel jsem nápoj, který rozptyluje temnoty, a zatím ještě hledám nápoj, který zažene smrt. Ašarate, včera jsem vypil část nápoje z této lahvičky; ty vypij dnes zbytek.'

Měl jsem velikou důvěru k svému převelice zbožňovanému a důstojnému mistru, ale přece jen se mi zachvěla ruka, když jsem od něho bral lahvičku. Tak se jistě chvěla ruka Adamovi, když se dotkl jablka, jež mu podávala Eva.

‚Pij,' povzbuzoval mě s úsměvem.

Pak mi vložil ruce na hlavu, jak činíval, když mi chtěl dát nazírat druhým zrakem.

‚Spi a vzpomínej si,' poručil mi.

Okamžitě jsem usnul. Pak se mi zdálo, že ležím na hranici ze santálového dřeva a aloe; anděl nesoucí vůli svého Pána z Východu na Západ se dotkl špičkou svého křídla dříví a moje hranice vzplála. Je to podivné, ale místo abych se bál, cítil jsem mezi ohnivými jazyky rozkoš jako fénix, který právě načerpal nový život ze zdroje všeho života.

Potom všechno, co bylo ve mně hmotného, zmizelo, zůstala jedině duše, tělo zachovávalo tvar, ale bylo průsvitné, neuchopitelné, lehčí než atmosféra, v níž žijeme, a vzneslo se nad ni. Jako Pythagoras, který si vzpomínal, že byl při obléhání Tróje, vzpomněl jsem si i já na dvaatřicet životů, jež jsem předtím prožil.

Viděl jsem před svýma očima míjet staletí jako řadu velkých starců. Poznával jsem se pod rozličnými jmény, která jsem nosil ode dne svého prvního narození až ke dni své poslední smrti, neboť jak víte, bratři, a to je jeden z nejkladnějších bodů naší víry, duše, tyto nesčetné emanace božství, jež při každém vdechnutí unikají z boží hrudi, duše, naplňujíce duch, dělí nesčetné stupně v hierarchii, od těch nejvznešenějších až k nízkým, a člověk, který při svém narození vdechne náhodou jednu z těchto předem existujících duší, ji zas vrátí v hodince své smrti, aby mohla dál putovat a prodělávat další proměny."

Neznámý mluvil tak přesvědčeně, jeho oči se zvedaly k obloze tak ušlechtile, že při této pasáži, v níž shrnul celou svou víru, byl přerušen šepotem obdivu; údiv ustoupil obdivu, jako předtím hněv ustoupil údivu.

"Když jsem se probudil, cítil jsem, že jsem víc než člověk. Pochopil jsem, že jsem téměř bůh," pokračoval osvícený.

"Rozhodl jsem se tedy, že věnuji nejen tento, ale i všechny další životy, které mám ještě prožít, štěstí lidstva.

Druhý den ke mně přišel Althotas, jako by uhádl můj záměr, a pravil mi:

‚Synu, při vašem narození před dvaceti lety vydechla vaše matka naposledy; dvacet let zabraňuje nepřekonatelná překážka vašemu slavnému otci, aby se vám dal poznat; vydáme se opět na cestu; váš otec bude mezi těmi, s nimiž se setkáme, obejme vás, ale vy nebudete vědět, že vás objal.'

Tak je tedy u mne všechno zahaleno tajemstvím jako u vyvolených Páně: minulost, přítomnost i budoucnost.

Rozloučil jsem se s muftím Salaajmem, který mi požehnal a zahrnul mě dary; připojili jsme se ke karavaně, která jela do Suezu.

Promiňte, pánové, jsem-li při této vzpomínce dojat; jednoho mne mě objal úctyhodný muž n nevím, jaké podivné zachvění proběhlo celou mou bytostí, když jsem cítil na své hrudi bít jeho srdce.

Byl to kníže z Mohamedova rodu, velmi vznešený a velmi slavný vládce Mekky. Viděl bitvy a jediným gestem své ruky sklonil hlavy tří miliónů mužů. Althotas se odvrátil, aby neprojevil svoje dojetí, aby se snad neprozradil, a pak jsme pokračovali v cestě.

Dostali jsme se do Asie, šli jsme proti proudu Tigridu, navštívili jsme Palmýru, Damašek, Smyrnu, Konstantinopol, Vídeň, Berlín, Drážďany, Moskvu, Stockholm, Petrohrad, New York, Buenos Aires, Kapské Město, Aden. Potom isme se octli téměř na místě, z něhož jsme vyšli, dostali jsme se do Habeše, putovali po Nilu, přeplavili se na Rhodos a pak i na Maltu; téměř dvacet námořních mil nám vyplula naproti loď a dva maltští rytíři nás triumfálně dovedli do paláce velmistra Pinta, když mě předtím pozdravili a objali Althotase.

Nepochybně se mne zeptáte, pánové, jak je možné, že mohamedán Asarat byl přijat s takovými poctami od těch, kdo se zavázali přísahami, že vyhubí nevěřící. Althotas, který je katolík a navíc rytíř maltského řádu, mi vždycky mluvil o jediném možném Bohu, který vládne nad celým světem za pomoci andělů, svých ministrů, který zřídil všeobecnou harmonii a dal jí krásné, velké jméno Kosmos. Zkrátka jsem teosof.

Moje cestování skončilo; ale pohled na všechna ta města s rozličnými jmény a protikladnými mravy mě vůbec neudivil: ve svých dvaatřiceti předchozích životech, které jsem už prožil, jsem totiž tato města už navštívil; jedině na mne zapůsobily změny, k nimž došlo mezi obyvateli těchto měst. Mohl jsem se v duchu totiž vznášet nad událostmi a sledovat cestu lidstva. Viděl jsem, ze všichni duchové směřují k pokroku, že pokrok vede k svobodě. Viděl jsem, že všichni proroci, kteří se postupně objevovali, byli vzbuzeni Pánem, aby podpořili klopýtavý krok lidstva, jez vychází z kolébky slepé, ale každým stoletím učiní krok ke světlu: staletí jsou dny národů.

Pak jsem si řekl, že tolik vznešených věcí nebylo zjeveno proto, abych je v sobě pohřbil, že hora v sobě nadarmo uzavírá zlatonosné žíly a oceán skrývá svoje perly; houževnatý horník totiž vniká do nitra hory; potápěč sestupuje do hlubin oceánu; myslel jsem, že je lepší, když si nebudu počínat jako oceán a hora, nýbrž jako slunce, a raději budu rozsévat svou zář nad světem.

Nyní tedy chápete, pravda, že jsem z Východu nepřijel proto, abych vykonal prostý zednářský rituál. Přijel jsem vám říci: bratři, vypůjčte si od orla křídla a oči, vzneste se nad svět, dosáhněte se mnou vrcholku hory, na kterou ďábel odnesl Ježíše, a rozhlédněte se po královstvích této země.

Národy tvoří nesmírný šik; vznikly v rozličných dobách a za rozličných podmínek, zaujaly rozličné stupně a mají dospět každý svou cestou k cíli, pro nějž byly stvořeny. Kráčejí bez ustání, i když se zdá, že odpočívají, a couvnou-li náhodou, není to proto, že by šly nazpátek, nýbrž proto, aby nabyly nových sil k překonání nějaké překážky anebo aby odstranily nějaké potíže.

Francie je předvojem národů; dejme jí pochodeň do ruky. I kdyby ji měl její plamen spálit, bude to blahodárný požár, protože ozáří celý svět.

Proto zde zástupce Francie chybí; možná ze před svým posláním ucouvl . . . Potřebujeme muže, který necouvne před ničím . . . Půjdu do Francie."

"Vy půjdete do Francie?" zeptal se předseda.

"Ano, je to nejdůležitější místo ... Vezmu si je sám; je to nejnebezpečnější dílo ... vezmu je na sebe."

"Vy tedy víte, co se děje ve Francii?"

Osvícený se usmál.

"Vím to, neboť jsem to sám připravil: starý, bázlivý, zkažený král, méně starý, méně beznadějný než monarchie, kterou reprezentuje, sedí na francouzském trůně. Bude žít jenom několik málo let. Musíte vhodně připravit budoucnost pro hodinu jeho smrti. Francie je klíčem, na němž spočívá klenba budovy; šest miliónů rukou, které se pozvednou na znamení nejvyššího kruhu, vytrhne tento kámen a budova monarchie se zřítí a toho dne, kdy ve Francii už nebude král, monarchové v celé Evropě, kteří nejnestoudněji sedí na svém trůnu, pocítí ve svých hlavách závrať se sami se vrhnou do propasti, která vznikne zřícením trůnu svatého Ludvíka."

"Prosím o prominutí, ale vaše inteligence nepochybně se vším počítala, vysoce ctěný Mistře?" vmísil se do řeči vůdce, který seděl po předsedově pravici; podle německého přízvuku se dalo uhádnout, že je Švýcar.

"Se vším," odpověděl lakonicky velký Kopt.

"A přesto vysoce vážený Mistr mi promine, že takto mluvím. Ale na vrcholcích našich hor, v hloubce našich údolí, na březích našich jezer jsme si zvykli mluvit tak volně, jako mluví vánek větru a šumění vody přesto se domnívám, opakuji to ještě jednou, že není vhodná doba, neboť se právě připravuje veliká událost, kterou se má francouzská monarchie zregenerovat. Já, který mám čest k vám mluvit, vysoce vážený Velmistře, jsem viděl dceru Marie Terezie, která se ubírá s velkou slávou do Francie, aby spojila krev sedmnácti císařů s krví nástupce jedenašedesáti králů; a národy se slepě radují, jako se vždycky těší, když se jim povolí uzda nebo pozlatí jho. Opakuji tedy znovu sám za sebe i ve jménu bratří, že nynější chvíli považuji za nevhodnou."

Všichni se velmi zamyšleně obrátili na toho, kdo se tak klidně a odvážně vystavuje velmistrově nespokojenosti.

"Mluv, bratře, podřídíme se tvému názoru, jestliže je dobrý. My, ostatní vyvolenci boží, neodmítáme nikoho a ani v nejmenším neobětujeme zájem světa lechtání naší sebelásky," řekl veliký Kopt a neprojevil při těch slovech naprosto žádné vzrušení.

Švýcarský zástupce pokračoval za hlubokého ticha:

"Ve svých studiích jsem se přesvědčil, vysoce vážený Velmistře, o jedné pravdě: lidská fyziognomie vždycky prozrazuje oku, které v ní dovede číst, neřesti i ctnosti. Člověk upravuje svůj obličej, zjemňuje pohled, kouzlí úsměv na rty. Všechny svalové pohyby jsou v jeho moci, ale hlavní rys své povahy nemůže zapřít, ten vystupuje, podává čitelné a nezvratné svědectví o tom, co se děje v srdci: I tygr například dovede vykouzlit rozkošné úsměvy a milostné pohledy; ale podle jeho nízkého čela a vystouplých lícních kostí, obrovského zátylku a krvavého šklebu rozeznáte tygra. Pes také vraští obočí, cení zuby a spouští hrůzu, ale podle jeho něžného a upřímného oka, inteligentní tváře a uctivé chůze rozeznáte, že je úslužný a přátelský. Bůh vepsal do tváře každému svému stvoření jeho jméno a vlastnosti. Já jsem tedy přečetl na tváři děvčete, které má panovat Francii, hrdost, odvahu a něžnou křesťanskou lásku německých dívek; z tváře mladého muže, který bude jejím manželem, jsem vyčetl klidnou chladnokrevnost, křesťanskou mírnost a pečlivého pozorovatelského ducha. Protože národ, a především francouzský národ, si nepamatuje zlo a nikdy nezapomíná na dobro, proto mu stačí Karel Veliký, svatý Ludvík a Jindřich IV., aby hájil dvacet zbabělých a krutých králů; protože národ vždycky doufá a nikdy nezoufá, jak by tedy nemiloval mladou, krásnou a dobrou královnu, jemného mírného krále a dobrého hospodáře po zhoubném a rozhazovačném panování Ludvíka XV., po jeho veřejných orgiích a úkladných mstách, po panování Pompadourek a Dubarry! Což nebude Francie žehnat princeznám, které budou vzorem ctností, o nichž jsem se zmínil, a věnem přinesou evropský mír? Princezna Marie Antoinetta co nevidět překročí hranice; ve Versailles se chystá oltář a svatební lože; je vhodná doba, aby se začalo Francii a pro Francii vaše reformátorské dílo? Promiňte mi také, vysoce vážený pane, že jsem řekl, co jsem si v hloubi duše myslel a co jsem považoval za svou povinnost říci a předložit vaší neskonalé moudrosti."

Při těchto slovech se uklonil ten, koho neznámý označil za apoštola z Curychu, přijímaje jen lichotivý šepot jednoznačného schvalování, a čekal na odpověď velkého Kopta, která přišla téměř okamžitě:

"Čtete-li ve fyziognomiích, slovutný bratře, pak já čtu v budoucnosti. Marie Antoinetta je pyšná, zatvrdí se v boji a zahyne v našich útocích. Následník trůnu Ludvík August je dobrý a mírný, zeslábne v boji a zahyne jako jeho žena a se svou ženou. Jediný rozdíl bude v tom, že zahynou na opačnou ctnost nebo nedostatek. V tomto okamžiku si sebe váží, ale my jim nenecháme čas, aby se do sebe zamilovali, a do roka budou sebou navzájem pohrdat. Ostatně proč rozvažovat, bratři, proč se snažit poznat, z které strany přichází světlo, když toto světlo bylo zjeveno mně, který přicházím od Východu, veden jako pastýři hvězdou ohlašující druhou obnovu? Zítra se dám do díla a s vaším přispěním je skončíme za dvacet let: žádám vás o dvacet let, dvacet let nám postačí, půjdeme-li jednotní a silni k témuž cíli."

"Dvacet let! To je hodně dlouho!" šeptalo několik přízraků.

Velký Kopt se obrátil k nespokojencům.

"Ano, jistě je to hodně dlouho pro každého, kdo si myslí, že princip se zabíjí nožem jako člověk, pošetilci! ... Nůž zabíjí člověka, to je pravda, ale může také sloužit jako zahradnická žabka, uřízne jednu větev a z kmene vyrazí deset dalších; na místě královské mrtvoly odpočívající v hrobce povstane pitomý tyran jako Ludvík XIII. nebo inteligentní despota Ludvík XIV., pak zase přijde Ludvík XV., modla skrápěná slzami a krví svých ctitelů jako obludná božstva, která jsem viděl v Indii, jak s neměnným úsměvem drtí ženy a děti, které házejí věnce pod kola jejich vozu, Vám se tedy zdá, že dvacet let je příliš dlouhá doba, aby jméno krále bylo vymazáno ze srdce třiceti miliónů lidí, kteří ještě nedávno nabízeli Bohu život svých dětí, aby vykoupil život mladého krále Ludvíka XV.! Vy tedy myslíte, že to je snadný úkol dokázat, aby Francouzi nenáviděli květy lilií, zářivé jako nebeské hvězdy a líbezné jako vůně květin, které zobrazují, těch lilií, které celých tisíc let přinášely světlo, křesťanskou lásku, vítězství do všech koutů světa. Pokuste se tedy o to, bratři, pokuste se o to sami: nedám vám na to dvacet let, dám vám celé století!

Jste rozptýlení, třesete se, nevíte jeden o druhém; jedině já znám jména vás všech, jedině já dovedu ocenit a sjednotit vaše rozptýlené síly, jedině já jsem tím článkem, který vás spojuje do velkého bratrského řetězce. Ano, prohlašuji vám, filosofové, ekonomisté a ideologové, že chci, abyste příštích dvacet let zásady, které potichu šeptáte u rodinného krbu, zásady, které píšete ve stínu svých starých věží, rozhlížejíce se kolem dokola neklidným okem, které si svěřujete jeden druhému s rukou na dýce, abyste mohli potrestat zrádce anebo neopatrného posluchače, který by vaše slova opakoval hlasitěji, než jste je řekli, chci, abyste tyto zásady hlasitě hlásali na ulicích, abyste je rozšiřovali tiskem, aby je po celé Evropě roznášeli pokojní emisaři i pět set tisíc vojáku na bodlech svých bajonetů, vojáci, kteří povstanou na obranu svobody a napíší tyto zásady na svoje prapory. A také chci, abyste vy, kteří se třesete, když se řekne londýnský Tower, kobky inkvizice anebo Bastila, proti které se co nejdříve postavím, abyste se stejně jako já útrpně usmívali, až na troskách těchto strašlivých věznic budou tančit vaše ženy a vaše děti. K tomu však muže dojít teprve po smrti nikoli monarchy, ale po smrti monarchie, až bude v opovržení nerovnost, až se do kořene vyhubí aristokratické kasty a rozdělí šlechtické statky. Žádám dvacet let na zničení starého a vybudování nového světa, dvacet let, to znamená dvacet vteřin věčnosti, a vy říkáte, že je to příliš mnoho!"

Když chmurný prorok domluvil, ozval se obdivný a souhlasný šepot, který nebral konce. Bylo zřejmé, že cizinec si získal naprosté sympatie tajemných pověřenců evropské myšlenky.

Velký Kopt se chviličku kochal svým vítězstvím, a když viděl, že je úplné, pokračoval:

"Nyní, bratři, vidíme, že chci napadnout lva v jeho doupěti; nyní dávám v sázku svůj život pro svobodu světa - a co učiníte vy pro věc, které jsme zasvětili svůj život, obětovali majetek a svobodu?

Řekněte, co učiníte vy? Na tohle jsem se vás přišel zeptat."

Po cizincových slovech následovalo mlčení vyvolané jejich slavnostním přednesem. V temném sále bylo vidět pouze nehybné přízraky zahloubané do usilovného přemýšlení, jež mělo otřást dvaceti trůny.

Šest vůdců se oddělilo od skupiny a po několika minutách porady se vrátilo k nejvyššímu představenému.

"Já nabízím jménem Švédska na zbourání Wasova trůnu horníky, kteří Wasův trůn postavili, a navíc ještě sto tisíc tolarů ve stříbře," řekl první.

Veliký Kopt vyndal tabulky a zapsal na ně nabídku.

"Já jako pověřenec irských a skotských okruhů," řekl přízrak sedící po předsedově levici, "nemohu nic slíbit ve jménu Anglie, která s námi bude úporně zápasit, ale jménem chudého Irska a jménem chudého Skotska slibuju příspěvek tří tisíc mužů a tří tisíc korun ročně."

Velmistr zapsal tuto nabídku vedle nabídky švédského nástupce a obrátil se na třetího, pod jehož těsným rubášem se projevovala síla a prudká aktivita.

"Já zastupuji Ameriku, jejíž každý kámen, každý strom, každá kapka vody, každá kapka krve náležejí revoluci. Kolik zlata budeme mít, tolik ho dáme, kolik krve budeme mít, tolik jí prolijeme. Můžeme však jednat teprve tehdy, až budeme svobodní. Rozdělení, rozptýlení, očíslovaní, jak jsme nyní, představujeme obrovský řetěz s oddělenými články. Je třeba, aby mocná ruka spojila první dva články a ostatní se brzy spojí samy. A tohle tedy musíme začít sami, vysoce vážený Mistře. Chcete-li osvobodit Francouze od království, osvoboďte nejprve nás od cizí nadvlády."

"Stane se tak, vy budete osvobozeni první a Francie vám v tom bude pomáhat. Bůh pravil ve všech jazycích: ‚Pomáhejte jedni druhým.' Proto čekejte. Vy alespoň, bratře, nebudete muset čekat dlouho, ujišťuji vás o tom," odpověděl velký Kopt. Pak se obrátil na švýcarského zástupce.

"Já mohu slíbit pouze svůj osobní příspěvek. Synové naší republiky jsou už dlouho spojenci francouzské monarchie, jíž prodávají svou krev od Marignanu a Pavie; jsou spolehliví, dodají, co prodali. Poprvé v životě, vysoce vážený Velmistře, se stydím za naši loajalitu."

"Budiž, zvítězíme bez nich a proti nim. Prosím vyslance Španělska," odpověděl velký Kopt.

"Já jsem chudý, mohu dát pouze tři tisíce bratří, ale každý přispěje ročně tisíci reály. Španělsko je líná země, člověk tam dovede spát na loži bolestí, ale hlavně že spí."

"Dobrá. A vy?"

"Já zastupuji Rusko a polské okruhy. Naši bratři jsou nespokojení boháči anebo chudí nevolníci, odsouzení k práci bez odpočinku a k předčasné smrti. Nemohu nic slíbit jménem nevolníků, protože nic nemají, ani svůj život, mohu vám však slíbit za tři tisíce boháčů dvacet zlaťáků na hlavu ročně."

Ostatní zástupci přicházeli jeden za druhým: každý zastupoval malé království nebo velké knížectví, případně chudý stát; každý dal zapsat svou nabídku na velmistrovy tabulky a zavázal se přísahou, že svůj slib dodrží.

"Heslo symbolizované třemi písmeny, podle nichž jste mne poznali, bylo vydáno v jedné části světa a nyní se rozšíří i v druhé. Ať každý zasvěcenec nosí tři písmena nejen ve svém srdci, ale i na srdci, protože my, svrchovaný pán, Mistr

lóží Východu i Západu, nařizujeme zkázu lilií. Nařizuji ti, bratře ze Švédska, bratře ze Skotska, bratře ze Španělska i tobě, bratře z Ruska, LILIA PEDIBUS DESTRUE13."

Souhlas mohutný jako burácení moře pozdravil velmistrova slova a rozptýlil se jako ozvěna chmurné střelby v horských průsmycích.

"A nyní ve jménu otce a Mistra se rozejděte," poručil velký Kopt, když se hluk utišil, "vraťte se v pořádku podzemními chodbami do domů na úpatí Hromové hory, jděte řekou, lesem a údolím, rozptylte se před východem slunce. Uvidíte mě ještě jednou, v den našeho vítězství. Jděte!"

Cizinec ukončil svou řeč zednářským gestem, jemuž porozumělo pouze šest hlavních vůdců, kteří u něho zůstali, když zasvěcenci nižšího řádu odešli.

Velmistr si vzal Švéda stranou.

"Swedenborgu, ty jsi opravdu inspirovaný a Bůh ti děkuje mým hlasem. Pošli peníze do Francie na adresu, kterou ti dám."

Předseda uctivě pozdravil a vzdálil se pln údivu nad druhým zrakem, který vyjevil jeho jméno velkému Koptovi.

"Buď zdráv, statečný Fairfaxi, vy jste důstojným potomkem svého předka. Doporučte mne vzpomínce Washingtona, až mu budete poprvé psát."

Fairfax se uklonil a odešel za Swedenborgem.

"Pojď sem, Paule Jonesi, protože jsi dobře mluvil; čekal jsem to od tebe. Budeš hrdinou Ameriky. Ať je připravena stejně jako ty na první znamení." Američan odešel také celý rozechvělý, jako by ho ovanul duch Boží.

"A ty, Lavatere14, odřekni se teorií, neboť nastal čas praxe. Nestuduj, co je člověk, ale čím člověk může být. Jdi a běda těm tvým bratřím, kteří se postaví proti nám, protože hněv lidu bude rychlý a zhoubný jako hněv boží!" Ustrašený švýcarský vyslanec se uklonil a zmizel.

"Poslouchej mne, Jiménezi," obrátil se Kopt na vyslance, který mluvil jménem Španělska. "Jsi horlivý, ale nedůvěřuješ si; tvoje země spí, říkal jsi, ale spí proto, že ji nikdo neprobudil. Jdi, Kastilie je stále ještě vlastí Cidovou."

Poslední z vůdců přistupoval ke Koptovi, ale ten ho zarazil posunkem ruky dříve, než udělal tři kroky.

"Ty, Sciefforte z Ruska, do měsíce svou věc zradíš, ale do měsíce také zemřeš."

Moskevský vyslanec padl na kolena; velký Kopt ho zvedl výhružným gestem a odsouzenec vyklopýtal ze sálu.

Když podivný člověk, kterého jsme uvedli do dramatu jako hlavní osobu, osaměl, rozhlédl se kolem sebe; sál byl prázdný a tichý; cizinec si zapjal černý sametový redingot s vyšívanými knoflíkovými dírkami, nasadil si klobouk na hlavu, stiskl péro bronzové brány a ta se za ním zavřela; vnořil se do horských soutěsek, jako by je odedávna znal; lesem prošel bez průvodce a bez světla, jako by ho vedla nějaká neviditelná ruka.

Když se dostal na druhý konec mýtiny, hledal očima koně, a když ho neuviděl, naslouchal. Zdálo se mu, že ho slyší někde v dálce řehtat. Pocestný tiše zahvízdal určitou melodii. Za okamžik uviděl, že věrný a poslušný Džerid přibíhá jako veselý psík. Vyskočil na něj a kůň s jezdcem brzy zmizel v temném vřesovišti, které se rozkládá mezi Danenfelsem a vrcholkem Hromové hory.

4. Bouře

Za týden po schůzce, kterou jsme právě vylíčili, vyjel kolem páté hodiny odpoledne z městečka Pont-á-Mousson,

ležícího mezi Nancy a Metami, poštovní dostavník tažený čtyřmi koňmi, které řídili dva postilióni. Přepřáhli na poštovní stanici a přes naléhání hezké, roztomilé hostinské, která na prahu přesvědčovala opožděné cestující, aby se zdrželi, pokračovali v cestě do Paříže.

Sotva čtyřspřeží zmizelo za rohem, začalo se asi dvacet dětí a tucet ženských vracet domů; stále ještě mávaly rukama a překřikovaly se, neboť těžký dostavník při přepřahání vzbudil u dětí přehnanou veselost a u kmoter hluboký údiv.

Takový vůz po mostě přes Moselu, který před padesáti lety dal postavit hodný král Stanislav, aby usnadnil spojení svého království s Francií, ještě nepřejel. Nevyjímáme ani podivné alsaské vozy s boudami, které o jarmarcích přivážely z Phalsbourgu dvouhlavé zrůdy, tančící medvědy a potulný národ provazochodců a cikánů z civilizovaných zemí.

Při pohledu na monumentální vůz, zavěšený na čtyřech stejně velkých kolech a podpíraný čtyřmi mohutnými péry, se nemuselo překvapeně zastavit jen rozverné a posměvačné děcko nebo pomlouvačná a zvědavá bába; udivovala i jeho poměrně velká rychlost.

"To je ale podivný poštovní vůz!" zvolal někdo. A protože naši čtenáři měli veliké štěstí, že při tom nebyli, pokusíme se vůz blíže popsat.

Hlavní korba (říkáme hlavní korba, protože před ní byla ještě jedna krytá, podobná dvoukolému kočáru) byla natřena světle modře a uprostřed měla elegantní baronskou korunku, z níž vystupovala umělecky vykroužená písmena J a B.

Dvě okna, říkáme dvě okna a nikoli dvoje dvířka, tedy dvě okna s bílými mušelínovými záclonkami propouštěla dovnitř dost světla; tato okna nemohli čumilové téměř ani vidět, neboť byla umístěna v přední části korby. Byla opatřena mříží, což umožňovalo cestujícímu, aby mohl mluvit s kočím a případně se o okna opřít.

Zadní korba byla asi dva a půl metru dlouhá a téměř dva metry široká. Kromě oken měla ještě ve stropě zasklenou vyhlídku, která se dala otevřít, aby dovnitř mohl proudit vzduch; další zvláštností, jež neunikla pohledům diváků, byla plechová trouba vystupující ze střechy alespoň čtyřicet centimetrů; z roury stoupaly namodralé chuchvalce dýmu, které se rozplývaly v bělavé cáry a mizely v neurčitých vlnách za kočárem.

Za našich dnů by pravděpodobně tato zvláštnost nevzbudila žádnou větší pozornost; každý by si totiž domyslel, že mechanik dovedně spojil v novém vynálezu sílu páry se silou koní.

Bylo by to tím pravděpodobnější, že za dostavníkem, taženým čtyřspřežím a řízeným dvěma postilióny, byl uvázán osedlaný kůň. Měl všechny znaky arabského plnokrevníka: malou zúženou hlavu, štíhlé nohy, úzký trup, hustou hřívu a dlouhý rozevlátý ocas; naznačovalo to, že některý z tajemných cestujících v Noemově arše si občas dopřává potěšení projet se klusem na koni - vůz si zřejmě nemůže v žádném případě rychlou jízdu dovolit.

V Pont-á-Mousson dostal postilión při přepřahání kromě sjednané ceny ještě dvojnásobné spropitné; podala mu je bílá a svalnatá ruka, jež proklouzla mezi koženými závěsy, oddělujícími přední část kabrioletu téměř tak těsně, jako ji mušelínové záclony oddělovaly od přední části korby.

Potěšený postilión živě smekl klobouk a poděkoval:

"Děkuji, excelence." Zvučný hlas mu odpověděl německy, čemuž lidé z okolí Nancy ještě rozumějí, i když německy se tam nemluví:

"Schnell, schneller!"

Postilióni rozumějí téměř všem jazykům, když cizí slova doprovází kovová hudba, které je tato rasa - to ví každý cestující - zvlášť chtivá; noví postilióni se tedy snažili ze všech sil jet co nejrychleji; jejich úsilí svědčilo spíš o síle jejich paží než o síle nohou koní; nakonec se vzdali a dovolili koním běžet normálním cvalem, kterým mohli uběhnout dvě a půl až tři míle za hodinu.

Kolem sedmé hodiny se přepřahalo v Saint-Mihielu; táž ruka podala mezi koženými závěsy spropitné a týž hlas udělil stejný příkaz.

Nemusíme zvlášť podotýkat, že dostavník vzbudil stejnou pozornost jako v Pont-á-Mousson, nastávající noc mu dodala ještě větší přízračnosti.

Za Saint-Mihielem začínají hory. Pocestní musí jet krokem a za půl hodiny urazí sotva čtvrt míle.

Na kopci postilióni zastavili, aby nechali koně trochu vydechnout; kdyby cestující rozhrnuli kožené závěsy, měli by dosti široký rozhled po krajině, kterou už začal zahalovat večerní mlžný opar.

Až do tří hodin odpoledne bylo jasno a teplo, ale k večeru nastalo dusno. Od jihu přicházel velký bílý mrak, který jako by záměrně sledoval vůz a hrozil, že ho dostihne dříve, než se dostane do Bar-le-Duc, kde postilióni chtěli docela náhodně přenocovat.

Cesta byla z jedné strany sevřena horou a z druhé srázným svahem sestupujícím do údolí, na jehož dně se klikatě vinula Meuse; cesta sestupovala asi půl míle tak příkře, že by bylo nebezpečné jet po ní jinak než krokem; s tím postilióni také počítali, když vyjeli.

Mrak se stále víc a víc přibližoval a rostl; táhl se už téměř po zemi a pohlcoval stoupající večerní páry; v jeho zlověstné bělosti se rozplývaly všechny ostatní namodralé mráčky, které se snažily dostat se do závětří jako lodě v den bitvy.

Mrak, který zaléval oblohu prudce jako stoupající mořský příboj, pohltil poslední sluneční paprsky: šedé a pošmurné světlo se jenom těžce prodíralo na zem; listí na stromech se chvělo, ačkoli nefoukl ani větříček; zbarvilo se do černa, jako by už nastal první soumrak po západu slunce.

Najednou projel mrakem blesk, oblohu zbrázdily ohnivé čáry a zděšené oko se mohlo ponořit do nezměrných hloubek nebeské klenby, hořící jako pekelná výheň.

V témž okamžiku zarachotil úder hromu, odrážel se od stromu ke stromu až na konec lesa? Který protínala cesta, otřásl zemí a popohnal mrak, který začal cválat jako splašený kůň.

Dostavník však jel stále dál, z komínku se mu klidně kouřilo; černý dým však náhle nabyl jemně opálového odstínu.

Obloha ztemněla za neustálého rachocení hromu; okénko ve střeše se zalilo živou purpurovou září a zůstalo svítit; bylo zřejmé, že cestující ve svém pokojíčku se nestará o to, co se děje venku, a že se zařídil, aby mu noc nevadila a mohl nerušeně pokračovat v započatém díle.

Vůz byl stále ještě na náhorní planině; začal sestupovat teprve při druhém úderu hromu provázeném ještě silnějším kovovým chvěním než první; v tom okamžiku spustil liják: nejprve začalo krápat ve velkých kapkách, ale déšť se téměř okamžitě změnil v hustý liják, z oblohy jako by padaly celé otepi šípů.

Dostavník zastavil, postilióni se zřejmě radili.

"Co se to děje, u sta hromů!" ozval se hlas, který však nyní mluvil výborně francouzsky.

"Radíme se, jestli máme jet dál."

"Myslím, že od toho jsem tady já a ne vy! Jeďte!"

Hlas byl tak rozhodný a poručnický, že postilióni okamžitě poslechli a vůz začal sestupovat ze svahu.

"Výborně!" bylo slyšet mezi rozhrnutými koženými závěsy.

Hlinitá cesta zvlhla a rozmočila se přívaly deště; téměř v okamžiku byla tak kluzká, že koně nechtěli dál jít.

"Pane, dál jet nemůžeme," řekl postilión sedící na koni u oje.

"Pročpak ne?"

"Protože koně nechtějí a přešlapují."

"Jak daleko máme do příští stanice?"

"To je ještě daleko, pane; dobré čtyři míle."

"Víš co, dej svým koňům stříbrné podkovy a oni půjdou," řekl cizinec a podával kočímu mezi závěsy čtyři šestilivrové zlaťáky.

"Jste velmi hodný," děkoval postilión a strkal zlaťáky do široké holínky.

"Pán s tebou mluví, že jo?" ozval se druhý postilión, který zaslechl zacinkání livrů a neměl nejmenší chuť nechat se vyloučit z tak zajímavého rozhovoru.

"Ano, říká, abychom jeli dál."

"Máte něco proti mému přání, příteli?" zeptal se cestující laskavě, ale tak pevně, že bylo naprosto jasné, že nestrpí žádné odmlouvání.

"Ne, pane, já ne, ale koně; jen se podívejte, nechtějí dál."

"A na co tedy máte ostruhy?"

"I kdybych jim slabiny probodal, neudělají ani krok; ať do mne hrom uhodí, jestli ... "

Než postilión dokončil zaklení, ozvala se děsná hromová rána a blesk mu přetrhl řeč.

"To je ale nekřesťanské počasí!" řekl statečný chlapík. "Vidíte sám, pane ... Vůz teď jede úplně sám; za pět minut pojede rychleji, než bychom si přáli. Ježíši Kriste! Vždyť jedeme a nemůžeme s tím nic dělat!"

Těžký dostavník opravdu tlačil na zadky koní, kteří ho nemohli zadržet, pomalu nabíral rychlost a ve chvilce zběsile uháněl.

Tloukl koně do nohou, ti letěli jako šíp na temné cestě a viditelně se řítili do propasti.

V té chvíli se ze závěsů vynořila hlava cestujícího.

"Nešiko! Vždyť nás všechny zabiješ! Strhni je doleva! Doleva, povídám!"

"Rád bych věděl, pane, jak byste to udělal vy!" odpověděl vyděšený postilión a marně se pokoušel posbírat všechny opratě a ovládnout koně.

"Josefe! Josefe! Pomoc! Pomoc! Maria Panno!" ozval se v kočáru poprvé ženský hlas.

Nebezpečí bylo opravdu hrozivé, strašné, neslýchané - a vzývání Matky Boží bylo zcela na místě. Vůz jel stále vlastní vahou a bez pevné ruky, která by ho řídila, směřoval k propasti, nad níž jeden z koní už přímo visel; kola se ještě třikrát otočí a koně, vůz, postilióni, všechno se zřítí dolů, rozbije, zničí! V tom okamžiku však skočil cestující z kabrioletu na oj, uchopil postilióna za límec a pásek u kalhot, zvedl ho jako malé děcko a odhodil deset kroků daleko, vskočil do sedla místo něho, posbíral opratě a zařval strašlivým hlasem na druhého postilióna:

"Doleva! Doleva, darebáku, nebo ti rozbiju palici!"

Rozkaz měl kouzelný účinek; postilión řídící přední pár vyvinul nadlidské úsilí, zatočil vozem a za mohutné pomoci cestujícího se mu podařilo vůz dostat doprostřed cesty; vůz se řítil z kopce za mohutného burácení hromu, jako by proti němu bojoval.

"Jeď! Jeď rychle! Jestli povolíš, přejedu přes tebe i přes tvoje koně!" křičel cestující.

Postilión pochopil, že nevyhrožuje nadarmo, že je schopen svou hrozbu splnit; zdvojnásobil svoje úsilí a vůz sjížděl s děsivou rychlostí; kdyby ho někdo viděl, jak v noci jede se strašlivým rachocením, jak se mu kouří z komínku, a slyšel tlumené výkřiky, jistě by si pomyslil, že je to pekelný vůz s fantastickými koňmi, pronásledovaný uragánem.

Cestující se vyhnuli jednomu nebezpečí a upadli do druhého. Mrak mávající křídly nad údolím si pospíšil, aby je dohonil. Cestující občas pozvedl hlavu; právě v tom okamžiku blesk prořízl mrak a v jeho světle bylo možno vidět na tváři neklid, který se cestující nesnažil nijak zakrýt, protože ho mohl vidět jedině Bůh. V okamžiku, kdy vůz už sjížděl s kopce na rovinu a ještě jel rychle vlastní setrvačností, prudký přesun vzduchu způsobil, že se mrak se strašlivým rachotem roztrhl a v témž okamžiku se zablýsklo i zahřmělo. Zprvu fialový, potom nazelenalý a bílý plamen zahalil koně; zadní se vzpínali a tloukli kopyty do vzduchu páchnoucího sírou; přední pár koní upadl jako by mu zmizela země pod nohama; ale kůň, na němž předtím seděl postilión, téměř okamžitě vyskočil a jako by ucítil, že se zpřetrhaly postraňky, utekl do tmy; vůz jel ještě asi deset kroků, než se zastavil o koně zabitého bleskem.

Celou tuto scénu provázely srdcervoucí výkřiky ženy ve voze. V té chvíli mimořádného zmatku nikdo nevěděl, zda dosud žije, nebo je už mrtev. I cestující se ohmatával, aby se ujistil, že je to opravdu on. Byl živ a zdráv, ale žena omdlela.

I když cestující tušil, co se stalo, neboť náhle ustal křik ve voze, nevěnoval svou první pozornost ženě.

Sotva se dotkl nohama země, běžel za vůz ke krásnému arabskému koni, o němž jsme se už zmínili; kůň byl vyděšený, napjatý, stál na něm každý chlup a každá žíně se mu ježila; lomcoval dvířky, k jejichž klice byl uvázán, a divoce cloumal uzdou. Když se je hrdému zvířeti nepodařilo utrhnout, zůstalo stát se zpěněnou hubou, fascinováno hrůzou bouře; nereagovalo na obvyklé zahvízdání svého pána; když mu položil ruku na šíji, kůň uskočil a zařehtal, jako by ho nepoznával.

"Zas ten proklatý kůň! Ať čert vezme zvíře, které bourá mou zeď!" ozval se ve voze nakřáplý hlas. Potom zesílil a křičel arabsky: "Nhe goullac hogoud shaked, haffrit15!" V jeho hlase bylo slyšet netrpělivost i výhrůžku.

"Nezlobte se na Džerida, mistře, měl strach, to je všecko, a opravdu bylo z čeho mít strach," řekl pocestný a uvazoval koně k zadnímu kolu.

Potom otevřel dvířka, sklopil stupačku, vstoupil do vozu a dvířka zase zavřel.

5. Althotas

Cestující se octl proti starci s šedivýma očima a skobovitým nosem; stařec byl schoulen ve velikém křesle, ruce se mu třásly, ale byly čiperné; v pravici držel velký pergamenový rukopis s titulem La Chivre del Gabinetto a v levé ruce stříbrnou sběračku na pěnu. Jeho vzhled i zaměstnání, ale i nehybná, vrásčitá tvář, v níž žily, jak se zdálo, pouze oči a ústa, mohou udivit čtenáře, ale cizinec jej zajisté důvěrně znal, protože nevěnoval sebemenší pohled této části kočáru ani zařízení v něm.

Tři zdi - stařec tak nazýval stěny vozu, jak si zajisté vzpomínáte - byly plné polic a police plné knih; obklopovaly docela obyčejné křeslo, které se vůbec nemohlo rovnat s podivnou osobností, pro niž byly nad knihami umístěny poličky; dala se na ně postavit spousta lahviček, fiól, kelímků a krabiček, uzavřených v dřevěných pouzdrech jako

nádobí nebo sklo na lodích. Stařec všech poliček a pouzder zřejmě užíval docela sám, mohl na ně dosáhnout, když popojel v křesle; křeslo si sám obsluhoval tím, že zvedl nebo snížil páku u opěradel.

Pokoj, nazývejme tak kupé, byl osm stop dlouhý, šest stop široký a šest vysoký; proti dvířkům stála kromě lahviček a kelímků poblíž čtvrté stěny, která zůstala prázdná, aby se mohlo vcházet a vycházet, u čtvrté stěny tedy stála pícka s přístřeškem, dmychadlem a rošty; na pícce se v té chvíli do běla rozehřívala a přiváděla do varu nějaká mixtura, z níž rourou vystupoval tajemný dým, jemuž se nepřestávali kolemjdoucí divit, ať už byli staří nebo mladí, muži nebo ženy, ať žili v té nebo oné zemi.

Vedle fiól, kelímků, knih u krabic rozházených po podlaze v malebném nepořádku ležely měděné klíšťky, kusy uhlí namočené v různých preparátech, veliká nádoba do poloviny naplněna vodou, u stropu visely sáčky s bylinami; některé byly nasbírány včera, jiné byly usušeny už před sto lety.

Všechno dohromady vydávalo pronikavý pach, který by se v méně podivínské laboratoři mohl označit jako vůně.

Když cestující vstoupil dovnitř, stařec neobyčejně obratně a čile popojel křeslem k pícce a začal míchat mixturou; dělal to tak zaujatě, že to vzbuzovalo úctu; vstup pocestného vyrušil starce z pozorování; pravou rukou si narazil sametovou čepici, která bývala kdysi černá, až na uši, takže mu z ní vyčnívalo jenom pár stříbrných vlasů; s pozoruhodnou obratností vytáhl zpod svého křesla šos dlouhého obnošeného kabátu; hedvábný kabát po desetiletém nošení ztratil tvar i barvu, zbyly z něho vlastně jenom cáry.

Stařec měl zřejmě velice špatnou náladu, při míchání a pojíždění v židli stále bručel:

"To zatracený zvíře se bojí - a čeho, prosím vás? Lomcovalo dvířky, rozhoupalo pícku a převrhlo mi čtvrtku elixíru do ohně. Ašarate, pro pána boha, nechte to zvíře v první poušti, kterou pojedeme!"

"Za prvé, mistře, nepojedeme žádnou pouští, protože jsme ve Francii, a kromě toho ten kůň stojí nejmíň tisíc louisdorů; vlastně ho nikdo nemůže zaplatit, protože je z rasy Al-Boraš," usmál se cestující.

"Tisíc louisdorů! Dám vám je, když budete chtít, těch tisíc louisdorů nebo něco ve stejné ceně. Váš kůň mě stál už přes milión, a to ještě nepočítám dny, o které zkrátil můj život."

"Co vlastně udělal ten ubohý Džerid? Jen to řekněte!"

"Co provedl? Kdyby ho nebylo, elixír by ještě několik minut vřel a neunikla by z něho ani kapka, což Zarathustra ani Paracelsus nepředpisují, ale co velice doporučuje Borri."

"Ještě pár vteřin a elixír bude vřít, drahý mistře."

"Bude vřít, ano! Jen se podívejte, Ašarate; to je úplné prokletí, oheň mi uhasl a něco mi padá komínem, nevím, co to je."

"Ale já to vím, je to voda," odpověděl žák se smíchem.

"Cože! Voda? Voda! Tak to mám po elixíru! A musím celý proces začít znovu. Jako kdybych si mohl dovolit ztrácet čas! Bože můj, Bože můj!" křičel starý učenec a zvedal ruce zoufale k nebi. "Voda! Kde se tu, prosím vás, vzala voda, Ašarate?"

"Spadla z nebe, mistře; copak jste si nevšiml, že lije jako z konve?"

"Vy myslíte, že si něčeho všímám, když se zaberu do práce! Voda! ... Tak tohle! ... Podívejte, Ašarate, nakládáte toho na mou trpělivou duši přesmíru. Co si vlastně myslíte! Už šest měsíců vás žádám o stříšku na komínek ... Šest měsíců! Co říkám? Nejmíň rok. A vás to ani nenapadne ... a přitom nemáte nic jiného na práci, protože jste mladý. A co zaviní vaše nedbalost? Dneska déšť, zítra vítr zmaří všechny mé výpočty a zničí všechny mé postupy. A já při tom musím pospíchat, to víte dobře, u Joviše! Víte dobře, že můj den přichází a že neučiním-li pro tento den patřičná opatření, nenajdu-li znovu elixír života, pak sbohem, mudrci, sbohem, učený Althotasi! Stý rok mého života začíná třináctého července, přesně v jedenáct hodin večer, a do té doby musím mít elixír naprosto dokonalý."

"Ale vždyť přípravy báječně pokračují, zdá se mi, drahý mistře."

"Bezpochyby ano, udělal jsem už pokusy ochutnáváním; téměř ochrnutá levá ruka nabyla hned pružnosti; a také získávám čas, když se nemusím zdržovat jídlem, protože mi teď stačí jíst jednou za dva nebo tři dny, když si vezmu lžíci elixíru. Třebaže není ještě dokonalý, pomáhá mi! A když si pomyslím, že potřebuji možná jenom jednu bylinu anebo snad dokonce jenom jeden jediný lístek, aby můj elixír byl dokonalý! A že jsme kolem téhle byliny šli už stokrát, pětsetkrát, tisíckrát, že po ní možná šlapaly nohy našich koní, že přes ni jela kola našeho vozu, Ašarate! O té bylině mluví Plinius, ale učenci ji dosud ještě nenalezli, anebo ji třeba nerozpoznali, na světě se přece nic nemůže ztratit! Poslyšte, budete se muset zeptat Lorenzy, až zas upadne do svých extází, jak se ta bylina vlastně jmenuje, ano?"

"Ano, mistře, uklidněte se, zeptám se jí na to."

"A tentokrát se mi elixír zase nepovedl a budu potřebovat třikrát čtrnáct dnů, abych dospěl tam, kde jsem dnes, to sám dobře víte. A nezapomínejte, Ašarate, že ztratíte nejméně tolik jako já toho dne, kdy ztratím život ... Ale co to rachotí? Vůz jede?"

"Ne, mistře, hrom bije."

"Hrom?"

"Ano - div nás všechny, jak tu jsme, a mne zvlášť, nezabil - ale měl jsem na sobě hedvábný oblek a to mě zachránilo."

"No ne, čemu všemu mě nevystavuje vaše dětinství, Ašarate," zvolal stařec klepaje si na koleno, které zaznělo dutě jako prázdná kost. "Málem mě zahubil hrom, anebo se mám nechat zabít elektrickým plamenem, který bych přinutil, aby uvedl do varu hrnec na mé pícce, kdybych měl čas; jako by nestačilo, že jsem vystaven všem nepohodám, způsobeným lidskou nešikovností nebo zlobou, ještě vy mě musíte vystavovat neštěstím, která přicházejí z nebe a která se dají co nejsnadněji odvrátit?"

"Promiňte, mistře, dosud jste mi nevysvětlil..."

"Cože! Ještě jsem před vámi nerozvinul svůj systém kovových hrotů a nepoučil vás o draku, svádějícím elektřinu?

Až najdu elixír, všechno vám ještě jednou pořádně objasním, ale teď, to chápete, nemám přece čas."

"Vy se tedy domníváte, že blesk se dá ovládnout?"

"A nejen to, můžete ho také zavést, kam chcete. Jednou, jednou, až se překulí moje druhá padesátka, až nebudu mít nic jiného na práci než klidně čekat na třetí, dám hromu ocelovou uzdu a budu ho ovládat stejně snadno, jako vy vedete na uzdě Džerida. Zatím ale dejte stříšku na komínek, Ašarate, moc vás o to prosím."

"Udělám to, můžete být klidný."

"Udělám! Udělám! Pořád samá budoucnost, jako by budoucnost patřila nám dvěma! Já nebudu nikdy pochopen!" zvolal učenec zmítaje se v křesle a lomil zoufale rukama. "Můžete být klidný! ... říká mi, abych byl klidný - a jestli do tří měsíců nevyrobím elixír, bude se mnou nadobro konec. Ale jestli překonám svou druhou padesátku, najdu znovu mládí, moje údy budou pružné, budu se sám snadno pohybovat a nebudu pak už nikoho potřebovat a nikdo mi nebude říkat udělám; ale já budu říkat udělal jsem!"

"Můžete to říci i o našem velkém díle? Myslel jste na to?"

"Bože můj, ano, ale jen kdybych si mohl být tak jist, že najdu elixír, jako jsem si jist, že dovedu vytvořit diamant ... "

"Jste si tím opravdu jist?"

"Samozřejmě, protože jsem diamanty už vytvořil."

"Diamanty?"

"Tu máte, podívejte se zblízka."

"Kde?"

"Tamhle, po vaši pravici ve skleněné nádobce; zrovna u toho stojíte."

Cestující chtivě sáhl po označené nádobce; byla z neobyčejně jemného křišťálu; na jejím dně a po stěnách byl téměř nehmatatelný prášek.

"Diamantový prášek!" zvolal mladý muž.

"Ovšemže, diamantový prášek. Dobře se podívejte doprostřed."

"Ano, ano, diamant veliký jako prosné zrnko."

"Velikost nic neznamená; když všechen prach spojíme, dostaneme diamant veliký jako konopné zrnko, potom jako hrášek. Ale proboha vás prosím, milý Ašarate, nechte přidělat stříšku na komínek a hromovodič na vůz, aby voda nepadala na pícku a hrom se šel procházet jinam."

"Ano, ano, buďte klidný."

"Pořád jenom to věčné buďte klidný a nic jiného, tím mě přivedete do zkázy. Mládí! Bláznivé, domýšlivé mládí!" zvolal s truchlivým úsměvem, při němž se ukázaly bezzubé dásně a vpadlé oční důlky vypadaly ještě hlubší, než opravdu byly.

"Mistře, oheň vám uhasíná, kelímek se ochlazuje; co v něm vlastně máte?" zeptal se Ašarat.

"Podívejte se."

Mladý muž uposlechl, odkryl kelímek a našel v něm zeskelnatěly kousek uhlí, veliký jako lískový oříšek.

"Diamant!" zvolal a vzápětí pokračoval: "Ano, ale má skvrnu, je nehotový, bezcenný."

"Protože uhasl oheň, Ašarate; protože na komínku nebyl přístřešek, rozumíte!"

"Promiňte mi to, mistře?" omlouval se mladý muž, otáčeje v prstech diamant, který házel prudké pablesky, ale na některých místech zůstával temný. "Promiňte mi to a něco pojezte, abyste se posílil."

"To není potřeba, před dvěma hodinami jsem vypil lžíci elixíru."

"Mýlíte se, mistře, vypil jste ho ráno v šest hodin."

"A kolik je teď vlastně hodin?"

"Pomalu půl třetí ráno."

"Ježíši! Zase den pryč! Uprchl a zmizel do nenávratna. Dny se teď zmenšují, nemají už čtyřiadvacet hodin?"

"Když nechcete jíst, tak si na chvilku alespoň zdřímněte, mistře."

"Dobrá! Ano, prospím se dvě hodiny, ale za dvě hodiny mě přijďte probudit, dejte pozor, přesně za dvě hodiny."

"To vám slibuju."

"Když spím, Ašarate, víte, vždycky se bojím, abych neusnul navěky. Že mě přijdete vzbudit, ano? Neslibujte mi to, ale přísahejte," prosil stařec lichotivě.

"Přísahám, mistře."

"Za dvě hodiny?"

"Za dvě hodiny."

Při těchto slovech bylo ze silnice slyšet něco jako dusot cválajícího koně a výkřik, z něhož zaznívalo znepokojení a údiv.

"Co to má znamenat?" zvolal cestující a rychle otevřel dvířka kočáru; vyskočil tak rychle, že se nohou ani nedotkl stupačky.

6. Lorenza Felicianiová

Co se vlastně dělo kolem vozu, když cizinec rozmlouval s učencem? Při úderu blesku, který srazil přední pár koní a druhý pár poplašil, žena v kočáře omdlela, jak jsme už řekli.

Chviličku byla v bezvědomí a potom pomaloučku přišla k sobě, jako kdyby její mdlobu způsobil jenom strach.

"Bože můj, jsem tu sama, opuštěná, bez pomoci; není tu žádný boží tvor, který by se nade mnou slitoval?" naříkala.

"Paní, jsem tu já, pokud bych vám mohl nějak posloužit..." ozval se bázlivý hlas téměř u jejího ucha. Mladá žena se vztyčila, vyklonila hlavu a ruce z kožených závěsů a téměř narazila na mladého muže stojícího na stupátku.

"To jste mluvil vy, pane?"

"Ano, paní."

"A nabídl jste mi pomoc?"

"Ano."

"Co se vlastně stalo?"

"Hrom do vás málem uhodil, paní, a zpřetrhal postraňky předních koní a ti se splašili a utekli i s postiliónem."

Žena se kolem sebe rozhlédla a v jejím pohledu bylo vidět neklid. "A ... co se stalo s tím, co řídil zadní koně? Kde je?" zeptala se.

"Vešel do vozu, paní."

"Nestalo se mu nic."

"Nic."

"Víte to jistě?"

"Alespoň když seskočil s koně, byl živ a zdráv."

"Bůh budiž pochválen!" vydechla mladá žena volněji.

"Ale kde jste byl vy, pane, že jste mi hned přišel nabídnout pomoc?"

"Překvapila mě bouře, paní, schoval jsem se tamhle v té tmavé prohlubni, je to vlastně vstup do lomu; právě v té chvíli jsem najednou uviděl, jak se ze zatáčky tryskem žene kočár. Myslel jsem nejprve, že se koně splašili, ale pak jsem uviděl, že je řídí pevná ruka; vtom strašlivě zahřmělo, uhodil hrom s tak strašlivým rachotem, že jsem si pomyslel, že mě samotného zasáhl; byl jsem polomrtvý a všechno, co vám tady vyprávím, jsem viděl jako ve snu."

"Pak tedy nevíte zcela jistě, že ten, co řídil zadní koně, je ve voze?"

"Ano, paní, přišel jsem k sobě a dobře jsem viděl, jak vešel do vozu."

"Ujistěte se ještě jednou, zda tam opravdu je, prosím vás."

"Jak?"

"Běžte k vozu a poslouchejte. Jestli tam je, uslyšíte dva hlasy."

Mladý muž seskočil ze stupátka, popošel ke dvířkům zadní části vozu a poslouchal.

"Ano, paní, je tam."

Mladá žena mu pokynula hlavou, jako by chtěla říci: to je dobře, ale neřekla nic a opírala dál hlavu o dlaň, jako by o něčem hluboce přemýšlela. Mladý muž si ji zatím dobře prohlédl.

Ženě bylo třiadvacet nebo čtyřiadvacet let; její snědá tvář měla mátový odstín, přecházející z tmavorůžové až do červené. Krásné modré oči jí zářily jako hvězdy, když je pozvedla k nebesům; vlasy černé jako uhel neměla napudrované, jak to bylo tehdy v módě. Spadaly jí v bohatých kadeřích na jemnou, opálově průsvitnou šíji.

"Kde vlastně jsme, pane?" zeptala se náhle, jako by se pro něco rozhodla.

"Na silnici ze Štrasburku do Paříže, paní."

"Kde asi?"

"Dvě míle od Pierrefitte."

"Co je Pierrefitte?"

"Městečko."

"A co přijde po Pierrefitte?"

"Bar-le-Duc."

"Bar-le-Duc je město?"

"Ano, paní."

"Kolik má obyvatel?"

"Myslím, že čtyři nebo pět tisíc."

"Vede odtud nějaká kratší cesta do Bar-le-Duc než hlavní silnice?"

"Ne, paní, já alespoň žádnou neznám."

"Peccato16," zašeptala a stáhla se zpět do vozu.

Mladý muž chvilku čekal, zda se ještě na něco zeptá; když se neptala, šel pryč. Jeho kroky ji vytrhly ze snění, neboť se živě znovu vyklonila z okna.

"Pane!"

Mladý muž se otočil a vrátil se. "Co si přejete, paní?"

"Ještě jednu otázku."

"Prosím."

"Byl vzadu za vozem uvázaný kůň?"

"Ano, paní."

"Ještě tam je?"

"Ne, paní. Člověk, který vstoupil do vozu, ho odvázal a znovu uvázal k zadnímu kolu."

"Koni se také nic nestalo?"

"Myslím, že ne."

"Je to drahý kůň a já ho mám strašně ráda. Chtěla bych se sama přesvědčit, zda je úplně v pořádku, ale jak se k němu dostanu tím blátem?"

"Mohu koně přivést sem."

"Ach ano, to by bylo krásné, udělejte to, prosím vás, budu vám strašně vděčná."

Mladý muž přistoupil ke koni, který hned zvedl hlavu a zařehtal.

"Ničeho se nebojte, je krotký jako beránek," ujišťovala žena a zavolala tlumeným hlasem:

"Džeride! Džeride!" Kůň zřejmě poznal hlas své paní a natáhl inteligentní hlavu ke kočáru. Ale sotvaže mladý muž koně odvázal, Džerid ucítil, že otěže drží nezkušené ruce, a prudkým trhnutím se osvobodil a jediným skokem byl dvacet kroků od vozu.

"Džeride! Džeride, pojď sem!" zvolala žena lichotivě.

Arab zatřásl krásnou hlavou, hlučně dýchal a přibližoval se k vozu rytmickým krokem, jako by mu hrála hudba. Žena se vyklonila do půl těla mezi koženými závěsy.

"Pojď sem, Džeride, pojď sem!"

Kůň poslechl a natahoval hlavu k ruce, aby ho mohla pohladit.

Něžná ruka ho najednou uchopila za hřívu; druhou rukou se žena opřela o vůz a vskočila do sedla lehce jako přízraky z německých balad! Když se jedním skokem octnou koni na hřbetě a přisají se k opaskům jezdců.

Mladý muž k ní pospíchal, ale velitelské gesto její ruky ho zastavilo.

"Poslyšte, i když jste mladý, anebo spíš proto, že jste mladý, musíte být lidský. Nebraňte mi odjet. Prchám před mužem, kterého miluji. Ten muž by zahubil mou duši, kdybych s ním déle zůstala; je to ateista a čaroděj. A já jsem Římanka a dobrá katolička. Bůh ho právě varoval hlasem svého hromu. Kéž by si z toho vzal poučení! Řekněte mu, co jste právě ode mne slyšel, a Bůh ať vám požehná za pomoc, kterou jste mi prokázal. Sbohem!"

Po těch slovech zmizela na cválajícím Džeridovi, lehounká jako mlžný opar vznášející se nad bažinami.

Když ji mladý muž viděl prchat, nemohl se ubránit, aby nevykřikl v překvapení a údivu. Jeho výkřik pronikl do vozu a vzbudil pozornost cestujícího.

7. Gilbert

Cestující rychle vyběhl z vozu, pečlivě ho zavřel a znepokojeně se rozhlédl kolem. Hned uviděl mladého vyděšeného muže. Blesk, který projel oblohou, mu dovolil, aby si ho prohlédl od hlavy až k patě, jak to vždycky dělával, když se jeho pohled setkal s novým člověkem.

Chlapci mohlo být tak šestnáct sedmnáct let, starší určitě nebyl; jeho černé oči, které směle upíral na cestujícího, nebyly něžné, ale měly jistý půvab; drobný a ohnutý nosík, jemné rty a vystouplé lícní kosti prozrazovaly obezřetnost, zatímco mohutná kulatá brada ukazovala na rozhodnost; chlapec byl malý, hubený, ale sporý.

"To vy jste vykřikl?" zeptal se cizinec.

"Ano, pane, já."

"A proč jste křičel?"

"Protože ... " zarazil se mladý muž nerozhodně.

"Protože?" opakoval cizinec.

"Pane, byla v kočáře dáma?"

"Ano." Balsamovy oči se zavrtávaly do stěny vozu, jako by jí chtěly proniknout.

"A u kola byl uvázán kůň?"

"Ano, ale kde je, u ďasa?"

"Pane, dáma z kočáru odjela na koni, který byl uvázaný vzadu."

Cestující nevykřikl, nepromluvil ani slovo; vrhl se však ke kočáru a rozhrnul kožené závěsy; zablesknutí mu ukázalo, že vůz je prázdný.

"Pro Kristovu svatou krev!" zařval hromovým hlasem, do něhož se mísilo burácení hromu.

"Pokusit se dohonit Džerida s těmihle koňmi je stejné, jako kdyby želva chtěla pronásledovat gazelu ... Ale budu stále vědět, kde je, jinak ... " vrtěl hlavou cestující.

Rychle sáhl do kapsy kabátu, vyndal náprsní tašku a otevřel ji. Z jedné přihrádky vytáhl složený papír, v němž byla kadeř černých vlasů. Při pohledu na ně se tvář cestujícího rozjasnila a on sám se zřetelně uklidnil. Přejel si po čele dlaní, která hned zvlhla potem.

"Dobře, no tak dobře; a neřekla vám nic, než odjela?"

"Řekla, pane."

"Co vám řekla?"

"Abych vám oznámil, že vás neopouští z nenávisti, ale ze strachu; že je správná křesťanka, ale vy naopak že ... " zaváhal mladík.

"Ale já naopak že? ... " opakoval cestující.

"Nevím, zda vám to smím říci? ... "

"Tak se u sta hromů vymáčkněte!"

"Ale vy naopak že jste ateista a nevěřící, kterého Bůh chtěl dnes večer naposled varovat; a ona že pochopila toto varování a že si přeje, abyste je pochopil i vy."

"A to je všechno? Víc už neříkala?"

"Všechno."

"No dobře; můžeme teď mluvit o něčem jiném."

Zdálo se, že poslední stopy znepokojení a nespokojenosti už zmizely z čela cestujícího. Mladík sledoval podle výrazu

tváře všechno, co se děje v jeho srdci; mladíkova zvědavost prozrazovala, že má určité pozorovatelské nadání.

"Teď mi povězte, mladý příteli, jak se jmenujete?"

"Gilbert,pane."

"Gilbert, to je celé? To je křestní jméno, myslím."

"Ne, to je moje příjmení."

"Můj milý Gilberte, vás mi postavila do cesty sama prozřetelnost, abyste mi pomohl z nesnází."

"Jsem vám k službám, pane, a všechno, co pro vás budu moci udělat .... "

"Uděláte, děkuji! Ano, ve vašem věku se člověk zavazuje pro potěšení udělat závazek, to já znám; ale nechci vás žádat o nic nemožného, budu rád, když mi jenom ukážete nějaké přístřeší na dnešní noc, nic víc."

"To je tady hned ta skála, pod kterou jsem se schoval před bouřkou."

"Ano, ale já bych raději nějaký dům, kde bych našel dobrou večeři a pořádnou postel."

"To už je horší."

"Máme daleko do nějaké nejbližší vsi?"

"Do Pierrefitte."

"Jmenuje se Pierrefitte?"

"Ano, pane; jsme od ní tak půldruhé míle."

"Půldruhé míle, v noci, v tomhle počasí, jenom s jedním párem koní, to by trvalo dobré dvě hodiny. Rozpomeňte se dobře, příteli, jestli tu náhodou není poblíž nějaké obydlí, jistě se něco najde?"

"Je tu zámek Taverney, sotva tři sta kroků odtud."

"To je výborné!"

"Cože?" otevřel mladík údivem oči dokořán.

"Že jste to neřekl hned!"

"Ale zámek Taverney není žádná hospoda."

"Je obydlený?"

"Proč by ne?"

"Kdo v něm bydlí?"

"Kdo ... baron de Taverney."

"Kdo je to baron Taverney?"

"Otec slečny Andrey, pane."

"Velice mě těší, že se to dozvídám, ale ptal jsem se, jaký je baron," řekl cestující s úsměvem.

"Je to starý šlechtic, pane, tak šedesát až pětašedesát let, kdysi prý byl bohatý."

"Ano, a teď je chudý; to říkají všichni. Příteli, doveďte mě k baronu de Taverney, prosím vás."

"K baronovi de Taverney?" zvolal mladík vylekaně.

"No ovšem! Odmítnete mi prokázat tuto službu?"

"Ne, pane, ale on ... "

"Co?"

"On vás nepřijme."

"Nepřijme šlechtice, který zabloudil a přišel ho požádat o pohostinství? Copak je váš baron medvěd?"

"To ne!" odpověděl mladík a jeho odpověď vyzněla v ten smysl, že pán se příliš nemýlí.

"To nic nevadí, zkusím to!"

"Neradím vám to, pane."

"I když je váš baron pěkný medvěd, přece mě nesní."

"Ne, ale možná, že před vámi zavře vrata."

"Tak mu je probourám, pokud ovšem mě k nim dovedete ... "

"To neodmítnu, pane."

"Ukažte mi tedy cestu."

"Rád."

Cestující se vrátil k vozu a přinesl malou lucernu. Protože nebyla rozsvícená, mladík doufal, že něco zahlédne uvnitř vozu, až jí cestující ve voze rozsvítí.

Ten však k vozu ani nepopošel a lucernu strčil Gilbertovi do rukou. Mladík ji otáčel na všechny strany, pak se zeptal:

"Co mám s tou lucernou dělat, pane?"

"Svítit na cestu, já pojedu s koňmi."

"Ale lucerna není rozsvícená."

"Tak ji rozsvítíme."

"Máte ve voze jistě oheň."

"A v kapse také," odpověděl cestující.

"V tomhle dešti by se dal špatně vykřesat."

"Otevřete lucernu," poručil cestující s úsměvem. Gilbert poslechl.

"Přidržte mi klobouk nad rukama."

Gilbert opět poslechl, ale přípravy sledoval velice zvědavě. Nedovedl si totiž představit, že oheň se dá rozdělat jinak než křesáním.

Cestující vytáhl z kapsy stříbrné pouzdro a z pouzdra zápalku; potom otevřel spodní část pouzdra a namočil zápalku do nějaké hořlavé kaše, protože zápalka ihned vzplanula a její plamínek trošku prskal. bylo to tak náhlé a nečekané, že se Gilbert zachvěl.

Pocestný se usmál jeho překvapení, které v té době bylo docela pochopitelné, protože fosfor znalo jenom několik chemiků, kteří si tuto znalost nechávali výlučně pro svou soukromou potřebu.

Cestující přenesl kouzelný plamen na svíčku, potom zavřel pouzdro a strčil je do kapsy. Mladík sledoval drahocennou schránku lačnýma očima. Bylo vidět, že by za podobný poklad dal nevím co.

"Povedete mě, když teď už máme světlo?"

"Pojďte, pane," odpověděl Gilbert a šel napřed; cizinec musel vzít koně za uzdu a nutit ho, aby šel dál.

Počasí se už trošku umoudřilo, téměř přestalo pršet, bouřka se vzdalovala a pohřmívalo už jen v dálce.

"Barona de Taverney zřejmě dobře znáte, příteli?" řekl cestující, aby nějak navázal přerušený rozhovor.

"Ano, pane, je to docela jednoduché, protože jsem u něho už od útlého dětství."

"Je to váš příbuzný?"

"Ne, pane."

"Váš poručník?"

"Ne."

"Váš pán?"

"Nejsem sluha, pane," odpověděl mladík a zachvěl se při slově pán; prudká červeň zbarvila jeho tváře, které obvykle byly bledé.

"Ale něco přece jste," pokračoval cestující.

"Jsem syn baronova bývalého nájemce; má matka kojila slečnu Andréu."

"Rozumím, vy jste v domě jako soukojenec toho děvčete, předpokládám totiž, že baronova dcera je mladá."

"Je jí šestnáct, pane."

Gilbert se z jedné otázky - té, která se ho týkala osobně - vykroutil. Cestující si toho zřejmě také povšiml a zaměřil hovor jiným směrem.

"Jaká náhoda vás přivedla v takovém nečase na silnici?"

"Nebyl jsem na silnici, pane, byl jsem pod skálou vedle silnice."

"A co jste pod tou skálou dělal?"

"Četl jsem."

"Vy jste četl?"

"Ano."

"A co jste četl?"

"Společenskou smlouvu, kterou napsal Jean-Jacques Rousseau."

"Tu knihu jste vzal v baronově knihovně?" zeptal se cestující a pohlédl na mladíka s jistým údivem.

"Ne, pane, koupil jsem si ji."

"Kde? V Bar-le-Duc?"

"Ne, pane, chodil tu nějaký kolportér; v poslední době chodí po venkově spousta kolportérů s dobrými knihami."

"Kdo vám řekl, že Společenská smlouva je dobrá kniha?"

"To jsem poznal, když jsem ji četl, pane."

"Četl jste tedy také špatné knihy, že to můžete rozeznat?"

"Ano."

"A které knihy jsou podle vás špatné?"

"Třeba Pohovka, Tanzai a Néadarné17 a podobné knihy."

"Kde jste kruci přišel k těm knihám?"

"Našel jsem je v baronově knihovně."

"Jak si baron muže opatřovat knížky v takovém hnízdě, jako je tohle?"

"Posílají mu je z Paříže."

"Ale když je baron chudý, jak říkáte, příteli, kde bere peníze na podobné hlouposti?"

"On je nekupuje, pane, on je dostává."

"Ach tak! Dostává?"

"Ano,pane."

"Od koho?"

"Od jednoho přítele, který je moc velkým pánem."

"Velký pán? Víte, jak se ten velký pán jmenuje?"

"Jmenuje se vévoda de Richelieu."

"Neříkejte! Starý maršál?"

"Ano, je to maršál."

"Předpokládám, že podobné knihy nenechává povalovat, aby k nim měla přístup slečna Andrée."

"Naopak, pane, nechává je všude povalovat."

"Slečna Andrée je také přesvědčena jako vy, že ty knihy jsou špatné?" zeptal se cestující s potměšilým úsměvem.

"Slečna Andrée je nečte, pane," odpověděl suše Gilbert.

Cestující se na chvilku odmlčel. Bylo patrné, že ho proti jeho vůli zajímá chlapcova povaha, v níž se mísí dobré a zlé, plachost s odvážností.

"A proč jste ty knihy četl, když jste věděl, že jsou špatné?"

"Když jsem je otevřel poprvé, nevěděl jsem, jaké jsou."

"Ale to jste mohl snadno poznat."

"Ano, pane."

"A přesto jste je četl dál?"
"Četl."
"Co jste tím sledoval?"
"Dověděl jsem se z nich o věcech, které jsem neznal."
"A co Společenská smlouva?"
"Dovídám se z ní věci, které jsem netušil."
"Které?"
"Že všichni lidé jsou bratři, že společnosti, v níž jsou nevolníci nebo otroci, jsou špatně organizované! Že jednoho dne si budou všichni lidé rovni."
Po chvilce mlčení cestující pokračoval:
"Máte chuť do učení, příteli?"
"Ano, pane, to je moje největší přání."
"A čemu byste se chtěl učit? Ven s tím!"
"Chtěl bych se naučit všechno."
"A proč se chcete učit?"
"Abych to někam dotáhl."
"Kam až?"
Gilbert zaváhal s odpovědí. Bylo zřejmé, že nějaký cíl v hlavě má, ale tento cíl byl zřejmě jeho tajemstvím a nechtěl se s ním pochlubit.
"Kam to až člověk může dotáhnout," odpověděl Gilbert.
"Studoval jste alespoň něco?"
"Nic. Nevíte, jak bych mohl studovat, když nejsem bohatý a žiji v Taverney?"
"No ne! Neznáte alespoň trochu matematiku?"
"Ne."
"Fyziku?"
"Ne."
Chemii?"
"Ne. Umím číst a psát, víc nic, ale všechno to dohoním."
"Kdy?"
"Někdy."
"A jak?"
"To nevím, ale všechno se naučím."
"To je ale zvláštní chlapec!" říkal si potichu cestující.
"A pak ... " šeptal Gilbert sám k sobě.
"Pak?"
"Ano."
"Co?"
"Nic."
Cestující, kterého stařec v kočáře nazýval Ašarat, jak víme, kráčel se svým průvodcem už dobře čtvrt hodiny; přestalo už skoro pršet a země vydechovala silnou vůni, kterou bývá cítit po jarních bouřkách. Gilbert vypadal velmi zamyšleně.
"Pane, víte, co je to bouře?" zeptal se znenadání.
"Samozřejmě, že to vím."
"Vy to víte?"
"Ano, vím."
"Vy tedy víte, co je bouře? Vy víte, z čeho vzniká blesk?"
"To je prosté, setkají se dvě elektřiny, elektřina v mraku s elektřinou v zemi," usmál se cestující.
"Tomu nerozumím," povzdechl si Gilbert.
Cestující by to snad ubohému chlapci vysvětlil podrobněji, aby lépe porozuměl, ale v tom okamžiku bohužel uviděl v listí světlo a zeptal se:
"Copak je to?"
"To je Taverney."
"Jsme tedy na místě?"
"Tady je brána."
"Otevřete ji."
"Brána v Taverney se jen tak neotvírá."
"Taverney je tedy opevněný? Pak musíte zaklepat."
Gilbert váhavě a bázlivě jednou uhodil do vrat.
"Takhle vás nikdo neuslyší, příteli; musíte zatlouci pořádně." Nic nenaznačovalo, že by někdo slyšel Gilbertovo klepání. Všude bylo ticho.
"Vezmete to na sebe?" zeptal se Gilbert.
"Nebojte se."
Gilbert už neváhal; pustil klepadlo a pověsil se na zvonec, který muselo být slyšet dobře míli daleko.
"Jestli vás tentokrát baron neuslyší, pak na mou duši musí být hluchý jako poleno."

"To štěká Mahon," řekl mladík.

"Mahon! Váš baron tím jménem chtěl nepochybně složit poklonu svému příteli vévodovi de Richelieu."

"Nevím, co tím chcete říci, pane."

"Mahon je poslední maršálův válečný výboj."

"Už jsem vám, pane, jednou říkal, že bohužel nic neznám," povzdechl si Gilbert.

V tom dvojím povzdechnutí cizinec pochopil všechno chlapcovo skrývané utrpení i potlačovanou nebo zklamanou ctižádost.

"Konečně!" řekl cizinec, když právě v tom okamžiku uslyšel kroky.

"To je naše dobrotisko La Brie."

Brána se otevřela; ale když La Brie najednou uviděl cizince a podivný vůz, chtěl ji zase hned zavřít, protože myslel, že otvírá jenom Gilbertovi.

"Promiňte, příteli, promiňte, jedeme k vám; nemusíte nám proto zavírat před nosem."

"Ale musím upozornit pana barona na nečekanou návštěvu, pane ... "

"S tím si nemusíte dělat starosti, věřte mi. Vezmu to na sebe, a když bude mít špatnou náladu a vyžene mě, ručím vám za to, že to nebude dřív, než se ohřeju, usuším a nasytím. Slyšel jsem, že tady je dobré víno; o tom byste mohl něco vědět, ne?"

La Brie na otázku neodpověděl, ale pokoušel se návštěvníkovi zabránit ve vstupu, ale musel uhnout před párem koní a vozem; trvalo to jenom okamžik a Gilbert už zavíral vrata. Když La Brie viděl, že nic nezmůže, vzal staré nohy na ramena a utíkal sám ohlásit svou porážku a křičel ze všech sil:

"Nicole Legayová! Nicole Legayová!"

"Kdo je Nicole Legayová?" zeptal se cizinec a šel klidně dál k zámku.

"Nicole, pane?" opakoval Gilbert a v jeho hlase bylo slyšet lehké chvění.

"Ano, Nicole, kterou volal La Brie."

"To je pokojská slečny Andrey, pane."

Na La Brieův pokřik se pod stromy objevilo světlo, v němž bylo vidět hezkou dívčí tvář.

"Co mi chceš, La Brie, že tak povykuješ?" zeptalo se děvče.

"Rychle, Nicole, rychle, běž honem ohlásit pánovi, že nějaký pán, kterého překvapila bouřka, žádá o pohostinství na dnešní noc," volal stařec třaslavým hlasem.

Nicole to nemusel dvakrát opakovat, odběhla tak rychle k zámku, že cestující ji hned ztratil z dohledu. Když se La Brie upokojil, že pán nebude překvapen návštěvou znenadání, dovolil si chviličku oddechu.

Novinka zapůsobila, jak předpokládal, protože najednou bylo slyšet ostrý a panovačný hlas ze schodů u dveří; nebyl nijak přátelský a povzbudivý, když vykřikoval:

"Cizinec! ... Kdo to je? Když někam přijdu, tak aspoň řeknu, jak se jmenuju."

"To je baron?" zeptal se La Brieho cizinec, který způsobil všechen ten rozruch.

"Ach ano, pane, slyšíte, co se ptá?" odpovídal chudák zkormouceně.

"Ptá se na moje jméno ... že ano?"

"Ba právě. A já jsem se vás zapomněl zeptat."

"Ohlas barona Josefa de Balsamo. Stejný titul snad tvého pána odzbrojí."

La Brie ohlásil trochu odvážněji cizincův titul.

"Tak dobrá, ať vstoupí, když už je tady ... Pojďte dál, pane, prosím, tudy ... tudy ..." bručel pan Taverney.

Cizinec rychle popošel k prvnímu schodu, když ho napadlo podívat se, zda Gilbert jde s ním.

Gilbert zmizel.

8. Baron de Taverney

I když cestující, který se dal ohlásit jako baron Josef de Balsamo, slyšel od Gilberta o chudobě barona de Taverney, přece jen byl velmi překvapen ubohostí budovy, kterou Gilbert přehnaně označil jako zámek.

Byl to sotva jednoposchoďový dům ve tvaru obdélníku; po jeho stranách stály dvě čtverhranné věžičky. V bledém světle měsíce, který se prodral z mračen roztrhaných vichřicí, nepostrádal nesourodý stavební celek jistého půvabu.

V přízemí bylo šest oken, ve věžičkách, to je v prvním patře, bylo po dvou oknech; do domu vedlo dosti široké schodiště kryté akáty, ale schody byly rozbité a nestejně vysoké, takže připomínaly spíš hluboké příkopy; na

posledním z nich stál baron se svícnem v ruce.

Baron de Taverney byl drobný, šedesáti až pětašedesátiletý stařík s živýma očima a vysokým, ale sraženým čelem; měl na sobě župan a na hlavě odrbanou paruku, jejíž kadeře ohlodal plamen krbu, pokud je nesnědly myši, když byla ve skříni. Baron držel v ruce pochybně čistý ubrousek, což naznačovalo, že byl vyrušen, když právě usedal k večeři.

Na jeho potměšilé tváři, do jisté míry podobné tváři Voltairově, bylo možno rozeznat dvojí výraz: zdvořilost vyžadovala, aby se na neznámého hosta usmíval; netrpělivost měnila tuto snahu v grimasu, z níž vystupovalo mrzoutství a nevraživost; chvějivá záře svíčky stírala svými stíny základní rysy z tváře, takže baron de Taverney mohl vypadat jako vyložený ošklivec.

"Pane, mohu vědět, jaká šťastná náhoda mi popřála potěšení setkat se s vámi?"

"Koně se mi při bouřce splašili, pane, a málem rozbili můj vůz. Zůstal jsem na hlavní silnici bez postiliónů: jeden se nechal shodit s koně, druhý ujel na koni; naštěstí jsem potkal mladého muže, který mi ukázal cestu a zavedl mě k vašemu zámku; ujišťoval mě, že vaše pohostinnost je široko daleko proslulá."

Baron zvedl výše svícen, aby osvětlil větší kus místa a objevil nešiku, jemuž vděčí za šťastnou náhodu, o které právě promluvil. Cestující se také rozhlížel, zda jeho mladý průvodce je opravdu pryč.

"Nevíte náhodou, jak se jmenoval ten, co vám ukázal zámek, pane?" zeptal se baron de Taverney laskavě, jako by mu chtěl vyjádřit svou vděčnost.

"Ten mladý muž se jmenuje, myslím, Gilbert."

"Ach tak, Gilbert; nikdy bych se nenadal, že je něčeho takového schopen, i když je to povaleč a filosof."

Návštěvník pochopil podle těchto titulů, pronesených výhružným způsobem, že mezi suverénním pánem a vazalem není mnoho sympatie.

Po chvilce mlčení, které nebylo méně výmluvné než slova, řekl baron nezvanému hostu: "Jen račte prosím dále, pane."

"Dovolte mi nejdřív, pane, abych mohl uklidit svůj vůz, mám v něm dosti drahé věci."

"La Brie! La Brie! Zavezte vůz pana barona do kůlny; bude tam trochu líp přikrytý než uprostřed dvora, je tam ještě dost místa přikrytého latěmi; za koně vám neručím, že dostanou nažrat; ale protože nejsou vaše a patří poštmistrovi, doufám, že vám to bude jedno."

"Přesto však si začínám myslet, pane, že vás přespříliš obtěžuji ..." řekl cestující netrpělivě.

"O tom nemůže být ani řeči, pane, vůbec mě neobtěžujete; ale musím vás předem upozornit, že to bude obtěžovat vás," skočil mu baron zdvořile do řeči.

"Budu vám nadosmrti vděčný, pane ... "

"O tom si nedělám žádné iluze; och, o tom si nedělám žádné iluze, v Taverney se žije smutně a především chudobně," pozdvihl baron znovu světlo, aby Josef Balsamo a La Brie viděli, kam mohou zavézt vůz.

Cestující byl příliš zaneprázdněn, aby mohl odpovědět; vybral podle rady barona de Taverney místo, které přece jen bylo trochu přikryto; potom strčil La Briemu do ruky louisdor a šel k baronovi. La Brie byl přesvědčen, že je to menší peníz, nanejvýš čtyřiadvacet sou, a děkoval nebesům za almužnu.

"Bůh chraň, abych o vašem zámku smýšlel tak špatně, jak říkáte, pane," odpověděl Balsamo baronovi, když ho vedl velikou a vlhkou předsíní.

"Ano, ano, vím, co říkám; bohužel znám své prostředky, jsou velmi omezené. Kdybyste byl Francouz, pane barone, ale váš německý přízvuk mi prozrazuje, že nejste, ačkoliv vaše italské jméno ... Ale to vůbec nevadí; kdybyste byl Francouz, povídám, pak by vám jméno Taverney znělo jako přepych: dříve se dokonce říkalo Taverney Bohatý." Balsamo očekával, že baron zakončí větu povzdechem, ale nestalo se tak. Zřejmě je filosof, pomyslil si.

"Tady, pane barone, tudy," pobízel baron návštěvníka. "Hej, hofmistře La Brie, obsluhujte, jako by tu bylo sto sluhů!"

Když La Brie přispěchal, Taverney pokračoval: "Mám jenom tohoto sluhu, pane, a slouží mi velice mizerně. Ale na jiné nemám. Ten pitomec je u mne skoro dvacet let, ale nikdy nedostal žádnou mzdu a já ho živím ... skoro tak, jak on mi slouží ... Je to blbec, to sám uvidíte!"

"Necita jeden! Ale možná, že to jenom předstírá," říkal si Balsamo pro sebe, jako by si chtěl upřesnit svoje pozorování. Baron zavřel dveře jídelny a cestující mohl pozorovat, že je ohromně veliká, protože Taverney nesl svícen nad hlavou. Jídelna byla opravdu veliká, kdysi bývala hlavní místností ve statečku, který jeho majitel povýšil na zámek; bylo v ní tak málo nábytku, že se na první pohled zdála prázdná. Slaměné židle s vyřezávanými opěradly, rytiny Lebrunových obrazů Alexandrových bitev v dřevěných černé lakovaných rámech, dubová skříň zčernalá dýmem a stářím - to byl všechen nábytek, nepočítáme-li kulatý stolek uprostřed jídelny; stála na něm mísa s koroptvičkami a zelím a kouřilo se z ní. Víno bylo v břichatém kameninovém džbánu; stříbrné opotřebované zčernalé náčiní se skládalo ze tří příborů, číše a slánky. Slánka byla překrásně zpracována z těžkého stříbra a vypadala jako drahocenný diamant mezi bezcennými oblázky.

"Tady, pane, tady," nabízel baron hostu židli a sledoval přitom jeho pátravý pohled. "Vidím, že jste se zadíval na slánku; obdivujete se jí, což svědčí o dobrém vkusu a o zdvořilosti. Díváte se na jedinou věc, která tady za něco stojí. Děkuji vám za to, pane, z celého srdce, ale ne, mýlím se: mám ještě jednu drahocennost; na mou duši, a to je moje dcera."

"Slečna Andrée?" zeptal se Balsamo.

"Ano, na mou duši, Andrée, chci vás představit. Andrée! Andrée! Pojď sem, dítě, neboj se," volal baron. Bylo mu divné, že host je tak dobře informován.

"Já se nebojím, tatínku," odpověděla velká a krásná dívka líbezným a zvučným hlasem, když se objevila u dveří; nebyla rozpačitá ani zbytečně smělá.

I když se Josef Balsamo dovedl výborně ovládat, jak jsme už viděli, tentokrát si neuměl poručit, aby se neuklonil před tak svrchovanou krásou.

Zdálo se, že Andrée de Taverney se tu objevila, aby ozlatila a obohatila celé své okolí světle kaštanovými vlasy, které jí zářily na spáncích a na šíji; jen černé, jasné, dokořán otevřené oči se dívaly pevně jako oči orla. Přesto však její laskavý pohled byl nepopsatelný; obloučeк rudých rtíků se výrazně odrážel od dvou řad něžných, vlhkých a zářivých korálků; obdivuhodné, jemně modelované ruce se pojily k okouzlujícím ramenům; pružná a zároveň pevná postava připomínala krásnou pohanskou sochu, která nějakým zázrakem ožila; noha byla pozoruhodně modelovaná a vzbudila by pozornost i vedle nohou bohyně lovu Diany. Celek působil dojmem zázračné vyváženosti; převelice prostý šat tak dokonale ladil s celou postavou, že i oděv královny by určitě vypadal méně elegantní a bohatý než její jednoduché šaty.

Všechny tyto báječné detaily padly na první pohled Balsamovi do oka; stačil je postřehnout a zaznamenat v okamžiku, kdy slečna de Taverney vstupovala do jídelny; baronovi neunikl ani jediný dojem, kterým na jeho hosta zapůsobil tento jedinečný soubor dokonalosti.

"Máte pravdu, slečna je dívka vzácné krásy," řekl tiše Balsamo baronovi.

"Nedělejte jí přehnané poklony, pane, jinak ubohá Andrée uvěří tomu, co jí říkáte. Ale já se neobávám její koketnosti; naopak, to drahé dítě není dost koketní, pane, a já jako dobrý otec musím dbát, aby se u ní rozvinula tato vlastnost, která je hlavní silou ženy."

Andrée sklopila oči a začervenala se. Při nejlepší vůli si nedovedla počínat jinak, když otec rozvíjel své teorie.

"Tohle učily slečnu, když byla v klášteře? Je to součást vyučování u jeptišek?" zeptal se Balsamo barona s úsměvem.

"Mám své názory, jak jste už mohl vidět." Balsamo se uklonil, aby naznačil, že zcela s baronem souhlasí.

"Ne, nechci napodobovat otce, kteří říkají dceři: buď rozumná, neoblomná, slepá; opájej se počestností, jemnocitem a nezištností! Takoví mamlasi! Připadají mi jako svědci, kteří vedou duelanta na souboj, ale dřív ho úplně odzbrojí, aby se mohl utkat s protivníkem vyzbrojeným od hlavy až k patě. Ne, k čertu, do takové situace se moje Andrée nedostane, i když je vychovaná v takovém venkovském hnízdě, jako je Taverney."

Ačkoliv Balsamo souhlasil s baronovým ohodnocením zámku, považoval za svou povinnost odporovat mu alespoň zdvořilým posunkem.

"No ano, ano," odporoval stařec mimice v Balsamově obličeji, "já znám Taverney, to mi můžete věřit; ale i když jsme sebedál od zářivého slunce, které se nazývá Versailles, má dcera pozná velký svět, který jsem kdysi znával já; vstoupí do něho ... jestli do něho někdy vstoupí, bude mít celý arzenál zbraní, které jsem jí vykoval za pomoci svých zkušeností a vzpomínek ... Ale musím přiznat, pane, že klášter to všechno pokazil, ano ... má dcera je první chovanka, která se vyučováním řídí a do písmene následuje evangelium. K čertu! Uznejte, že je to neštěstí, barone!"

"Slečna je anděl a to, co mi říkáte, pane, mne vůbec nepřekvapuje."

Andrée se uklonila baronovi na znamení díků a sympatie a pak se posadila, jak jí otec pohledem nařídil.

"Posaďte se, barone, a máte-li hlad, tak jezte. To hovado La Brie uklohnil strašlivé ragú," pobízel Taverney.

"Koroptvičky! A tomu vy říkáte strašlivé ragú? Takhle přece nemůžete pomlouvat svůj stůl. Koroptvičky v máji! Jsou z vašeho panství?" ptal se host barona s úsměvem.

"Z mého panství! Už dávno jsem všechno, co jsem měl - a musím říci, že nebožtík tatínek mi zanechal dost slušný majetek - už dávno jsem všechno, co jsem měl, říkám to ještě jednou, prodal, projedl, strávil. Ne, ne, díky nebesům, už dávno nemám ani píď země. To ten ničema a povaleč Gilbert, který dovede jenom číst a snít, jednou někde ukradl pušku, prach a olovo, a teď chodí pytlačit na pozemky mých sousedů. Dostane se na galeje a já budu pochopitelně velice rád, když se ho zbavím. Ale Andrée má ráda zvěřinu, a proto Gilbertovi to darebáctví promíjím." Balsamo si při těch slovech prohlížel Andréinu tvář, ale neuviděl na ní ani vrásku, žádný záchvěv nebo zardění.

Seděla mezi ním a baronem, podávala mu jídlo a zřejmě jí vůbec nevadilo, že stůl je tak chudobný, že jídlo obstaral Gilbert, upravil La Brie a velmi zostudil baron. Ubohý La Brie chytal každé slovo chvály na Gilberta i na sebe a podával talíře se zkormoucenou tváří, která se pokaždé vítězoslavně rozzářila, když baron považoval za svou povinnost pochválit kuchařovo umění.

"Vždyť on ani neosolil to strašné ragú!" zvolal baron, když okousal dvě křídla, která mu dcera položila na talíř do mastného zelí. "Andrée, podej slánku panu baronovi." Andrée uposlechla a natáhla ruku s dokonalou grácií.

"Vidím, že zase obdivujete mou slánku, barone!"

"Tentokrát se mýlíte, pane, obdivoval jsem slečninu ruku," odpověděl Balsamo.

"Výborně! Přesně takovou má Richelieu. Ale když už držíte tu slavnou slánku v ruce a hned jste ji poznal, prohlédněte si ji pořádně! Objednal ji regent u zlatníka Lucase. Jsou na ní milostné hry satyrů a bakchantek; je to volné, ale hezké."

Balsamo postřehl, že skupina postaviček je výtečně provedena, ale že to není volné, nýbrž oplzlé. Musel obdivovat klid a netečnost Andrey, která mu na otcův rozkaz bez mrknutí podala slánku a klidně dál bez začervenání jedla, když otec pokračoval ve výkladu. Vypadalo to, jako by si usmyslel, že odstraní slupku nevinnosti, zahalující jeho dceru jako svatební závoj, o němž se mluví v evangeliu. Balsamo se snažil změnit směr rozhovoru.

"Jen jezte, barone, nic jiného nedostanete, varuji vás předem. Vy si třeba myslíte, že přijde pečeně, a čekáte na další chody; to se ale mýlíte, protože budete strašlivě zklamán."

"Promiňte, pane, ale jestliže Nicole správně pochopila, pak už začala dělat rychlé pečivo, na které jsem jí dala recept."

"Recept! Vy jste dala recept na pečivo Nicole Legayové, své pokojské? Vaše pokojská vaří? Teď už neschází nic jiného, než abyste vy sama také vařila. Cožpak vévodkyně de Chateauroux anebo markýza de Pompadour vařily někdy králi? Právě naopak, král jim dělal omelety ... U sta hromů, to už přestává všecko, když ženské v mém domě vaří. Barone,

promiňte to mé dceři, snažně vás prosím!"

"Ale tatínku, vždyť jíst se musí," odpověděla Andrée klidně a zavolala hlasitěji: "Už je to hotové, Legayová?"

"Ano, slečno," odpověděla dívka nesoucí mísu vonícího pečiva.

"Já vím dobře, kdo nebude jíst tohle jídlo," zvolal vztekle Taverney a roztřískl talíř.

"Pán snad bude jíst," odpověděla chladně Andrée a pak se otočila k otci: "Víte, pane, že máte už jenom sedmnáct talířů z toho matčina servisu," a začala klidně krájet kouřící koláč, který hezká pokojská Nicole Legayová postavila na stůl.

9. Andrée de Taverney

Pozorovací talent Josefa Balsama našel hojnou pastvu v každém detailu podivného a izolovaného života, ztraceného v zapadlém koutu lotrinska.

Slánka mu odhalila jednu stránku povahy barona de Taverney anebo spíš charakter všech jeho stránek. Přivolával na pomoc svůj nejbystřejší postřeh, když sledoval rysy v Andréině obličeji a pozoroval, jak mu špičkou nože ukazuje stříbrné figurky, které jako by utekly z nočních pitek u regenta, po nichž Canillac zhasínal svíčky.

Ať už ze zvědavosti nebo z jiného citu, Balsamo pozoroval Andréu tak vytrvale, že dvakrát nebo třikrát během deseti minut se její pohled musel setkat s Balsamovýma očima. Čistá a nevinná dívka snesla první jeho zvláštní pohled bez jakéhokoli zmatku; ale když ji baron při krájení Nicolina skvělého výrobku bez ustání upřeně sledoval, začala se jí zmocňovat horečná netrpělivost a krev jí stoupala do tváří. Když ji téměř nadlidský pohled začal mást, pokusila se mu čelit a podívala se rovněž baronovi do tváře upřeným pohledem jasných, dokořán otevřených očí. Ale i tentokrát musela ustoupit a její oční víčka zaplavilo fluidum vyzařující z ohnivého hostova oka; sklopila těžce a bojácně víčka a pak je zvedala už jen váhavě.

Zatímco se odehrával tento němý boj mezi Andréou a záhadným cizincem, baron křičel, nadával a sakroval jako pravý venkovský šlechtic; štípl La Brieho do ruky, když se nešťastnou náhodou octl v jeho dosahu právě ve chvíli, kdy pociťoval potřebu někoho štípnout. Udělal by to bezpochyby i Nicole, ale baronovy oči si zřejmě poprvé v životě povšimly rukou mladé pokojské.

Baron zbožňoval krásné ruce; pro krásné ruce napáchal všechny hlouposti svého mládí.

"Jen se podívejte, jak krásné prsty má tahle poběhlice. Jak má úzké nehty, jaké obloučky dělají na kůži, a to je

největší krása; a jak by vypadaly, kdyby nemusela štípat dříví, vymývat láhve, drhnout kastroly, přitom se strašlivě odře rohovina. Ano na konečcích prstů máte rohovinu, slečno Nicole." Nicole byla málo zvyklá na baronovy poklony, podívala se na něho a v jejím pohledu byl úsměv i údiv, ale ještě víc pýchy.

"Ano, ano, otoč se, radím ti dobře," pokračoval baron, který uhádl, co se děje v srdci mladé koketky. "Musím vám říci, můj milý hoste, že slečna Nicole Legayová, kterou vám představuju, vůbec není upejpavá jako její velitelka a z komplimentů nemá strach."

Balsamo se rychle podíval na baronovu dceru a viděl, že na krásné Andréině tváři hoří nejvyšší pohrdání. Uznal za vhodné projevit na tváři stejné city jako hrdá dívka; povšimla si toho a zřejmě jí to zalahodilo, protože se na něho začala dívat méně tvrdě či spíš méně neklidně než dosud.

"Věřte mi, pane, věřil byste, že tahle holka přišla taky z kláštera a že dostala skoro stejné vychování jako moje dcera," pokračoval baron a položil hřbet ruky na Nicolinu bradu, která se mu dnes večer zřejmě zalíbila.

"Slečna Nicole také neopouští svou velitelku ani na okamžik. Taková oddanost by vzbudila úsměv na tváři panů filosofů, kteří tvrdí, že tihle lidé taky mají duši."

"Nicole mě neopouští ne z oddanosti, pane, ale protože jí nařizuji, aby mne neopouštěla," řekla Andrée nespokojeně.

Balsamo se podíval na Nicolu, aby se přesvědčil, jak na ni působí pyšná, téměř pokořující slova její velitelky; zahlédl, že děvčeti zaškublo v koutcích rtů; že není necitlivá na pokořování plynoucí z jejího podřízeného postavení.

Tento výraz však na tváři pokojské proběhl rychle jako blesk; když se odvrátila, aby pravděpodobně skryla slzu, její oči se upřely na okno vedoucí do dvora. Balsama zajímalo všechno, zdálo se, že se snaží něco objevit u lidí, mezi které zapadl; zajímalo ho všechno, sledoval tedy Nicolin pohled, aby odhalil, co upoutalo její pozornost; zdálo se mu, že zahlédl mužský obličej. V tomto domě je všechno zvláštní, pomyslel si, každý má své tajemství; doufám, že do hodiny poznám tajemství slečny Andrey; baronovo tajemství už znám a Nicolino tuším. Balsamo se na okamžik v myšlenkách zatoulal, i když to byl jen kraťounký okamžik, baron si toho povšiml.

"Vy také sníte. Nic proti tomu, ale měl byste počkat se sněním až na noc, můj milý hoste. Snění je nakažlivé, je to nemoc, kterou si tady každý užene, jak to vypadá. Tady všichni sní: nejprve slečna Andrée; potom vidím každou chvilku snít toho ničemu, co zastřelil koroptve, možná že snil, i když je zabíjel ... "

"Gilbert?" zeptal se Balsamo.

"Ano! Filosof jako pan La Brie. A když už jsme u těch filosofů, nejste taky náhodou jejich přítel? Pak vás předem upozorním, že v tom případě k mým přátelům patřit nebudete ... "

"Ne, pane, není mi z nich horko ani zima, vůbec je neznám."

"Tím líp, krucinál! Jsou to sprostý hovada, nevím, jestli jsou jedovatější anebo odpornější. Určitě jsou jedovatější. Svými aforismy rozbourají monarchii! Ve Francii se už lidi nesmějí, ve Francii čtou, a co čtou? Takovéhle věty: Je velmi nesnadné, aby lid pod monarchistickou vládou zůstal ctnostný;18 anebo tohle: Pravá Monarchie má pouze zdánlivou konstituci, aby kazila mravy národů a zotročovala je;19 anebo taky tohle: Pochází-li autorita králů od Boha, pak je jako nemoci a metly lidského pokolení.20 To všechno je strašně zábavné! Ctnostný národ! K čemu, prosím vás, by byl? Ach, všechno je špatné, to se podívejme, a to od té doby, co Jeho Veličenstvo mluvilo s panem Voltairem a četlo knihy pana Diderota."

Balsamovi se zdálo, že v tom okamžiku ještě zahlédl bledou tvář za oknem. Zmizela však okamžitě, jakmile se na ni podíval.

"Slečna je snad filosofka?" zeptal se s úsměvem.

"Nevím, co to je filosofie. Vím jedině, že mám ráda, co je vážné."

"Nic není vážnějšího, podle mého názoru, než dobře žít, slečno! Milujte to tedy," zvolal starý baron.

"Ale slečna, myslím, ani v nejmenším nenávidí život?"

"Podle toho ... " odpověděla Andrée.

"Vykládá zas další pitomost. Věřil byste, pane, že tohle mi do slova a do písmene odpověděl i můj syn?"

"Vy máte také syna?" podivil se Balsamo.

"Mám to neštěstí, krucinál. Vikomt de Taverney, poručík Následníkových dragounů, moc povedený ptáček ... "

"Gratuluji vám, pane," uklidnil se Balsamo, i když viděl, že stařec poslední tři slova vyslovil se skřípěním zubů.

"Ano, to je taky filosof. Nad tím člověk může jenom pokrčit rameny, čestné slovo. Představte si, že mi jednou řekl, že by se měli osvobodit negři. ‚A cukr!' namítl jsem. ‚Mám rád hodně slazenou kávu a Ludvík XV. taky.' Pán mi odpověděl, že se raději obejde bez cukru, než aby se díval, jak trpí jedna rasa ... ‚Opičí rasa!' řekl jsem a ještě jsem jim tím dělal velkou poklonu. Víte, co hlásal? Čestné šlechtické slovo, něco musí být ve vzduchu, co jim zamotalo hlavu, hlásal, že všichni lidi jsou bratři! Já jsem tedy bratr nějakého černouše z Mosambiku!"

"To jde daleko ... "

"Co tomu řeknete, co? Mám já to ale štěstí se svými dětmi, co? O mně nikdo nebude moci říct, že žiju ve svém potomstvu. Dcera je anděl a syn apoštol! Tak pijte, pane ... mám odporné víno."

"Myslím, že je výborné," řekl Balsamo a podíval se na Andréu.

"Pak jste tedy také filosof! ... Jen si dejte pozor, aby vám dcera na můj příkaz neudělala kázání. Ale ne, filosofové jsou bez náboženství. To přece bylo ohromně pohodlné mít náboženství, krucinál: lidi věřili v Boha a v krále, tím bylo všechno řečeno. Aby dnes nemuseli věřit ani v Boha, ani v krále, musí se učit spoustě věcí a číst spoustu knih; já jsem radši, když se nemusí nikdy pochybovat. Za mých časů se lidi učili, ale byly to alespoň příjemné věci; studovali jsme, jak se správně hraje farao, biribi nebo passe-dix; příjemně se vytahoval meč, ačkoliv souboje byly zakázány; ruinovaly se vévodkyně a my jsme se ruinovali pro tanečnice: to je také můj případ. Celý Taverney pohltila opera; a jedině toho lituji, protože zruinovaný člověk není už člověk. Vypadám staře, když se tak na mne díváte, že ano? Ale jenom proto, že jsem zruinovaný, že žiju v brlohu, že mám odrbanou paruku a prastaré šaty; ale podívejte se na mého přítele maršála,

ten má nové šaty a nakadeřenou paruku, bydlí v Paříži a dostává rentu dvě stě tisíc livrů! Je pořád mladý, je to ještě zelený mladík, čipera a dobrodruh! A přitom je o deset let starší než já, pane, o deset let!"

"To mluvíte o panu de Richelieu?"

"Samozřejmě."

"O vévodovi?"

"Přece ne o kardinálovi, krucinál! Myslím, že tak daleko nejdu. Ostatně nedokázal, co dokázal jeho synovec; tak dlouho nevydržel."

"Divím se, pane, že jste odešel od dvora, když máte tak mocné přátele, jak se zdá."

"Ach, to je jenom dočasný odpočinek, to je všecko, jednoho dne se tam vrátím," řekl starý baron a vrhl přitom podivný pohled na dceru, jak si Balsamo dobře povšiml.

"Snad by alespoň pan maršál mohl povýšit vašeho syna?"

"Můj syn se mu hnusí."

"Syn jeho přítele?"

"A právem."

"Jak tohle můžete říct, prosím vás?"

"Vždyť je filosof, krucinál! Oškliví si ho."

"A Filip mu to ostatně oplácí," řekla Andrée naprosto kladně. "Skliďte se stolu, Legayová!"

Rozkaz vytrhl dívku ze zamyšlení; pozorovala bedlivě okno, ale hned přiběhla.

"Ach ano, dříve to bývalo jiné, u stolu jsme zůstávali až do dvou hodin ráno. K večeři bývalo co jíst! A když už nebylo, tak jsme pili! Ale pít patoky, když se přitom neví ... Legayová, doneste láhev maraskina ... jestli ještě nějaká je."

"Doneste," opakovala Andrée Legayové, která zřejmě čekala na rozkaz své velitelky, zda má uposlechnout baronova rozkazu. Baron se zvrátil do křesla, zavřel oči a melancholicky si povzdechl, což působilo dost groteskně.

"Mluvil jste o maršálovi de Richelieu ... " navázal Balsamo, který zřejmě měl chuť pokračovat v hovoru.

"Ano, mluvil jsem o něm, to je pravda," odpověděl Taverney a zanotoval stejně melancholickou písničku, jako byly jeho vzdechy.

"Oškliví-li si vašeho syna, a oškliví si ho právem, protože je filosof, jistě nezapomněl na přátelství k vám, protože vy jím nejste."

"Filosofem? Bohudíky ne!"

"A pravděpodobně také máte různé tituly, jak předpokládám. Sloužil jste králi?"

"Patnáct roků. Byl jsem maršálkovým pobočníkem; prodělali jsme spolu tažení u Mahonu21 a naše přátelství se datuje ... na mou duši, počkejte ... Od slavného obléhání Philippsburgu, to znamená od roku 1742 nebo 1743."

"No to je výborné, vy jste byl při obléhání Philippsburgu22 ... Já také."

Stařec se v křesle vztyčil a zadíval se do Balsamovy tváře s očima rozevřenýma údivem.

"Promiňte, ale kolik vám je vlastně let?"

"Já nemám žádný věk," odpověděl Balsamo, podávaje číši, aby mu do ní mohla krásná Andréina ruka nalít maraskino. Baron si hostovu odpověď vyložil po svém; domníval se, že Balsamo má nějaký důvod, aby svoje stáří neprozradil.

"Dovolte, pane, abych vám řekl, že vůbec nevypadáte na vojáka od Philippsburgu. Obléhali jsme ho před osmadvaceti lety a vy vypadáte tak nejvýš na třicet, jestli se nemýlím."

"Bože můj, komu není třicet?" odpověděl cestující ležérně.

"Mně, krucinál! Třicet už mi není přesně třicet let!" zvolal baron.

Andrée pozorovala cizince upřeným pohledem, který prozrazoval, že nemůže potlačit svou zvědavost. Cizinec se jí opravdu jevil každou chvilku v jiném světle.

"Opravdu mě uvádíte ve zmatek, pane, pokud se ovšem nemýlíte - což je velmi pravděpodobné - a nepletete si Philippsburg s nějakým jiným městem. Nehádal bych vám víc než třicet, že ano, Andrée?" obrátil se na dceru.

"Ano," přisvědčila a pokoušela se snést mocný hostův pohled, ale ani tentokrát se jí to nepodařilo.

"Ne, ne; vím, co říkám, a říkám to, co je. Mluvím o slavném obležení Philippsburgu, při němž pan vévoda, Richelieu zabil v souboji svého bratrance knížete de Lixen. Stalo se to na hlavní silnici, když se vracel ze zákopů; na mou duši, po levé straně na hlavní silnici ho krásně propíchl mečem. Šel jsem kolem, když kníže de Deux-Ponts držel umírajícího v náručí. Seděl na kraji příkopu a pan de Richelieu si klidně utíral meč."

"Na mou čest, pane, vy mne vzrušujete! Událo se to přesně tak, jak říkáte."

"Slyšel jste o tom vypravovat?" zeptal se klidně Balsamo.

"Byl jsem tam, měl jsem čest být sekundantem pana maršála, který tehdy maršálem ještě nebyl; ale to není důležité."

"Tak počkejte," řekl Balsamo a zadíval se baronovi upřeně do očí.

"Na co?"

"Nenosil jste tehdy uniformu kapitána?"

"Správně."

"Byl jste tehdy v královnině regimentu lehké kavalerie, který byl rozsekán u Fontenoy?"

"Vy jste byl také u Fontenoy?" zeptal se baron výsměšně.

"Ne, u Fontenoy jsem byl už mrtev," odpověděl klidně Balsamo. Baron otevřel oči dokořán údivem, Andrée se zachvěla, Nicole se pokřižovala.

"Abychom se tedy vrátili k tomu, co jsem vám říkal," pokračoval Balsamo, "nosil jste tehdy uniformu lehké kavalerie, vzpomínám si na to naprosto přesně. Když jsem šel kolem, viděl jsem, jak držíte svého i maršálova koně, když se maršál bil. Přistoupil jsem k vám a zeptal se vás na podrobnosti a vy jste mi je pověděl."

"No ovšem, vy! Teď vás poznávám, tehdy jste měl hodnost rytíře a všichni vám říkali jen malý rytíř."

"Krucinál!" zvolal Taverney v údivu.

"Promiňte mi, že jsem vás hned nepoznal, ale třicet let člověka změní. Na zdraví maršála de Richelieu, milý barone!" zvedl Balsamo pohár a vyprázdnil ho jedním douškem.

"Vy jste mě v té době viděl? To není možné!" opakoval baron.

"Viděl jsem vás."

"Na hlavní silnici?"

"Na hlavní silnici."

"Jak držím koně?"

"Jak držíte koně."

"Při souboji?"

"Když kníže vydechl naposledy, vždyť jsem vám to už říkal."

"Ale pak vám je tedy padesát?"

"Mám patřičný věk, abych vás tehdy viděl."

Baron se po těchto cizincových slovech zvrátil do křesla tak dopáleně, že Nicole se tomu musela zasmát. Andrée se však místo smíchu zasnila a upřela oči na Balsama, který na tento okamžik zřejmě čekal a snad ho i předvídal.

Náhle se postavil a z jeho plamenných očí zasršely dva nebo tři blesky na dívku, takže se zachvěla jako zasažena elektrickým proudem. Paže jí ztuhly, sklonila hlavu a pak zavřela oči. Stojící cizinec uchopil její ruce do svých; Andrée se stále ještě chvěla.

"A vy si také myslíte, slečno, že jsem lhář, když tvrdím, že jsem se zúčastnil obléhání Philippsburgu?"

"Ne, pane, já vám věřím," vykoktala Andrée s nadlidským úsilím.

"Pak tedy žvaním já," řekl starý baron. "Ach pardon! Pokud ovšem pán není nějaké strašidlo. nebo stín!"

Nicole otevřela dokořán vyděšené oči.

"Kdož ví!" řekl Balsamo tak vážně, že to na Andréu , zcela mimořádně zapůsobilo.

"Mluvme vážně, pane barone," řekl stařec, který byl zřejmě rozhodnut zjednat si v té věci jasno, "je vám opravdu přes třicet let? Vůbec na ně nevypadáte."

"Uvěříte mi, řeknu-li vám něco málo pravděpodobného?"

"Na to vám neodpovím; opravdu nejsem žádný lehkověrník," zavrtěl stařec výsměšně hlavou. Andrée však napjatě poslouchala.

"Proč byste mi tedy měl klást otázku, když nechcete slyšet odpověď?"

"Tak dobrá, ano, uvěřím vám. Jste s tím spokojen?"

"Ano, pane, budu vám opakovat, co jsem vám už řekl; nejenže jsem vás viděl, ale navíc jsem vás ještě při obležení Philippsburgu znal."

"Tehdy jste byl ještě dítě, že ano?"

"Bezpochyby."

"Byly vám nanejvýš čtyři nebo pět roků?"

"Ne, tehdy mi bylo jedenačtyřicet."

"Cha, cha, cha!" zasmál se hlučně baron a Nicole mu dělala ozvěnu.

"Vždyť jsem vám to dobře říkal, vy mi nevěříte, vy mi vůbec nevěříte," namítl vážně Balsamo.

"A vy si vážně myslíte, že vám mám věřit! ... To byste mi musel podat nějaký důkaz."

"To je naprosto jasné. V té době mi bylo jednačtyřicet roků, to je pravda; neřekl jsem však, že jsem byl stejný jako teď," neupadl Balsamo do rozpaků.

"Cha! Cha! To zavání pohanstvím. Cožpak nebyl jednou nějaký řecký filosof - ti zatracení filosofové byli ve všech dobách! - který nejedl boby, protože tvrdil, že mají duši - stejně jako můj syn tvrdí, že i negři mají duši. Kdo to vymyslel? Tentononc ... Jakpak říkáte tomu ďáblovi?"

"Pythagoras," odpověděla Andrée.

"Ano, Pythagoras, kdysi mě to učili jezuiti. Otec Porée nám dal na toto téma kompozici v latinských verších. Závodil jsem tehdy s malým Arouetem. Vzpomínám si, že moje verše byly neskonale lepší než jeho - a z něho je teď Voltaire. Pythagoras, ano, Pythagoras."

"No a kdo vám řekl, že já nejsem Pythagoras?" namítl prostě Balsamo.

"Nepopírám, že jste Pythagoras; ale musíte uznat, že Pythagoras se nezúčastnil obléhání Philippsburgu, já jsem ho tam alespoň neviděl."

"Samozřejmě; ale viděl jste tam vikomta Jeana des Barreaux, který byl u černých mušketýrů?"

"Ano, ano, toho jsem tam viděl ... ale to nebyl filosof, ačkoli si také ošklivil boby a jedl je jenom z největší nouze."

"Správně, je to tak! Vzpomínáte si, že příští den po souboji pana de Richelieu des Barreaux byl s vámi v zákopu?"

"Docela přesně."

"Když si na to vzpomínáte, pak také víte, že černí mušketýři a lehká kavalérie spolu útočili celý týden."

"Přesně tak - a potom?"

"A potom dělostřelectvo pálilo jako zběsilé a kartáče ten večer dopadaly hustě jako krupobití. Des Barreaux byl smutný - přisel za vámi a požádal vás o šňupeček, který jste mu nabídl ze zlaté tabatěrky."

"A byl na ní portrét dámy?"

"Zajisté. Dosud ji vidím, byla to blondýnka, že ano?"

"Krucinál! Je to tak," přiznal baron vyděšeně. "A potom?"

"A potom," pokračoval Balsamo, jako by ještě vychutnával šňupeček, "potom ho zasáhla koule do krku jako kdysi

pana de Berwick a urazila mu hlavu."

"Bohužel! Chudák des Barreaux!"

"Tak vidíte, pane! Sám jste se přesvědčil, že jsem vás viděl a znal u Philippsburgu, protože des Barreaux jsem byl já sám ve své vlastní osobě."

"Ale to je čarodějnictví! Ještě před sto lety by vás za to upálili, vážený pane. Kruci,myslím, že je tady cítit nějaké strašidlo, oběšenec nebo upálenec!" zvolal baron, který se už probral ze svého úděsu a údivu.

"Pane barone, žádný skutečný čarodějník nebyl nikdy oběšen ani upálen, na tohle laskavě nezapomínejte; do styku s oprátkou nebo hranicí se dostali jenom hlupáci. Ale myslíte, že je vhodné, abychom tu seděli, když slečna de Taverney je už ospalá? Debaty o metafyzice a okultních vědách ji zřejmě příliš nezajímají."

Andrée opravdu podlehla neznámé síle, které nemohla odolat; hlava se jí lehce kymácela ze strany na stranu jako květ, do něhož padla příliš velká kapka rosy. Při posledních baronových slovech se však pokusila zbavit fluida, jež ji ovládlo a tísnilo; potřásla energicky hlavou, vstala a zprvu potácivě, potom podpírána Nicolou, odešla z jídelny.

V téže chvíli se také odlepila od okenních rámů tvář; Balsamo už dávno poznal, že do jídelny nahlíží Gilbert.

Za několik okamžiků uslyšel, že Andrée prudce buší do kláves klavičembala.

Balsamo ji sledoval pohledem, jak odcházela klopýtavě z jídelny, a když zmizela, řekl vítězoslavně:

"To bychom měli. Teď mohu zvolat s Archimédem: heureka!"23

"Archimédes?" otázal se baron.

"Správný chlapík a vědec, taky jsem ho znal, ale to už je dva tisíce sto padesát roků," odpověděl Balsamo.

10. Heuréka

Není zcela jasné, zda baron považoval Balsamovo chvástání za nesnesitelné? Či zda je vůbec neposlouchal, anebo snad právě proto, že je poslouchal, rozhodl se naprosto jednoznačně, že se podivného hosta zbaví; sledoval Andréu očima, dokud nezmizela, a když uslyšel, že v sousedním pokoji hraje na klavičembalo, nabídl Balsamovi, že ho dá odvézt do sousedního města.

"Mám mizernou herku, která možná zdechne, ale přesto si můžete být zcela jist, že vás doveze, abyste se mohl slušně vyspat. Mám sice v Taverney světnici a lůžko, ale já rozumím pohostinství po svém. Moje heslo je: Dobře nebo nic."

"Vy mě tedy vyháníte? To dokazuje, že jsem vám na obtíž," řekl Balsamo s úsměvem, za nímž skrýval rozmrzelost.

"Kdo vám tohle řekl, krucinál! Jednám s vámi jako s přítelem, vzácný hoste. Sám sobě byste ublížil, kdybyste tu chtěl přenocovat. Opravdu mě mrzí, když vám to říkám, ale musím vám to říci, abych upokojil své svědomí; vždyť vy se mi vlastně ohromně líbíte."

"Když se vám tedy líbím, nenuťte mě, abych vstal a odjel na koni; jsem unavený a rád bych si narovnal údy v posteli. Nepřehánějte svou nedostatečnost, musel bych si myslet, že jste proti mně osobně zaujatý."

"Když je tomu tak, tak si tedy spěte v zámku," odpověděl baron a hledal očima La Brieho. Když ho v koutě objevil, houkl:

"Polez ven, starý zlosynu!"

La Brie popošel bázlivě k pánovi.

"Tak polez, krucinál! Co myslíš, dá se přespat v červeném pokoji?"

"Ano, pane, samozřejmě, vždyť v něm spává pan Filip, když přijede do Taverney," odpověděl starý sluha.

"Pro nanicovatého poručíka, který přijede k zruinovanému otci na tři měsíce, je až moc dobrý, ale pro bohatého pána, který jezdí s poštovním čtyřspřežím, je moc špatný."

"Ujišťuji vás, pane barone, že bude výborný," řekl Balsamo. Baron se zašklebil, jako by chtěl říci: ty mi tak budeš povídat, jaký je! To já vím moc dobře.

Potom hlasitě poručil La Briemu: "Dej pánovi červený pokoj, když si chce na celý život nechat zajít chuť ukázat se ještě jednou v Taverney. Tak vy tady opravdu chcete přespat?"

"Ale ano."

"Počkejte, ještě mi něco napadlo."

"Co?"

"Že byste nemusel jet na koni."

"Jet na koni?A kam?"

"Po silnici do Bar-le-Duc. Ve voze jste měl zapřažené poštovní koně?"

"No ovšem, pokud to nebyli koně Satanovi," odpověděl Balsamo.

"Zpočátku jsem si to myslel, protože vy s ďáblem jistě vycházíte moc dobře."

"Prokazujete mi svým názorem mnohem větší čest, než si zasloužím."

"Přitáhli váš vůz, tak ho mohou zase odvézt."

"Nemohou, protože ze čtyř zůstali jenom dva. Vůz je těžký a i poštovní koně si musí odpočinout."

"To je mi důvod. Prostě jste si umínil, že budete spát tady."

"Trvám na tom. Jinak bych vám zítra ráno nemohl prokázat svou vděčnost."

"To můžete docela snadno."

"Jak?"

"Protože jste tak zadobře s ďáblem, poproste ho, aby mi pomohl nalézt kámen mudrců."

"Když na to, pane barone, tak naléháte ... "

"Kdybych ho tak měl, krucinál! Ten kámen mudrců!"

"Pak se musíte obrátit na někoho jiného než na ďábla."

"Na koho?"

"Na mne, jak řekl Corneille v nevím které komedii, když mi ji recitoval, no ne, právě před sto lety, jak jsme spolu šli přes most Pont-Neuf v Paříži."

"La Brie! Starý padouchu! Pokuste se najít nějakou svíčku a posvítit pánovi," zvolal baron, kterému se rozhovor v tak pozdní hodinu a s takovým člověkem začínal zdát nebezpečný.

La Brie pospíchal vykonat pánův rozkaz - jeho hledání mělo skoro stejnou naději na úspěch jako baronovo hledání kamene mudrců - zavolal tedy Nicolu, aby šla na před a vyvětrala červený pokoj.

Nicole nechala Andréu o samotě; Andrée byla vlastně ráda, že může propustit pokojskou, potřebovala si totiž ujasnit své myšlenky.

Baron popřál Balsamovi dobrou noc a šel si lehnout. Balsamo vytáhl hodinky, neboť si vzpomněl na slib Althotasovi. Učenec spal už půl třetí hodiny místo dvou hodin. Třicet ztracených minut. Zeptal se tedy La Brieho, zda kočár stojí na stejném místě. La Brie odpověděl, že tam jistě stojí, jestli sám neodjel.

Balsamo se ještě vyptával, co dělá teď Gilbert. La Brie ho ujistil, že Gilbert je lenoch a teď že už určitě alespoň hodinu spí.

Balsamo šel probudit Althotase, ale předtím se ještě podíval, kudy půjde do červeného pokoje.

Pan de Taverney vůbec nelhal, když tvrdil, že pokoj za moc nestojí; nebyl totiž o nic lépe vybaven nábytkem než ostatní. Stála v něm dubová postel se starou, vybledlou zelenou damaškovou přikrývkou, která se podobala čalouněným závěsům; uprostřed pokoje byl dubový stůl se zprohýbanými nohami a u stěny veliký zděný krb, který pamatoval Ludvíka XIII.; v zimě snad mohl vypadat do jisté míry nádherně, ale v létě bez ohně, bez kozlíků na dříví, bez dřeva, bez pohrabáčů, ale s hromadou rozházených starých novin působil smutně; Balsamovi to však na jednu noc nevadilo, ba právě naopak, byl rád, že v červeném pokoji může přenocovat. Pro úplnost ještě uveďme, že v něm byly dvě židle a skříň s vyhloubenými výplněmi.

Když se La Brie pokoušel v pokoji trochu uklidit, Nicole odešla do svého pokojíku.

Balsamo probudil Althotase a vracel se do zámku. Zastavil se u Andréiných dveří a naslouchal. Andrée si povšimla, že po odchodu z jídelny unikla tajemnému vlivu, kterým na ni cizinec působil. Aby zapudila tyto myšlenky, usedla ke klavičembalu. Balsamo slyšel za zavřenými dveřmi, jak hraje. Po chvilce několikrát zakroužil rukama, což lze považovat za jistý druh zaklínání, a nepochybně to také zaklínání bylo neboť zapůsobilo na Andréu tak, že pomalu přestávala hrát, ruce jí nehybně klesly na klávesy; pomalu a toporně se obrátila ke dveřím, jako když člověk něco dělá proti vlastní vůli.

Balsamo se ve stínu usmál, jako kdyby viděl zavřenými dveřmi. Zajisté si to přál a vytušil, že jeho přání se splnilo; natáhl levou ruku, nahmatal zábradlí a strnule kráčel do červeného pokoje.

Andrée se stejně pomalým a strnulým pohybem odvracela od dveří ke klavičembalu, jak se Balsamo vzdaloval. Když vystoupil na poslední schod, uslyšel opět první tóny přerušené melodie. Vstoupil do pokoje a propustil La Brieho.

La Brie byl zřejmě dobrý sluha zvyklý uposlechnout na nejmenší pokyn. Přesto však se zastavil, když došel ke dveřím.

"Copak?" zeptal se Balsamo.

La Brie sáhl do kapsy u kabátu, něco v ní lovil, ale neodpovídal.

"Chcete mi něco říci, příteli?" přistoupil k němu Balsamo.

Bylo vidět, že La Brie se ohromně přemáhá, aby vytáhl ruku z kapsy: "Chci říci, pane, že jste se asi zmýlil."

"Já? A v čempak, příteli?"

"Že, jste mi místo čtyřiadvaceti sou dal čtyřiadvacet livrů."

Otevřel pěst a ukazoval nový a zářící zlaťák. Balsamo se podíval na starého sluhu s obdivem, z něhož bylo patrno, že nemá o lidech valné mínění, pokud jde o jejich počestnost.

"And honest!" řekl jako Hamlet; sáhl do kapsy a k prvnímu zlaťáku položil druhý.

Nikdo si nedovede představit, jakou radost měl La Brie z tak skvělé štědrosti. Dobrých dvacet let totiž neviděl zlaťák. Aby věřil, že je šťastným majitelem takového pokladu, musel mu Balsamo strčit ruku se zlaťáky do kapsy.

Uklonil se až k zemi a odcházel pozpátku, když ho Balsamo zastavil otázkou:

"Jak to chodí ráno v zámku?"

"Pan de Taverney zůstává dlouho v posteli, pane, ale slečna Andrée vždycky vstává velmi časně."

"V kolik hodin?"

"V šest."

"Kdo spí nad tímto pokojem?"

"Já, pane."

"A pod ním?"

"Nikdo. Pod ním je chodba, která vede sem."

"Děkuji, příteli, můžete odejít."

"Dobrou noc, pane."

"Dobrou noc. Abych nezapomněl, opatrujte mi dobře vůz."

"Ano, pane, můžete být klidný!"

"Kdybyste v něm uslyšel nějaký hluk anebo uviděl světlo, tak se nelekejte. Ve voze bydlí starý bezmocný sluha, kterého vozím s sebou. Řekněte panu Gilbertovi, ať ho nechá na pokoji. Řekněte mu také, prosím vás, ať zítra ráno neodchází, dokud si s ním nepromluvím. Budete si to všechno pamatovat, příteli?"

"Zajisté, pane! A pán nás opustí tak brzo?"

"To se uvidí. Ale potřeboval bych být zítra do večera v Bar-le-Duc," odpověděl Balsamo s úsměvem.

La Brie si odevzdaně povzdechl, mrkl ještě jednou na postel a šel se svíčkou ke krbu, aby spálil alespoň hromadu papíru, když nemá dřevo, a trochu ohřál velký vlhký pokoj. Balsamo ho však zastavil.

"Ne, nechte ty staré noviny, kdybych nemohl spát, trochu bych se pobavil čtením." La Brie se uklonil a odešel.

Balsamo přistoupil ke dveřím, poslouchal starcovy vzdalující se kroky na vrzavém schodišti. Brzy uslyšel, že La Brie je už ve své světnici.

Potom baron přistoupil k oknu. Okno v protějším pavilónu v malé mansardě bylo osvětleno, protože okenice nedoléhaly. Byl to pokoj Legayové. Děvče se pomalu svlékalo a občas otevřelo okno a vyklonilo se, aby vidělo, co se děje na dvoře.

Balsamo si Legayovou pozorně prohlížel, což si pravděpodobně nemohl při večeři dovolit. "To je podivné, jak se jí podobá!" šeptal. V té chvíli světlo v mansardě zhaslo, ale svlékající se dívka neulehla.

Balsamo zůstal stát opřen o okno.

Stále bylo slyšet hru na klavičembalo.

Baron zřejmě poslouchal, zda se do hry nemísí ještě nějaké jiné zvuky ... Když se ujistil, že nic jiného v nočním tichu není slyšet, otevřel dveře, které La Brie zavřel, opatrně sešel po schodišti a tichounce otevřel dveře do salónu..

Andrée nic neslyšela.

Jezdila krásnýma matově bílýma rukama po zažloutlé slonovině kláves; proti ní viselo na stěně zrcadlo v ozdobně vyřezávaném zlaceném rámu; zlato místy oprýskalo a ztrácelo se pod vrstvou šedi.

Andrée hrála melancholickou melodii. Vlastně to byly spíše jenom prosté akordy než melodie. Zřejmě improvizovala a klavičembalo vyprávělo o jejích vzpomínkách na minulost a o snech do budoucnosti. Smutek, který se zmocnil jejího ducha v Taverney, ji náhle opouštěl a dívka bloudila v myšlenkách četnými obrovskými zahradami kláštera Zvěstování Panny Marie v Nancy, kde bylo plno veselých chovanek. Ale ať tomu bylo jakkoli, její roztěkaný pohled se alespoň v té chvíli ztrácel v temném zrcadle, jež odráželo temnoty, které nemohla zahnat jediná svíčka, postavená na klavičembalu.

Andrée se občas náhle zarazila. Připomínala si podivný dojem a neznámé pocity, které měla při večeři. Ale než si všechno stačila v hlavě srovnat, srdce jí znovu prudce zabušilo a chvění jí proběhlo všemi údy. Chvěla se, jako kdyby se jí dotkla nějaká cizí bytost - ačkoli v pokoji byla naprosto sama - a svým dotekem způsobila všechen její zmatek.

Když se snažila uvědomit si všechny ty podivné pocity, zmocnily se jí znovu. Chvěla se po celém těle, jako by ji zasáhl elektrický proud. Zrak se jí zjasnil a její myšlenka jako by se zhmotnila; Andrée postřehla v zrcadle nějaký pohyb.

Dveře salónu se nehlučně otvíraly.

Za dveřmi se objevil stín.

Andrée se zachvěla a prsty jí sklouzly z kláves.

Přesto však na tom nebylo nic nepřirozeného.

Stín se nedal rozeznat prostě proto, že byl ještě pohroužen v temnotách; nemohl to být stín pana de Taverney nebo Nicoly? Nechodíval La Brie před spaním po místnostech a nezašel občas do salónu ještě něco udělat? Diskrétní a věrný sluha to činíval často a chodil vždycky velice tiše.

Andrée však viděla svým duševním zrakem, že to není nikdo z nich.

Stín se přibližoval tichým krokem, stále více se odděloval od temnot. Když se dostal do světelného pruhu, vrženého svící, Andrée rozpoznala tolik obávaného cizince, jeho bledou tvář a černý sametový redingot. Měl jistě nějaký

tajemný důvod, proč odložil hedvábné šaty, které měl na sobě při večeři.

Andrée se chtěla otočit a křičet.

Balsamo však natáhl ruce před sebe a Andrée se ani nehnula a pouze vykoktala s nadlidským úsilím:

"Pane ... pane! ... pro boha svatého, co chcete?"

Balsamo se usmál a zrcadlo opakovalo výraz jeho tváře, který Andrée zaujal tak, že se od něj nemohla odtrhnout.

Balsamo však neodpověděl.

Andrée se pokusila ještě jednou vstát, ale nepodařilo se jí to; nepřemožitelná síla, ochromení, které jí nebylo nijak nemilé, ji přibily na židli, zatímco její pohled se nořil do zrcadla.

Tento nový pocit ji vyděsil, protože si uvědomovala, že je zcela vydána napospas muži, kterého vůbec nezná.

S nadlidským úsilím se pokusila zavolat, otevřela ústa; Balsamo však natáhl ruce nad dívčinu hlavu a z úst se jí neozval ani hlásek.

Andrée zůstala němá; hruď jí naplnilo zvláštní teplo a stoupalo jí do hlavy. Ztratila sílu i vůli a hlava jí klesla na rameno.

Balsamo jako by v tom okamžiku zaslechl lehký šramot u okna a rychle se otočil; byl přesvědčen, že venku zahlédl mužskou tvář, která hned zmizela.

Svraštil obočí - a stejný výraz jako by se objevil i na dívčí tváři.

Pak se zas obrátil k Andrée, spustil ruce, které stále držel nad její hlavou, lehounce je zas nadzvedl a znovu spustil, a několik vteřin je nad ní podržel, aby dívku zasáhly drtivé proudy elektřiny.

"Spěte!" poručil.

Když se ještě vzpouzela, opakoval znovu rozkazovačně:

"Spěte! Spěte! Já to chci!"

Andrée úplně podlehla jeho vůli; opřela se loktem o klavičembalo, položila ruku do dlaně a usnula.

Balsamo pak odešel pozpátku z pokoje a zavřel za sebou dveře. V tom okamžiku se u okna objevila tvář, kterou Balsamo, jak se mu zdálo, předtím zahlédl:

Byl to Gilbert.

11. Přitažlivost

Gilbert byl ze salónu vyloučen pro nízké postavení, jež zaujímal v zámku; celé večery však sledoval všechny, kdo v něm směli zůstávat.

Viděl, jak se při večeři Balsamo směje a gestikuluje. Povšiml si pozornosti, kterou věnoval Andrée; neunikla mu ani naprosto nezvyklá laskavost, kterou hosta poctíval baron, ani uctivá horlivost La Brieho.

Když vstali od stolu, Gilbert se skryl v hustých keřích bezu a kaliny z obavy, aby ho nezpozorovala Nicole, až půjde do svého pokoje anebo bude zavírat okna, a nerušila ho v jeho pozorování nebo vlastně slídění.

Nicole vykonala svou večerní obchůzku, ale musela nechat otevřenou jednu okenici v salónu, protože vyviklané stěžeje ji nedovolovaly zavřít. Gilbert tohle dobře věděl, a proto neodešel ze svého pozorovacího místa; byl si jist, že bude moci dál číhat, až Legayová odejde.

Jeho pozorování - možná že čtenáři se bude zdát tento výraz značně otřelý - jaké pozorování mohl Gilbert vlastně provádět? Cožpak neznal zámek Taverney do všech podrobností, když v něm byl vychován; cožpak neznal dopodrobna všechny lidi, jejichž tváře vídal každodenně sedmnáct nebo osmnáct let?

Toho večera však měl Gilbert docela jiné pozorovací záměry; neslídil jenom, ale také čekal.

Když Nicole odešla ze salónu a pomalu a nedbale zavřela dveře a okenice, procházela se v přízemí, jako by na někoho čekala. Když se kolem dokola letmo rozhlédla. a zjistila, co Gilbert ještě hodlá dál dělat, rozhodla se k ústupu a odešla do svého pokoje.

Gilbert stál nehybně přitisknutý ke kmeni a tajil dech; neunikl mu jediný Nicolin pohyb a jediný posuněk; když zmizela a rozsvítilo se její světlo v mansardě, Gilbert přešel po špičkách až k oknu, přitiskl se do stínu a čekal; nevěděl vlastně, nač čeká, ale hltal očima Andréu sedící u klavičembala.

V tom okamžiku vstoupil do salónu Balsamo. Gilbert se zachvěl a velmi bedlivě sledoval, co se bude dít. Myslel si, že Balsamo se dvoří Andrée, že chválí její nadání a ona že mu odpovídá s obvyklým chladem; že na ní s úsměvem naléhá a Andrée že přestala hrát, aby mu odpověděla a poslala ho pryč.

Obdivoval půvab, s nímž Balsamo odešel. Domníval se, že pochopil celý výjev, ale nepochopil naprosto nic, protože se odehrál mlčky.

Gilbert nemohl nic slyšet, pouze viděl, že se pohybují rty a zvedají a klesají ruce. I když připustíme, že Gilbert byl velmi dobrý pozorovatel, přece jenom nemohl proniknout záhadou, neboť všechno se odehrávalo velmi přirozeně.

Když Balsamo odešel, Gilbert přestal pozorovat a začal obdivovat Andréu, která byla neobyčejně krásná, jak tak poklidně seděla u klavičembala; brzo si však povšiml, že spí. Zůstal ještě několik minut na stráži, aby se ujistil, že dívka opravdu spí. Potom se zvedl, když se přesvědčil, že opravdu spí, sevřel hlavu oběma rukama jako člověk, který se obává, aby mu nepraskla pod přívalem myšlenek; zmocnila se ho zuřivá touha.

"Její ruku, přiblížit se rty k její ruce," říkal si. "Do toho, Gilberte, do toho, chci ... "

Uposlechl svého rozkazu, vrhl se do předsíně, došel ke dveřím a otevřel je nehlučně jako předtím Balsamo.

Ale sotvaže otevřel dveře a octl se tváří v tvář dívce, od níž ho už nic nedělilo, pochopil význam činu, který hodlal provést; on, Gilbert, on, syn nájemce a venkovanky, on, mladý, bázlivý, neřkuli uctivý muž, který z hlubin své nicotnosti se stěží odvážil zvednout oči k pyšné a pohrdavé dívce, se teď dotkne rty lemu jejího roucha nebo konečků prstů spícího majestátu, který ho může zdrtit pohledem, když se probudí. Při tomto pomyšlení se pod ním zachvěly

nohy a musel se opřít o veřeje dveří, aby neupadl; opojení, jež se zmocnilo jeho srdce, se zcela rozplynulo.

Ale Andréino rozjímání nebo spánek byly tak hluboké - Gilbert dosud přesně nevěděl, zda děvče spí nebo přemýšlí - že se neodvážil postoupit ani o krok, i když Andrée nemohla slyšet, jak hlasitě tluče jeho srdce; marně se snažil jeho tlukot potlačit; na okamžik se zastavil a těžce oddechoval; dívka se vůbec nepohnula.

Byla tak krásná, když měla hlavu něžně opřenou o ruku; dlouhé nenapudrované vlasy jí splývaly na šíji a na ramena, že jeho ztlumený, ale neuhašený plamen se zase rozhořel. Chlapci se znovu zatočila hlava; bylo to opojné šílenství; pocítil dravou touhu dotknout se nějaké věci, které se dotýkala ona; opět k ní o krok postoupil.

Špatně upevněná prkna v podlaze zavrzala mladíkovi pod nohama a na čele mu vyvstal pot; Andrée však nic neslyšela, jak se zdálo.

"Spí. To je veliké štěstí, že spí!" šeptal Gilbert. Po třech krocích se však opět zastavil, protože se něčeho vyděsil; dohořívající lampa vrhla poslední silnou záři do tmy, než úplně zhasla.

V celém domě nebylo slyšet sebemenší zvuk ani žádný dech; starý La Brie už ležel a zřejmě spal; světlo v Nicolině světnici bylo zhasnuté.

"Do toho!" řekl si a zas kousek popošel.

Podlaha znovu hlasitě zaskřípala, ale Andrée se opět ani nepohnula. Gilbert se podivil takovému spánku a téměř se ho poděsil.

"Spí," opakoval si stále kolem dokola a nejméně dvacetkrát za minutu zaváhal mezi rozhodností milence a zbabělce. (Zbabělec není pánem svého srdce.) "Spí, bože, bože, ona spí!"

Přestože se u něho horečnatě střídala obava s nadějí, Gilbert stále postupoval, až došel k Andrée sotva na dva kroky, jako by podlehl nějakému kouzlu, i kdyby chtěl utéci, nemohl; jakmile se jednou dostal do kruhu přitažlivosti, v jehož středu byla spící dívka, byl jako spoután, svázán, přemožen; padl na kolena.

Andrée zůstala nehybná a němá jako socha. Gilbert uchopil lem jejích šatů a políbil ho. Pak zvedl pomalu a bez dechu hlavu - jeho oči hledaly oči Andrey. Měla je rozevřené dokořán, ale nic neviděla.

Gilbert nevěděl, co si má myslet, drtila ho tíha překvapení. Najednou ho napadlo, že Andrée je snad mrtvá. Aby se o tom přesvědčil, odvážil se ji uchopit za ruku; ruka byla teplá a tepna tiše pulsovala. Dívka však zůstala dál nehybná a nevyndala svou ruku z Gilbertovy. Gilbert v opojení rozkoše, způsobeném dotykem ruky, si myslel, že Andrée ho vidí, že vycítila a vytušila jeho nesmyslnou lásku; jeho ubohé zaslepené srdce uvěřilo, že na něj dokonce čekala, že mlčení znamená souhlas a nehybnost že je výrazem přízně.

Pozvedl tedy Andréinu ruku ke rtům a vtiskl na ni dlouhý horečný polibek. Andrée se náhle zachvěla a Gilbert ucítil, ze ho odstrkuje.

"Ach, jsem ztracen!" zašeptal a pustil dívčí ruku a čelem uhodil do podlahy.

Andrée se zvedla, jako by jejíma nohama pohybovala nějaká péra; nesklopila oči na podlahu ke Gilbertovi, kterého se zmocnila taková hanba a hrůza, že neměl odvahu požádat za prominutí, s nímž ostatně ani nepočítal.

Ale Andrée se vztyčenou hlavou a strnulým krkem se lehounce dotkla nohou Gilbertova ramene, když ho překračovala, a šla těžkým, namáhavým krokem ke dveřím za neznámým cílem, jakoby postrkována nějakou tajemnou silou.

Když Gilbert cítil, že Andrée odchází, pozvedl se na loket, pomalu se otočil a sledoval ji udiveným pohledem. Andrée došla až ke dveřím, otevřela je, prošla předsíní až ke schodišti.

Bledý a chvějící se Gilbert se za ní vlekl po kolenou. Je tak rozhořčena, myslel si, že mě neuznala za hodna ani jediného pohledu; jde za baronem, poví mu o mém hanebném šílenství a baron mě vyžene jako lokaje.

Gilberta opouštěly smysly, když si uvědomil, že musí odejit z Taverney, že už nebude vídat tu, která je jeho světlem, životem i duší; zoufalství mu dodalo odvahu, že se vzchopil, vstal a pustil se za Andréou.

"Promiňte mi to, slečno, prosím vás! pro boha svatého, promiňte mi to!" šeptal.

Andrée se tvářila, jako když nic neslyší, šla dál, ale nikoli do otcova pokoje.

Gilbert si oddechl.

Andrée vystoupila na první a pak i na druhý schod.

"Bože můj! Bože můj! Kam jenom jde? Vždyť tyhle schody vedou do červeného pokoje, kde spí cizinec, a do La Brieho mansardy. La Brieho mohla přece zavolat, anebo na něj zazvonit ... Kam vlastně jde? ... Ne, ne, to není možné!" šeptal Gilbert a sevřel vztekem pěsti,. když ho napadlo, že snad jde k Balsamovi.

Andrée se zastavila u cizincových dveří.

Gilbertovi vyvstal na čele ledový pot; musel se zachytit zábradlí, aby neupadl: všechno, co viděl a čeho se domýšlel, se mu zdálo obludné.

Dveře do Balsamova pokoje byly pootevřené a světlo z nich vycházející ozářilo Andréiny ušlechtilé a čisté rysy a tančilo v jejích doširoka rozevřených očích. Andrée vstoupila do pokoje bez zaklepání.

Gilbert zahlédl, že cizinec stojí uprostřed místnosti, má nakrabacené čelo, panovačně vztaženou ruku a že upírá oči do jednoho bodu.

Potom se dveře zavřely.

Gilbert cítil, že ho opouštějí síly. Pustil se zábradlí a druhou ruku si položil na rozpálené čelo; pak se otočil jako kolo, když spadne z nápravy, a s tlumeným bouchnutím dopadl na chladný kámen prvního schodu; stále upřeně zíral na proklaté dveře, které pohltily všechno jeho minulé snění, přítomné štěstí i naději do budoucnosti.

12. Vidoucí

Balsamo vyšel dívce vstříc, když k němu vstoupila; šla rovně a pevným krokem jako socha Kamenného rytíře; Balsamo se tomu ani trošičku nepodivil, ačkoli takový zjev by každého velmi překvapil.

"Poručil jsem vám, abyste spala; spíte?"

Andrée si zhluboka povzdechla, ale neodpověděla.

Balsamo k ní popošel a zesílil dávku fluida.

"Chci, abyste mluvila," poručil.

Andrée se zachvěla.

"Slyšela jste, co jsem vám řekl?"

Andrée přikývla.

"Proč tedy nemluvíte?"

Andrée zvedla ruku k hrdlu, jako by chtěla naznačit, že jí tam slova váznou.

"Tak dobře! Posaďte se," poručil Balsamo a vzal ji za ruku, kterou Gilbert políbil, aniž to Andrée zpozorovala; při Balsamově doteku se znovu zachvěla, jako když ji před chvílí zasáhlo fluidum, jemuž nemohla odolat. Udělala tři kroky pozpátku a Balsamo ji posadil do křesla.

"Vidíte už?"

Andréiny oči se rozšířily, jako by chtěly zachytit všechny rozptýlené paprsky, vycházející ze dvou svíček stojících v pokoji.

"Neříkal jsem vám, abyste se dívala očima, dívejte se hrudí," pokračoval Balsamo.

Pak vytáhl z vyšívaného kabátce ocelovou tyčinku a přiložil ji na dívčinu chvějící se hruď.

Andrée sebou trhla, jako by jí ohnivé kopí proniklo tělem až k srdci, a okamžitě zavřela oči.

"V pořádku, začínáte už vidět, že ano?"

Andrée přikývla.

"A budete také už mluvit?"

"Ano," odpověděla Andrée, ale zároveň si položila ruku na čelo, jako by pocítila nevýslovnou bolest.

"Co je vám?" zeptal se Balsamo.

"Ach, to bolí!"

"Co vás bolí?"

"Bolí mě, že mě nutíte vidět a mluvit."

Balsamo dvakrát nebo třikrát přiblížil ruce k Andréinu čelu a zase je vzdálil, jako by chtěl odebrat část fluida, hrozícího čelo roztrhnout.

"Ještě vás to bolí?"

"Už méně," odpověděla Andrée.
"Výborně; podívejte se, kde jste."
Andréiny oči se neotevřely, ale tvář se jí zachmuřila, jako by chtěla vyjádřit nejvyšší údiv.
"V červeném pokoji," zašeptala.
"S kým?"
"S vámi," odpověděla rozechvěně.
"Co máte?"
"Mám strach! Stydím se!"
"Proč? Cožpak nemáme k sobě navzájem sympatie?"
"Máme."
"A vy nevíte, že jsem vás zavolal s čistými úmysly?"
"Ach ano! To je pravda."
"A že vás ctím jako sestru?"
"Ano, to vím," rozzářila se její tvář, ale opět se zachmuřila.
"Vy mi neříkáte všechno. Vy mi úplně neodpouštíte," pokračoval Balsamo.
"Vidím totiž, že sice nechcete ublížit mně, ale možná že chcete ublížit někomu jinému."
"To je možné, ale o to se nestarejte," zašeptal Balsamo rozkazovačně.
Andréina tvář dostala obvyklý výraz.
"V domě všichni spí?"
"Nevím."
"Tak se podívejte."
"Kam se mám podívat?"
"Třeba nejprve ke svému otci. Kde je?"
"Ve svém pokoji."
"Co dělá?"
"Leží."
"Spí?"
"Ne, čte."
"Co čte?"
"Jednu z těch ošklivých knih, které mi stale vnucuje."
"A vy je nečtete?"
"Ne."
"Výborně. Můžeme tedy být klidní, pokud jde o otce. Podívejte se, co dělá Nicole ve svém pokoji."
"V jejím pokoji je tma."
"A vy potřebujete světlo, abyste viděla?"
"Ne, když mi to poručíte."
"Tak se dívejte! Chci tomu."
"Ach, už ji vidím!"
"No a?"
"Je napolo svlečená; potichu otvírá dveře ve svém pokoji a jde dolů po schodech."
"Dobře. Kam jde?"
"Zastavuje se u dveří do dvora, skrývá se za ně; slídí, poslouchá."
Balsamo se usmál.
"Slídí po vás a čeká na vás?"
"Ne."
"Tak dobře, to je hlavní! Když děvčeti nepřekáží otec a pokojská, pak se nemusí ničeho bát, ledaže ... "
"Ne," odpověděla prudce.
"Ach tak! Vy odpovídáte na mou otázku?"
"Já ji vidím."
"Vy tedy nikoho nemilujete?"
"Já?" zeptala se pohrdlivě.
"Samozřejmě; myslím, že byste někoho mohla milovat. Děvčata přece neodcházejí z kláštera, aby žila v odloučení; a člověk dává svobodu srdci současně s tělem, že ano?"
Andrée zavrtěla hlavou.
"Moje srdce je volné," odpověděla smutně. Rysy jejího obličeje zkrášlil výraz takové čistoty a panenské skromnosti, že Balsamo celý rozzářený zašeptal:
"Lilie! Zornička! Vidoucí!" a zkřížil paže na znamení radosti a díků; pak se vrátil opět k Andrée a pokračoval: i když nemilujete, nepochybně jste milována?"
"Nevím," odpověděla něžně.
"Cože! Vy tohle nevíte? Hledejte! Když se ptám, chci dostat odpověď," poručil Balsamo dost hrubě a znovu se dotkl ocelovou tyčinkou jejích ňader.
Andrée se zachvěla, ale bylo patrno, že dotek jí nepůsobí takovou bolest jako poprvé.
"Ano, ano, vidím; ušetřte mě, nebo mě zabijete."
"Koho vidíte?"

"Ach ne, to není možné!"
"Koho tedy vidíte?"
"Mladíka, který mě od mého návratu z kláštera sleduje, slídí za mnou, nespouští mě z očí, ale všechno to dělá skrytě."
"Kdo je ten mladík?"
"Nevidím jeho obličej, ale jenom šaty; vypadá spíš jako nádeník."
"Kde je?"
"Dole u schodiště; trpí, pláče."
"Proč nevidíte jeho obličej?"
"Protože ho má skrytý v dlaních."
"Podívejte se mu skrz ruce."
Andrée se o to pokusila.
"Gilbert! Vždyť jsem říkala, že to není možné!"
"Proč by to nebylo možné?"
"Protože by se mě neodvážil milovat," odpověděla dívka nanejvýš pohrdavě.
Balsamo se usmál jako člověk, který zná lidi a který ví, že pro srdce neexistuje žádná nepřekročitelná vzdálenost, i kdyby to byla propast.
"A co dělá dole u schodiště?"
"Počkejte, sundává si ruce z čela, chytil se zábradlí, vstává, jde nahoru."
"Kam jde?"
"Sem ... To je zbytečné, neodváží se vstoupit."
"Proč se neodváží vstoupit?"
"Protože se bojí," odpověděla Andrée s pohrdavým úsměvem.
"Ale bude poslouchat."
"Nepochybně, klade ucho ke dveřím, poslouchá."
"A vám to vadí?"
"Ano, protože může uslyšet, co říkám."
"Je takový, že by toho mohl zneužít proti vám, i když vás miluje?"
"Ano, v záchvatu hněvu nebo žárlivosti. Ach ano! V takových chvílích je všeho schopen."
"Tak se ho tedy zbavíme," řekl Balsamo a šel hlučně ke dveřím.
Gilbertova chvíle odvahy zřejmě ještě nenastala; když uslyšel Balsamovy kroky, z obavy, že bude přistižen, vyskočil na zábradlí a sjel po něm až úplně dolů.
Andrée tiše, ale zděšeně vykřikla.
"Přestaňte se po něm dívat. Takové sprosté lásky nejsou důležité. Vyprávějte mi o baronovi de Taverney, chcete?"
"Chci všechno, co chcete vy," odpověděla Andrée s povzdechem.
"Baron je tedy velmi chudý?"
"Velice chudý."
"Tak chudý, že vám nemůže popřát žádnou zábavu?"
"Žádnou."
"Pak se tedy musíte v zámku nudit?"
"K smrti se nudím."
"Nemáte snad nějakou ctižádost?"
"Ne."
"Milujete otce?"
"Ano," odpovědělo děvče téměř váhavě.
"Přesto se mi včera večer zdálo, že dceřinskou lásku zastírá nějaký mrak," vyptával se Balsamo s úsměvem.
"Zlobím se na něj, že tak bláznivě rozházel všechen majetek mé matky, že ubohý Červený dům se musí uskrovňovat ve své posádce a nemůže důstojně nést jméno naší rodiny."
"Kdo je Červený dům?"
"Můj bratr Filip."
"Proč mu říkáte Červený dům?"
"Protože to je, či vlastně bylo jméno našeho zámku a nosili je prvorozenci v našem rodu, dokud otec nezemřel. Pak dostávali jméno Taverney."
"A vy máte bratra ráda?"
"Ach ano! Velice, velice!"
"Nade všecko?"
"Nade všecko."
"A proč ho máte tak vášnivě ráda, když otce příliš nemilujete?"
"Protože má ušlechtilé srdce a dal by za mne život."
"Zatímco otec? ... "
Andrée se odmlčela.
"Neodpovídáte?"
"Nechci odpovědět."
Balsamo zřejmě neuznal za vhodné nutit Andréu, anebo snad už o baronovi věděl všechno, co chtěl vědět.
"Kde je v této chvíli rytíř Červený dům?"

"Ptáte se mě, kde je Filip?"
"Vidíte ho v tomto okamžiku?"
"Kdepak?"
"V Štrasburku."
"Nevidím ho."
"Znáte město?"
"Ne."
"Ale já je znám; hledejme společně, chcete?"
"Chci a ráda."
"Je v divadle?"
"Ne."
"Je v kavárně na náměstí s ostatními důstojníky?"
"Ne."
"Vrátil se domů do svého pokoje? Chci, abyste prohlédla pokoj svého bratra."
"Nevidím nic. Myslím, že ve Štrasburku už není."
",Znáte silnici?"
"Ne."
"To nevadí. Já ji znám, půjdeme tedy po ní. Je v Saverne?"
"Ne."
"Je v Saarbrucken?"
"Ne."
"Je v Nancy?"
"Počkejte, počkejte!" soustřeďovala Andrée myšlenky srdce jí bušilo tak prudce, že jí div z prsou nevyletělo.
"Vidím, Vidím! Ach, je to Filip, drahoušek! Jak jsem šťastná," říkala Andrée a oči jí zářily radostí.
"Kde je?"
"Filip, drahoušek!"
"Kde tedy je?"
"Projíždí městem, které výborně znám."
"Které to je?"
"Nancy! Nancy! Byla jsem tam v klášteře."
"Jste si jista, že to je on?"
"Ale ano, pochodně dobře osvětlují jeho obličej."
"Pochodně? Jaké pochodně?" zeptal se Balsamo překvapeně.
"Jede na koni! Jede na koni! Vedle krásného pozlaceného kočáru."
"Ach tak! A kdo sedí v kočáře?" zeptal se Balsamo, jako by chápal, oč jde.
"Mladá žena ... A jak je vznešená! A půvabná! A krásná! To je ale divné, zdá se mi, že jsem ji už někdy viděla. Ne, ne, zmýlila jsem se. Nicole jí je podobná."
"Nicole se podobá té vznešené, pyšné, krásné mladé ženě?"
"Ano! Ano! Asi tak, jako se jasmín podobá lilii."
"Podívejme se, co se právě teď děje v Nancy?"
"Mladá žena se naklání ke dvířkům a naznačuje Filipovi, aby přijel blíž; Filip ji poslechl, přijíždí a uctivě smeká."
"Můžete slyšet, co si budou povídat?"
"Budu poslouchat," odpověděla Andrée a zastavila Balsama posunkem, jako kdyby nechtěla, aby cokoli rozptylovalo její pozornost.
"Slyším! Slyším!" zašeptala.
"Co říká mladá žena?"
"Nařizuje mu s líbezným úsměvem, aby popohnal koně. Říká, že doprovod má být připraven zítra ráno v šest hodin, protože se během dne chce někde zastavit."
"A kde?"
"Bratr se na to právě ptá ... Bože, vždyť ona se chce zastavit v Taverney. Chce navštívit mého otce. Taková vznešená princezna a chce se zastavit v našem ubohém domě! ... Co budeme dělat, když nemáme skoro žádné stříbrné náčiní ani stolní prádlo?"
"Uklidněte se. Obstaráme to."
"Díky! Díky!"
Andrée povstala, ale vzápětí klesla vyčerpána na židli. Balsamo k ní přistoupil a magnetickými tahy změnil směr elektrických proudů; krásnému tělu, které se sklánělo zlomeno, s hlavou těžce padající na prsa popřál klidný spánek. Andrée si zřejmě odpočinula, nabrala nové síly a přestala těžce oddychovat.
"Seber svoje síly," poručil Balsamo hledě na ni v temné extázi. "Teď ještě budu potřebovat všechnu tvou jasnozřivost. O vědo, jedině ty nezklameš! Tobě musí člověk tedy všechno obětovat. Tato žena je velice krásná! Bože, je to naprosto čistý anděl! A Ty to víš, Ty, který tvoříš anděly a ženy! Ale jakou cenu pro mne má v této chvíli krása? A co znamená nevinnost? Prostou zprávu, kterou mi mohou opatřit jedině krása a nevinnost. Ať třeba zemře sebekrásnější a sebečistší stvoření, jen když otevře ústa a promluví! Ať zahynou všechny rozkoše na světě, láska, vášeň, extáze - jen když já budu moci kráčet jistým a osvíceným krokem! A nyní, děvče, nyní, kdy ti mocí mé vůle několik vteřin spánku dalo tolik sil, jako kdybys spala dvacet let, nyní se probuď, anebo spíše ponoř se ještě do svého

vidoucího spánku. Ještě potřebuji, abys mluvila; ale tentokrát budeš mluvit jedině pro mne," zakončil Balsamo ve vytržení, jako nejpevněji věřící člověk.

Znovu vztáhl nad Andrée ruce a přinutil ji, aby se vzchopila pod všemocným dechem. Když viděl, že je připravená a poddajná, vytáhl z náprsní tašky načtvero přeložený lístek, v němž byla kadeř smolně černých vlasů. Papír byl téměř průsvitný od parfémů, kterými byla napuštěna. Balsamo ji vložil Andrée do ruky.

"Dívejte se."

"Ach, už zas! Ach ne, ne. Nechte mě na pokoji, strašně moc trpím! Bože můj, bože můj! Teď mi bylo tak dobře!" naříkala úzkostlivě.

"Dívejte se!" odpověděl Balsamo a nelítostně přiložil ocelovou tyčinku dívce na ňadra.

Andrée si kroutila ruce; pokoušela se vytrhnout z tyranství experimentátora; na rtech měla pěnu jako starověká Pýthie, když seděla na posvátné trojnožce.

"Ach ano, vidím! Vidím!" zvolala zoufale, když byla její vůle přemožena.

"Co vidíte?"

"Ženu."

"Věda tedy není marné slovo jako ctnost! Mesmer přemohl Bruta," šeptal Balsamo v divoké radosti. "Popište mi tedy tu ženu, abych věděl, zda jste viděla dobře."

"Velká, snědá, s modrýma očima, černovlasá, má silné ruce."

"Co dělá?"

"Utíká, letí, zdá se mi, že jede na nádherném, zpěněném koni."

"Odkud přijíždí?"

"Odtud, odtud," ukazovala dívka na západ.

"Po silnici?"

"Ano."

"Z Chalons?"

"Ano."

"To je v pořádku; jede po silnici, kterou také pojedu. Jede do Paříže jako já; to je v pořádku - najdu ji v Paříži. A teď si odpočiňte," řekl Andrée a bral jí z ruky kadeř, kterou nechtěla pustit.

Paže klesly Andrée bezvládně podél těla.

"A teď se vraťte zpátky ke klavičembalu," poručil Balsamo.

Andrée zamířila ke dveřím; nohy zmožené nevýslovnou únavou ji nemohly unést; potácela se.

"Seberte své síly a jděte," nařídil Balsamo a vyslal k ní nový proud fluida.

Andrée se podobala ušlechtilému závodnímu koni, který se vzepne a uposlechne vůle svého pána, i když jeho vůle je nesprávná.

Šla.

Balsamo za ní zavřel dveře a Andrée stále ještě v magnetickém spánku sestupovala po schodech.

13. Nicole Legayová

Po celou dobu Balsamova výslechu prožíval Gilbert strašlivou úzkost.

Ukryl se pod schodištěm, protože se neodvažoval zajít ke dveřím červeného pokoje a poslouchat; nakonec se ho zmocnilo takové zoufalství, že při jeho povaze hrozilo katastrofou. Gilbertovo zoufalství ještě vzrůstalo, když si uvědomoval svou slabost a podřízené postavení.

Balsamo byl sice jenom člověk; tak silný duch jako začínající filosof Gilbert nevěřil na čarodějnictví. Ale tento člověk byl silný a Gilbert slabý; byl udatný a Gilbertovi dosud scházela statečnost. Gilbert se dvacetkrát vzchopil, že vystoupí po schodech, a kdyby toho bylo zapotřebí, že se postaví baronovi. Dvacetkrát pod ním roztřesené nohy poklesly a dvacetkrát padl na kolena.

Pak ho napadlo, že by mohl vzít žebřík, kterého La Brie, kuchař, lokaj a zahradník v jedné osobě, používá při napínání a rozvádění jasmínu a růže z Jericha po zdech. Kdyby ho opřel o krytou chodbu u schodiště a vylezl na něj, neušlo by mu ani slůvko z hovoru, který tak vášnivě toužil vyslechnout.

Vyběhl z předsíně a utíkal přes dvůr pro žebřík, který ležel u zdi. Ale když se pro něj shýbal, zdálo se mu, že zaslechl nějaké zašustění u domu; obrátil se.

Zdálo se mu, že rozšířeným okem vidí, jak černým otvorem otevřených dveří prochází nějaká lidská postava, ale jde tak rychle a tak tiše, že vypadala spíš jako přízrak než člověk.

Položil žebřík a s tlukoucím srdcem se plížil k zámku.

Určité představy jsou nezbytně zatíženy pověrčivostí, obvykle bývají nejbohatší a nejvzrušivější; méně ochotně uznávají rozum než smyšlenku, přirozené věci se jim zdají příliš všední, instinktivně jsou přitahovány k nemožnému, nebo alespoň k idealizování. proto jsou bláznivě nadšeny kusem temného lesa, jehož potemnělé skrýše určitě obývají přízraky anebo dobří duchové. Antičtí Řekové, kteří byli tak velkými básníky, snili o těchto věcech za jasného dne. Ale protože jejich slunce bylo výhní žhavého světla, z něhož my máme vlastně jenom slabý povrch - protože jejich slunce zahánělo představu o larvách a přízracích - vymýšleli si laškovné dryády a lehkonohé oreády.

Gilbert, syn podmračných krajů, kde představy jsou chmurnější, se domníval, ze se mu zjevil a jde kolem něho přízrak. Alespoň tentokrát mu přišlo na mysl, přestože nevěřil na strašidla, co mu řekla žena prchající od Balsama; cožpak nemohl čaroděj, v jehož silách je, aby i anděl čistoty podlehl zlu, vyvolat nějakého ducha?

Gilbert však podlehl druhému impulsu, který byl vždycky horší než první: začal uvažovat. Povolal na pomoc všechny argumenty silných duchů proti strašidlům a stať Strašidlo z Filosofického slovníku mu dodala jistou odvahu, ale také nahnala větší, avšak oprávněnější strach.

Jestliže opravdu někoho viděl, pak to opravdu musela být živá lidská bytost, která má především zájem zde slídit.

V úděsu ho napadlo, že jeto pan de Taverney, ale rozum mu našeptával jiné jméno.

Pohlédl na druhé patro pavilónu. Upozornili jsme už, že Nicole zhasla světlo a že z jejích oken se nelinula žádná záře.

Po celém domě se neozval ani záchvěv dechu, zašelestění, neukázalo se žádné světýlko, s výjimkou cizincova pokoje. Gilbert se rozhlížel a naslouchal; když nic neviděl ani neslyšel, uchopil žebřík; byl pevně přesvědčen, že ho oklamal zrak, jak se stává, když člověku bije srdce příliš prudce a přízrak ze se objevil jen proto, že mu na okamžik selhal zrak, jak se odborně říká, nikoli proto, že nebyl dostatečně vycvičen.

Když postavil žebřík a stoupal na jeho první příčel, otevřely a zavřely se Balsamovy dveře, vyšla z nich Andrée a sestupovala bez světla a naprosto tiše, jako by ji vedla a podpírala nějaká nadpřirozená síla.

Andrée sestoupila po schodech, prošla kolem Gilberta skrytého ve stínu, dotkla se ho svými šaty a šla dál svou cestou.

Pan de Taverney spal, La Brie ležel v posteli, Nicole byla v druhém pavilónu, Balsamovy dveře byly zavřené - to všechno dávalo mladému muži jistotu, že ho nikdo nepřekvapí.

Přinutil se s největším úsilím, aby šel za Andréou a vyrovnal svůj krok s jejím.

Andrée prošla předsíní a vstoupila do salónu.

Gilbertovi srdce krvácelo, když šel za ní. Ačkoli dveře zůstaly otevřeny, zastavil se. Andrée se posadila na stoličku u klavičembala, na němž dosud hořela svíce.

Gilbert si drásal nehty hruď; před půl hodinou na témž místě políbil lem jejího roucha; nezlobila se, ani když jí políbil ruku; na tomto místě doufal, že bude šťasten! Dívčina netečnost - zřejmě jí to bylo lhostejné - snad pramenila z hluboké zkaženosti, o níž se Gilbert dočítal v románech, které byly základem baronovy knihovny, anebo dívku snad zradily smysly, jak to vysvětlovala některá pojednání o fyziologii.

"Vždyť je to jedno!" říkal si, nemoha se rozhodnout pro žádnou z těchto dvou domněnek, "jestli využiju její zkaženosti anebo selhání smyslů. A když anděl hází do větru bělostné roucho neposkvrněnosti, urvu alespoň pár cárů čistoty!"

Po rozhodnutí následoval čin, Gilbert zamířil do salónu.

Když však chtěl překročit práh, ze stínu se vynořila ruka a uchopila ho energicky za paži.

Vyděšený Gilbert se otočil a zdálo se mu, že srdce mu vyletí z hrudi.

"Teď jsem tě přistihla, nemravo!" zašeptal mu do ucha podrážděný hlas. "Jen to zkus ještě zapírat, že tu s ní máš schůzku, jen to zkus zapírat, že ji miluješ ... "

Gilbert neměl sílu vytrhnout paži z pevného sevření, i když by to dokázal.

Jeho paži svírala dívčí dlaň. Gilberta držela v zajetí Nicole Legayová.

"Co ještě chcete?" zašeptal netrpělivě.

"Tak ty tedy chceš, abych mluvila úplně nahlas, zdá se mi?" ječela Nicole.

"Ne, ne, prosím tě, mlč," drtil Gilbert mezi zuby a vlekl Nicolu do předsíně.

"Tak dobrá, pojď se mnou!"

Pravě tohle si Gilbert přál, neboť Nicole se alespoň vzdálí od Andrey.

"Tak já tedy jdu." A opravdu šel za Nicolou, která ho odváděla a pak za sebou zavřela dveře.

"Ale slečna půjde do svého pokoje a bude vás volat, abyste jí pomohla při svlékání, a vy tam vůbec nebudete."

"Jestli si myslíte, že tohle mě teď zajímá, tak se hluboce mýlíte. Houby mi záleží na tom, jestli mě zavolá nebo nezavolá! Musím s vámi mluvit."

"Mohla byste to odložit na zítra, Nicole, slečna je přísná, to sama víte."

"Jen ať si zkusí být přísná, a především na mne!"

"Nicole, zítra, slibuju vám to ... "

"Ty slibuješ! Na tvoje sliby tak dám! Nestojí ani za fajfku tabáku! Kdo mi slíbil, že dnes na mě bude čekat v šest hodin u Červeného domu? Kde jsi byl v tu dobu? Na opačné straně, protože jsi přivedl pocestného. Teď už vím, že tvoje sliby nestojí za nic víc než sliby zpovědníka u jeptišek v klášteře Zvěstování, který také přísahal, že zachová zpovědní tajemství, a honem vždycky běžel za matkou představenou a vykládal jí o našich hříších."

"Nicole, pamatujte na to, že vás vyženou, když se dozvědí ... "

"A vás nevyženou, když jste se zamiloval do slečny; ne, panu baronovi to bude trapné!"

"Není žádný důvod, aby mě vyháněli," pokoušel se Gilbert bránit.

"To jistě! On vám tedy dovolil, abyste se dvořil jeho dceři? To jsem nevěděla, nejsem takový filosof jako vy."

Gilbert mohl jednou větou dokázat Nicole, že se na jeho provinění Andrée nepodílí, pokud se ovšem provinil. Stačilo, aby jí pověděl o tom, co viděl, a Nicole by uvěřila, i když to bylo neuvěřitelné, už jenom proto, že ženy mají o sobě navzájem dobré mínění. Mladého muže však zadržel mnohem silnější důvod, aby se jí svěřil. Andréino tajemství bylo z těch tajemství, která obohacují člověka, ať už touží po pokladech lásky či po hmatatelnějších a materiálnějších pokladech.

Gilbert toužil po pokladech lásky. Počítal s tím, že hněv Nicoly je méně nebezpečný než touha získat Andréu. V okamžiku se rozhodl - a zachoval tedy mlčení o zvláštním nočním dobrodružství.

"Když tedy na tom tak neústupně trváte, tak si to vysvětleme," řekl.

"S tím budeme hned hotovi! Ale máš pravdu, tady v přízemí to není pohodlné; pojďme do mého pokoje," zvolala Nicole, která měla naprosto jinou povahu než Gilbert a nedovedla ovládat svoje pocity.

"Do vašeho pokoje! To je vyloučeno!" vyděsil se Gilbert.

"A pročpak?"

"Protože by nás mohl někdo překvapit."

"To se podívejme! Kdo by nás mohl překvapit? Slečna? To by měla na koho žárlit!" odsekla Nicole pohrdavě. "Je to pro ni hloupé, ale lidí, jejichž tajemství známe, se vůbec nemusíme obávat. Slečna Andrée tedy žárlí na Nicolu! Takové cti bych se nikdy nenadala!"

Nuceně se zasmála; její smích se zdál Gilbertovi tak strašný jako rachocení hromu a vyděsil ho mnohem víc než jakékoli výčitky a výhrůžky.

"Slečny se vůbec nebojím, mám strach o vás, Nicole."

"Ach ano, to je pravda, vždycky jste mi říkal, že kde není pohoršení, není ani zlo. Filosofové jsou někdy pěkní jezuiti; to mi ostatně říkával stejně, jako vy už zpovědník u jeptišek, a říkal mi to před vámi; proto si tedy dáváte se slečnou dostaveníčko v noci. Tak jdeme, jdeme! Mám už dost takových hloupých důvodů ... Pojďte do mého pokoje, chci to."

"Nicole!" zaskřípal Gilbert zuby.

"A má bejt?"

"Dej si pozor!" napřáhl ruku.

"Nemám strach ani za pětník; už jste mě jednou uhodil, ale to bylo ze žárlivosti. V té době jste mě miloval. Bylo to za týden po našich líbánkách a já jsem se nechala bít. Ale dnes se už nenechám. Ne! Ne! Protože vy mě už nemilujete a já žárlím."

"A co chceš dělat?" zeptal se Gilbert a uchopil ji v zápěstí.

"Budu tak křičet, že slečna se vás zeptá, jakým právem dáváte Nicole, co teď patří pouze jí. Pusťte mě, radím vám dobře."

Gilbert pustil Nicolinu ruku.

Potom uchopil žebřík a opatrně ho vlekl, aby ho opřel o pavilón a dostal se do Nicolina okna.

"No vidíte - to je osud; žebřík, který vám měl pravděpodobně posloužit k tomu, abyste se dostal do slečnina okna, vám docela dobře poslouží, abyste se dostal z mansardy Nicoly Legayové. To mi lichotí."

Nicole se cítila velmi silná; chtěla honem triumfovat jako ostatně všechny ženy, které vždycky svoje první příliš rychle vyhlašované vítězství draze zaplatí, neboť v dobru ani ve zlu nejsou na výši.

Gilbert cítil, že jeho situace je ošklivá, šel proto za Nicolou a sbíral všechny síly k boji, jemuž se určitě nevyhne, jak cítil. A jako opatrný člověk se nejprve ujistil o dvou věcech. Jednak nahlédl do salónu, když šel kolem okna, zda v něm slečna de Taverney ještě sedí. Jednak se přesvědčil, když přišel k Nicolinu pokoji, zda se dostane na poslední příčel žebříku, aby po něm mohl sjet až na zem a nesrazit si vaz.

Nicolin pokoj byl prostý jako ostatně všechny. Byla to vlastně bývala sýpka; její zdi zmizely pod šedivým papírem s

natištěnými zelenými kresbami. Lůžko a veliká kartónová krabice, kterou zapůjčila slečna Andrée Nicole - víc nábytku v pokoji nebylo; krabice sloužila jako stůl i jako truhla na šaty; u vikýře stálo veliké geránium.

Nicole se posadila na okraj postele, Gilbert na roh krabice.

Nicole se cestou do schodů uklidnila. Ovládla se a cítila, že je silná. Gilbert naopak se stále ještě chvěl z předchozích dojmů a nemohl nabýt chladnokrevnosti; cítil, jak v něm stoupá hněv, který silou jeho vůle jako by u dívky opadával.

Na okamžik se rozhostilo ticho, v němž Nicole pozorovala Gilberta ohnivým a podrážděným okem.

"Vy tedy milujete slečnu a mě klamete?"

"Kdo vám řekl, že miluji slečnu?"

"U sta hromů! Chodíte k ní na dostaveníčka."

"Kdo vám řekl, že jsem s ní měl dostaveníčko?"

"Co jste tedy dělal v pavilónu? Byl jste u čaroděje?"

"Třeba! Víte, že jsem ctižádostivý."

"Řekněte raději žádostivý."

"To je stejné, podle toho, jestli se to vyloží v dobrém nebo špatném smyslu slova."

"Nehádejme se o slovíčka místo o věci. Vy mě už nemilujete, že ne?"

"Ale ano, stále vás miluju."

"Proč se mě tedy straníte?"

"Protože se chcete vždycky hádat, když se potkáme."

"Právě proto se hádám, že se stále jen potkáváme."

"Byl jsem vždycky divous a vyhledávám samotu, to přece víte."

"Ano - a do samoty lezete po žebříku ... Promiňte, to jsem nevěděla."

Gilbert byl v prvním kole poražen.

"To se podívejme, buďte raději upřímný, jestli je to možné, Gilberte, a přiznejte, že mě už nemilujete. Anebo milujete nás obě?"

"A kdyby! Měla byste něco proti tomu?"

"Řekla bych, že je to obludné."

"Vůbec ne, ale omyl."

"Vašeho srdce?"

"Naší společnosti. Jsou země, v nichž má muž sedm i osm žen, víte?"

"To nejsou křesťané," odpověděla Nicole netrpělivě.

"Jsou to filosofové," namítl Gilbert pyšně.

"Ach tak, pan filosof! A jak by se vám líbilo, kdybych to udělala jako vy a našla si druhého milence?"

"Nechtěl bych k vám být nespravedlivý a tyranský, nechtěl bych potlačovat hnutí vašeho srdce ... Svatá svoboda spočívá především v tom, že respektujeme svobodné rozhodnutí ... Najděte si novou lásku, Nicole, nebudu vás nutit k věrnosti, která podle mého názoru je nepřirozená."

"Tak vidíte, že mě vůbec nemilujete!" zvolala Nicole.

Debata,byla Gilbertovou silnou stránkou nikoli proto, že jeho duch byl přísně logický, ale proto, že užíval paradoxů. A ať si to už připouštěl, anebo si toho nebyl vůbec vědom, Gilbert přece jenom věděl mnohem víc než Nicole ... Nicole četla pouze to, co ji bavilo; Gilbert naopak četl kromě toho, co ho bavilo, i to, co se mu zdálo užitečné.

V průběhu debaty začal tedy Gilbert nabývat chladnokrevnosti, kterou Nicole ztrácela."

"Netrpíte náhodou ztrátou paměti, pane filosofe?" zeptala se Nicole ironicky.

"Občas."

"Pamatujete se ještě, co jste mi řekl, když jsem se před pěti měsíci vrátila se slečnou z kláštera Zvěstovaní?"

"Ne, připomeňte mi to."

"Řekl jste mi: „Jsem chudý.' Ten den jsme spolu četli Tanzat pod klenbou starého zříceného zámku.

"Dobrá, tak pokračujte."

"Ten den jste se velmi silně chvěl."

"To je možné, jsem od přírody bázlivý, ale dělám všecko, co je v mých silách, abych se tohoto nedostatku zbavil stejně jako všech ostatních."

"Až se jednou zbavíte všech svých chyb, pak budete naprosto dokonalý, že ano," smála se Nicole.

"Budu alespoň silný, moudrost totiž dává sílu."

"Kde jste tohle četl, prosím vás?"

"Co je vám po tom? Vraťte se k tomu, co jsem říkal pod klenbou."

Nicole cítila, že stále víc ztrácí půdu pod nohama.

"Říkal jste mi tehdy: „Jsem ubohý, Nicole, nikdo mě nemá rád, nikdo neví, že tady taky něco mám,' a bušil jste se do srdce."

"Mýlíte se, Nicole, jestli jsem při těch slovech do něčeho bušil, pak to nebylo srdce, ale hlava. Srdce je jenom pumpa, která vhání krev do končetin. Přečtěte si o tom ve Filosofickém slovníku heslo srdce."

Gilbert se hrdě postavil. jak byl pokorný před Balsamem, tak se pyšně vyvyšoval před Nicolou.

"Máte pravdu, Gilberte, určitě jste si bušil do hlavy. Když jste se do ní tloukl, říkal jste: ‚Zacházejí tady se mnou jako se psem a i Mahon má šťastnější osud než já.' Říkala jsem vám tehdy, že nedělají dobře, když vás nemají rádi, a že kdybyste byl mým bratrem, že bych vás milovala. Myslím, že tohle vám odpovědělo moje srdce a nikoli moje hlava. Není však vyloučeno, že se mýlím - nečetla jsem nikdy Filosofický slovník."

"To je chyba, Nicole."

"Vzal jste mě pak do náručí. ‚Vy jste sirotek, Nicole, a já jsem taky sirotek. Naše chudoba a pohrdání, kterým nás častují, nás sbližují víc než bratry. Mějme se tedy rádi, Nicole, jako kdybychom doopravdy byli sourozenci. A kdybychom jimi opravdu byli, společnost by nám zabránila, abychom se milovali tak, jak chci, abys mě milovala.' A pak jste mě políbil."

"To je možné."

"Myslel jste tedy upřímně, co jste říkal?"

"Ovšem. Skoro vždycky myslíme upřímně to, co v určitém okamžiku říkáme."

"Podle toho dnes ... ?"

"Dnes jsem o pět měsíců starší; naučil jsem se leccos, co jsem tehdy neznal; tuším leccos, co dosud neznám. Dnes myslím jinak než tehdy."

"Jste tedy falešník, lhář, pokrytec?" zvolala Nicole.

"O nic víc než pocestný, kterého se na dně údolí zeptají, co soudí o krajině, a kterému položí stejnou otázku, když vyleze na vrcholek hory, která mu uzavírala obzor. Mám teď větší rozhled, to je všechno."

"Tak vy se se mnou tedy neoženíte?"

"Nikdy jsem vám neříkal, že se s vámi ožením," odpověděl Gilbert pohrdavě.

"To se na to podívejme!" zvolalo děvče zoufale. "Myslím, že Nicole Legayová se určitě vyrovná Sebastiánu Gilbertovi."

"Všichni lidé jsou si rovni," odpověděl Gilbert, "jenom příroda a vychování do nich vkládají rozličné hodnoty a různé schopnosti. Podle těchto hodnot a schopností se více nebo méně vyvíjejí, vzdalují se jedni od druhých."

"A protože vaše schopnosti a hodnoty jsou vyvinutější než moje, proto se ode mne vzdalujete."

"Pochopitelně. Dosud hluboce nepřemýšlíte, Nicole, ale začínáte už chápat."

"Ano! Ano, teď už chápu!" zvolala Nicole opravdu zoufale.

"Co chápete?"

"Chápu, že jste nečestný a podlý chlap."

"To je možné. Mnozí se rodí se špatnými náklonnostmi, ale člověk má vůli proto, aby je mohl napravit. Rousseau se také narodil se špatnými pudy, a přece je napravil. Udělám to jako Rousseau."

"Bože, bože!" naříkala Nicole, "jak jen jsem mohla takového člověka milovat?"

"Vy jste mě také nemilovala, Nicole," namítl chladně Gilbert. "Líbil jsem se vám, to je všechno. Přišla jste z Nancy, kde jste vídala jenom seminaristy, kteří vám byli k smíchu, anebo vojáky, kteří vám naháněli strach. Oba jsme byli mladí, oba jsme byli nevinní a oba jsme toužili tyto vlastnosti ztratit. Promluvila v nás příroda svým neodolatelným hlasem. V našich žilách je něco co v nás zapaluje touhu, neklid, z něhož se chceme vyléčit četbou knih - ale knihy vyvolávají ještě větší neklid. Při četbě - čistě si na to vzpomínáte, Nicole - jste nepodlehla, vždyť jsem vás o nic nežádal, a tudíž jste mi také nic neodepřela, ale našli jsme společně heslo neznámého tajemství. Tímto heslem měsíc nebo dva bylo štěstí. Měsíc nebo dva jsme žili - a neživořili jako do té doby. Tím chci říci, že jsme dva měsíce jeden druhého obšťastňovali, a kvůli tomu máme být navěky věků nešťastni? Uvažte, Nicole, kdybychom přijímali podobný závazek, když přijímáme štěstí, vzdávali bychom se tím svobodného rozhodnutí, a to by bylo nesmyslné."

"Vykládáte mi tady filosofii?"

"Doufám," odpověděl Gilbert.

"Filosofům tedy není nic posvátného?"

"Ano, je - rozum."

"Když jsem tedy chtěla zůstat počestným děvčetem ... "

"Pardon, ale na to je už příliš pozdě."

Nicole zbledla a vzápětí zrudla, jako by jí každá kapka krve proběhla celým tělem.

"Počestná vůči vám. ‚Žena je vždycky počestná,' říkal jste mi, abyste mě utěšil, ‚když je věrná tomu, koho si její srdce vybralo.' vzpomínáte si na svou teorii o sňatcích?"

"Mluvil jsem o spojeních, Nicole, protože se nikdy nebudu ženit."

"Vy se nebudete nikdy ženit?"

"Ne. Chci být učencem a filosofem. Věda nařizuje osamocenost ducha a filosofie osamocenost těla."

"Pane Gilberte, vy jste mizera a myslím, že já jsem pořád lepší než vy."

"Mohli bychom to shrnout," řekl Gilbert a chystal se k odchodu, "protože ztrácíme čas: vy tím, že mi nadáváte, a já, že poslouchám vaše nadávky. Vy jste mě milovala, protože se vám to líbilo, že ano?"

"Samozřejmě."

"Pak tedy není žádný důvod, abych proto byl nešťastný, protože vy sama jste si zvolila, co se vám líbilo."

"Trouba jeden, myslí si, že jsem zkažená," řekla Nicole, "a tváří se, jako by se mě nebál!"

"A proč bych se vás měl bát, Nicole? Ale jděte! Co proti mně zmůžete? Zaslepuje vás žárlivost."

"Já - a žárlit?" usmála se dívka horečně. "To se strašně mýlíte. A na co bych měla vlastně žárlit, prosím vás? Je v celém okrese hezčí holka než já? Kdybych měla bílé ruce jako slečna - a měla bych je, kdybych nemusela pracovat - cožpak bych se jí nevyrovnala? Moje vlasy, podívejte se," děvče rozvázalo stužku ve vlasech, "mě mohou zahalit od hlavy až k patě jako plášť. Jsem velká, dobře rostlá," sevřela Nicole svůj pás dlaněmi. "A zuby mám jako perly," a podívala se na svoje zuby do zrcátka visícího nad postelí. "Když se na někoho usměju nebo podívám jistým způsobem, vidím, že každý rudne, chvěje se a svíjí pod mým pohledem. Vy jste můj první milenec, to je pravda; ale nejste první, s kým koketuji.

Tak ty se směješ? Nenuť mě, abych proti tobě vytáhla do boje," zasmála se odměřeně, což jejím výhrůžkám dodávalo větší váhu. "Nenuť mě, abych sešla z úzké stezky, kde mě dosud drží nějaká neurčitá vzpomínka na matčiny rady,

nějaké jednotvárné přikázání z mých dětských modlitbiček. Jestli jednou ztratím stud, pak se měj na pozoru, Gilberte, protože pak si budeš moci vyčítat neštěstí, které jsi způsobil nejenom sobě, ale i jiným!"

"Umučená hodino, dosáhla jste jisté výše, Nicole, a o něčem jste mne přesvědčila."

"O čem?"

"Že kdybych teď byl i ochoten se s vámi oženit ... "

"Tak co?"

"Tak byste mě určitě odmítla!"

Nicole chviličku rozvažovala a pak se zkříženýma rukama skřípajíc zuby řekla:

"Myslím, že máš pravdu, Gilberte, myslím, že i já začínám také vystupovat na horu, o které jsi mi vykládal, myslím, že i přede mnou se rozšiřuje obzor, myslím, že i já jsem určena pro vyšší věci, aby ze mne něco bylo. A stát se ženou učence nebo filosofa je opravdu málo. A teď si vlezte na žebřík a dejte pozor, ať si při slézání nezlomíte vaz, i když si sama myslím, že by to bylo veliké štěstí i pro ostatní a nejen pro vás."

Nicole se otočila k Gilbertovi zády a začala se svlékat, jako kdyby tam vůbec nebyl.

Gilbert zůstal stát chvilku nehybně, nerozhodný, váhavý, protože Nicole byla okouzlující, když tak plála hněvem a plamenem žárlivosti. Ale Gilbert choval v srdci pevný záměr, že s Nicole skoncuje; mohla by mu totiž uškodit jak v lásce, tak v jeho ctižádosti. Odolal.

Když po několika okamžicích za sebou nic neslyšela, Nicole se obrátila; pokoj byl prázdný.

"Odešel! Odešel!" šeptala si. Přistoupila k oknu; všude byla tma, nikde se nesvítilo.

"A slečna!" řekla Nicole.

Sešla po špičkách se schodů, došla ke dveřím své velitelky a naslouchala.

"Znamenitě! Spí a spí sama. Zítra! Zítra se určitě dovím, jestli ho miluje!" říkala si.

14. Paní a pokojská

Nicole se do svého pokoje nevrátila zdaleka tak klidná, jak si namlouvala. Ze všeho darebáctví, jež chtěla dokázat, ze vší pevnosti, kterou se tak blýskla, jak si myslila, Nicole ve skutečnosti měla jen trochu fanfarónství, které stačilo, aby mohla být nebezpečnou a vypadat zkaženě. Nicole měla neukázněnou představivost a ducha zkaženého špatnou četbou. Spojení tohoto ducha a představivosti dávalo rozmach jejím horoucím smyslům, bránilo jí v úzkoprsosti; a jestliže sebeláska, která ji úplně ovládala, ji leckdy přiměla, aby zadržela slzy, pak tyto násilím zadržené slzy jí padaly do srdce a leptaly je jako kapky roztaveného olova.

Jediný Nicolin projev byl významný a skutečný: úsměv plný pohrdání, s nímž přijala první Gilbertovy urážky. Pouze tento úsměv prozrazoval, jak hluboce je raněno její srdce. Nicole sice nebyla ctnostná a zásadová, ale svému pádu přikládala jistý význam; když se dala, a dala se úplně, pak byla přesvědčena o svém daru. Gilbertova lhostejnost a domýšlivost ji v jejích vlastních očích hluboce ponižovaly. Za svou chybu byla těžce potrestána a ostře pociťovala bolest tohoto trestu; pod bičem se však zvedla a přísahala si, že Gilbertovi oplatí a že mu vrátí alespoň část zla, když už mu nebude moci vrátit všechno.

Mladá, silná, překypující zdravím, obdařená schopností zapomínat, kterážto schopnost je nesmírně cenná pro všechny, kdo chtějí poroučet tomu, kdo je miluje; taková byla Nicole - a mohla proto klidně usnout, když upředla plán své pomsty se všemi démony, kteří jí prokazovali čest tím, že se usídlili v jejím mladém sedmnáctiletém srdci.

Ostatně slečně de Taverney přikládala víc viny než Gilbertovi. Šlechtična, která je přímo ztuhlá svými předsudky a nafouklá pýchou, šlechtična, která v klášteře v Nancy onikala kněžnám, vykala vévodkyním, tykala markýzám a ostatní nebrala na vědomí, napohled chladná socha, která však pod svým mramorovým povrchem je citlivá, tato socha se jí zdála směšná a omezená, když ze sebe udělala ženu takového vesnického Pygmalióna jako Gilbert.

Je třeba podotknout, že Nicole s vynikajícím ženským smyslem uznávala, že Gilbert ji duchem převyšuje, ale ostatní ze stojí pod ní. Kdyby Gilbert nad ni nevynikal znalostmi, které získal za pět nebo šest let četby, pak by se ona, komorná zkrachovaného barona, vlastně ponižovala, když se odevzdala vesničanovi.

Co tedy učinila její paní, jestliže se Gilbertovi opravdu dala?

Nicole uvažovala, že by udělala velikou chybu, kdyby vyprávěla o tom, co sice neviděla, ale o čem byla přesvědčena, že se to ve skutečnosti událo. Za prvé by pochybila proto, že dobře zná pana de Taverney - smál by se tomu a pak by Gilberta zpolíčkoval a vyhnal; stejně hloupá a opovrženíhodná by byla její pomsta v Gilbertových očích.

Mnohem šikovnější bude, když to zařídí tak, aby Gilbert trpěl kvůli Andrée, když nabude nad oběma moc, když se paní bude muset červenat a blednout pod pohledem své pokojské, když se pokojská stane její svrchovanou paní a přinutí snad i Gilberta, aby litoval doby, kdy líbal ruku, která byla tvrdá jenom zdánlivě. Taková pomsta lichotila Nicolině představivosti a laskala její pýchu, jedině taková pomsta je výborná.

Když dospěla k těmto závěrům, Nicole pokojně usnula.

Svítalo, když se probudila svěží, s veselou a čilou myslí. Věnovala obvyklý čas své toaletě, celou hodinu; méně obratná anebo méně pečlivá ruka by potřebovala dvojnásobnou dobu jenom na rozpletení tak bujných a dlouhých vlasů jako její; Nicole se podívala do trojúhelníku pocínovaného skla, které jí sloužilo za zrcadlo, jak jsme se už zmínili, a oči se jí zdály krásnější než kdykoli předtím. Stejně spokojena byla i se svými rty, které vůbec nezbledly a byly kulaté i jako třešně ve stínu jemného a maličko ohrnutého nosíku; krk, který s největší péčí chránila před polibky slunečních paprsků, byl bělostný jako lilie; nic nebylo bohatšího než její ňadra a oblejšího než boky.

Když Nicole viděla, jak je hezká, hned ji napadlo, že Andrée na ni musí žárlit. Vůbec nebyla zkažená, jak je vidět, protože ji ani nenapadlo, že slečna de Taverney by mohla Gilberta milovat jenom z nějakého rozmaru nebo pro své choutky.

Morálně i fyzicky vyzbrojená Nicole otevřela dveře u Andréina pokoje, jak jí to její velitelka dovolila, když nevstala před sedmou hodinou.

Nicole se zastavila v Andréině pokoji hned u dveří.

Bledá Andrée s čelem zalitým potem, který zvlhčil její krásné vlasy, ležela natažena na posteli, těžce dýchala a svíjela se v hlubokém spánku; na tváři se jí zračila bolest.

Shrnuté a pomačkané pokrývky měla pod sebou; byla polooblečená a nepřikrytá; nepořádek i to, že si podpírala tvář dlaní a druhou ruku si tiskla na mramorovou hruď, svědčilo o tom, jak neklidně sebou ve spánku zmítala.

Její dech občas přerušil bolestný sten a neartikulované zaúpění.

Nicole ji chviličku mlčky pozorovala, zavrtěla hlavou, protože spravedlivě uznala, že vůbec nemůže zápolit s krásou, jakou je Andrée obdařena.

Potom přistoupila k oknu a otevřela okenice.

Světlo se zachvělo na fialových víčkách slečny de Taverney.

Probudila se, chtěla vstát, ale ucítila tak velikou únavu a ostrou bolest, že s výkřikem padla zpátky na polštář.

"Proboha! Co vám je, slečno?"

"Je pozdě?" zeptala se Andrée protírajíc si oči.

"Velice pozdě; slečna zůstala v posteli o hodinu déle než obyčejně."

"Nevím, co mi je, Nicole, cítím se jako rozlámaná. A prsa mám rozbitá," řekla Andrée a rozhlížela se kolem sebe, aby se ujistila, kde je.

Nicole hned neodpověděla a upřeně se na ni zadívala.
"To začíná rýma, kterou slečna dnes v noci ulovila."
"Dnes v noci?" odpověděla Andrée překvapeně.
"Ach, to jsem se ani nesvlekla? Jak se to mohlo stát?" zeptala se, když viděla všechen ten nepořádek.
"Jen ať si slečna vzpomene!"
"Na nic si nevzpomínám. Co se mi stalo? Zešílela jsem?" řekla Andrée a sevřela hlavu dlaněmi. Posadila se a chvilku se rozhlížela kolem sebe téměř nepříčetným pohledem.
Potom namáhavě vykoktala:
"Ach ano! Už si vzpomínám: včera jsem byla tak unavená, tak vyčerpaná ... asi to bylo bouřkou ... Potom ... "
Nicole ukázala prstem na pomačkané, ale přes všechen nepořádek neodestlané lůžko a zarazila se; myslela na cizince, který se na ni díval tak podivným pohledem.
"Potom ... " projevovala Nicole zájem, protože se zdálo, že slečna si vzpomíná.
"Potom ... jsem usnula na taburetu u klavičembala. Od té chvíle si vůbec na nic nevzpomínám. Vstala jsem v polospánku, vrhla jsem se na lůžko a neměla jsem už sílu se svléci."
"Slečna mě měla zavolat," řekla Nicole úlisně, "cožpak nejsem slečninou komornou?"
"To mě nenapadlo, anebo jsem snad k tomu neměla dost sil," odpověděla Andrée upřímně.
"Licoměrnice!" zašeptala NicoIe a pak dodala: "Ale slečna zůstala velmi dlouho u klavičembala, vím to, protože jsem sešla dolů, když jsem uslyšela nějaký hluk, a slečna ještě nebyla zpátky ve svém pokoji."
Nicole se zastavila, doufala, že přistihne Andrée při nějakém posunku, že se začervená nebo nějak jinak projeví; Andrée však zůstala klidná a čistým zrcadlem jejích očí jí bylo vidět až do hloubi srdce.
"Sešla jsem dolů ... " opakovala Nicole.
"A pak?" zeptala se Andrée.
"A pak! Slečna neseděla u klavičembala."
Andrée zvedla hlavu, ale z jejích krásných očí se dal vyčíst pouze nesmírný údiv.
"To je ale podivné!"
"Ale je to tak."
"Ty říkáš, že jsem vůbec nebyla v salonu? Ani jsem se z něho nehnula?"
"Slečna mi promine."
"Kde jsem pak byla?"
"Slečna to musí sama vědět líp než já," pokrčila Nicole rameny.
"Myslím, ze se mýlíš, Nicole," odpověděla Andrée velmi něžně. "Vůbec jsem se nezvedla ze svého taburetu. Pokud si mohu vzpomenout, pak mi bylo zima, pociťovala jsem velikou tíhu, velice těžko se mi šlo."
"Ale když já jsem viděla slečnu, šla velmi dobře," ušklíbla se Nicole.
"Ty jsi mě viděla?"
"Ano, jistě."
"Ale před chvilkou jsi mi přece říkala, že jsem vůbec nebyla v salónu."
"Já jsem také slečnu neviděla v salónu."
"Kde jsem tedy byla?"
"V předsíni, u schodů."
"Já?" zeptala se Andrée.
"Ano, slečna sama osobně; znám snad slečnu dobře," zasmála se Nicole a snažila se, aby její úsměv byl dobrosrdečný.
"Jsem si naprosto jista, že jsem se ze salonu ani nehnula," opakovala Andrée a upřímně se snažila rozpomenout.
"A já zase vím naprosto jistě, že jsem slečnu viděla v předsíni. Dokonce jsem si myslela, že se slečna vrací z procházky v zahradě," zdvojnásobila Nicole pozornost. "Včera večer bylo po bouřce velice krásně. Večerní procházka je příjemná, vzduch je osvěžující, květy víc voní, že ano, slečno?"
"Ale vždyť sama dobře víš, že bych se sama večer neodvážila ven, jsem příliš bojácná!" namítla Andrée s úsměvem.
"Člověk se nemusí procházet sám, a pak se už nemusí bát."
"A s kým bych se měla podle tebe procházet?" zeptala se Andrée a vůbec ji nenapadlo, že by ji komorná mohla svými otázkami vyslýchat.
Nicole neuznala za vhodné pokračovat ve vyšetřování. Slečnina chladnokrevnost, kterou považovala za vrchol přetvářky, jí nahánělа strach. Uznala proto za vhodné změnit směr rozhovoru.
"Slečna si stěžovala, že jí není dobře?"
"Ano, opravdu je mi velice špatně. Jsem jako rozlámaná, unavena a vůbec nevím z čeho. Včera večer jsem nedělala nic jiného než kdykoliv jindy. Anebo na mne leze nějaká nemoc?"
"Ach, někdy to dělá zármutek, slečno!"
"Co tím myslíš?"
"Zármutek působí stejně zhoubně jako únava. To já dobře znám."
"Tak ty máš tedy nějaký zármutek, Nicole?" zeptala se Andrée s tak pohrdavou nedbalostí, že to Nicole dodalo odvahy vystoupit ze své rezervy.
"Ano, slečno, mám zármutek," sklopila oči.
Andrée slezla z postele a začala se svlékat.
"Povez mi o tom."
"Právě jsem o tom chtěla slečně vyprávět ... " zarazila se.

"O čem vlastně? Bože, ty ale vypadáš vyděšeně, Nicole!"
"Vypadám vyděšeně, jako slečna vypadá unaveně; zřejmě obě trpíme."
Andrée se zamračila, Nicolino obě se jí vůbec nelíbilo.
"Ach!"
Nicole se ani trochu nepodivila slečninu povzdechu, ačkoli jeho přízvuk ji mohl varovat, aby si všechno řádně rozmyslila.
"Když slečna nedá jinak, tak spustím."
"Jak povídej."
"Chtěla bych se vdávat, slečno."
"Ty myslíš na vdavky ... A ještě ti není ani sedmnáct?"
"Slečně je teprve šestnáct."
"A co?"
"Slečnu nikdy nenapadne, že by se mohla vdát, i když je jí teprve šestnáct?"
"Kam tím míříš?" zeptala se přísně Andrée.
Nicole už otvírala ústa, aby řekla nějakou drzost, ale znala Andrée a věděla, že by jí všechno vysvětlování zarazila, pokud se rozhovor ještě patřičně nerozvinul; proto si to rozmyslela.
"Já opravdu nemohu vědět, co si slečna myslí, jsem jenom vesničanka, která jedná podle své přirozenosti."
"To je zvláštní slovo."
"Co je na něm zvláštního? Cožpak není přirozené milovat někoho a nechat se milovat?"
"To je možné, a dál?"
"Někoho miluji."
"A on miluje vás?"
"Myslím, že ano, slečno." Nicole si uvědomila, že její tvrzení je příliš slabé a že se musí vyjádřit určitěji, a proto dodala:
"Totiž, jsem si tím naprosto jista."
"Výborně, slečna skvěle využívá svého času v Taverney, jak vidím."
"Člověk musí myslet na budoucnost. Vy jste urozená slečna, možná že zdědíte veliké jmění po nějakém bohatém příbuzném, ale já nemám žádné příbuzné a budu mít jenom to, oč se sama postarám."
Protože se to Andrée zdálo docela prosté, téměř zapomněla na tón, jímž byla pronesena slova, která považovala za nevhodná, a její přirozená dobrota nabyla vrchu:
"A kdo si tě vlastně chce vzít?"
"Někdo, koho slečna zná," upřela Nicole krásné oči na Andréu.
"Koho znám?"
"Výborně."
"Kdo to je? Tak ven s tím, začínáš mě nudit."
"Bojím se, že se moje volba slečně nebude líbit."
"Mně?"
"Ano!"
"Ty si tedy také myslíš, že to pro tebe není vhodná partie?"
"To neříkám."
"No tak ven s tím, nic se neboj, povinností pánů je starat se o ty, kdo dobře slouží, a já jsem s tebou spokojena."
"Slečna je velmi hodná."
"Tak rychle ven s tím, a zavaž mi šněrovačku."
Nicole sebrala všechny své síly a bystrozrak.
"Tak to je ... Gilbert." Andrée při těch slovech k velikému Nicolinu překvapení ani nemrkla.
"Gilbert, malý Gilbert, syn mé kojné?"
"Právě on, slečno."
"Cože! Ty si chceš vzít takového kluka?"
"Ano, slečno."
"A miluje tě?"
NicoIe se domnívala, že nastal rozhodný okamžik, a odpověděla:
"Řekl mi to aspoň dvacetkrát."
"Tak si ho vezmi, nevidím žádnou překážku," odpověděla klidně Andrée. "Ty nemáš rodiče, on je sirotek; můžete tedy samostatně rozhodovat o svém osudu."
"Jistě," koktala Nicole zmateně, když viděla, že rozhovor se rozvíjí docela jinak, než předpokládala. "Slečna tedy dovolí? ... "
"Ovšemže, ale myslím si, ze jste oba příliš mladí."
"Proto máme delší společný život před sebou."
"A žádný z vás není bohatý."
"Budeme pracovat."
"A co on bude dělat, když je vyložený budižkničemu?"
Nicole se hned nezmohla na odpověď, předstírání ji vyčerpalo.
"Slečna mi dovolí, když řeknu, že o ubohém Gilbertovi soudí velmi špatně."
"Ale, ale! Soudím, jak si to zaslouží - je líný."

"Ach, slečno, stále čte, po ničem jiném netouží než po vzdělání."
"Je zlomyslný," pokračovala Andrée.
"Vůči slečně ale nikdy."
"Jak to?"
"Slečna to ví ze všech nejlíp, poručí mu, aby obstarával pro kuchyň zvěřinu."
"Já?"
"A někdy mu nařizuje, aby šel třeba deset mil, než nějakou najde."
"Na mou věru, tomu jsem nikdy nevěnovala sebemenší pozornost."
"Zvěřině? ... " ušklíbla se Nicole.
Andrée by se možná zasmála tomuto vtipu a neuhádla by, co žluči se skrývá v sarkasmech její komorné, kdyby byla v normálním duševním rozpoložení. Ale její nervy se chvěly jako provazy přes míru namáhaného nástroje. Nervové chvění předcházelo každý úkon její vůle, každý pohyb jejího těla. Sebemenší duševní úsilí musela přemáhat s velikými potížemi - v dnešních dobách bychom řekli, že byla podrážděná a rozrušená.
"Co to je za vtip?" zeptala se Andrée netrpělivě, neboť se jí náhle vrátil její obvyklý bystrozrak.
"To není žádný vtip, slečno. Vtipy jsou vhodné pro velké dámy. Já jsem chudé děvče, a když něco říkám, taky to tak myslím."
"Co to vlastně znamená, to bych ráda věděla!"
"Slečna pomlouvá Gilberta, který je k ní samá pozornost. Tohle to znamená."
"Slouží tady a dělá jen svou povinnost, ne?"
"Ale Gilbert není žádný sloužící, slečno, nikdo ho neplatí."
"Je to syn našich bývalých nájemců, živíme ho a bydlí u nás. Za stravu a ubytování, které dostává, nic neplatí; tím hůř pro něj, protože zvěřinu krade. Ale kam tím míříte a proč se tak vřele zastáváte chlapce, na kterého nikdo neútočí?"
"Ach ano, já vím dobře, že slečna na něj neútočí, ba právě naopak," řekla Nicole špičatě.
"Tomuhle zase nerozumím."
"Protože slečna asi nechce rozumět."
"Tak dost, slečno, okamžitě mi vysvětlete, co tím míníte," řekla Andrée přísně.
"Slečna sama jistě ví líp než já, co tím chci říci."
"Ne, nic nevím a vůbec ani netuším, protože nemám čas luštit hádanky, které mi dáváte. Žádáte mě o souhlas se svým sňatkem, že ano?"
"Ano, slečno, a prosím slečnu, aby se na mě nehněvala, že mě Gilbert miluje."
"A co mně je vlastně po tom, jestli vás Gilbert miluje nebo nemiluje? Poslyšte, opravdu mě už unavujete, slečno."
Nicole se bojovně postavila jako mladý kohoutek. Hněv, který v sobě dlouho potlačovala, náhle vybuchl.
"Jak vidím, slečna tohle už asi řekla i Gilbertovi."
"Copak já někdy mluvím s vaším Gilbertem? Dejte mi pokoj, slečno, vy jste se zbláznila."
"Jestli slečna s ním nemluví, anebo jestli s ním už nemluví, pak myslím, že to není dlouho."
Andrée přistoupila k Nicole a přímo ji sežehla pohledem, v němž se zračilo hluboké pohrdání.
"Už hodinu chodíte kolem nějakého drzounství jako kolem horké kaše. Ven s tím! Poroučím vám to."
"Ale ... "
"Říkáte, že jsem mluvila s Gilbertem?"
"Ano, slečno, to jsem řekla."
Andrée opět napadlo, co dlouho považovala za nemožné: vždyť Nicole na ni žárlí.
"Bůh mi odpusť, ale vždyť ta nešťastnice na mě žárlí! Mohu tě ujistit, ty chudinko Legayová, že na tvého Gilberta jsem se ani nepodívala, vlastně ani nevím, jaké má oči," rozesmála se. Andrée byla ochotná odpustit, co podle jejího názoru nebyla už jenom impertinence, ale vyložené šílenství.
Nicole se však cítila uražena a nestála o to, aby se jí odpouštělo.
"Říkám, že když slečna mluví s Gilbertem jenom v noci, jako to udělala včera, pak nemůže pořádně znát jednotlivé části jeho obličeje."
"Jestli mi to okamžitě nevysvětlíte, pak si dejte pozor!" zvolala Andrée a velmi zbledla.
"Ach, to je velmi snadné, slečno. Dnes v noci jsem viděla ... " odpověděla Nicole nerozvážně, ačkoli to vůbec neměla v úmyslu.
"Mlčte, dole o mně mluví," řekla Andrée.
Zdola opravdu někdo křičel:
"Andrée! Andrée!"
"To je váš pan otec, slečno, s cizincem, který tu přenocoval."
"Běžte a řekněte jim, že nemohu odpovědět, že je mi špatně, že jsem rozlámaná, a hned se vraťte, musíme dopovídat ty podivné věci."
"Andrée! Pan Balsamo ti chce složit svou ranní poklonu," křičel opět baron.
"Tak běžte, říkám vám," opakovala Andrée a ukazovala Nicole na dveře s gestem královny.
Nicole poslechla, jako poslouchali Andrée všichni, bez odmluvy a bez mrknutí.
Když však Nicole odešla, Andrée se zmocnil podivný pocit; ačkoli byla pevně rozhodnuta neukázat se, najednou cítila mocnou a neodolatelnou sílu, která ji táhla k oknu.
Uviděla Balsama, který ji zdravil s hlubokou úklonou a upíral na ni oči. Zapotácela se a zachytila okenic, aby neupadla.
"Dobrý den, pane," odpověděla právě v tom okamžiku, kdy Nicole přicházela k baronovi, aby vyřídila, že jeho dcera

vůbec neodpoví; Nicole otevřela údivem ústa dokořán, vůbec nemohla pochopit rozmary své paní, které si tolik odporují.

Vzápětí Andrée opustily síly a zhroutila se do křesla.

Balsamo se na ni stále díval.

15. Ve dne

Cizinec vstal velmi časně, aby se podíval po svém voze a zeptal se Althotase, jak se mu daří.

V zámku všichni ještě spali, kromě Gilberta, který skryt za mřížemi ve své světničce u vchodu zvědavě pozoroval, co bude Balsamo dělat a kam půjde.

Ale Balsamo pečlivě zavřel vůz a byl už hodně daleko, dříve než Gilbert vstoupil do aleje.

Balsamo byl velmi překvapen tím, jak se změnil obraz, který si včera o Taverney udělal.

Červenobílý zámeček - postavený z cihel a bílého kamene - se vypínal nad hájkem sykomor a obrovských čilimníků, jejichž hrozny voňavých květů přikrývaly střechu a obepínaly pavilóny jako zlaté věnce.

Před zámkem byl rybníček asi třicetkrát třicet metrů, olemovaný širokým pruhem pěstěného trávníku, kousek od něho kvetly bezové keře; celek skýtal malebný pohled, neboť ho doplňovaly vysoké kaštany a osiky v aleji.

Od obou pavilónů vedla široká, javorová, platanová a lipová alej k lesnímu mlází, plnému ptáků, kteří právě pořádali svůj ranní koncert. Balsamo se pustil levou alejí a asi po dvaceti krocích se octl u zeleného houští, v němž večerní bouřkou omyté růže a pustoryl vydechovaly opojnou vůni. Vedle ptačího zobu se tísnil kozí list a jasmín, dále vedl dlouhý záhon kosatců, mezi nimiž byly nasázeny jahody, a ztrácel se ve spleti ostružin a kvetoucího růžového hlohu.

Balsamo došel až na vršek vypínající se nad zámkem. Odtud uviděl dosud majestátní zříceniny zámku postaveného z křemene. Zpola pobořená věž čněla z obrovské hromady kamení, po němž se plazil břečťan a divoké víno, jako by příroda chtěla ukázat člověku, že i zříceniny mohou být úrodné.

Panství Taverney, stojící uprostřed pozemku o rozloze sedm nebo osm jiter, nepostrádalo důstojnosti ani půvabu. Hlavní budova se podobala jeskyním, jejichž vchod příroda zkrášluje květy, liánami a malebným seskupením skal, ale jejichž vnější nahota děsí a odpuzuje vylekaného pocestného, když v dutých skalách hledá přístřeší na noc.

Když se Balsamo asi po hodinové procházce mezi zříceninami vracel k obytnému domu, uviděl barona, jak vychází zahalen v květovaném županu boční brankou vedoucí na schodiště a jde řezat růže.

Balsamo se k němu rozběhl.

"Pane, dovolte mi, abych se vám omluvil a zároveň vám projevil svou úctu," řekl s vybranější zdvořilostí než obvykle, protože si dobře povšiml chudoby svého hostitele. "Měl jsem vlastně počkat, až vstanete, ale pohled z okna na Taverney mě svedl, neodolal jsem, chtěl jsem se zblízka podívat na tak krásnou zahradu a impozantní zříceniny."

"Zříceniny, pane, jsou opravdu velmi krásné. A to je také všechno, co tu je krásné," odpověděl baron.

"Byl to zámek?"

"Ano, byl můj, vlastně mých předků; říkalo se mu Červený dům a my jsme dlouho nosili toto jméno kromě jména Taverney. S Červeným domem je dokonce spojeno baronství. Ale nemluvme o tom, milý pane, co už není."

Balsamo se uklonil na znamení souhlasu.

"Chtěl jsem se vám omluvit, pane. Můj dům je chudý a já jsem vás na to předem upozornil."

"Cítím se v něm obdivuhodně dobře, pane."

"Je to psí bouda, psí bouda, milý pane, hnízdo, které si oblíbily krysy od té doby, co je lišky, ještěrky a užovky vyhnaly z druhého zámku. U sta hromů, pane, měl byste zamávat kouzelným proutkem nad starým zámkem Červený dům, když jste čaroděj nebo něco podobného, a nezapomenout především na dva tisíce jiter luk a lesa, které k němu patřily. Ale sázím se, že vás to ani nenapadlo, když jste musel spát v tak strašlivé posteli."

"Ach, pane!"

"Nemusíte se ze zdvořilosti hájit, milý pane. Postel je strašná, já ji znám, je to postel mého syna."

"Přísahám vám, pane barone, že i tak se mi zdála znamenitá. Jsem zmaten dobrotou, které se mi od vás dostalo, a z celého srdce bych si přál prokázat vám nějakou službu, abych se alespoň trochu odvděčil."

Uštěpačný stařec daleko pro odpověď nešel a ukázal na La Brieho, který mu právě přinášel čistou vodu na podnose z drahocenného sasského porcelánu.

"Tady máte příležitost to dokázat, pane barone. Udělejte to, co učinil náš Spasitel na svatbě v Káni Galilejské, změňte vodu ve víno, ale ať je to aspoň burgundské, například chambertin, v tuhle chvíli mi nemůžete žádnou větší službu prokázat."

Balsamo se usmál; stařec považoval úsměv za odmítnutí, uchopil sklenici a vypil ji jedním douškem.

"Znamenitá věc. Voda je nejvznešenější ze všech živlů, vždyť i duch Boží se při stvoření světa vznášel nad vodami. Nic neodolá jejímu působení, i kámen proráží a jednou snad poznáme, že rozpouští i diamant," řekl Balsamo.

"Toť se ví! Voda mě rozpustí. Chcete se napít se mnou, milý pane! Před vínem má tu výhodu, že je nejlepší sorty. A ještě jí tady je dost. Nemám jí tak málo jako maraskina."

"Kdybyste mi také nabídl sklenku, milý pane barone, mohl bych snad využít vaší zdvořilosti a být vám užitečný."

"Výborně! Vysvětlete mi to. Ještě je čas?"

"Ale ovšem, ano! Poručte tomu dobrému muži, aby mi donesl sklenici té přečisté vody."

"La Brie, slyšíte?" houkl baron de Taverney.

La Brie odkvapil jako obvykle.

"Jak je možné, že v sklenici vody, kterou piju každé ráno, jsou zaklety vlastnosti nebo tajemství, o nichž nemám ani potuchy? Jak to, že jsem to vůbec netušil, ačkoli se zabývám alchymií od svých deseti let, jako pan Jourdain v Urozeném měšťákovi studuje prózu?"

"Nevím, co jste dělal, ale vím, co dělám já," odpověděl Balsamo vážně. Pak se obrátil k La Briemu, který vykonal příkaz zázračně rychle:

"Děkuji, služebníče dobrý," vzal sklenici z jeho rukou, pozvedl ji do výše očí a díval se do křišťálově čistého obsahu, sledoval pozorně bublinky i duhově zbarvené a diamantové pablesky.

"Ve sklenici vody musí být vidět pěkné věci, že ano? K čertu s ní!"

"Ovšemže, pane barone, alespoň dnes je to velice krásné," odpověděl cizinec.

Balsamo zřejmě ještě zintenzívnil svoje pozorování, neboť baron proti své vůli ho napjatě sledoval očima a La Brie celý udivený mu stále ještě podával podnos.

"Copak hezkého vidíte, milý pane?" vysmíval se dál baron. Hořím nedočkavostí; čeká mě dědictví, nový Červený dům, abych dal trochu do pořádku svoje záležitosti?"

"Vidím pozvání, které vám hned předám, dávejte pozor."

"Ale! To mě někdo napadne?"

"Ne, ale dnes dostanete návštěvu."

"Vy jste si tedy ujednal s někým u mne schůzku? To je špatné, pane, velice špatné. Možná že dnes nebudete mít k snídani ani koroptve, dejte si pozor."

"To, co mám čest vám říci, je vážné, milý pane barone, je to nanejvýš důležité. V této chvíli někdo jede k Taverney."

"Koho sem kozel nese, co to je za návštěvu? Poučte mně, milý pane, snažně vás prosím, musím se vám přiznat, ze na každou návštěvu kašlu - to jste jistě poznal včera sám z mého kyselého přijetí. Upřesněte, milý čaroději, upřesněte to, prosím vás, jestli je vám to jen trochu možné."

"To je, a nejen to, ale řeknu vám ještě mnohem víc, je to pro mě hračka, nemusíte mi vůbec být za to zavázán."

Balsamo se zadíval zpytavým okem na opalizující vrstvu ve sklenici.

"Tak vidíte?" zeptal se de Taverney.

"Výborně."

"Tak mluvte."

"Vidím, že přijíždí vysoce postavená osobnost."

"To jistě! A ta osobnost přijíždí bez jakéhokoli pozvání?"

"Pozvala se sama. Veze ji váš pan syn."

"Filip?"

"Ano,Filip."

Teď se baron už neudržel a rozchechtal se na plné kolo, což vůči hostu bylo velmi nezdvořilé.

"Cha! Cha! Tak můj syn ji veze ... Říkáte, že tu osobnost veze můj syn?"

"Ano, barone."

"Vy tedy znáte mého syna?"

"V životě jsem ho neviděl."

"A kde je teď můj syn?"

"Půl míle, možná že jen čtvrt míle!"

"Odtud?"
"Ano."
"Milý pane, můj syn je v Štrasburku, leží tam posádkou a museli by ho prohlásit za zběha, kdyby to bylo pravda, ale to on nikdy neudělá, přísahám vám, nemůže tedy nikoho přivézt."
"Přesto však někoho přiváží," řekl Balsamo a dál zkoumal sklenici s vodou.
"A je to muž nebo žena?"
"Je to dáma, barone, a dokonce veliká dáma. Počkejte, něco zvláštního, podivného."
"A důležitého?" zeptal se baron.
"Na mou duši, je to důležité."
"Tak to pokračujte."
"Uděláte moc dobře, když odstraníte svou služebnou - tu darebačku, jak vy říkáte - co má roh na čečulkách prstů."
"A proč bych ji měl odstranit?"
"Protože Nicole Legayová má v obličeji některé rysy stejné jako osoba, která sem přijíždí."
"A vy říkáte, že to je velká dáma a že se tato vznešená dáma podobá Nicole? Sám dobře vidíte, jak si odporujete."
"Pročpak? Jednou jsem koupil otrokyni, která se tak podobala Kleopatře, že ji chtěli dovézt do Říma, aby šla v Oktaviánově triumfálním průvodu."
"Tak už vás to zase chytá," usmál se baron.
"Tak si dělejte, co chcete, milý pane barone, ale uvidíte, že všechno, co jsem vám řekl, se týká především vás, já na tom nemám žádný zájem."
"Ale jak by mohlo tu osobu ranit, že se jí Nicole podobá?"
"Předpokládejte, že jste francouzským králem - samozřejmě že vám to v nejmenším nepřeju - nebo následníkem trůnu - a to vám přeju ještě méně - a přijdete do nějakého domu, kde mezi spoustou sloužících najdete věrnou kopii své vznešené tváře. Tím byste byl ohromně potěšen, že ano?"
"U sta hromů. Tohle už je moc silné kafe! Z toho, co říkáte, tedy vyplývá ... "
"Že velmi vysoce postavená a velmi mocná dáma, která sem přijede, by možná byla velice málo spokojená, kdyby viděla svůj živý obraz v krátké sukničce a lněné blůzce."
"Tak dobrá, upozorníme ji včas," souhlasil se smíchem baron. "Z toho všeho, co jste mi říkal, mě nejvíc těší, že přijede můj syn. Šťastná náhoda nám tedy přivádí Filipa a nikdo ani předem nezvolal: pozor!" rozchechtal se baron hlasitěji.
"Moje předpověď je vám tedy pro smích? Tím líp, ale na mou duši, kdybych byl na vašem místě, barone ... " řekl vážně.
"Na mém místě?"
"Dal bych nějaké rozkazy, učinil bych nějaká opatření ... "
"To myslíte vážně?"
"Ano."
"Budu o tom přemýšlet, milý pane, budu o tom přemýšlet ... "
"Bylo by už načase."
"Vy tedy opravdu myslíte vážně, co mi říkáte?"
"Co nejvážněji, barone; chcete-li důstojně přijmout osobnost, která vám prokazuje čest svou návštěvou, pak nesmíte ztrácet už ani minutu."
Baron de Taverney zavrtěl hlavou.
"Vy tedy pochybujete?" zeptal se Balsamo.
"Musím se vám přiznat, milý pane barone? Že jsem ten nejzatvrzelejší nevěřící Tomáš ... "
Právě v tom okamžiku se baron obrátil k pavilónu své dcery, aby jí oznámil část hostovy předpovědi, a zavolal:
"Andrée! Andrée!"
Víme, jak odpověděla na otcovo volání a jak ji fascinující Balsamův pohled přitáhl k oknu.
Nicole pozorovala s údivem La Brieho, který jí dával znamení, a snažila se porozumět.
"Tomu se dá po čertech těžko uvěřit," opakoval baron, "a dokud neuvidím alespoň ... "
"Protože mermomocí chcete uvidět, obraťte se," řekl Balsamo a ukázal na alej; na druhém jejím konci přijížděl jezdec v plném cvalu, až země duněla pod kopyty jeho koně.
"Ach, opravdu přijíždí ... " vykřikl baron.
"Pan Filip!" vystupovala na špičky Nicole.
"Náš mladý pán," broukl radostně La Brie.
"Bratr! Bratr!" volala Andrée a natahovala k němu ruce z okna.
"Není to náhodou váš pan syn, milý pane barone?" otázal se nedbale Balsamo.
"U sta hromů! Ano, ano, je to on," odpověděl baron udiveně.
"To je teprve začátek," utrousil Balsamo.
"Vy jste skutečný čaroděj?"
Na cizincových ústech se objevil vítězoslavný úsměv.
Kůň přímo rostl před očima. Brzo uviděli, že je zpěněný potem, že z něho vystupuje pára, že už je u posledních řad stromů a že ještě v běhu z něho seskakuje mladý důstojník střední postavy; celý zablácený, ale s radostnou tváří pospíchal obejmout otce.
"U sta hromů! U sta hromu!" opakoval baron, zviklaný ve své nevěřícnosti.
"Ano, tatínku, jsem to já, jsem to opravdu já," říkal Filip, když viděl na otcově tváři pochyby.

"No jistě, to jsi ty, vidím ještě dobře, mordyje! Jaká náhoda tě sem přinesla?"

"Náš dům potkala veliká čest, tatínku."

Stařec zvedl hlavu.

"Do Taverney jede vznešená návštěva; za hodinu tu bude Marie Antoinetta Josefa, arcivévodkyně rakouská a korunní princezna francouzská," hlásil Filip.

Baronovi klesly ruce; byl stejně pokořen, jako předtím byl sarkastický a ironický; obrátil se k Balsamovi:

"Promiňte mi to."

"Pane, nechám vás s vaším panem synem; už dlouho jste ho neviděl a jistě si máte o čem povídat," odcházel Balsamo s pozdravem.

Pak pozdravil ještě Andréu, která plna radosti běžela bratrovi naproti; pokynula Nicole a La Briemu, kteří zřejmě jejímu pokynu porozuměli; šli za Balsamem a brzo zmizeli pod stromy v aleji.

16. Filip de Taverney

Filip de Taverney, rytíř z Červeného domu, se vůbec nepodobal své sestře, ačkoli byl hezký muž a ona krásná žena. Něžné a pyšné oči, naprosto pravidelné rysy v obličeji, obdivuhodné ruce, žensky malá noha a výborně urostlá postava z něho dělaly rozkošného kavalíra.

Jako všichni nadprůměrní lidé, kterým se nedostává ve společnosti takového místa, jaké jim patří, byl i Filip smutný, ale nikoli zatrpklý a zasmušilý. Tento smutek snad způsobil, že byl něžný, neboť bez něho by se projevila jeho přirozená povaha - byl totiž panovačný, zpupný a málo přístupný. Nutnost žít s chudáky, mezi něž ve skutečnosti patřil, i s bohatými, mezi něž patřil právem, zjemnila jeho povahu, kterou nebesa stvořila hrubou, panovačnou a vznětlivou; ve lví mírnosti se vždycky tají jisté pohrdání.

Sotva Filip objal otce, vrhla se Andrée mladému muži kolem krku, neboť otřes způsobený šťastnou událostí ji vyrval z magnetické strnulosti.

Neobešlo se to bez vzlyků, z nichž bylo patrno, jaký význam Andrée přikládá setkání. Filip se zavěsil do otce a Andrey a vedl je do salónu, aby mohli být sami.

"Vy jste nevěřící Tomáš, tatínku; ty jsi překvapena, sestřičko," řekl, když se mezi ně posadil. "Je to svatosvatá pravda, za pár minut bude korunní princezna v našem chudobném domě."

"Tomu se musí zabránit za každou cenu, u sta hromů! Kdyby se mělo něco takového stát, pak jsme navěky zneuctěni. Jestli korunní princezna hledá ukázku francouzské šlechty, pak ji lituji. Ale řekni mi, jakou náhodou si vybrala právě můj dům?" zvolal baron.

"To je celá historie, tatínku."

"Historie! Tak povídej honem," pobízela Andrée.

"Ano, historie, která přinutí, aby dobrořečili Bohu i ti, kdo zapomínají, že je náš spasitel a náš otec."

Baron našpulil rty, jako by pochyboval, že svrchovaný pán všech lidí a věcí ráčil sklonit svůj zrak právě na něj a zamíchat se do jeho záležitostí.

Když Andrée viděla, jak je Filip veselý, nepochybovala o ničem a stiskla mu ruku, aby mu poděkovala za novinku, kterou přináší, a za štěstí, které zřejmě prožívá.

"Bratříčku! Ty jsi hodný, bratříčku!"

"Bratříčku, bratříčku," opakoval po ní baron, "na mou duši, ona je spokojena, že nás to potkalo."

"Vždyť sám vidíte, tatínku, že Filip vypadá šťastně."

"Protože pan Filip je fantasta; ale já bohudík nebo bohužel vážím věci správně a nevím, co je na tom veselého," řekl Taverney a rozhlédl se smutně po nábytku v salónu.

"Budete o tom soudit docela jinak, tatínku, až vám řeknu, co se mi přihodilo."

"Tak povídej," bručel stařec.

"Ano, ano, povídej, Filipe," pobízela Andrée.

"Jak víte, jsem posádkou ve Štrasburku. A víte také, že v Štrasburku vstoupila korunní princezna na francouzskou půdu."

"Copak se člověk v téhle díře něco doví?" hučel Taverney.

"Říkáš, bratříčku, že korunní princezna v Štrasburku ... "

"Ano, čekali jsme na ni od rána, lilo jako z konve, byli jsme promoklí do poslední niti. Neměli jsme žádnou přesnou zprávu, kdy princezna dojede. Velitel pluku mě poslal na průzkum, abych zjistil, kde průvod je. Ujel jsem skoro míli, když jsem v zatáčce náhle narazil na první jezdce z doprovodu. Když jsem s nimi začal mluvit, dohonil je kočár Její královské

Výsosti; vyklonila se z okénka a zeptala se mě, kdo jsem.

Zdálo se mi, že mě volají, ale protože jsem pospíchal, abych donesl zprávu svému veliteli, už jsem se neotočil a ujížděl. Únava ze šestihodinového čekání zmizela jako kouzlem."

"A korunní princezna?" zeptala se Andrée.

"Je mladá jako ty, je krásná jako všichni andělé dohromady."

"Říkáš, Filipe? ... " zeptal se baron váhavě.

"Copak, tatínku?"

"Nepodobá se korunní princezna náhodou někomu, koho znáš?"

"Koho já znám?"

"Ano."

"Nikdo se nemůže podobat Její Výsosti," zvolal mladík nadšeně.

"Přemýšlej."

Filip se zamyslil.

"Ne."

"A co ... například Nicole?"

"To je ale podivné!" zvolal Filip překvapeně. "Ano, Nicole má něco společného s princeznou. Ale je daleko za ní, hluboko pod ní! Ale odkud jste se to dozvěděl, tatínku?"

"Mám to od čaroděje, na mou duši."

"Od čaroděje?" zeptal se Filip udiveně.

"Ano, a taky mi předpověděl, že přijedeš."

"Cizinec?" zeptala se Andrée bázlivě.

"Cizinec, to je ten člověk, co s vámi mluvil, když jsem přijel, a který diskrétně zmizel, jak mě uviděl?"

"Ba právě, ale dopovídej to, Filipe."

"Neměli bychom raději něco připravit?" zeptala se Andrée. Baron ji však uchopil za ruku.

"Čím víc budete připravovat, tím budeme směšnější. Pokračujte, Filipe, jen pokračujte."

"Vrátil jsem se tedy do Štrasburku a podal jsem hlášení. Upozornili guvernéra, pana de Stainville, který hned přiběhl. Sotva se dostal za hradby, zavířily bubny a uviděli jsme průvod; běželi jsme ke Kehlské bráně. Byl jsem vedle guvernéra."

"Pan de Stainville; počkej, znal jsem jednoho Stainvilla ... "

"Je to švagr ministra pana de Choiseul."

"To je on, pokračuj," řekl baron.

"Korunní princezna, která je mladá, má zřejmě ráda mladé obličeje, protože holdování pana guvernéra naslouchala roztržitě a upřeně se dívala na mě; já jsem z úcty ustoupil dozadu.

‚Nejel mi tenhle pán naproti?' zeptala se a ukázala na mne.

‚Ano, madam,' odpověděl pan de Stainville.

‚Pojďte sem, pane,' poručila.

Přistoupil jsem blíž.

‚Jaké je vaše jméno?' zeptala se korunní princezna kouzelným hlasem.

‚Rytíř Taverney, Červený dům,' vykoktal jsem.

‚Zapište jeho jméno na své tabulky, má milá,' obrátila se princezna na starou dámu; později jsem se dozvěděl, že je to hraběnka Langerhausenová, její guvernantka. Moje jméno si na tabulky opravdu zapsala.

‚Ach pane, zkusil jste strašně v tom počasí! Mám opravdu veliké výčitky, když pomyslím, že jste tolik vytrpěl vlastně kvůli mně'."

"To je kouzelné, takové slova od korunní princezny!" zvolala Andrée a sepjala ruce.

"Však jsem si to také zapamatoval slovo za slovem, intonaci, výraz ve tváři, všecko všeličko, úplně všeličko!"

"Výborně, výborně!" bručel baron a podivně se usmíval; v jeho úsměvu se dala číst otcovská pýcha i špatné mínění, které má o ženách, královny nevyjímaje. "Tak dál, pokračujte, Filipe."

"Co jste odpověděl?" zeptala se Andrée.

"Neodpověděl jsem nic, uklonil jsem se až k zemi a princezna odešla."

"Cože! Vy jste nic neodpověděl?" zvolal baron.

"Nebyl jsem mocen slova, tatínku. Srdce se mi stáhlo do hrdla a divoce bušilo."

"U ďasa, kdybych já ve vašem věku, když jsem byl představen kněžně Leszczyňské, nedovedl nic odpovědět!"

"Vy jste velmi duchaplný, pane," odpověděl Filip s úklonou.

Andrée mu stiskla ruku.

"Využil jsem odchodu Její Výsosti, vrátil jsem se do svého bytu, abych se mohl převléci, protože jsem byl úplně promoklý a zablácený až hanba."

"Chudáčku!" zašeptala Andrée.

"Princezna zašla na radnici a přijímala holdování. Když skončilo, ohlásili jí, že je prostřeno; zasedla proto ke stolu.

Jeden z mých přátel, velitel pluku, který mě poslal naproti její Výsosti, mě ujišťoval, že princezna se několikrát rozhlížela kolem sebe, hledala někoho mezi důstojníky.

‚Nevidím tady mladého důstojníka, který mi byl dnes ráno poslán naproti. Nevyřídili mu, že bych mu ráda poděkovala?' řekla princezna, když se ještě dvakrát nebo třikrát rozhlédla.

Velitel pluku vystoupil a hlásil:

‚Madam, pan poručík de Taverney se musel jít převléci, takhle se nemohl ukázat před Vaší královskou Výsostí.'

Po chviličce jsem se vrátil.

Nebyl jsem v místnosti ještě ani pět minut, když mě princezna spatřila.

Pokynula mi a já jsem k ní přistoupil.

"Bylo by vám, pane, proti mysli, kdybyste se mnou jel do Paříže?'

‚Ach, madam! Právě naopak, bylo by to největší štěstí mého života, ale sloužím v posádce Štrasburku a ... '

‚Moje nejvroucnější přání je pouze přání.'

‚Komu podléháte?'

‚Vojenskému guvernérovi.'

‚Dobrá ... Zařídím to u něho.'

Pokynula mi a já jsem ustoupil dozadu. Večer zašla za guvernérem.

‚Ráda bych uskutečnila jeden svůj rozmar, pane.'

‚Jen ho povězte, bude mi rozkazem, madam.'

‚Špatně jsem se vyjádřila, chtěla bych vlastně splnit slib.'

‚Váš rozkaz je pro mne posvátný ... Jen ho povězte, madam.'

‚Udělala jsem slib, že vezmu do svých služeb prvního Francouze, kterého potkám, až vstoupím na francouzskou půdu a že se postarám o jeho štěstí i štěstí jeho rodiny, pokud ovšem je v moci knížat způsobit někomu štěstí.'

‚Knížata jsou zástupci Boha na zemi. A kdo je ten šťastný, který potkal první Vaši Výsost?'

‚Pan de Taverney, Červený dům, mladý poručík, který vám ohlásil, že přijíždím.'

‚Budeme žárlit na pana de Taverney, madam, ale nebudeme kazit štěstí, které je pro něho připraveno. Je vázán službou v naší posádce, ale uvolníme ho; odjede současně s Vaši královskou Výsostí.'

A opravdu, když Její výsost odjížděla ze Štrasburku, dostal jsem rozkaz, abych ji doprovázel na koni. Od té chvíle jsem se od jejího kočáru nehnul."

"Ale, ale, to je podivné, ale není to nemožné!" usmál se baron ironicky jako obvykle.

"Copak, tatínku?" zeptal se naivně mladý.

"Nic, poslouchám, poslouchám, eh, eh!"

"Ale pořád ještě nevím, bratříčku, jak se královská princezna mohla dostat do Taverney."

"Počkej, včera večer kolem jedenácté jsme přijeli do Nancy a projížděli městem s rozžatými pochodněmi. Princezna mě zavolala.

‚Pane de Taverney, popožeňte průvod.'

Dal jsem znamení, že princezna si přeje jet rychleji.

‚Vaše Výsost si přeje zítra ujet větší kus cesty?' zeptal jsem se.

‚Ne, ale přeji si někde se cestou zastavit.'

Při jejích slovech se zmocnila mého srdce jakási předtucha.

‚Cestou?' opakoval jsem.

‚Ano,' odvětila Její královská Výsost.

Zmlkl jsem.

‚Neuhádnete, kde se chci zastavit?' zeptala se s úsměvem.

‚Ne, madam.'

‚Chci se zastavit v Taverney.'

‚Proč to proboha děláte?" zvolal jsem.

‚Chci navštívit vašeho otce a vaši sestru.'

‚Mého otce a sestru! ... Jak Vaše královská Výsost ví?'

‚Zeptala jsem se a dověděla jsem se, že bydlí dvě stě metrů od silnice, po které pojedeme. Dáte rozkaz k zastávce v Taverney.'

Na čele mi vyvstal pot a rychle jsem pospíchal celý rozechvělý, což zajisté chápete, její Výsost od takového záměru odvrátit.

‚Dům mého otce není hoden, madam, přijmout tak vznešenou princeznu jako vy.'

‚Pročpak?˜'

‚Jsme chudí, madam.'

‚To nevadí, přijetí bude alespoň zcela srdečné a prosté, o tom jsem přesvědčena. I když je Taverney velmi chudý, určitě se v něm najde šálek mléka pro přítelkyni, která si přeje na chvíli zapomenout, že je arcivévodkyní rakouskou a korunní princeznou francouzskou.'

‚Ach, madam!' uklonil jsem se.

To bylo všechno. Úcta mi zabránila, abych ještě něco řekl. Doufal jsem, že její královská Výsost na svůj úmysl zapomene anebo že její rozmar odvane ráno svěží vítr, ale nestalo se tak. Při přepřahání v Pont á Mousson se mne Její Výsost zeptala, jak daleko ještě máme do Taverney, a já jsem musel odpovědět, že sotva tři míle.

"Ty nešiko!" zvolal baron.

"Princezna zřejmě musela uhodnout moje rozpaky:

‚Nic se nebojte, nezdržím se dlouho, ale protože mi vyhrožujete, že zastávka nebude pro mne příjemná, budeme pak vyrovnáni, protože pro vás také nebylo příjemné, že jste na mne musel čekat před Štrasburkem.'

Jak jsem mohl odolat tak rozkošným slovům? Řekněte sám, tatínku!"

"To nebylo možné! Její královská Výsost musí být dobrá, jak se zdá, a jistě se spokojí s mými květinami a šálkem mléka, jak pravila," řekla Andrée.

"To jistě, ale nespokojí se s mými křesly, která jí polámou kostí, a pohled na tu naši spoušť ji zarmoutí. Čert aby vzal

takové rozmary! Tahle ženská bude pěkně vládnout Francii! Hrom do toho! To začíná pěkně panování!"

"Jak můžete, tatínku, takhle mluvit o princezně, která nás zahrnuje poctami!"

"Mnohem víc mě zneucťuje! Kdo si dnes ještě vzpomene na Taverneye? Nikdo. Jméno rodiny spí pod troskami Červeného domu; doufal jsem, že z nich vstane určitým způsobem a v pravý čas. Ale ne, zklamal jsem se ve svém doufání. Rozmar děcka vzkřísí Taverney ošuntělý, zaprášený, nuzný a ubohý. Noviny číhají na každou směšnost, jen aby ulovily nějaký skandál, z toho žijou a budou ve svých ohavných sloupcích popisovat návštěvu vznešené princezny v takovém hnízdě jako Taverney. U sta hromů, něco mne napadlo," zvolal stařec takovým způsobem, že při tom Filipovi a Andrée přeběhl mráz po zádech.

"Co chcete dělat, tatínku?" zeptal se Filip.

"Známe přeci historii, a když hrabě z Medíny mohl zapálit svůj palác, aby objal královnu, tím spíš já mohu zapálit svoje doupě, abych nemusel přijmout princeznu. Jen ať paní kněžna přijede," drtil stařec v zubech.

Mladí lidé slyšeli jenom poslední slova a znepokojeně na sebe pohlédli.

"Jen ať přijede," opakoval de Taverney.

"Musí tu být co nevidět. Jel jsem zkratkou přes pierrefittský les, získal jsem tím pár minut, ale průvod už nemůže být daleko."

"Pak nesmím ztrácet čas," řekl baron a vyběhl čiperně ze salónu, jako by mu bylo dvacet, běžel do kuchyně, popadl hořící poleno u krbu a utíkal s ním ke stodolám plným suché vojtěšky, slámy a bobů; přikládal už poleno k otepím, když se za ním objevil Balsamo a uchopil ho za ruku.

"Co to děláte, pane?" zeptal se a vytrhl starci poleno z rukou. "Arcikněžna rakouská není žádný bourbonský konetabl a její přítomnost neposkvrňuje dům natož, že by bylo lepší ho spálit, než aby do něho vstoupila."

Stařec se zarazil, zbledl a chvěl se, úplně ztratil svůj obvyklý úsměv. Musel sebrat všechny své síly, aby pro čest, alespoň tak, jak on jí rozuměl, nezaměnil svou jakžtakž snesitelnou chudobu za vyloženou bídu.

"Jděte, pane, máte nejvyšší čas odložit župan a vzít si přiměřenější oděv. Pokud vám, při obležení Philippsburgu měl baron de Taverney velkokříž řádu svatého Ludvíka. Neznám oděv, který by s takovou dekorací nebyl dost bohatý a elegantní."

"Pak ovšem, pane, uvidí princezna všechno, i to, co jsem nechtěl ukázat ani vám; proto jsem nešťastný."

"Uklidněte se, barone, bude tak zaneprázdněna, že si vůbec nepovšimne, jestli váš dům je nový nebo starý, chudý nebo bohatý. Buďte pohostinný, pane, to je vaše šlechtická povinnost. Co by měli dělat nepřátelé Její královské Výsosti, a má jich hodně, když její přátelé spalují zámky, aby ji nemuseli přijmout pod svou střechu? Nepředbíhejme budoucí hněv, pane, všechno má svůj čas," zakončil Balsamo.

Pan de Taverney rezignovaně uposlechl a vrátil se k dětem, které ho už všude hledaly.

Balsamo mlčky odešel, jako by chtěl dokončit nějakou rozdělanou práci.

17. Arcivévodkyně rakouská Marie Antoinetta Josefa

Času opravdu nebylo nazbyt, jak upozornil Balsamo; z cesty spojující Taverney se silnicí už zaznívalo rachocení kočárů, klapot kopyt; obvykle tichá cesta hlaholila lidskými hlasy.

Objevily se tři kočáry; kočár ozdobený pozlacenými basreliéfy s mytologickými výjevy nebyl přes svou velkolepost o nic méně zaprášený a zablácený než ostatní dva; Gilbert, který otevřel vrata, zíral na tu nádheru s očima rozevřenýma dokořán a nemohl potlačit svoje vzrušení.

Dvacet mladých a skvělých kavalírů se seřadilo kolem hlavního kočáru, když z něho vystupovala patnácti nebo šestnáctiletá dívka; pomáhal jí černě oděný muž; pod kabátem měl širokou stuhu velkokříže řádu svatého Ludvíka. Prostý účes dívky nebyl napudrovaný, i když vlasy měla vyčesané dobrou píď nad čelem.

Marii Antoinettu - mluvíme totiž o ní - předcházela ve Francii pověst, že je krasavice, což vždycky u princezen vstupujících na trůn našich králů nebývalo. Bylo těžké říci, jaké vlastně má oči - nebyly totiž krásné v běžném smyslu slova, ale podle její vůle vyjadřovaly všechny pocity, především tak protikladné jako něha a pohrdání; měla krásně modelovaný nos, ale její spodní ret, aristokratické dědictví po sedmnácti císařích, byl příliš tlustý, vystouplý a někdy i pokleslý; zdálo se, že nezapadá do hezkého obličeje, zvláště když obličej chtěl vyjádřit hněv nebo rozhořčení. Pokožka Marie Antoinetty byla obdivuhodná; pod její jemnou tkání bylo vidět, jak proudí krev; hruď, hrdlo, ramena byly svrchovaně krásné; ruce královské. Mladá princezna chodila dvojím způsobem: její chůze byla pevná, vznešená, poněkud rychlá, anebo měkká, vyvážená, takřka lichotná. Žádná žena se nikdy neukláněla půvabněji, žádná královna nezdravila sebevědoměji. Prostým úklonem hlavy dala každému, což jeho jest; jedinou úklonou pozdravila současně deset lidí.

Toho rána se Marie Antoinetta dívala a usmívala jako žena, jako šťastná žena; byla rozhodnuta, že přestane být královskou princeznou, pokud to bude možné. Na její tváři vládl sladký klid a její oči ozařovala nejrozkošnější laskavost. Na sobě měla bílé hedvábné šaty a přes ramena pláštěnku z hustých krajek.

Sotva vystoupila z kočáru, podávala ruku jedné ze svých dvorních dam, kterou poněkud tížilo stáří; potom odmítla paži černě oděného muže s modrou řádovou stuhou a kráčela volně k zámku, jako by chtěla plně využít svobody, která je pro ni tak vzácná.

"Ach, to je krásné místo, krásné stromy, rozkošný domeček! Tady musí být lidé šťastni, když dýchají takový vzduch pod stromy, které je tak dobře ukrývají!"

V tom okamžiku k ní přicházel Filip de Taverney; hned za ním kráčela Andrée - dlouhé vlasy měla spletené v copy a na sobě šaty z šedivého hedvábí - zavěšená do svého otce, který si oblékl krásné šaty z modrého sametu královské jízdy. Samozřejmě že baron nezapomněl na Balsamovo doporučení a zbytky bývalé nádhery ozdobil širokou stuhou řádu svatého Ludvíka.

Princezna zůstala hned stát, jakmile je uviděla. Kolem ní se rozestoupil celý její doprovod: důstojníci drželi koně za uzdu, dvořané s klobouky v ruce si potichu šeptali.

Filip de Taverney přistoupil k princezně a bledý vzrušením pronesl s jakousi melancholickou vznešeností:

"Madam, jestliže Vaše královská Výsost dovolí, budu mít čest představit jí pana barona de Taverney Červený dům, mého otce, a slečnu Claire-Andrée de Taverney, mou sestru."

Baron se hluboce uklonil jako člověk, který umí zdravit královny; Andrée rozvinula všechen půvab elegantní bázlivosti a všechnu zdvořilost upřímné úcty, která je tak lichotivá.

Marie Antoinetta se podívala na oba mladé lidi a jako by si právě vzpomněla, co jí Filip říkal o chudobě svého otce, vytušila, co je tíží.

"Madam, vaše královská Výsost prokazuje velikou čest zámku Taverney; tak skromné obydlí není hodno přijmout takovou urozenost a krásu," řekl baron důstojně.

"Vím, že jsem u starého vojáka Francie. Moje matka, císařovna Marie Terezie, která vedla mnoho válek, mi říkala, že muži nejbohatší slávou jsou skoro vždycky nejchudobnější, pokud jde o peníze," řekla a s nevýslovným půvabem podala svou krásnou ruku Andrée, která poklekla a políbila ji.

Barona ani na okamžik neopouštěly chmurné myšlenky, děsil se množství lidí, kteří půjdou dovnitř a nebudou si mít na co sednout. Princezna ho však z jeho starostí vytrhla.

"Pánové, nesmíte být postiženi mými rozmary, když nemáte výhody princezny," obrátila se ke svému průvodu. "Počkáte tedy na mne zde, prosím vás, za půl hodiny se vrátím. Doprovoďte mě, milá Langershausenová," řekla německy dámě, které pomáhala z vozu, a vybídla také černě oděného pána, aby šel s nimi.

Tento pozoruhodně elegantní, asi třicetiletý muž krásné tváře a ušlechtilých způsobů ustoupil, aby princezna mohla projít.

Marie Antoinetta vzala pod paží Andréu a pokynula Filipovi, aby přistoupil k sestře. Baron stál vedle významné osobnosti, kterou princezna poctila dovolením doprovázet ji.

"Vy jste tedy Taverney Červený dům?" zeptal se s aristokratickou nonšalancí a oprašoval si přitom nádherný kabátec zdobený anglickými krajkami.

"Mám odpovědět pane nebo důstojný pane?" zeptal se baron stejně impertinentně jako černě oděný pán.

"Říkejte mi prostě kníže anebo Vaše Eminence, jestli se vám to líp líbí."

"Tak tedy ano, Vaše Eminence, jsem Taverney Červený Dům, pravý Taverney," řekl baron výsměšně, jak míval ve zvyku.

Jeho Eminence kardinál, který měl takt velkých pánů, snadno uhádl, že nemluví s nějakým obyčejným zemánkem.

"Tohle je vaše letní sídlo?"

"Letní i zimní," odpověděl baron, který chtěl skoncovat s nepříjemným vyptáváním a při každé odpovědi rozmáchle zasalutoval.

Filip se občas neklidně po otci ohlédl. Dům se výhružně a ironicky přibližoval, aby nelítostně ukázal všechnu svou chudobu.

Baron už ukazoval rezignovaně návštěvníkům na prázdný práh, když se k němu princezna otočila:

"Promiňte mi, pane, že nepůjdu dál: tady ten stín se mi tolik líbí, že bych vněm chtěla zůstat do smrti. Z pokojů jsem poněkud unavena. Přijímají mě celých čtrnáct dní v pokojích, ale já mám ráda jenom vzduch, stín a vůni květin." Potom se obrátila k Andrée:

"Slečno, že mi laskavě dáte donést šálek mléka pod tyto krásné stromy?"

"Vaše Výsosti, jak se můžeme odvážit nabídnout vám tak ubohé pohoštění?" zeptal se pobledlý baron.

"Dávám přednost mléku a čerstvým vajíčkům, pane. Čerstvá vajíčka a mléko - z toho se skládají mé hostiny v Schönbrunnu."

Právě v tom okamžiku se objevil před jasmínovou besídkou, v jejímž stínu si princezna zřejmě chtěla usednout, rozzářený La Brie ve velkolepé livreji.

"Její královská Výsost je prostřená," přeřekl se ze samé úcty.

"Ach, to jsem u nějakého kouzelníka!" zvolala princezna s úsměvem a spíš běžela než kráčela pod zelené loubí.

Znepokojený baron zapomněl na etiketu, opustil černě oděného muže a utíkal za princeznou.

Filip a Andrée se na sebe dívali udiveně, ale i úzkostlivě, úzkost v jejich pohledu vlastně převládala.

Když princezna přišla pod voňavé loubí, překvapeně vykřikla. Baron, který ji dohonil, si spokojeně oddechl.

Andrée klesly ruce podél těla, což znamenalo: proboha, co se to děje?

Princezna sledovala celou tu pantomimu koutkem oka; byla natolik bystrá, že taková tajemství dovedla pochopit, pokud je už její srdce předem neuhádlo.

Pod spletí barvínku, jasmínu a kvetoucího kozího listu zářil oválný stůl s bílým damaškovým ubrusem a cizelovaným pozlaceným stříbrným nádobím.

Na hosty čekalo deset příborů.

Pohled princezny přilákala skvělá, ale nezvyklá snídaně.

Na stole stálo cizokrajné ovoce v cukru; zavařeniny ze všech zemí, cukroví z Alepa, pomeranče z Malty, neslýchaně veliké citróny a cedráty byly rozloženy v širokých plochých mísách. Nejdražší vína nejušlechtilejších značek zářila všemi pablesky rubínu a topasu ve čtyřech obdivuhodně řezaných a rytých perských karafách.

Mléko, o něž princezna požádala, bylo v pozlacené stříbrné konvici.

Princezna pozorovala, že hostitelé jsou bledí a vyděšení. Lidé z princeznina doprovodu stůl obdivovali, nic nechápali a po pravdě řečeno ani se nesnažili pochopit.

"Vy jste mě tedy očekávali, pane?" zeptala se princezna barona de Taverney.

"Já, madam?" zakoktal.

"Ovšemže. Za deset minut se takový stůl nepřipraví a já u vás nejsem ani deset minut, zadívala se na La Brieho, jako by chtěla říct: zvláště když je tady pouze jeden lokaj.

"Madam, opravdu jsem očekával Vaši královskou Výsost, nebo vlastně jsem byl upozorněn na její příjezd."

Princezna se obrátila k Filipovi:

"Pán vám tedy napsal?" zeptala se.

"Ne, madam."

"Nikdo nevěděl, že se chci u vás zastavit, pane, vlastně ani já ne, mám-li pravdu říci, neboť jsem skrývala své přání i sama před sebou, abych nezpůsobila potíže, které zde působím, a s vaším panem synem jsem o tom mluvila teprve v noci, a ještě před hodinou byl u mne a mohl mne tedy předjet pouze o několik minut."

"Nanejvýš o čtvrt hodiny."

"Pak vám to musela prozradit nějaká víla, asi slečnina kmotřička," obrátila se s úsměvem k Andrée.

"Madame, nebyla to žádná víla, o tom velkém štěstí mě zpravil ... " řekl baron nabízeje princezně křeslo.

"Kdo?" naléhala princezna, když se baron váhavě zarazil.

"Čaroděj, na mou duši!"

"Čaroděj! To se povedlo! Jak to?"

"Nic o tom nevím, protože se magií vůbec nezabývám; ale jenom díky jemu mohu Vaši královskou Výsost přijmout málem slušně," odpověděl baron.

"Pak se nesmíme ničeho dotknout, protože svačina, kterou máme před sebou, je dílem čaroděje a jeho Eminence příliš pospíchá, aby otevřela štrasburskou paštiku, kterou určitě nebudeme jíst," obrátila se na černě oděného pána. "A vy, milá přítelkyně, také nedůvěřujte tomuto kyperskému vínu a udělejte to jako já," pobízela svou guvernantku a nalila si do sklenice v pozlaceném poháru čistou vodu z karafy kulaté jako zeměkoule.

"Její Výsost má jistě pravdu," řekla Andrée vyděšeně.

Filip se chvěl překvapením; neměl ani tušení, co se zběhlo večer, střídavě se díval na sestru a na otce, snažil se v jejich pohledech uhádnout, co oni uhádli.

"To odporuje dogmatům a pan kardinál se dopustí hříchu," prohlásila princezna.

"Madam, my knížata ... Církevní knížata, jsme příliš světští na to, abychom věřili, že nás stihne hněv nebes kvůli pokrmům - a příliš lidští, abychom upalovali hodné čarodějníky, kteří nás živí tak dobrými věcmi."

"Nežertujte, monsignore. Přísahám Vaší Eminenci, že čaroděj, opravdický čaroděj, který tohle všechno opatřil, mi sotva před hodinou předpověděl, že přijede Její Výsost a můj syn," odpověděl baron vážně.

"Před hodinou?" zeptala se princezna.

"Ano, nanejvýš před hodinou."

"A hodina vám stačila, abyste takto prostřel, opatřil ovoce ze všech čtyř světových stran, obstaral vína z Tokaje, Konstance, Kypru a Malagy? Pak jste, pane, ještě větší čaroděj než váš čaroděj."

"Nikoli, madam, to on, to všechno on."

"Cože! To všechno on?"

"Ano, on vyčaroval ze země tenhle stůl, prostřený, tak jak je."

"Dáte mi na to slovo, pane?"

"Máte mé šlechtické slovo!"

"Ach tak, myslel jsem, že žertujete," zvolal neobyčejně vážně kardinál a pokládal talířek.

"Nikoli, Vaše Eminence."

"Máte u sebe tedy čaroděje, skutečného čaroděje?"

"Skutečného čaroděje! A vůbec bych se nedivil, kdyby zlato na tohle nádobí pocházelo z jeho vlastní výroby."

"Třeba zná kámen mudrců!" zvolal kardinál a oči mu žádostivě zasvítily.

"Ach, tohle panu kardinálovi lahodí," řekla princezna, "celý život hledá kámen mudrců a ještě ho nenalezl."

"Musím se přiznat Vaší Výsosti," odpověděl světský kardinál, "že neznám nic zajímavějšího než nadpřirozené věci, nic podivnějšího než věci nemožné."

"Ach, vidím, že jsem se dotkla citlivého místa. Každý velký muž má svoje tajemství, zvláště je-li diplomatem. Já se také velice dobře vyznám v čarování, musím vás upozornit, pane kardinále, a uhádnu někdy věci, které sice nejsou nemožné anebo nadpřirozené, ale určitě jsou alespoň ... neuvěřitelné."

Těmto hádankovitým slovům mohl zřejmě porozumět jenom kardinál, protože na něm byly zřetelně patrné rozpaky. Něžné princeznino oko totiž při řeči hořelo plamenem, který prozrazoval bouři v jejím nitru.

Ukázal se však jenom blesk, nezahřmělo, princezna se ovládla a pokračovala:

"Poslyšte, pane de Taverney, aby slavnost byla úplná, pak mi musíte ukázat svého kouzelníka. Kde je? Do které láhve jste ho zavřel?"

"Madam, to spíš on by uzavřel mě i můj dům do láhve."

"Napínáte mou zvědavost, pane. Měla bych ho vidět," prohlásila Marie Antoinetta.

Tón, jímž svoje přání pronesla, v nejmenším nepřipouštěl žádnou odmluvu, i když je vyslovila se vším půvabem. Baron, který stál vedle svých dětí, aby mohl princezně posloužit, pochopil rozkaz naprosto přesně. Pokynul La Briemu, který místo obsluhování zíral na vznešenou návštěvu a zřejmě se cítil dostatečně odměněn za dvacet let věrných služeb.

La Brie sebou škubl.

"Běžte ohlásit panu baronu Josefu Balsamovi, že její královská Výsost, francouzská korunní princezna, si ho přeje poznat."

"Josef Balsamo! To je ale podivné jméno, že ano?" řekla princezna, když La Brie odešel.

"Josef Balsamo! Tohle jméno, myslím, znám," opakoval zamyšleně kardinál.

Uběhlo pět minut v naprostém mlčení.

Andrée se náhle zachvěla; uslyšela v neprůhledném loubí kroky dříve, než je ostatní mohli vůbec tušit.

Větve se rozhrnuly a Josef Balsamo se objevil přímo proti Marii Antoinettě.

18. Magie

Balsamo se hluboce uklonil, ale vzápětí zvedl oduševnělou a výraznou tvář, upřel pevně, i když uctivě pohled na princeznu a mlčky vyčkával, až se ho zeptá.

"Jestliže o vás právě mluvil pan de Taverney, pak přistupte blíž, pane, ať se můžeme podívat, jak vypadá čaroděj."

Balsamo postoupil ještě o krok a podruhé se uklonil.

"Vaším zaměstnáním tedy je předpovídat budoucnost, pane," řekla princezna a pozorovala Balsama zvědavěji, než snad měla v úmyslu, ale popíjela přitom dál mléko malými doušky.

"Není to moje zaměstnání, madam, ale předpovídám."

"My jsme byli vychováni v osvícené víře, a přikládáme proto víru pouze tajemstvím katolického náboženství," řekla Marie Antoinetta.

"Ta jsou bezpochyby úctyhodná," řekl Balsamo velmi uctivě, "ale pan kardinál de Rohan řekne Vaší Výsosti, i když je církevním knížetem, že jsou i jiná tajemství, která zasluhují úctu."

Kardinál se zachvěl; neřekl totiž nikomu svoje jméno, nikdo je nevyslovil, a přece je cizinec znal.

Marie Antoinetta si zřejmě této poznámky nepovšimla a pokračovala:

"Přiznáte alespoň, pane, že to jsou jediná tajemství, o nichž se nevedou spory."

"Madam, vedle víry je jistota," odpověděl Balsamo stejně uctivě jako pevně.

"Mluvíte poněkud temně, pane čaroději, jsem dobrá Francouzka srdcem, ale dosud ještě ne duchem, a nevyznám se dost dobře v jemných odstínech francouzštiny; říkali mi, že pan de Biévre mě tomu všemu naučí, zatím však vás musím poprosit, abyste mluvil méně hádankovitě, chcete-li, abych vám porozuměla."

"A já musím poprosit Vaši Výsost o dovolení zůstat temný. Bylo by mi velmi líto, kdybych tak vznešené princezně snad poodhalil budoucnost, která by vůbec neodpovídala jejím nadějím," zavrtěl hlavou Balsamo s melancholickým úsměvem.

"Ach, to je ovšem vážnější. Pán chce napínat mou zvědavost a doufá, že ho požádám, aby mi prorokoval dobrou budoucnost."

"Bůh mě chraň, abych k tomu byl donucen, madam, ba právě naopak," odpověděl chladně Balsamo.

"Ano? Zřejmě by vás to přivedlo do velkých rozpaků," zasmála se. Smích jí však zamrzl na rtech, když se žádný z dvořanů nepřidal. Všichni podlehli vlivu podivného člověka, který se stal středem všeobecné pozornosti.

"Jen se přiznejte otevřeně."

Balsamo se beze slova uklonil.

"Vy jste tedy předpověděl můj příjezd panu de Taverney?" pokračovala Marie Antoinetta a v její otázce bylo slyšet lehký náznak netrpělivosti.

"Ano, madam, já."

"Jak to bylo, barone?" zeptala se princezna, neboť toužila, aby se do jejího rozhovoru vmísil nějaký jiný hlas. Začínala litovat, že se s Balsamem pustila do řeči, ale nechtělo se jí přestat.

"Tím nejprostším způsobem, madam, na mou duši, díval se do sklenice vody."

"Je to pravda?" obrátila se na Balsama.

"Ano, madam."

"To je vaše čarodějná kniha? Je alespoň nevinná, vaše slova tedy mohou být také jasná!"

Kardinál se usmál.

Baron přistoupil blíž.

"Její Výsost se nebude muset od pana de Biévre ničemu učit."

"Ach, milý pane barone," řekla princezna vesele, "nelichoťte mi, anebo mi lichoťte lépe. Neřekla jsem nic tak pozoruhodného, myslím. Ale vraťme se k pánovi," obrátila se Marie Antoinetta na Balsama, k němuž jako by ji proti její vůli přitahovala neodolatelná moc, jako nás někdy přitahuje místo, v němž nás čeká neštěstí.

"Když jste pánovi přečetl budoucnost ve sklenici vody, nemohl byste přečíst mou budoucnost v karafě?"

"Mohl, velmi snadno, madam."

"Proč mi to tedy odmítáte?"

"Protože budoucnost je nejistá, madam, a protože v ní vidím jakýsi mrak ... " zarazil se Balsamo.

"Nuže?"

"Nuže! Jak už jsem měl čest říci, bylo by mi velmi líto, kdybych musel Vaši královskou Výsost zarmoutit."

"Vy mě už znáte? Kdy jste mě viděl poprvé?"

"Měl jsem čest vidět Vaši Výsost, když byla ještě dítětem ve své rodné zemi, u své vznešené matky."

"Viděl jste mou matku?"

"Měl jsem tu čest. Je to vznešená a mocná královna."

"Císařovna, pane."

"Chtěl jsem říci královna srdcem i duchem, a přece ... "

"Dovolujete si, pane, vyčítat něco mé matce!" zvolala princezna pohrdavě.

"I ta největší srdce mají svoje slabosti; madam, zvláště jsou-li přesvědčena, že jde o štěstí jejich dětí."

"Historie, doufám, nezjistí ani jedinou slabost u Marie Terezie."

"Protože historie se nedoví to, co známe pouze my, císařovna Marie Terezie, Vaše Výsost a já."

"My tři máme nějaké společné tajemství, pane?"usmála se pohrdavě princezna.

"Ano, my tři máme společné tajemství, madam, ano, my tři."

"A copak to je za tajemství, pane?"

"Když je řeknu, nebude už tajemstvím."

"To nevadí, jen je povězte."

"Vaše Výsost si to přeje?"

"Chci to."

Balsamo se uklonil.

"V schönbrunnském paláci je pracovna, které se říká Sasský kabinet, protože v ní jsou nádherné porcelánové vázy ze Saska."

"Ano, a dál?"

"Ten kabinet patří k soukromým pokojům jejího Veličenstva císařovny Marie Terezie."

"Ano."

"V tom kabinetě obvykle vyřizuje soukromou korespondenci."

"Ano."

"Na skvělém stole od Boula, který císaři Františku I. daroval král Ludvík XV."

"Co jste dosud řekl, všechno je pravda, pane, ale to všechno může také kdokoli vědět."

"Ať Vaše Výsost ráčí mít chviličku strpení. Jednou ráno, kolem sedmé hodiny, kdy císařovna ještě nevstala, Vaše Výsost vstoupila do kabinetu svými soukromými dveřmi, neboť její Veličenstvo císařovna měla ze všech svých vznešených dcer Vaši Výsost nejraději."

"Dál, pane?"

"Vaše Výsost přistoupila ke stolu. Vaše Výsost si na to určitě vzpomene, bylo to právě před pěti lety."

"Pokračujte!"

"Vaše Výsost přistoupila ke stolu, na stole byl nezapečetěný dopis, který císařovna večer napsala."

"Nuže?"

"Nuže! Vaše Výsost si dopis přečetla."

Princezna se lehce zarděla.

"A když ho přečetla, Vaše Výsost byla nespokojena s některými výrazy, neboť uchopila péro a vlastní rukou ... "

V princeznině pohledu se zračila jistá úzkost. Balsamo pokračoval: " ... přeškrtla dvě slova."

"Která dvě slova?" zeptala se živě princezna.

"Dvě první slova v dopise."

"Neptám se vás, kde byla, ale jaký měla význam."

"Bezpochyby příliš výrazně projevovala velkou lásku k osobě, jíž byl dopis určen; proto jsem se zmínil o slabosti, kterou vaše vznešená matka projevila aspoň při této příležitosti, což jí lze vytknout."

"Vzpomínáte si na ta dvě slova?"

"Vzpomínám."

"Mohl byste mi je opakovat?"

"Naprosto přesně."

"Opakujte je."

"Nahlas?"

"Ano."

"Drahá přítelkyně."

Marie Antoinetta se kousla do rtu a zbledla.

"Přeje si nyní Vaše královská Výsost, abych řekl, komu byl dopis určen?"

"Nikoli, ale chci, abyste mi to napsal."

Balsamo vyndal z kapsy zápisník se zlatou sponou, napsal na lístek několik slov zlatou tužkou, vytrhl lístek a podal ho s úklonou princezně.

Marie Antoinetta si na něm přečetla, že dopis byl adresován milence Ludvíka XV., paní markýze de Pompadour.

Princezna se udiveně zadívala na muže, který naprosto jasnými slovy, pronášenými čistým a nevzrušeným hlasem, ji zřejmě ovládal, i když se jí velmi hluboce uklaněl.

"To všechno je pravda, pane, ačkoliv nevím, jakým způsobem jste získal tyto podrobnosti, musím přede všemi opakovat, že to je pravda, neboť nedovedu lhát."

"Ať mi tedy Vaše Výsost dovolí, abych odešel, a spokojí se s touto nevinnou zkouškou mého vědění."

"Nikoli, pane, tím víc trvám na tom, abyste mi předpověděl budoucnost, když jste dosud mluvil jen o minulosti."

Princezna pronesla těchto několik slov horečně a rozechvěně, přestože se snažila před posluchači svůj neklid zastřít.

"Jsem připraven. Přece však musím Vaši královskou Výsost znovu úpěnlivě poprosit, aby na mne nenaléhala."

"Nikdy jsem dvakrát neopakovala chci, a vy si vzpomínáte, pane, že jsem to už jednou řekla."

"Dovolte mi alespoň, abych se poradil se svým orákulem, madam," řekl Balsamo prosebně. "Abych se aspoň dověděl, zda smím předpověď sdělit Vaší Výsosti."

"Ať je dobrá nebo špatná, chci ji znát, slyšíte dobře, pane?" pokračovala Marie Antoinetta se vzrůstajícím podrážděním. "Bude-li dobrá, nebudu jí věřit, budu ji považovat za lichocení. Bude-li špatná, budu ji chápat jako varování. Ať bude jakákoli, slibuji vám, že vám za ni budu vděčná. Tak tedy začněte."

Poslední větu pronesla princezna tónem, který nepřipouštěl žádné rozvažování ani odklad.

Balsamo uchopil kulatou karafu s krátkým a úzkým hrdlem a postavil ji na zlatou mísu. V tomto osvětlení zářila prudkými pablesky, které hadačovu zraku zřejmě odhalovaly nějaký skrytý význam.

Všichni ztichli.

Balsamo zvedl křišťálovou karafu před oči, chviličku ji soustředěně pozoroval, zavrtěl hlavou a zas ji postavil na stůl.

"Nuže?" zeptala se princezna.

"Nemohu mluvit," odpověděl Balsamo.

Výraz na tváři Marie Antoinetty zcela jednoznačně naznačoval: Buď klidný; já vím, jak přiměju k řeči, když chce někdo mlčet.

"Protože mi nemáte co říci?" zeptala se hlasitě.

"Určité věci se nesmějí knížatům nikdy říkat, madam," odpověděl Balsamo tónem, z něhož bylo patrno, že je odhodlán odporovat i rozkazům samotné následnice trůnu.

"Zvláště když se ty věci dají vyjádřit, musím to opakovat ještě jednou, jediným slůvkem nic."

"To není ten pravý důvod, madam, ba právě naopak."

Zdálo se, že Balsamo se dostal do úzkých; kardinál se mu začal smát do očí, baron k němu přistoupil a zabručel:

"To se podívejme, můj čaroděj se už vyčerpal, dlouho nevydržel. Teď už zbývá jenom, aby se zlaté mísy proměnily ve vinné listy jako v orientální pohádce."

"Raději bych viděla obyčejné vinné listí než všechen ten krám, který pán tady vyložil, aby mi mohl být představen."

"Madam, račte si vzpomenout, že jsem o tuto čest nijak neusiloval," odpověděl Balsamo a přímo zesinal.
"Nebylo nesnadné uhádnout, pane, že o to požádám."
"Promiňte mu to, madam, učinil to v dobrém úmyslu," zašeptala Andrée.
"A já vám říkám, že to nebylo správné," odpověděla Marie Antoinetta tiše, aby ji slyšel jenom Balsamo a Andrée: "Člověk se přece nepovýší tím, když pokoří starce. A pokud jde o mne samu, mohu pít ze sklenice nebo z cínového šlechtického poháru, ale nikdo mne, následnici francouzského trůnu, nemůže nutit, abych pila ze zlatého poháru nějakého podvodníka."
Balsamo se vztyčil a třásl se, jako kdyby ho uštkla zmije.
"Madam, jsem připraven odhalit před vámi váš osud, protože vaše zaslepenost vás žene, abyste ho poznala," řekl chvějícím se hlasem. Svá slova pronesl tak pevně a zároveň výhružně, že všem přítomným mrzla krev v žilách.
Mladá arcivévodkyně znatelně zbledla.
"Gib ihm kein Gehör, meine Tochter,"24 řekla německy stará dáma.
"Lasst sie hören, sie wollte wissen und so soll sie wissen,"25 odpověděl Balsamo.
Poněvadž německy rozumělo pouze několik lidí, vypadala situace tím tajemněji.
"Jen ať mluví," odmítla princezna starou chůvu, "jen ať mluví. Kdybych mu teď řekla, aby mlčel, myslel by si, že se bojím."
Balsamo zaslechl, co si povídají, a na rtech se mu mihl chmurný úsměv.
"Správně jsem to řekl, je to od ní furiantská odvaha," zašeptal.
"Mluvte,pane,mluvte."
"Vaše královská Výsost tedy vyžaduje, abych mluvil."
"Nikdy neodvolávám svoje rozhodnutí."
"Pak jedině s vámi o samotě, madam."
"Budiž. Zaženu ho do úzkých. Vzdalte se," poručila princezna a pokynem ruky naznačila, že její rozkaz platí pro všechny.
"To je také jeden z prostředků, jak dosáhnout soukromé audience, že ano, pane?" obrátila se na Balsama.
"Neměla byste mě popouzet, madam; jsem pouhý nástroj, kterého Bůh použil, aby vás osvítil. Urážejte osud, ten vám to vrátí, protože se umí dobře mstít. Já pouze tlumočím jeho rozmary. Nezazlívejte mi proto, že otálím, a nežádejte,abych vám zaplatil za neštěstí, jsem pouze jejich neblahým poslem."
"Čekají mě tedy různá neštěstí?" zeptala se princezna, usmířena a odzbrojena Balsamovým uctivým výrazem a zřejmou rezignovaností.
"Ano, madam, velká neštěstí."
"Povězte mi o všech."
"Pokusím se."
"Nuže?"
"Ptejte se mě."
"Nejprve moje rodina, bude žít šťastně?"
"Která? Ta, kterou opouštíte, anebo ta, která vás očekává?"
"Ach, moje pravá rodina je matka Marie Terezie, bratr Josef a sestra Karolína."
"Vaše neštěstí je nezasáhnou."
"Budou se týkat mě osobně?"
"Vás a vaší nové rodiny."
"Můžete mi blíže objasnit tato neštěstí?"
"Mohu."
"Královská rodina se skládá z tří princů?"
"Ano."
"Jsou to vévoda z Berry, hrabě z Provence, hrabě z Artois."
"Znamenitě."
"Jaký bude osud těchto tří princů?"
"Budou vládnout všichni tři."
"Nebudu tedy mít děti?"
"Budete."
"Nebudou to tedy synové?"
"Budete mít i syny."
"Potká mě tedy bolest, že je uvidím umírat?"
"Budete naříkat, že jeden zemřel, a budete naříkat, že druhý zůstal naživu."
"Manžel mě nebude milovat?"
"Bude vás milovat."
"Hodně."
"Příliš."
"Jaká neštěstí mě tedy mohou potkat, prosím vás, když mě manžel bude milovat a moje rodina podporovat?"
"Obojí vám bude chybět."
"Zůstane mi láska a podpora národa."
"Láska a podpora národa! ... To je klidný oceán ... Viděla jste oceán za bouře, madam?"
"Budu dělat dobro a zabráním tím bouři, aby se zvedla, a když se zvedne, zvednu se s ní."

"Čím je vlna vyšší, tím je propast pod ní hlubší."
"Bůh mě neopustí."
"Bůh nechrání hlavy, které sám odsoudil."
"Co to pravíte, pane? Nestanu se vůbec královnou?"
"Naopak, madam, ale kéž by se nebi zlíbilo, abyste se jí nestala!"
Marie Antoinetta se pohrdavě usmála.
"Poslouchejte dobře, madam, a vzpomeňte si," pokračoval Balsamo.
"Poslouchám."
"Všimla jste si tapisérie ve svém pokoji, když jste poprvé nocovala ve Francii?"
"Ano, pane," zachvěla se princezna.
"Co bylo na té tapisérii?"
"Vraždění betlémských neviňátek."
"Přiznáváte, že příšerné postavy vrahů utkvěly v paměti vaší královské výsosti?"
"Přiznávám, pane."
"A za bouře jste si ničeho nevšimla?"
"Blesk srazil po mé levici strom, který málem rozdrtil můj kočár."
"To jsou znamení," řekl chmurně Balsamo.
"Neblahá znamení?"
"Myslím, že by bylo nesnadné vykládat je jinak."
Princezna svěsila hlavu, chviličku mlčky přemýšlela a pak se zeptala: "Jak zemře můj manžel?"
"Bez hlavy."
"Jak zemře hrabě z Provence?"
"Bez nohou."
"Jak zemře hrabě z Artois?"
"Bez dvora."
"A já?"
Balsamo zavrtěl hlavou.
"Mluvte ... Jen mluvte!"
"Nemám už co říci."
"Ale já chci, abyste mluvil!" vykřikla Marie Antoinetta a celá se třásla.
"Mějte slitování, madam ... "
"Ach, jen mluvte."
"Nikdy, madam, nikdy!"
"Mluvte, pane," naléhala Marie Antoinetta výhrůžným tónem, "mluvte, anebo řeknu, že to všechno je pouze směšná komedie. A mějte se na pozoru, takhle si nikdo nesmí zahrávat s dcerou Marie Terezie, s ženou ... , která drží ve svých rukou život třiceti miliónů lidí."
Balsamo mlčel jako němý.
"Tak už mi nemáte dál co říci," pokrčila princezna pohrdavě rameny, "jistě je pravděpodobnější, že vaše představivost se už vyčerpala."
"Všechno znám, ujišťuji vás, madam, a protože absolutně trváte na svém ... "
"Ano, chci to."
Balsamo vzal ze zlaté mísy karafu, donesl ji do stinného kouta besídky, kde z několika balvanů byla udělána umělá jeskyně. Potom uchopil arcikněžnu za ruku a zavedl ji do černého stínu.
"Jste připravena?" zeptal se princezny, kterou jeho prudké počínání téměř vyděsilo.
"Ano."
"Pak poklekněte, madam, poklekněte, jen tak můžete prosit Boha, aby vás ušetřil strašlivého konce, který hned uvidíte."
Princezna bezděčně poslechla a padla na kolena.
Balsamo se dotkl hůlkou křišťálové koule, v níž se nepochybně rýsovala nějaká chmurná a strašlivá tvář.
Princezna se pokoušela vstát, zavrávorala, upadla, strašlivě vykřikla a omdlela.
Když přiběhl baron, byla v bezvědomí.
Po několika minutách přišla k sobě.
Třela si čelo rukama, jako by se snažila na něco rozpomenout. Potom náhle vykřikla a v jejím výkřiku se odrážela nevýslovná hrůza: "Karafa! Karafa!"
Baron jí podal karafu. Voda v ní byla průzračně čistá.
Balsamo zmizel.

19. Baron de Taverney konečně už věří, že zahlédl cípek budoucnosti

Mdlobu Marie Antoinetty zpozoroval první baron de Taverney. Byl znepokojen víc než ostatní tím, k čemu dojde mezi ní a čarodějem, a proto číhal na stráži. Zaslechl výkřik její Výsosti a viděl, jak Balsamo přeskočil skalku a spěšně odešel.

Jakmile se princezna probrala z bezvědomí, hned poručila, aby jí ukázali karafu a neubližovali čaroději. Bylo nejvýš načase; Filip de Taverney už totiž vyskočil a hnal se za Balsamem jako podrážděný lev, když ho princeznin hlas zastavil.

Pak k ní přistoupila dvorní dáma a vyptávala se jí německy; Marie Antoinetta však na otázky neodpovídala, jenom stále zdůrazňovala, že Balsamo k ní zachoval patřičnou úctu; přepadla ji nervová horečka pravděpodobně proto, že je unavená dlouhou cestou a včerejší bouří.

Toto vysvětlení bylo tlumočeno panu de Rohan, který na ně čekal, ale neodvážil se sám zeptat.

U dvora se lidé spokojují s polovičatou odpovědí; princeznina odpověď vůbec neuspokojovala, ale všichni se tvářili, ze jsou s ní zcela spokojeni.

"Madam, je mi to líto, ale podle rozkazu její královské Výsosti přicházím upozornit, že půlhodina, s kterou se počítalo na zastávku, už uplynula a koně jsou připraveni," hlásil Filip.

"Dobře, pane; ale já zůstanu při svém původním rozhodnutí," řekla s půvabným gestem nemocného. "Teď nejsem schopna jet ... Když se pár hodin prospím, myslím, že spánek mě zotaví."

Baron zbledl. Andrée se na něho podívala plna neklidu.

"Vaše Výsost ví, že tento dům není hoden poskytnout vám přístřeší," koktal baron de Taverney.

"Ach, prosím vás o to, pane. Všechno bude v pořádku, když si trochu odpočinu," odpověděla princezna, jako by znovu měla omdlít.

Andrée šla hned připravit svůj pokoj. Nebyl největší a snad ani nejlépe vyzdobený, ale v pokoji mladé šlechtičny, jakou byla Andrée, i když je tak chudobná, se vždycky najde něco roztomilého, co potěší oko ženy. Všichni chtěli princezně nějak pomoci; ta však melancholicky pokývla, jako by chtěla naznačit, že rozhovor jí činí potíže a že chce být sama.

Všichni proto opět odešli. Marie Antoinetta je sledovala pohledem, dokud nezmizel poslední šos pánského kabátu a poslední cíp široké sukně; potom zasněně složila pobledlou tvář na svou krásnou ruku.

Ve Francii ji od samého počátku pronásledují neblahá znamení! Když vstoupila ve Štrasburku do země, v níž má být královnou, pokoj, kde spala první noc, byl vyzdoben tapisérií s vražděním betlémských neviňátek; při včerejší bouři blesk zasáhl strom v bezprostřední blízkosti jejího kočáru; a dnes přišly předpovědi toho zvláštního člověka, doprovázené podivným zjevením, o němž za celý svět nikomu neřekne!

Asi po deseti minutách se Andrée vrátila, aby oznámila, že pokoj je už připraven. Nikoho ani nenapadlo, že princeznin zákaz se týká i Andrey.

Zůstala stát před princeznou, která zřejmě byla pohroužena do hlubokého snění, a neodvažovala se promluvit. Marie Antoinetta po chvilce zvedla hlavu a pokynula Andrée.

"Pokoj pro její Výsost je připraven a jenom snažně prosíme ... " Princezna však nenechala Andréu domluvit.

"Děkuji vám, slečno, zavolejte mi, prosím vás, hraběnku von Langershausen a doprovoďte nás."

Když stará dvorní dáma přispěchala, princezna řekla německy: "Podejte mi ruku, milá Brigitto, nemyslím, že nejsem schopna jít sama."

Andrée jí také nabídla paži.

"Rozumíte německy, slečno?"

"Ano, madam, a dokonce i trochu mluvím," odpověděla Andrée německy.

"Výborně! To se velmi hodí do mých záměrů!" zvolala princezna radostně.

Andrée se neodvážila zeptat, jaké to jsou záměry, ačkoli by je velmi ráda poznala.

Princezna se opřela o paní Langershausenovou a kráčela drobnými krůčky do zámku. Zdálo se, že ji nohy ani neunesou. Když vyšla z besídky, uslyšela pana de Rohan:

"Cože! Pane de Stainville, vy naléháte a chcete mluvit s Její královskou Výsostí přesto, že to zakázala?"

"Je to nutné, jsem si naprosto jist, že mi to promine," odpověděl pevně guvernér.

"Opravdu nevím, pane, jestli smím ... "

"Nechte našeho guvernéra, pane de Rohan. Pojďte sem, pane de Stainville," prohlásila princezna, která se znenadání objevila pod zeleným obloukem vchodu do besídky.

Všichni se sklonili před tímto výslovným rozkazem a ustoupili švagrovi všemocného ministra, který v té době vládl ve Francii.

Pan de Stainville se rozhlédl kolem sebe, jako by chtěl mluvit potají. Marie Antoinetta pochopila, že guvernér jí chce sdělit něco mimořádně důležitého; než však stačila projevit přání, že chce zůstat o samotě, všichni odešli.

"Zpráva z Versailles, madam," řekl polohlasem pan de Stainville a podával princezně dopis, který dosud skrýval ve vyšívaném klobouku.

Princezna si přečetla adresu: panu baronovi de Stainville, guvernéru ve Štrasburku.

"Dopis nepatří mně, nýbrž vám, pane. Rozpečeťte a přečtěte mi ho, pokud je v něm něco, co se mne týká."

"Dopis je opravdu adresován mně, madam, ale v rohu, tuhle, je smluvené znamínko mého švagra, pana de Choiseul. Je tedy určen do rukou Vaší Výsosti."

"Ach ano, to je pravda, nevšimla jsem si, že tu je křížek; dejte mi ho."

Princezna otevřela dopis a četla:

Je rozhodnuto, že paní Dubarry bude představena, najde-li kmotru. Dosud doufáme, že žádnou nenajde. Ale nejjistějším prostředkem, jak znemožnit, aby byla představena, by bylo, kdyby její královská výsost, následnice trůnu, si pospíšila. Až bude její královská výsost, následnice trůnu ve Versailles, nikdo se už neodváží navrhnout podobnou nehoráznost."

"Výborně!" řekla princezna a nenechala na sobě znát sebemenší vzrušení a tvářila se, jako by ji dopis vůbec nezajímal.

"Vaše královská Výsost si půjde odpočinout?" zeptala se bázlivě Andrée.

"Ne, slečno, čerstvý vzduch mě osvěžil. Sama vidíte, že jsem už silná a je mi dobře."

Odstrčila hraběnčinu ruku a rychle kousek popošla, jako kdyby jí předtím vůbec nic nebylo.

"Koně! Odjíždím," zvolala.

Pan de Rohan se udiveně podíval na pana de Stainville, jako by ho žádal o vysvětlení, co ta náhlá změna znamená.

"Korunní princ je už netrpělivý," zašeptal guvernér kardinálovi do ucha.

Jeho lež byla tak obratná, že pan de Rohan ji považoval za indiskrétnost a spokojil se s ní.

Andrée byla zvyklá od svého otce na poučení, že rozmar u korunovaných hlav se vždycky musí respektovat; nijak ji, tedy nepřekvapil protichůdný rozkaz Marie Antoinetty ani to, ze se jí na tváři zračila nevýslovná něha, když se na ní obrátila:

"Děkuji vám, slečno, vaše pohostinství mě hluboce dojalo." Potom řekla baronovi:

"Když jsem odjížděla z Vídně, učinila jsem slib, že obšťastním prvního Francouze, s nímž se setkám po překročení francouzských hranic. Tím Francouzem je váš syn ... Ale tím vůbec není řečeno, že se to týká pouze jeho a že slečna ... Jak se jmenuje vaše dcera,. Pane?"

"Andrée, Vaše Výsosti."

"Že na slečnu Andréu zapomenu ... "

"Ach, Vaše Výsosti," zašeptala Andrée.

"Ano, chci z ní učinit svou dvorní dámu, jste schopni prokázat patřičný původ, že ano, pane?" obrátila se na starého barona.

"Ach, Vaše Výsosti, to můžeme být naprosto klidní, máme víc urozenosti než bohatství ... avšak ... takové veliké štěstí ... " říkal rychle baron, který v princezniných slovech už viděl uskutečnění svých snů.

"Je naprosto zasloužené ... Bratr bude hájit krále se zbraní v ruce, sestra bude sloužit následnici trůnu; otec bude nabádat syna k věrnosti a dceru ke ctnostem ... Budu mít důstojné služebníky, že ano, pane?" obrátila se Marie Antoinetta na mladého muže, který dojetím nebyl schopen slova a pouze před ní poklekl.

"Ale ... " mumlal baron, který byl už zase schopen uvažovat.

"Ano, chápu, musíte se připravit, že ano?"

"Zajisté, madam," odpověděl Taverney.

"To připouštím; ale přípravy jistě nebudou nijak dlouho trvat."

Na Andréiných a Filipových rtech se objevil smutný úsměv a na tváři starého barona zatrpklost. Marie Antoinetta se zarazila, uvědomila si totiž, že se dotkla sebelásky Taverneyů, a vzápětí pokračovala:

"Ne, jistě nemohou trvat dlouho, soudím-li podle vaší touhy zalíbit se mi. Ale počkejte, nechám vám tu jeden ze svých kočárů, a vy mě dohoníte. Pane guvernére, pojďte mi pomoci."

Když guvernér přispěchal, poručila mu:

"Nechám zde kočár panu de Taverney, kterého i se slečnou Andréou vezmu s sebou do Paříže. Určete někoho, aby kočár doprovázel; bude mít stejné výsady jako můj."

"Hned to zařídím, madam. Pojďte sem, pane de Beausire."

K panu de Stainville pospíchal mladý muž s živýma a výraznýma očima; mohlo mu být čtyřiadvacet nebo pětadvacet let.

"Budete střežit vůz pana de Taverney a doprovázet ho."

"Postarejte se, aby nás brzy dohonil. Dovoluji vám zdvojnásobit přípřež, bude-li to potřeba," poručila princezna.

Baron i jeho děti se rozplývali vděčností.

"Není tak náhlý odjezd pro vás příliš obtížný, pane?"

"Jsme k službám Vaší Výsosti," odpověděl baron.

"Sbohem, sbohem," loučila se princezna s úsměvem, "do vozu, pánové! ... Pane Filipe, na koně!"

Filip políbil otci ruku, objal sestru a skočil do sedla.

Po čtvrthodince nezůstalo v Taverney nic z průvodu, který zvířil prach v aleji jako včerejší bouřka, nepočítáme-li mladíka, který celý pobledlý smutně a chtivě hleděl za posledními mračny prachu, stoupajícího pod kopyty koní v dálce na silnici. Byl to Gilbert.

Baron se dosud nezmohl ani na slovo.
Salón v Taverney skýtal zvláštní podívanou.
Andrée s rukama zkříženýma na prsou uvažovala o hromadě podivných, nečekaných a neslýchaných událostí, které vtrhly do jejího klidného života, a myslela si, ze se jí to všechno jenom zdá.
Baron si vytrhával dlouhé zakroucené chlupy z šedivého obočí a trhal si krajkovou náprsenku.
Nicole se opřela zády o dveře a pozorovala pány.
La Brie s otevřenými ústy zíral na Nicolu.
Baron se probral první.
"Hanebníče! Ty tady stojíš jako socha a šlechtic, zástupce velitele králova domu, čeká venku," křičel na La Brieho.
La Brie vyskočil, zakopl levou nohou o pravou a klopýtl.
Za okamžik byl zpátky.
"Pane, ten šlechtic tam je."
"Co dělá?"
"Krmí svého koně bedrníkem."
"Ať si krmí. A kočár?"
"Kočár je v aleji."
" Zapřažený?"
"Ano, čtyři koně. A jsou to krásná zvířata, pane! Okusují granátovníky."
"Královi koně mají právo žrát, co chtějí. A co čaroděj?"
"Čaroděj, pane, zmizel."
"A nechal zde prostřený stůl, to je neuvěřitelné. Určitě se pro něj vrátí nebo někoho pošle."
"Nemyslím. Gilbert ho viděl, jak odjíždí s dostavníkem."
"Gilbert ho viděl odjíždět s dostavníkem?" opakoval baron zamyšleně.
"Ano, pane."
"Ten povaleč Gilbert vidí všecko. Běž mi zabalit zavazadlo."
"Je už zabaleno, pane."
"Cože? Je už zabaleno?"
"Ano; když jsem slyšel rozkaz paní princezny, šel jsem do pokoje pana barona zabalit jeho šaty a prádlo."
"Do čeho se mícháš, pitomo?"
"Chtěl jsem předem vyhovět vašemu přání, pane."
"Blbče jeden! Tak běž pomoci dceři."
"Děkuji, tatínku, mám Nicolu."
Baron se opět zadumal.
"Ale to je, ty padouchu taškářská, nemožné!"
"Co prosím, pane?"
"Abys na to myslel, protože ty nikdy nemyslíš."
"Na co, pane?"
"Že Její královská Výsost odjela a nenechala tu něco panu de Beausire, nebo že čaroděj zmizel a neřekl Gilbertovi ani slovo."
V tom okamžiku bylo slyšet ze dvora nějaké zahvízdání.
"Pane," upozornil La Brie.
"Copak?"
"Někdo volá."
"Kdo?"
"Ten pán."
"Králův zástupce?"
"Ano, a Gilbert se tu prochází, jako kdyby chtěl něco říci."
"Tak táhni, hovado."
La Brie uposlechl čiperně jako vždycky.
"Tatínku, vím, co vás teď trápí," přistoupila Andrée k baronovi. "Víte, že mám třicet louisdorů a hodinky zdobené diamanty, které královna Marie Leszczyňská věnovala mamince."
"Ano, dítě, ano, to je dobře, ale nech si je, budeš potřebovat krásné šaty, až půjdeš ke dvoru ... To je moje povinnost najít nějaký zdroj. Pst! Jde La Brie."
"Pane, pane! Tohle mi tu nechala princezna, deset zlaťáků, pane, deset zlaťáků," volal La Brie hned od dveří a ukazoval je. V druhé ruce držel dopis.
"A co to psaní, ničemo?"
"To psaní je pro vás, pane; posílá ho čaroděj."
"Čaroděj; a komu ho dal?"
"Gilbertovi."
"Správně jsem ti to říkal, hovado pitomý. Dej ho sem, ale rychle!"
Baron vytrhl dopis La Briemu z ruky, rychle ho otevřel a potichu četl:

"Pane barone,
od okamžiku, co se tak vznešená ruka dotkla u Vás nádobí, patří Vám, opatrujte je tedy jako relikvii a vzpomeňte si

někdy na svého vděčného hosta.
Josef BALSAMO"

"La Brie!" zavolal baron po chvilce rozvažování.
"Pane?"
"Je v Bar-le-Duc dobrý zlatník?"
"Ano, pane, ten, co spravoval stříbrný pohárek slečny Andrey."
"To je dobře, Andrée, dejte stranou sklenici, z které pila Její císařská Výsost, a ostatní nádobí nechte zanést do kočáru. A ty, zvíře pitomý, utíkej do sklepa a obslu šlechtice dobrým vínem, které tam ještě zbývá."
"Je tam jedna láhev, pane," odpověděl La Brie melancholicky.
"To stačí."
La Brie odešel.
"Hlavu vzhůru, Andrée," uchopil baron dceru za ruce, "hlavu vzhůru, odvahu, dítě. Pojedeme ke dvoru; tam je spousta volných titulů? Spousta opatství na rozdávání, dost pluků bez plukovníka, hromada ladem ležících důchodů. Dvůr je krásná země, sluníčko v ní hezky svítí. Postav se vždycky tam, kde září, dceruško, je na tebe milo pohledět. Běž, dítě, běž."
Než Andrée odešla, nabídla otci čelo k políbení.
Nicole šla za ní.
"Hej! La Brie, ty obludo, postarej se řádně o pana zástupce, slyšíš?" křičel Taverney.
"Ano, pane," ozval se La Brie ze sklepa.
"Já si půjdu do svého pokoje uspořádat papíry ... Ať jsme za hodinu pryč z téhle díry, Andrée, slyšíš!
Konečně se dostanu z Taverney a k tomu ještě vyjdu pravou nohou. Ten čaroděj je opravdu moc hodný člověk! - Vždyť já začínám být vlastně pověrčivý jako čert! - Tak si pospěš, La Brie, ty mrzáku."
"Musím jít po hmatu, pane, v celém zámku už není žádná svíčka."
"Byl zřejmě nejvyšší čas," řekl baron.

20. Nicoliných dvacet pět louisdorů

Andrée se ve svém pokoji chystala kvapně k odjezdu. Nicole jí pomáhala tak horlivě, že rychle rozptýlila mrak, který se objevil mezi ní a její velitelkou při ranní scéně.
Andrée ji pozorovala koutkem oka a usmívala se, když viděla, že jí vlastně nemusí nic odpouštět.
"Je to hodná holka, oddaná, vděčná; má své slabosti jako ostatně každý. To musíme zapomenout!" šeptala si sama pro sebe.
Nicole nebyla z těch, které by si nevšímaly, jak se tváří jejich pán; zpozorovala tedy, že krásná a klidná tvář její velitelky je stále laskavější.
Já jsem ale pitomá, myslela si, že jsem si to kvůli tomu darebáckému Gilbertovi skoro rozházela se slečnou, která mě vezme do Paříže, kde skoro každý udělá štěstí.

Bylo téměř nevyhnutelné, aby její sympatie pro Gilberta i Andréu na sebe nenarazily.
Andrée promluvila první.
"Složte mi krajky do krabice."
"Do které krabice, slečno?"
"Co já vím! Nebo žádné nemáme?"
"Ne, ale mám ve svém pokoji krabici, co mi ji slečna darovala."
A Nicole pro ni tak ochotně běžela, že Andrée se zcela udobřila a na všechno zapomněla.
"Ale to je tvoje krabice, můžeš ji potřebovat," řekla, když ji Nicole přinesla.
"Slečna ji potřebuje mnohem víc než já, na mou duši, a krabice jí vlastně patří."
"Když se zařizuje domácnost, nábytku není nikdy dost. Ty ji tedy potřebuješ teď víc než já."
Nicole zrudla.
"Potřebuješ krabice na výbavu."
"Ach, slečno," zvolala vesele Nicole a zavrtěla hlavou, "já svou výbavu snadno složím, ani mi nezabere moc místa."
"Proč? Když se vdáváš, Nicole, chci, abys byla šťastná a k tomu ještě bohatá."
"Bohatá?"
"Ano, bohatá, přiměřeně bohatá, to je samozřejmé."
"Slečna mi tedy našla i nějakého bohatého statkáře?"
"Ne, ale našla jsem ti věno."
"Opravdu, slečno?"
"Víš, co je v mé peněžence?"
"Ano, slečno, pětadvacet krásných zlaťáků."
"Tak vidíš! Ty zlaťáky jsou teď tvoje, Nicole."
"Pětadvacet zlaťáků! Ale vždyť to je celé jmění!" zvolala Nicole okouzleně.
"Tím líp, jestli to myslíš vážně, chudinko."
"A slečna mi těch pětadvacet louisdorů dá?"
"Dám ti je."
Nicole byla tak překvapena a dojata, že jí vyhrkly slzy z očí; vrhla se k Andrée a políbila jí ruku.
"Tvůj manžel bude tedy spokojen, že ano?"
"Asi bude velmi spokojen, alespoň doufám, slečno."
Nicolu napadlo, že Gilbert ji možná odmítl proto, že se bál nouze, ale teď, když je bohatá, se bude zdát mladému ctižádostivému muži lepší partie. Rozhodla se tedy okamžitě, že nabídne Gilbertovi část malého jmění od Andrey, aby si ho zavázala vděčností a uchránila ho před zkázou, do které se řítí. V tomhle byl Nicolin plán opravdu ušlechtilý. Kdyby její úmysl posuzoval nějaký zlomyslník, třeba by v její ušlechtilosti objevil maličké zrnko pýchy, bezděčnou potřebu pokořit toho, kdo pokořil ji.
Takovému pesimistovi však musíme hned odpovědět - jsme si tím téměř jisti - že v té chvíli u Nicoly velmi převažovaly dobré úmysly nad špatnými.
Andrée pozorovala, jak je Nicole zamyšlená.
"Chudinka! Místo aby byla bezstarostná a velice šťastná!" povzdechla si.
Nicole zaslechla její slova a zachvěla se. Tato slova poodhalila před lehkovážným děvčetem pravé eldorádo hedvábí, diamantů, krajek, lásky, na jaké by Andrée nikdy nepomyslila, protože jejím štěstím byl klidný život.
A Nicole přece jen odvrátila oči od zlatého a purpurového mraku, který se jí objevil na obzoru. Odolala.
"Možná že budu šťastná i tady, slečno, že najdu svoje malé štěstíčko."
"Rozmysli si to dobře, děvče."
"Ano, slečno, rozmyslím si to."
"Jednej rozumně, buď šťastná, jak ti to půjde, ale už neblázni."
"To je pravda, slečno, a protože je tu příležitost, jsem ráda, že mohu slečně říci, že jsem byla opravdu hodně bláznivá a především že jsem se hodně provinila; ale ať mi slečna odpustí, když člověk někoho miluje ... "
"Máš tedy Gilberta opravdu ráda?"
"Ano, slečno, mám ... Měla jsem."
"To je neuvěřitelné!" zasmála se Andrée. "Co se ti na tom klukovi mohlo líbit? Až ho prvně uvidím, pořádně si ho prohlídnu, abych viděla, jak vypadá plenitel ženských srdcí."
Je Andrée opravdu tak nevinná, anebo jsou její slova projevem nejhlubšího pokrytectví, zapochybovala Nicole ještě jednou.
Andrée se na Gilberta možná opravdu ani nepodívala, ale je naprosto jisté, že Gilbert si všímal slečny, říkala si Nicole a chtěla se o tom ještě jednou přesvědčit; zeptala se proto, co má v úmyslu.
"Pojede s námi Gilbert do Paříže?"
"Co by tam dělal?"
"Ale ... "
"Gilbert není sluha, nemůže tedy být správcem pařížského domu. A lenoši z Taverney, milá Nicole, jsou jako ptáci, kteří cvrlikají ve větvích v mé zahrádce a v živých plotech. Uživí se, i když je půda sebechudší. Lenoch v Paříži však přijde velmi draho a nemohli bychom mu trpět, aby nic nedělal."
"Ale když si ho vezmu ... " koktala Nicole.
"Když si ho vezmeš, Nicole, pak samozřejmě s ním zůstaneš v Taverney a budete hlídat tenhle dům, který měla moje maminka tak ráda," odpověděla Andrée pevně.

Nicole tím byla úplně omráčena; nebyla schopná v Andréiných slovech najít ani stín postranní myšlenky. Andrée se vzdávala Gilberta bez jakýchkoli výhrad, bez sebemenší lítosti; bylo jí nepochopitelné, že Andrée, ačkoli ji večer dal přednost, ho klidně ponechává druhé.

Urozené slečny už jsou asi takové, říkala si Nicole v duchu; proto jsem viděla tolik hlubokého smutku v klášteře Zvěstování Panny Marie a přitom tolik pletichaření!

Andrée bezpochyby vycítila, že Nicole váhá; pravděpodobně také uhádla, že se nemůže rozhodnout mezi ctižádostí podílet se na rozkoších pařížského života a tichým a skromným životem v Taverney; prohlásila proto mile, ale pevně:

"Nicole, rozhodnutí, které učiníš, je možná na celý život; rozmysli si to dobře, děvče, máš na to hodinu. Hodina je asi velmi málo, to vím, ale myslím, že se dovedeš rychle rozhodovat. Služba u mne, nebo manžel, já, nebo Gilbert. Nechci, aby mi sloužila vdaná žena, nemám ráda manželské tajnosti."

"Hodinu, slečno! Hodinu!" brebentila Nicole.

"Hodinu."

"Ano, ovšem, slečna má pravdu! Hodina mi úplně stačí, víc nepotřebuju."

"Tak pojď, poskládej moje šaty, dej k nim i maminčiny, které mám na památku, však víš, které to jsou, a přijď mi říci, jak ses rozhodla. Ať se rozhodneš tak nebo tak, dostaneš pětadvacet louisdorů. Když se vdáš, dostaneš je jako věno, když pojedeš se mnou, dostaneš je jako plat za dva roky, co u mě sloužíš."

Nicole si vzala od Andrey peněženku a políbila ji. Nechtěla zřejmě ztrácet ani vteřinu z hodiny, kterou jí její velitelka povolila; vyrazila z pokoje, seběhla po schodech a utíkala přes dvůr a zmizela v aleji.

"To je ale blázínek, ta musí být šťastná! Je láska opravdu tak sladká?" šeptala si Andrée.

Po pěti minutách - opravdu nechtěla ztrácet čas - Nicole zaklepala na okna v přízemí, kde bydlel Gilbert, kterého Andrée ušlechtile označovala za lenocha, zatímco baron o něm vždycky mluvil jako o povaleči.

Gilbert stál obrácen zády k oknu a něco ve své světnici kutil.

Když Nicole zabubnovala prsty na okno, škubl sebou jako zloděj přistižený při činu a prudce se otočil.

"To jste vy, Nicole?"

"Ano, jsem to já," odpověděla Nicole rázně, ale s úsměvem.

"Tak vás pěkně vítám, Nicole," řekl Gilbert a šel otevřít okno.

Na Nicole to zapůsobilo, podala proto Gilbertovi ruku a Gilbert ji pevně stiskl.

No vida, jde to dobře, sbohem, cesto do Paříže, pomyslela si. Musíme Nicole upřímně pochválit, že při této úvaze si jenom zhluboka povzdechla.

"Víte, že páni z Taverney odjíždějí, Gilberte."

"Vím."

"A víte, kam jedou?"

"Do Paříže."

"A víte taky, že jedu s nimi?"

"Ne, to jsem nevěděl."

"Opravdu?"

"Opravdu! Gratuluju vám, jestli se vám to líbí."

"Co jste to řekl?"

"Řekl jsem, jestli se vám to líbí; to je myslím úplně jasné."

"Líbí ... přijde na to."

"Co to má znamenat?"

"Chci říci, že to záleží na vás, jestli se mi odjezd líbí nebo nelíbí."

"Nerozumím vám," řekl Gilbert a posadil se na okno tak, aby se jeho kolena dotýkala Nicoliny paže, aby mohli spolu mluvit zpola zakryti řeřichami a svlačcem, vinoucími se kolem oken.

Nicole něžně hleděla na Gilberta.

Ale Gilbert pokrčil rameny a zavrtěl hlavou, jako by chtěl naznačit, že pohledu nerozumí a nic víc než slovům.

"Tak dobře ... Když se vám všechno musí dát po lopatě, tak poslouchejte dobře."

"Poslouchám," odpověděl chladně Gilbert.

"Slečna mi nabízí, abych s ní jela do Paříže."

"Výborně."

"Pokud ... "

"Pokud?"

"Pokud si někoho nenajdu tady a nevdám se tu."

"Vy se pořád ještě chcete vdávat?"

"Ano, zvláště od té doby, co jsem bohatá."

"Tak vy jste bohatá?" zeptal se Gilbert tak lhostejně, že to rozptýlilo všechno Nicolino podezření.

"Velice bohatá, Gilberte."

"Opravdu?"

"Ano."

"A jak se stal takový zázrak?"

"Slečna mi dala věno."

"Máte velké štěstí, gratuluju vám, Nicole."

"Jen se podívejte," přesypávalo děvče zlaťáky z ruky do ruky a rychle se podívalo na Gilberta, aby se přesvědčilo, zda v jeho očích je aspoň záblesk radosti nebo žádostivosti.

Gilbert ani nemrkl.

"Na mou duši! To je docela pěkná sumička," řekl.

"To není všechno, pan baron zbohatne. Chce znovu postavit Červený dům a zkrášlit Taverney," pokračovala Nicole.

"Tomu rád věřím."

"A pak bude potřebovat v zámku správce."

"To jistě."

"A slečna dá místo ... "

"Domovníka šťastnému manželovi Nicoly," dokončil Gilbert ironicky její větu; vůbec se nesnažil ironii zastřít, aby Nicolu nepoplašil.

Nicole se však ovládla a řekla:

"Neznáte náhodou šťastného manžela Nicoly, Gilberte?"

"O kom to mluvíte, Nicole?"

"To se podívejme ... Jste tak pitomý, anebo nerozumíte francouzsky?" vykřikla netrpělivě, protože ji tato hra už přestávala bavit.

"Báječně vám rozumím; nabízíte mi, abych se stal vaším manželem, že ano, slečno Legayová?"

"Ano, pane Gilberte."

"Když jste zbohatla, honem jste pospíchala mi sdělit, že se mnou máte pořád stejné úmysly; jsem vám za to nesmírně vděčný."

"Opravdu?"

"Jistě."

"Tak ruku na to!" zvolala vesele.

"Proč?"

"Přijímáte, ne?"

"Odmítám."

Nicole nadskočila.

"Poslyšte, vy ale máte zlé srdce a zkaženého ducha, Gilberte. Věřte mi, že tohle, co jste teď udělal, vám nepřinese žádné štěstí. Kdybych vás v téhle chvíli ještě milovala a vkládala do své lásky něco jiného než počestnost a upřímnost, z vašeho jednání by mi puklo srdce. Ale bohudíky chtěla jsem jenom, aby nikdo nemohl říci, že Nicole pohrdla Gilbertem, když zbohatla, a způsobila mu bolest svou urážkou. Teď je mezi námi, Gilberte, nadobro konec."

Gilbert lhostejně pokrčil rameny.

"Jistě sám uhodnete, co si o vás myslím. Sám víte, že jsem stejně nezávislá a svobodná jako vy, víte tedy, co by to pro mě bylo zahrabat se tady, když mě očekává Paříž! Paříž teď bude mým jevištěm, rozumíte? Rozhodnout se, že budu mít před sebou celý den, celý rok a celý život tuhle studenou a neproniknutelnou tvář, za níž se skrývají tak sprosté myšlenky! To byla oběť, vy jste to nepochopil, tím hůř pro vás. Neříkám, že budete litovat, když mě nebudete mít, Gilberte, říkám, že se mě budete bát a že se budete červenat, až uvidíte, kam mě zavedlo vaše dnešní pohrdání. Mohla jsem se stát zase počestnou; chyběla mi přátelská ruka, která by mě zadržela na okraji propasti, nad kterou se nakláním, do které sklouzávám a spadnu. Volala jsem: pomozte mi, podepřete mě! A vy jste mě odmítl, Gilberte. Řítím se do ní, padám, zahynu. Bůh vás potrestá za ten zločin. Sbohem, sbohem."

Dívka se hrdě odvrátila a bez hněvu odcházela.

Gilbert klidně zavřel okno a vrátil se ke své tajnůstkářské práci. Vůbec si neuvědomil, jakou šlechetnost vůči němu Nicole projevila.

21. Loučení s Taverney

Než vstoupila ke své velitelce, Nicole se zastavila na schodech, aby potlačila poslední projev hněvu, který lomcoval v jejím nitru.

Baron ji zastihl, jak stojí nehybně a přemýšlí s bradou v dlani a nakrabaceným obočím; i když měl spoustu práce, povšiml si, jak je hezká, a políbil ji, jako by to udělal pan de Richelieu ve svých třiceti letech.

Baronova rozvernost vytrhla Nicolu ze snění. Nicole pospíchala za Andréou, která už dokončovala balení.

"Už sis to rozvážila?"

"Rozvážila, slečno," odpověděla Nicole bez rozpaků.

"Budeš se vdávat?"

"Nebudu, kdepak, nebudu."

"A co tvoje velká láska?"

"Nikdy nevyváží dobrotu a dobrodiní, jímž mě slečna stále zahrnuje. Patřím slečně a chci jí patřit navždycky. Znám svou paní, kterou jsem si zvolila; a znala bych pána, kterého dostanu?"

Andrée byla dojata citovým výlevem, kterého se u ztřeštěné Nicoly vůbec nenadala. Netušila však, že Nicole vlastně nic jiného nezbývalo. Usmála se, šťastna, že lidé jsou hodnější, než doufala.

"Děláš dobře, Nicole, na tvou oddanost nezapomenu. Svěř mi svůj osud, děvče, a jestli mě potká nějaké štěstí, budeš se na něm také podílet, to ti slibuji."

"Ach, slečno, to je hotová věc, jedu s vámi."
"Nebudeš toho litovat?"
"Půjdu za vámi slepě."
"Tohle nemáš říkat. Nechtěla bych, abys šla za mnou slepě a jednoho dne mi to musela vyčítat."
"Mohla bych vyčítat jen sama sobě, slečno."
"Dohodla ses o tom se svým vyvoleným?"
"Já?" zrudla Nicole.
"Ano, ty, viděla jsem, že s ním mluvíš."
Nicole se kousla dortů. Její okno bylo ve stejné řadě jako Andréino, věděla tedy, že ji Andrée mohla vidět.
"To je pravda, slečno."
"A řekla jsi mu to?"
"Řekla, řekla jsem mu, že ho už nechci," snažila se Nicole odpovědět nepřátelsky; podezřívala opět Andréu, že se jí vyptává, protože má na věci svůj vlastní zájem.
Bylo souzeno, aby si tyto dvě ženy, jedna démantově čistá a druha s vrozeným sklonem k neřesti, nikdy doopravdy neporozuměly. Andrée považovala Nicoliny kousavé poznámky za lichocení.
Baron zatím naskládal svoje věci do vaku: starý meč, který nosil u Fontenoy, pergameny, jež mu zaručovaly právo nasednout do kočáru Jeho Veličenstva, svazek starých novin a dopisů zabíraly v něm nejvíc místa. Baron jako Bias nosil všechno své s sebou.
La Brie se tvářil udýchaně, když kráčel shrbeně pod téměř prázdným zavazadlem.
Zástupce velitele stačil zatím v aleji vyprázdnit láhev až do poslední kapky. Záletný pan de Beausire si povšiml Nicoliny pružné postavy a oblé nožky a brousil kolem rybníčku pod kaštany, aby znovu uviděl rozkošnou klisinku, která mu tak rychle zmizela. Z tohoto bohulibého počínání ho vytrhl baron, když ho požádal, aby zavolal kočár. Vyskočil, vojensky pozdravil pana de Taverney a zvučným hlasem nařídil kočímu, aby předjel.
La Brie uložil zavazadlo s nevýslovnou radostí i pýchou. Ve svém nadšení si ani neuvědomil, že není sám, a polohlasně pronesl:
"Pojedu v královském kočáru."
"Za kočárem, kamarádíčku," usmál se protektorsky Beausire.
"Cože! Vy berete La Brieho s sebou, pane? A kdo bude hlídat Taverney?" zeptala se Andrée otce.
"Ten povaleč a filosof! U sta hromů!"
"Gilbert?"
"Kdo jiný, cožpak nemá pušku?"
"Ale čím se bude živit?"
"Puškou, u sta hromů! A bude jíst dobře, neměj strach; v Taverney je dost drozdů a strnadů."
Andrée překvapilo, že se Nicole rozesmála.
"Ty jsi ale zlomyslná!"
"Ten je moc šikovný, slečno, buďte klidná, ten hlady neumře."
"Měl byste mu nechat jeden nebo dva zlaťáky, pane," požádala Andrée otce.
"To tak! Abych ho zkazil! Je už tak dost neřestný."
"To ne, ale aby měl být z čeho živ."
"Něco mu pošleme, když si napíše."
"Buďte klidná, slečno, ten si nikdy nenapíše."
"Ale přesto bys mu tu měla nechat tři nebo čtyři pistole."
"Určitě je nepřijme, já ho znám."
"Nepřijme? Pak je ten tvůj pan Gilbert velice hrdý."
"Gilbert už není můj, slečno, bohudíky!"
"Jedem, jedem! Kočár už čeká, ať táhne Gilbert k čertu, musíme nasedat," volal baron, dotčený těmito podrobnostmi ve svém sobectví.
Andrée neodpověděla, pozdravila pohledem zámeček a nastoupila do těžkého a masivního kočáru. Pan de Taverney se posadil vedle ní. La Brie, stále ještě oblečený ve slavnostní livreji, a Nicole se posadili na kozlík. Kočí nasedl na koně jako postilión. Nicole se tvářila, že Gilberta vůbec nezná.
"Ale kam se posadí pan zástupce?" houkl Taverney.
"Na koně, pane barone, na koně," odpověděl Beausire a upřeně se díval na Nicolu; začervenala se radostí, že tak snadno vyměnila hrubého venkovana za elegantního kavalíra.
Kočár tažený čtyřmi silnými koňmi se brzo pohnul; stromy v aleji, kterou Andrée tak dobře znala a milovala, ubíhaly po obou stranách kočáru a mizely, smutně se ukláněly ve východním větru, jako by se loučily s pány, kteří je opouštějí.
Na konci aleje stál s kloboukem v ruce nehybný Gilbert; nedíval se, ale přesto Andréu viděl, jak se vyklonila na druhé straně z kočáru a sledovala co nejdéle svůj drahý domov.
"Zastavte na okamžik," zakřičel pan Taverney na postilióna. Když zastavil, baron se obrátil na Gilberta:
"Tak, pane povaleči, teď budete hrozně šťastný; jako pravý filosof nebudete mít nic na práci, budete tady sám, nikdo na vás nebude hubovat. Dejte aspoň pozor, ať nehoří oheň, když budete spát, a starejte se o Mahona."
Gilbert se beze slova uklonil. Myslel, že Nicolin pohled na něm spočine s nesnesitelnou tíhou; obával se, že uvidí, jak se na něho vítězoslavně a ironicky dívá, obával se toho jako pálení žhavým železem.
"Jeďte, postilióne!" křikl pan de Taverney.
Nicole se nesmála, jak se Gilbert obával; musela se vzchopit, přemoci vrozenou kuráž, aby nahlas nelitovala ubohého

chlapce, kterého tu nechávají bez chleba, bez budoucnosti; musela se podívat na pana de Beausire, který na vzpínajícím se koni vypadal výtečně. Nemohla tedy vidět, jak Gilbert hltá Andrée očima.

Andrée měla oči zamžené slzami a stěží viděla jenom dům, v němž se narodila a v němž jí zemřela matka.

Kočár zmizel. Gilbert, který pro cestující v něm znamenal vždycky málo, teď už pro ně přestával existovat vůbec.

Jakmile baron, Andrée, Nicole a La Brie vyjeli z brány zámku, vstoupili do nového světa.

Každý myslel jenom na své. Baron počítal, že v Bar-le-Duc mu snadno mohou půjčit na pozlacené náčiní od Balsama pět nebo šest tisíc livrů.

Andrée potichu odříkávala modlitbičku, kterou ji naučila maminka, aby zapudila démona pýchy a ctižádosti.

Nicole si upravovala krajky na živůtku, které vítr podle vkusu pana de Beausire příliš málo rozevřel.

La Brie přepočítával v kapse prsty deset louisdorů od královny a dva od Balsama.

Pan de Beausire cválal vedle kočáru.

Gilbert zavřel bránu Taverney, jejíž nenamazané panty zaskřípěly jako obvykle.

Potom běžel do svého pokojíku a odtáhl od zdi dubovou truhlu, za níž měl schovaný malý balíček. Přehlédl uzly na balíčku, zavázaném v ubrousku, a pověsil uzlík na dřínovou hůl. Potom rozházel svůj pelech, vysypal seno ze slamníku. Rychle v něm nahmatal složený papír. Měl v něm vyleštěný a zářivý šestilivrový dukát. Byly to celé jeho úspory za tři nebo čtyři léta.

Gilbert rozbalil papír, prohlédl si dukát, zda se nezměnil, znovu ho zabalil do papíru a strčil do kapsy u kalhot.

Mahon vyl a trhal sebou na řetězu, jako by obdivuhodným instinktem vycítil, že ho brzo opustí i Gilbert jako všichni jeho přátelé.

"Lehni, Mahone, lehni, dej pokoj!" okřikoval ho Gilbert.

Najednou ho napadlo, že vlastně i jeho všichni opustili jako psa:

"A proč bych tě neměl já, Mahone, opustit jako člověk?" usmál se.

"Ale mně při odjezdu ponechali aspoň volnost, abych se živil, jak dovedu. Udělám to s tebou, Mahone, taky tak, ale ani o chlup víc, ani o chlup míň, než oni udělali pro mne."

Gilbert se rozběhl k boudě a odvázal Mahona:

"Tak teď jsi volný, živ se, jak umíš."

Mahon letěl k domu, ale když našel všechny dveře zamčené, rozběhl se ke zříceninám a brzo v nich zmizel.

"Teď uvidíme, kdo má lepší pud, jestli pes nebo člověk," řekl si Gilbert a vyšel brankou ze zámku; zamkl dveře na dva západy a klíč hodil přes zeď, přímo doprostřed rybníčku, stejně šikovně, jako venkované házejí kamení.

Protože příroda vzbuzuje nepříliš odlišné city - ale jejich projevy se značně od sebe liší - Gilbert při odchodu z Taverney měl skoro stejné pocity jako Andrée. Jediný rozdíl byl v tom, že Andrée litovala uplynulého času a Gilbert doufal v lepší časy.

"Sbohem! Sbohem!" obrátil se naposled k zámečku, jehož střecha se ztrácela v listech smokvoní a květech čilimníků. "Sbohem, dome, v kterém jsem tolik vytrpěl, v kterém mnou každý pohrdal, v kterém mi házeli kus chleba se slovy, že ho kradu. Sbohem, budiž proklet! Srdce mi skáče radostí a cítí se volně, když mě už přestaly svírat tvoje zdi. Sbohem, věznice! Sbohem, peklo! Sbohem, jeskyně tyranů! Sbohem, navždycky sbohem!"

Když takto dům proklel - jeho proklínání bylo méně poetické, ale neméně účinné než ostatní - Gilbert se s chutí pustil za kočárem, jehož rachocení bylo v dálce ještě slyšet.

22. Gilbertův dukát

Po půlhodině zuřivého běhu Gilbert radostně vykřikl; zahlédl totiž baronův kočár, jak asi čtvrt míle před ním jede do kopce. Gilbert pocítil záchvěv skutečné pýchy; říkal si totiž, že jeho mládí a síla mocné inteligence se vyrovnají bohatství a moci aristokracie. V té chvíli by ho pan de Taverney mohl nazvat filosofem, kdyby ho viděl, jak si rázně vykračuje po silnici s holí v ruce a skromným balíčkem uvázaným v knoflíkové dírce, jak velkými skoky běží do svahu, aby si zkrátil cestu a na vrcholku se vždycky zastaví, jako by chtěl říct pohrdavě koním: "Neběžíte pro mne dost rychle, musím na vás čekat!"

Filosof! Opravdu byl filosofem, chápeme-li filosofii jako pohrdání požitky a každou snadností. Samozřejmě že si nezvykl na změkčilý život; ale kolik lidí láska přivede k změkčilosti!

Na zaprášeného a zardělého mladíka byl krásný pohled, podívaná hodné Boha, otce všech energických a inteligentních tvorů. Běžel hodinu nebo dvě, až téměř dohonil kočár, a rozkošnicky si odpočíval, až když už koně nemohli. Gilbert by toho dne určitě vzbudil obdiv u každého, kdo by ho mohl v duchu anebo očima sledovat jako my;

kdo ví, zda i hrdá Andrée by nebyla dojata a zda by se lhostejnost k lenochovi nezměnila v úctu k jeho energii?

Tak uplynul první den. Baron se zastavil na hodinu v Bar-le-Duc, takže Gilbert kočár nejen dohonil, ale i předešel. Vyhnul se obloukem městu, protože zaslechl rozkaz, že se má zastavit u zlatníka; když viděl, že kočár přijíždí, skryl ,se do houští a počkal, až přejede.

K večeru baron dohonil princezniny vozy ve vesničce Brillon; vesničané se shromáždili na pahorku a pozdravovali průvod radostným voláním.

Gilbert snědl za celý den jenom kousek chleba, který si vzal s sebou z Taverney; zato se napil vody z nádherného potoka, přes který vedla cesta; voda v něm byla neobyčejně studená a čistá, jeho břehy byly hustě zarostlé řeřichou a blatouchy. Andrée požádala, aby kočár u potoka zastavil, vystoupila a zlatým pohárkem uhasila žízeň.

Gilbert schovaný za jilmem u silnice si dobře povšiml, že to je pohárek, z kterého pila Marie Antoinetta. Když kočár odjel, Gilbert šel k potoku, postavil se na stejný výstupek jako předtím Andrée a pil vodu z dlaní jako Diogenes.

Když se osvěžil, rozběhl se znovu za kočárem.

Gilberta znepokojovalo pouze to, že neví, zda princezna někde cestou přenocuje. Je to pravděpodobné - bude si muset odpočinout, vždyť si v Taverney stěžovala na únavu - a tím Gilbert bude zachráněn. Zastaví se asi v Saint-Dizieru. Gilbertovi stačí dvě hodiny spánku v nějaké stodole, aby svaly na nohou zas nabyly pružnosti, začínaly mu už tuhnout; po dvou hodinách se zas vydá na cestu, a když půjde docela volným krokem, snadno urazí pět nebo šest mil. Když je člověku osmnáct, dobře se mu jde v krásné májové noci!

Nastal večer a zahalil stínem obzor; stín se přibližoval, až zalehl i silnici. Gilbert brzy ztratil vůz z dohledu a viděl jenom velikou lucernu, pověšenou na levé straně kočáru; její odraz vypadal jako bílý, zděšeně prchající přízrak.

Když nastala noc, průvod měl za sebou asi dvanáct mil a dorazil do Combles, kde se zřejmě chtěl na chvíli zastavit. Gilbert byl pevně přesvědčen, že nebesa mu jsou příznivě nakloněna. Přiblížil se ke kočáru, aby uslyšel Andréin hlas. Skryl se za velkými vraty a uviděl Andréu ve svitu pochodní, uslyšel, jak se ptá, kolik je hodin. Někdo odpověděl: Jedenáct. V té chvíli Gilbert nebyl vůbec unaven a pohrdavě by odmítl, kdyby mu někdo nabídl, aby se svezl v kočáře.

V duchu už před sebou viděl zlaté, zářící Versailles; Versailles, město šlechty a králů. Za Versailles je Paříž; chmurná, černá, nesmírná Paříž, město lidu.

Své vidiny, které osvěžovaly jeho ducha, by Gilbert nevyměnil ani za všechno zlato Peru.

Z extáze ho vytrhly dvě věci: rachocení odjíždějících kočárů a rána, když prudce narazil na pluh zapomenutý na silnici.

Také žaludek se začínal hlásit.

"Naštěstí mám peníze, jsem bohatý," říkal si Gilbert; vždyť měl celý zlaťák.

O půlnoci kočáry dorazily do Saint-Dizieru. Gilbert doufal, že se tam bude nocovat.

Za dvanáct hodin urazil šestnáct mil.

V Saint-Dizieru se však jenom přepřahalo; u příkopu sedící Gilbert uslyšel, že zvonění rolniček se opět vzdaluje. Vznešení cestovatelé se pouze osvěžili za svitu pochodní.

Gilbert musel sebrat všechnu svou odvahu, aby se vzchopil a postavil na nohy; úplně zapomněl, že před deseti minutami nohy pod ním podklesávaly.

"Jen si jeďte, jen si jeďte! Já se také teď zastavím v Saint-Dizieru, koupím si chleba a kousek slaniny, vypiju sklenici vína. Bude mě to stát pět sou a za pět sou se poměju a posílím líp než páni," říkal si Gilbert. Jako obvykle zdůrazňoval pateticky slovo páni.

Gilbert vstoupil do Saint-Dizieru, když průvod už odjel a okenice i domovní dveře se začaly zavírat.

Náš filosof uviděl slušný hostinec, služebné i čeledíni byli vystrojeni, jako kdyby bylo ráno; povšiml si velikých porcelánových květovaných mís; zbylo na nich ještě dost drůbeže, kterou vyhladovělý průvod nesnědl.

Gilbert rázně vešel do hostince a zamířil do kuchyně, kde hostinská počítala tržbu.

"Promiňte, paní, dejte mi, prosím, kousek chleba a šunky."

"Šunka už není, příteli. Chcete kuře?"

"Nechci, žádal jsem šunku, protože mám na ni chuť. Kuře nemám rád."

"To je mrzuté, mladý muži, nic jiného tu není. Ale věřte mi," dodala s úsměvem, "kuře nebude o nic dražší než šunka; tak si ho vezměte půl, anebo třeba celé za deset sou, budete mít jídlo ještě na zítřek. Mysleli jsme, že Její královská Výsost se zastaví u rychtáře a že rozprodáme zásoby jejímu doprovodu. Ale jenom projela a tak nám to zůstalo."

Dalo by se předpokládat, že Gilbert využije krásné příležitosti, když hostinská je tak dobrá, a pořádně se nají. Ale to byste ho špatně znali.

"Děkuji, stačí mi něco menšího; nejsem kníže ani lokaj."

"Pak vám ho dám, vy hrdopýšku, a Bůh vás provázej."

"A žebrák taky nejsem, milá paní. Kupuju a platím," odmítl pokořený Gilbert. Aby dodal svým slovům důraz, strčil velkopansky ruku do kapsy u kalhot; sklouzla mu tam až po loket.

Ale ať v ní lovil, jak lovil, vytáhl nakonec celý pobledlý jenom papír, v kterém měl zabalený šestilivrový dukát. Veliká mince protrhla ošoupaný papír a prodřela zteřelou kapsu, potom sklouzla do nohavice a pod podvazkem vypadla; Gilbert si totiž povolil podvazky, aby se mu lépe šlo.

Dukát teď odpočíval někde na cestě, snad u potoka, který Gilberta tolik okouzlil. Ubohý chlapec zaplatil šest franků za vodu, kterou pil z dlaní.

Když Diogenes filosofoval o neužitečnosti dřevěných misek, neměl děravé kapsy ani šestilivrový dukát.

Gilbertova bledost a rozechvění i zahanbení dojaly dobrou hostinskou. Mnozí by se radovali, že pýcha byla tak potrestána; ona však měla soucit s nepředstíraným zármutkem, který se zračil v mladíkově tváři.

"Tak se tady, chlapče, najezte a vyspěte a zítra půjdete dál, jestli opravdu musíte jít."

"Ano, ano, musím, zítra musím, ne, musím jít hned," koktal Gilbert. Na nic už nečekal, popadl svůj uzlíček a vyběhl z hostince, aby ve tmě skryl svou hanbu a bolest.

Okenice se zavřela. V městečku zhaslo i poslední světlo a také psi přestali štěkat.

Gilbert na silnici osaměl, byl úplně sám na celém světě; nikdo není osamělejší než ten, kdo se právě odloučil od posledního dukátu, zvláště když ten poslední dukát byl jediný, který za celý život měl.

Kolem Gilberta byla temná noc. Rozvažoval, co má dělat. Vrátit se a hledat dukát, to je značně nejisté počínání, nehledě ani na to, že by ho navždycky anebo alespoň na velmi dlouhou dobu odloučilo od kočáru; možná že by je už vůbec nikdy nedohonil.

Rozhodl se, že půjde dál, a rozběhl se po silnici, ale ušel sotva míli, když se ozval krutý hlad. Morální utrpení ho utišilo, anebo vlastně na chvíli jen uspalo; teď se probudil, když rychlý běh rozproudil krev v Gilbertových žilách, a začal znovu nelítostně hryzat.

Současně začala Gilbertovy údy zaplavovat únava. Gilbert s neslýchaným úsilím ještě jednou dohonil kočáry. Ale té noci všechno jako by se proti němu spiklo. Kočáry zastavily jen na přepřahání a přepřáhly tak rychle, že ubožák si odpočinul sotva pět minut.

Přesto však znovu vykročil. Začínalo už svítat. Na obzoru se vyhouplo z temných mlžin slunce v celém svém majestátu a ukazovalo, že bude perný letní den jako v červenci. Jak Gilbert vydrží polední žár?

Gilbertovu pýchu na okamžik potěšila myšlenka, že se proti němu spikli koně, lidé i sám Pánbů. Podobně jako Ajax pohrozil pěstí k nebi, a nevolal-li jako on: "Uniknu i proti vůli bohů", pak pouze proto, že znal líp Společenskou smlouvu než Odysseu.

Jak Gilbert předvídal, nastal okamžik, kdy si uvědomil, že síly mu nestačí a jeho situace je neřešitelná. Byl to strašný okamžik v boji pýchy proti bezmoci; Gilbert zdvojnásobil energii silou svého zoufalství. V posledním vzepětí se přiblížil ke kočárům, které ztratil z dohledu; uviděl je v oblaku prachu, který se najednou fantasticky zbarvil, když se Gilbertovi nahrnula krev do očí; do rachotu vozů se vmísilo šumění krve v tepnách. S otevřenými ústy, strnule upřeným pohledem, s vlasy přilepenými potem na čelo, vypadal jako automat, který se pohybuje téměř jako člověk, ale jehož pohyby jsou strnulejší a úpornější. Gilbert měl od včerejška v nohách dvacet anebo dvaadvacet mil; konečně nastal okamžik, kdy ho rozbité nohy už neunesly oči přestaly vidět; zdálo se mu, že země se pohybuje a otáčí se kolem vlastní osy; chtěl křičet, nedostal však ze sebe ani hlásku; chtěl se zachytit, cítil, že upadne, mlátil kolem sebe rukama jako šílenec.

Konečně se mu vydraly z hrdla vzteklé výkřiky; obrátil se k Paříži anebo spíš ve směru, kde tušil Paříž, a řval strašlivé kletby proti těm, kdo přemohli jeho odvahu a síly. Potom se chytil oběma rukama za vlasy, jednou nebo dvakrát se otočil kolem vlastní osy a upadl na silnici; byl si vědom toho, že po vzoru antických hrdinů bojoval až do posledního okamžiku - a to mu bylo útěchou.

Zhroutil se, ale v očích měl stále výhružný lesk a hrozící pěsti pevně zaťaté.

Pak se mu oči zavřely, svaly ochably - omdlel.

"Dávej pozor, vztekloune!" houkl na něj, když už padal, chraplavý hlas, doprovázený práskáním biče.

Gilbert nic neslyšel.

"Tak se uhni, krucinál, nebo tě přejedu!"

A křik doprovodilo silné šlehnutí bičem.

Gilbert však necítil, že ho kočí přetáhl v pase, vůbec nic necítil.

Zůstal ležet pod kopyty koní, kteří vjeli na hlavní silnici z cesty spojující Thiéblemont s Vauclére; v pominutí smyslů je neviděl ani neslyšel.

Z vozu, který letěl jako pírka ve vichřici, se ozval strašný výkřik.

Postilión vyvinul nadlidské úsilí, ale nepodařilo se mu zadržet prvního přípřežního koně, který pádil přímo přes Gilberta; druhé dva strhl stranou.

"Proboha! Snad to chudáčka nerozdrtilo?" volala úzkostlivě žena, vyklánějící se z kočáru.

"Na mou duši, vypadá to tak," řekl postilión a snažil se něco rozeznat v prachu zvířeném kopyty koní.

"Chudáček, blázínek. Zastavte! Zastavte! Ani o krok dál."

Cestující otevřela dvířka a pospíchala k ležícímu tělu. Postilión už také seskočil s koně a prohlížel Gilberta; překvapilo ho, že není mrtev ani zakrvácený.

"To je štěstí! Nikde ani škrábnutí a žádný kůň ho nekopl!" zvolal postilión.

"Ale je v bezvědomí."

"Omdlel strachy. Položíme ho na příkop a pojedeme dál, když paní tolik pospíchá."

"To není možné! Nemohu tady chlapce nechat v takovém stavu."

"To nic není! Sám přijde k sobě."

"Ne, ne. A jak je mladý, chudinka! Utekl jistě někde z koleje, vydal se na cestu, která byla nad jeho síly. Podívejte se, jak je bledý, umřel by tady. Ne, ne, neopustím ho. Položte ho do kočáru na přední sedadlo."

Postilión posadil Gilberta na polštářované sedadlo a hlavu mu opřel o vyčalouněnou stěnu kočáru.

"A teď rychle jeď! Ztratili jsme deset minut. Za těch deset minut dám pistoli!"

Takový peníz postilióna povzbudil; zapráskal proto bičem koním nad hlavou a kočár se rozjel plným tryskem.

23. Gilbert přestává litovat, že ztratil dukát

Když Gilbert nabyl po několika minutách vědomí, byl nemálo překvapen, že takřka sedí na klíně mladé ženě, která si ho pozorně prohlíží.

Mohlo jí být čtyřiadvacet nebo pětadvacet let, měla velké šedé oči, zdvižený nosík, tváře osmahlé jižním sluncem a malá, rozkošná, jemně vykrojená ústa; v upřímné a veselé tváři se jí však zračila chytrost a obezřetnost. V rukávech z

fialového sametu se rýsovaly nejkrásnější paže na světě. Hedvábná šedivá sukně s velikými květy zaplavovala téměř celý kočár. Gilbert byl neméně překvapen, když zjistil, že sedí v kočáře, s nímž pádí tři poštovní koně.

Protože na obličeji usmívající se dámy pozoroval neskrývaný zájem, Gilbert si ji ještě jednou prohlédl, aby se ujistil, že se mu to nezdá.

"Už je vám líp, chlapče?" zeptala se po chvilce mlčení.

"Kde jsem?" odpověděl jako v románech, které přečetl, protože jinde takové otázky nikdo neklade.

"Teď už v bezpečí, mladý pane," odpověděla s jižním přízvukem. "Ale před chvilkou vás mohla rozdrtit kola mého vozu. Co se vám stalo, že jste upadl zrovna uprostřed silnice?"

"Přepadla mne slabost, madam."

"Slabost? Jak je to možné?"

"Byl jsem velmi ušlý."

"Jste už dlouho na cestě?"

"Od včerejška, od čtyř hodin odpoledne."

"A od čtyř hodin jste ušel ... "

"Asi šestnáct nebo osmnáct mil."

"Za dvanáct nebo čtrnáct hodin?"

"Vždyť jsem pořád utíkal."

"A kam vlastně jdete?"

"Do Versailles, madam."

"A odkud jdete?"

"Z Taverney."

"Kde je ten Taverney ?"

"Je to zámek mezi Pierrefitte a Bar-le-Duc."

"To jste ani neměl čas něco pojíst?"

"Neměl, ale také jsem neměl zač, madam."

"Jak to?"

"Cestou jsem ztratil peníze."

"Vy jste od včerejška nic nejedl? ... "

"Kousek chleba? Co jsem si vzal s sebou."

"Chudáčku! Ale proč jste někde nepoprosil ... "

"Protože jsem hrdý, madam," usmál se Gilbert pohrdlivě.

"Hrdý! Hrdost je moc krásná věc, ale když člověk umírá hlady ... "

"Je lepší umřít, než se zneuctít."

Dáma pohlédla s jistým obdivem na mladíka, který pronášel takové sentence.

"A kdo vlastně jste, že takhle mluvíte?"

"Jsem sirotek."

"A jak se jmenujete?"

"Gilbert."

"Gilbert - a jak dál?"

"Nijak."

"Ach, ach," podivila se ještě víc. Gilbert viděl, že udělal dojem, a gratuloval si, že se octl ve stejné situaci jako Jean-Jacques Rousseau.

"Jste velmi mladý, příteli, abyste mohl uběhnout tak dlouhou cestu."

"Byl jsem sám a opuštěný ve starém zámku, z něhož páni právě odjeli. Proto jsem odešel také."

"Bez cíle?"

"Země je veliká a každý najde svoje místo na slunci."

"Aha, nějaký venkovský bastard, který utekl ze šlechtického hnízda," zašeptala tiše dáma.

"A říkáte, že jste ztratil peněženku?" zeptala se nahlas.

"Ano."

"Byla aspoň hezky plná?"

"Měl jsem v ní jenom šestilivrový dukát," odpověděl Gilbert rozpačitě. Styděl se za svou chudobu, ale zároveň si uvědomoval, že kdyby uvedl velkou sumu, mohl by upadnout v podezření, jak k ní přišel. "Ale býval by mi stačil."

"Jeden dukát na tak dlouhou cestu? Za to byste si koupil sotva chleba na dva dny! Tak dlouhá cesta, nebesa! Taková cesta! Z Bar-le-Duc do Paříže, říkáte?"

"Ano."

"To bude takových šedesát až pětašedesát mil?"

"Míle jsem nepočítal, madam. Řekl jsem si: musíš dojít, to je všechno."

"A pak jste šel, blázínku?"

"Mám dobré nohy."

"Ale i ty nejlepší nohy se unaví, o tom jste se sám ostatně přesvědčil."

"Neselhaly mi nohy, ale ztratil jsem naději."

"Když jsem vás uviděla, vypadal jste velmi zoufale."

Gilbert se hořce usmál.

"Co se vám vlastně stalo? Tloukl jste se do hlavy a rval jste si vlasy."

"Myslíte, madam?" zeptal se Gilbert zaraženě.
"Jsem si tím jista; kdybyste nebyl zoufalý, pak byste musel slyšet, že přijíždí vůz."
Gilberta napadlo, že by nebylo špatné přikrášlit trochu pravdu. Instinktivně vycítil, že pro ženu je zajímavý a snažil se vytáhnout.
"Byl jsem opravdu zoufalý."
"Proč?"
"Že nemohu stačit kočáru, za kterým jsem běžel."
"To je opravdu celé dobrodružství. Je v tom nějaká láska?" zeptala se s úsměvem.
Gilbert se ještě nedovedl dostatečně ovládat - a začervenal se.
"Za jakým vozem, můj malý katone?"
"Za kočárem z doprovodu korunní princezny."
"Co neříkáte!? Princezna jede před námi?"
"Ovšemže."
"Myslela jsem, že je nanejvýš v Nancy. A cestou jí nikde neholdují?"
"Ano, madam, ale zda se, že její Výsost pospíchá."
"Princezna pospíchá? Kdo vám to řekl?"
"Předpokládám to."
"Předpokládáte?"
"Ano."
"A co vás vede k takovým předpokladům?"
"Protože v Taverney říkala, že si v zámku odpočine dvě nebo tři hodiny."
"A pak?"
"Zůstala tam sotva tři čtvrtě hodiny."
"Nevíte jestli mezitím nedostala z Paříže nějaký dopis?"
"Viděl jsem, jak přijel nějaký pán ve vyšívaném kabátci a v ruce držel dopis."
"Oslovil někdo toho pána před vámi jménem?"
"Ne. Já jenom vím, že to byl guvernér ze Štrasburku."
"Pan de Stainville, švagr pana de Choiseul! To je mrzuté! Rychleji, rychleji!"
Mohutné zapráskání bičem bylo odpovědí na její rozkaz. Gilbert cítil, že kočár ještě zvýšil rychlost, i když předtím prudce ujížděl.
"To znamená, že korunní princezna je před námi?"
"Ano, madam."
"Ale někde se zastaví na snídani, a pak ji předjedeme, ledaže dnes v noci ... " řekla dáma, jako by mluvila sama k sobě, a pak se zeptala nahlas: "Zastavila se někde dnes v noci?"
"Ano, v Saint-Dizieru."
"Kolik bylo hodin?"
"Asi jedenáct."
"To byla na večeři. Brzo bude muset někde snídat! Postilióne, které významnější město máme teď před sebou?"
"Vitry, madam."
"Jak daleko jsme od Vitry?"
"Tak tři míle."
"Kde přepřaháme?"
"Ve Vauclére."
"Dobře. Jeďte a až uvidíte řadu kočárů na silnici, upozorněte mě."
Zatímco mluvila s postiliónem, Gilbert málem opět omdlel. Když si sedala, povšimla si, jak zbledl a že má zavřené oči.
"Ach, ubohý chlapec, je mu ještě špatně! Ale to je moje chyba; on mi tu umírá hladem a žízní a já se s ním bavím, místo abych mu dala jíst!"
Aby napravila svoje zameškání, dáma vytáhla z postranní kapsy kočáru broušenou láhev s úzkým hrdlem, na němž byl zlatým řetízkem uvázán pozlacený stříbrný pohárek.
"Vypijte nejdřív slzu burgundského," podávala pohárek Gilbertovi.
Gilbert se tentokrát nenechal dvakrát prosit. Kvůli krásné ručce, která mu pohárek podávala, anebo že to potřeboval víc než v Saint-Dizieru?
"A teď si vemte ještě kousek moučníku; za hodinu nebo dvě posnídáte vydatněji."
"Děkuji, madam," poděkoval Gilbert a dal se hned do jídla.
"Dobře! Když jste se teď trochu zotavil, povězte mi - máte-li ovšem ke mně trochu důvěry - co vás vedlo k tomu, že jste běžel za kočárem, který patří k doprovodu korunní princezny?"
"Na to stačí dvě slova. Bydlel jsem u pana barona de Taverney, když přijela Její Výsost a poručila panu de Taverney, aby s ní jel do Paříže. Uposlechl. A protože jsem sirotek, nikdo si na mne nevzpomněl, nechali mě tam bez peněz a bez jídla. Zapřísáhl jsem se, že když všichni jedou do Versailles v krásných kočárech, tažených dobrými koňmi, vydám se taky do Versailles. Po svých, že moje osmnáctileté nohy mě tam donesou stejně dobře. Bohužel mi síly vypověděly službu, anebo se mi osud postavil do cesty. Kdybych neztratil peníze, mohl bych se býval najíst; a kdybych se v noci býval najedl, mohl jsem ráno dohonit koně."
"Vy ale máte kuráž! To vám gratuluju, příteli. Ale něco přece jenom nevíte, myslím ... "
"Co?"

"Že ve Versailles vás odvaha sama neuživí."
"Půjdu do Paříže."
"Paříž se pramálo liší od Versailles."
"Když mě neuživí odvaha, uživím se prací, madam."
"To je výborná odpověď, chlapče. Ale jakou prací? Vždyť nemáte ruce jako dělník nebo nosič."
"Budu studovat, madam."
"Podle mého názoru jste už dost učený."
"Ano, protože vím, že nic nevím," pronesl Gilbert vážně jako Sokrates.
"Nechci být indiskrétní, ale které vědě dáte přednost, mladý příteli?"
"Myslím, že nejlepší za všech věd, madam, je ta, která člověku dovoluje, aby byl co nejužitečnější svým bližním. A kromě toho člověk je tak nedokonalý, že musí studovat tajemství své slabosti, aby poznal tajemství své síly. Chci se jednou dozvědět, proč můj žaludek zabránil nohám, aby mě dnes ráno unesly; a pak chci také vědět, zda slabost žaludku nezpůsobila v mém mozku hněv, horečku, tu černou mlhu, které mě porazily."
"Ach, z vás bude výtečný lékař; myslím, že už teď hovoříte obdivuhodně o medicíně. Slibuji vám, že za deset let si vás vezmu jako svého doktora."
"Vynasnažím se, abych si takovou čest zasloužil, madam."
Postilión zastavil. Přijeli do přípřežní stanice, ale nikde neviděli žádný kočár. Mladá dáma se na svůj dotaz dozvěděla, že princezna odjela před čtvrt hodinou; jistě se zastaví ve Vitry, kde bude přepřahat a snídat.
Nový postilión skočil do sedla.
Dáma ho nechala vyjet z vesnice normálním krokem, ale když dojeli kousek za poslední staveni, zvolala:
"Postilióne, troufnete si dohonit kočáry korunní princezny?"
"Proč ne?"
"Než dorazí do Vitry?"
"Jeli tryskem, u ďasa!"
"Zaplatím trojnásobek!" prohlásila.
"To jste měla říct hned, mohli jsme už být o čtvrt míle dál."
"Tady máte dukát, šest livrů, ztracený čas dohoníme."
Postilión se naklonil dozadu, dáma dopředu a zlaťák sklouzl do jeho ruky. Postilión pobodl koně a vůz letěl jako vítr.
Při přepřahání Gilbert vystoupil z kočáru, umyl si obličej a ruce u studny. Hodně tím získal a ještě si učesal pěkné vlasy.
Na budoucího doktora není ošklivý, pomyslila si mladá žena a usmála se na něho. Gilbert se začervenal, jako by slyšel, co si myslela.
Když domluvila s postiliónem, vrátila se k Gilbertovi, jehož paradoxy, prudkost i průpovídky ji velmi bavily.
Smála se jeho mudráckým odpovědím a jen občas vyhlédla na silnici. Když se její krásná ruka dotkla Gilbertova čela a oblé kolínko přitisklo k jeho stehnu, bavila se pozorováním, jak se budoucímu lékaři hrne červeň do tváří, což podivně kontrastovalo s jeho sklopenýma očima.
Tak ujeli asi míli. Náhle mladá žena radostně vykřikla, vrhla se na přední lavici tak nešetrně, že dopadla na Gilberta celým tělem. Spatřila totiž poslední kočáry z princeznina doprovodu, jak se těžce drápou do strmého kopce, ačkoli skoro všichni cestující vystoupili.
Gilbert se vymotal z faldů květované sukně, prostrčil hlavu pod ramenem a klekl si na přední lavici; vášnivýma očima hledal na kopci mezi trpaslíky slečnu de Taverney.
Zdálo se mu, že poznal Nicolu podle čepce.
"A co mám dělat teď?" zeptal se postilión.
"Všechny předjet."
"Pane jo! Předjet, to není možné, madam. Princezna se nepředjíždí."
"Proč?"
"Protože je to zakázáno. Předjet královy koně! To bych se dostal na galeje!"
"Poslyš, příteli, zařiď to jak chceš, ale musíme je předjet."
"Vy tedy nepatříte k průvodu?" zeptal se Gilbert, který myslel, že kočí mladé dámy se opozdil a že nejde o nic jiného než průvod dohonit.
"Touha po vzdělání je chvalitebná, ale dotěrnost se mi líbí méně," odpověděla mladá dáma.
"Promiňte, madame," začervenal se Gilbert.
"A co teď budeme dělat?" zeptala se postilióna.
"Co bychom dělali! Pojedeme za nimi až do Vitry. Jestli tam Její Výsost zastaví, požádáme o dovolení předjet."
"Ano, ale jestli se zeptají, kdo jsem, a až se to dozvědí ... ne, ne, z toho nic nebude, musíme najít něco jiného."
"Kdybych směl projevit svůj názor, madam ... " řekl Gilbert.
"Bude-li dobrý, zařídíme se podle něho."
"Vitry by se mohlo objet po nějaké vedlejší cestě, tak bychom se dostali před princeznin průvod a neprovinili se tím proti povinné úctě."
"Ten chlapec má pravdu. Postilióne, nevede nějaká cesta kolem Vitry?"
"Kam?"
"To je jedno, jeďte kam chcete, jenom když princezna zůstane za námi."
"Tady vpravo od silnice vede cesta z Marolle, která obtáčí Vitry a vrací se na hlavní silnici v La Chaussée."
"Výborně! To je ono!"

"Ale ví madam, že objížďka je dvakrát tak dlouhá než cesta po silnici?" zeptal se postilión.

"Dostanete dva louisdory, budete-li v La Chausée dřív než princezna."

"Madam se nebojí, že rozbijeme kočár?"

"Ničeho se nebojím. A když kočár rozbijeme, pojedu dál na koni."

Kočár zahnul vpravo na vedlejší cestu s hlubokými vyježděnými kolejemi, vedoucí kolem říčky, která se vlévá do Marny mezi La Chaussée a Mutigny.

Postilión dodržel slovo; udělal všechno, co bylo v lidských silách, aby kočár rozbil anebo přijel včas.

Gilbert byl dvacetkrát vržen na krásnou cestující, která také nejméně dvacetkrát padla do jeho náruče, Gilbert dovedl být zdvořilý, aniž byl obtížný. Dovedl poručit ústům, aby se neusmívala, ačkoli jeho oči přitom mladé ženě říkaly, jak je krásná.

Z nárazů a samoty se rychle rodí důvěrnost; po dvou hodinách jízdy vedlejší cestou se Gilbertovi zdálo, že svou spolucestující zná nejméně deset let; mladá žena byla rovněž ochotná odpřísáhnout, že Gilberta zná od kolébky.

Kolem jedenácté hodiny se dostali na hlavní silnici mezi Vitry a Châlons. Od kurýra, kterého tam potkali, se dozvěděli, že princezna nejen snídá ve Vitry, ale že byla tak unavená, že se rozhodla dvě hodiny si tam odpočinout.

Dodal ještě, že nese zprávu na příští přípřežní stanici, kde mají být připraveni odpoledne mezi třetí a čtvrtou hodinou.

Tato novina potěšila krásnou cestující. Dala postiliónovi slíbené dva louisdory a pak se obrátila na Gilberta:

"Na mou věru, teď i my posnídáme na příští stanici."

Gilbertovi však nebylo osudem souzeno, aby se najedl už na příští stanici.

24. Poznáváme další osobu

Když poštovní vůz vyjel na vrchol kopce, cestující uviděli vesničku La Chaussée, kde měli přepřahat.

Domy pokryté došky byly rozkošně rozsety kolem silnice, jak to jejich majitele napadlo, a zabíhaly až k lesnímu mlází, v němž pramenil potok; řada domů stála přímo u potoka a každý měl vlastní mostík a nebo aspoň prkennou lávku.

V tom okamžiku však byl na hezké vesničce nejpozoruhodnější mladý muž, který stál uprostřed silnice a díval se po proudu, jako kdyby z nějakého božího příkazu měl trávit život pozorováním hlavní silnice a k tomu se ještě občas podívat na krásného šedého koně s dlouhou hřívou, uvázaného u okenice jedné chalupy; kůň trhal okenicí; jeho netrpělivost a neklid bylo snad možno vysvětlit tím, že byl osedlán a čekal na svého pána. Unavený cizinec, když ho neužitečné pozorování silnice omrzelo, občas přistupoval ke koni a znalecky si ho prohlížel; pokoušel se ho pohladit po masitém hřbetě anebo dotknout se prsty jeho štíhlých nohou. Netrpělivý kůň na každý pokus odpovídal kopnutím; cizinec se pak vracel zase na své stanoviště a pozoroval pustou silnici.

Když na ní pořád nic neviděl, zabušil na okenice.

"Hola, je tu někdo?" zavolal.

"Kdo to tluče?" zeptal se mužský hlas a okenice se otevřela.

"Jestli je váš kůň na prodej, našel se kupec."

"Sám dobře vidíte, že nemá na ocase uvázaný slaměný věchet," odpověděl venkovan a zapráskl okenici.

Cizince taková odpověď zřejmě neuspokojila a znovu zatloukl.

Cizinec byl asi čtyřicetiletý, vysoký, robustní muž s krevnatou tváří; černé vousy mu přecházely až do modra; kostnatou ruku mu obepínala manžeta s bohatými krajkami. Oprýmkovaný klobouk měl posazený na stranu jako venkovští důstojníci, kteří chtějí strašit Pařížany.

Zatloukl potřetí a křičel:

"Víte, že nejste vůbec zdvořilý, milý pane, a jestli neotevřete, tak vám okenici rozmlátím!"
Po této výhrůžce se okenice znovu otevřela a objevila se v ní tatáž tvář.
"Když vám říkám, že kůň není na prodej, tak není na prodej. To by vám mohlo stačit, u ďábla!"
"A já vám zas říkám, že potřebuju běhouna."
"Když potřebujete běhouna, tak si ho vezměte na poště. Mají tam šedesát koní ze stájí jeho Veličenstva a budete si mít z čeho vybrat. Tohohle koně nechte osobě, která jiného nemá."
"A já vám zas povídám, že jiného nechci."
"Nemáte špatný vkus, je to arabský čistokrevník!"
"To je další důvod, abych ho koupil."
"To je docela možné, ale bohužel není na prodej."
"A komu vlastně patří?"
"Vy jste moc zvědavý."
"A ty jsi zas moc diskrétní."
"Patří jedné osobě, která u mě nocuje a má ho ráda jako vlastní dítě."
"Chci mluvit s tou osobou."
"Spí."
"Je to muž nebo žena?"
"Žena."
"Tak běž a řekni té ženě, jestli nepotřebuje pět set pistolí, že jí je za toho koně dám."
"To se podívejme, pět set pistolí! To jsou moc pěkné peníze," otevřel venkovan oči dokořán.
"A řekni jí také, když chceš, že ten kůň se líbí králi."
"Králi?"
"Králi osobně."
"Ale jděte, vy jste snad sám pan král?"
"Ne, ale zastupuji ho."
"Vy zastupujete krále?" zeptal se vesničan a smekl klobouk.
"Běž rychle, příteli, král velmi pospíchá," pobízel venkovana a zadíval se znovu na silnici.
"Buďte klidný, až se dáma probudí, zmíním se jí o tom."
"Ano, ale já nemám čas čekat, až se probudí."
"Co mám tedy dělat?"
"Vzbudit ji, u sta hromů!"
"To bych si netroufl."
"Tak ji tedy půjdu probudit sám, hned uvidíš."
A muž, který předstíral, že zastupuje Jeho Veličenstvo, se chystal zaklepat na horní okenici dlouhým jezdeckým bičíkem se stříbrnou rukojetí.
"To nejde? to nedělejte!"
V tom okamžiku cizincovo cvičené oko zahlédlo, jak přijíždí rychlý poštovní kočár. Koně ještě běželi klusem, ale byli už vyčerpaní a ustávali. Muž nechal ruku poklesnout, okenice se bičem ani nedotkl a běžel kočáru naproti tak rychle, že by mu nestačil ani arabský čistokrevník, o kterého tolik stál.
V kočáru seděl Gilbertův anděl strážný. Postilión nevěděl, zda jeho zchvácení koně dojdou do příští stanice, a byl rád, že může na cizincovo znamení zastavit.
"Chon! Milá Chon! Konečně jsi tady? Dobrý den, dobrý den!"
"Ano, já osobně, Jene, co tu děláš?" zeptala se cestující s podivným jménem.
"To je otázka, hrome! Čekám tu na tebe."
Herkules vyskočil na stupátko, otevřel dvířka, objal mladou ženu dlouhými pažemi a zahrnul ji polibky. Náhle objevil Gilberta, který nemohl vědět, jaký vztah je mezi nimi, a zatvářil se zle jako pes, kterému berou kost.
"Kdepak jsi ho sebrala?"
"Je to mladý filosof a je zábavnější než všichni ostatní," odpověděla slečna Chon a bylo jí lhostejné, zda tím svému chráněnci polichotí, anebo ho raní.
"A kde jsi ho našla?"
"Na silnici. Ale o to vůbec nejde."
"To je pravda. Ale co naše stará paní hraběnka de Néarn?"
"Je to hotová věc."
"Vážně?"
"Ano, přijede."
"Přijede?"
"Ano, ano, ano," přikyvovala Chon.
"Cos jí napovídala?" zeptal se Jan, který ještě stále stál na stupátku.
"Že jsem dcera jejího advokáta pana Flageota, že jsem jela přes Verdun a že mě otec pověřil, abych jí oznámila, že se její proces bude projednávat."
"To je všechno?"
"Samozřejmě. Jenom jsem ji ještě upozornila, že při projednávání musí být sama v Paříži osobně přítomna."
"A co ona na to?"
"Otevřela šedivá očička dokořán, tabatěrku taky, šňupla si a prohlásila, že mistr Flageot je ten nejlepší člověk na

světě, a vydala hned rozkaz k odjezdu."
"To je nádherné, Chon! Udělám tě svým zvláštním velvyslancem. A teď posnídáme."
"To bude nejlepší, protože ten nebohý chlapec umírá hlady. Ale rychle, ano?"
"Proč?"
"Protože tam přijede!"
"Ta stará sudička? Když ji předjedeme o dvě hodiny, budeme mít čas promluvit s panem de Maupeou."
"Ne, korunní princezna."
"Korunní princezna je určitě ještě v Nancy."
"Je ve Vitry."
"Tři míle odtud?"
"Přesně tak."
"Hrom do toho! To mění situaci! Tak jedem, postilióne, jedem."
"Kam, pane?"
"Na poštovní stanici."
"Pán nasedne anebo sestoupí?"
"Zůstanu, kde jsem, jeďte!" zůstal stát na stupátku. Za pět minut byli na poště.
"Rychle, rychle, rychle! Kotlety, kuře, vajíčka, láhev burgundského, aspoň tohle; musíme hned jet dál," volala Chon.
"Promiňte, madam, ale chcete-li hned odjet, pak musíte jet se svými koňmi," řekl poštmistr, který se objevil na prahu.
"Cože! S našimi koňmi?" otázal se Jan a seskočil těžce ze stupátka.
"Ano, jistě, s těmi, co jste přijeli."
"Ne, to nejde, jeli už dvakrát delší cestu, sám vidíte, jak chudinky vypadají," řekl postilión.
"To je pravda, dál už nemohou. A co vám brání, abyste mi dal čerstvé koně?" zeptala se Chon.
"Prostě žádné nemám."
"Nějaké přece musíte mít ... Na to je předpis, u hroma!" zvolal Jan.
"Podle předpisu mám mít ve stáji patnáct koní, pane."
"No a?"
"No a! Mám jich osmnáct."
"Tolik jich nepožaduju. Stačí mi tři."
"To jistě, ale jsou pryč."
"Všech osmnáct?"
"Všech osmnáct."
"Tisíc láter!" láteřil cestující.
"Vikomte! Vikomte!" volala mladá žena.
"Ano, ano, Chon, jen klid, on se umoudří. A kdy se vrátí ty tvoje herky?" obrátil se vikomt na poštmistra.
"Pane šlechtici, to na mou duši nevím; to záleží na postiliónech, možná za hodinu, možná za dvě."
"Víte, pane mistr, anebo nevíte, že nikdy nežertuju?" posunul si vikomt Jan klobouk k levému uchu a nakročil pravou nohou.
"Jsem z toho zoufalý, byl bych raději, kdyby pán byl v žertovné náladě."
"To se podívejme, ať tedy hodně rychle zapřáhnou, anebo se rozzlobím."
"Pojďte se mnou do stáje, pane, a jestli najdete u žlabu jen jediného koně, dám vám ho zadarmo."
"Ty poťouchlíku! A co když jich najdu šedesát?"
"To bude naprosto stejné, jako byste nenašel ani jednoho, pane, těch šedesát koní patří Jeho Veličenstvu."
"No a?"
"No a! Ti se nepronajímají."
"Proč tady vlastně jsou?"
"K službě paní princezny."
"Cože! Šedesát koní stojí u jeslí a pro mě není ani jeden?"
"Proboha,chápete ... "
"Chápu jenom jedno, že pospíchám."
"To je mrzuté."
"A paní princezna tu bude nejdříve večer ... " pokračoval vikomt, jako by poštmistrovy námitky neslyšel.
"Myslíte? ... "
"Říkám, že koně budou zpátky dřív, než paní princezna přijede."
"Pane, nemáte náhodou v úmyslu?"
"U sta hromů! Nebudu se vůbec ostýchat, počkej!" odpověděl vikomt a šel do kůlny.
"Ale pane ... "
"Jenom tři, nežádám osm koní jako Jejich královské Výsosti, i když na to mám právo, alespoň z příbuzenství. Ne, tři mi postačí."
"Ale nedostanete ani jednoho!" zvolal poštmistr a vrhl se mezi koně a cizince.
"Křupane! Víš ty vůbec, kdo já jsem?" zesinal vikomt vzteky.
"Vikomte, vikomte, pro smilování boží! Žádný skandál!" volala Chon.
"Máš pravdu, milá Chonchon," zamyslel se na okamžik, pak se obrátil k poštmistrovi a tím nejroztomilejším způsobem řekl: "Už dost řečí, přejdem k činům ... Milý příteli, vezmu vaši odpovědnost na sebe."
Poštmistra laskavý výraz zcela neuklidnil, a proto se zeptal: "Jak to?"

"Obsloužím se sám. Tady jsou tři úplně stejní koně, ty si vezmu."
"Vy si je vezmete?"
"Ano."
"A tomu říkáte vzít odpovědnost na sebe?"
"Ovšemže, vy jste mi je nedal, já jsem si je prostě vzal."
"Ale vždyť vám říkám, že to není možné!"
"Kde máte postroje, tady?"
"Ať se nikdo ani nehne," volal poštmistr na dva nebo tři čeledíny, kteří něco dělali na dvoře a v kůlnách.
"Darebáci!"
"Jene, Jene! Nedělej žádnou aféru, příteli. Člověk musí něco snést, když se mu svěří úkol," volala Chon, která všechno viděla a slyšela otevřeným okénkem v dvířkách kočáru.
"Všechno, ale ne zpoždění. Nebudu přece čekat, až se těm neřádům uráčí a pomohou mi zapřáhnout, udělám to sám," odpověděl Jan naprosto klidně. Aby ukázal, že to myslí vážně, sundal ze zdi tři postroje a položil je na tři koně.
"Pro smilování boží, Jene! Pro smilování boží!" spínala Chon ruce.
"Chceš dojet, nebo ne?" zaskřípěl zuby vikomt.
"Chci dojet, toť se ví! Když nedojedeme, všechno je ztraceno!"
"Tak to tedy nech na mně!"
Vikomt odvázal tři koně, kteří nebyli nejhorší, a táhl je za sebou ke kočáru.
"Pamatujte na to, pane, pamatujte na to, že to je zločin, urážka majestátu, když ty koně ukradnete!" křičel poštmistr a šel za Janem.
"Já je nekradu, pitomče, já si je jenom půjčuju, to je všechno. Pojďte, vraníci, pojďte!"
Poštmistr se vrhl na uzdy odváděných koní, ale než se jich vůbec dotkl, cizinec ho hrubě odstrčil.
"Bratře, bratře!" volala slečna Chon.
"Tak to je tedy bratr," šeptal Gilbert a volněji vydechl. V tom okamžiku se objevila v okně protějšího domu obdivuhodně krásná žena, kterou křik vylekal.
"Ach, to jste vy, madam," řekl Jan docela jiným hlasem.
"Jak to, já?" zeptala se mladá žena s cizím přízvukem.
"Když už jste vzhůru, tím líp. Chcete mi prodat svého koně?"
"Svého koně?"
"Ano, šedivého araba, který je uvázán za okenici. Víte, že za něj nabízím pět set pistolí."
"Můj kůň není na prodej, pane," odpověděla žena a zavřela okno.
"Dnes ale nemám žádné štěstí, nechtějí mi koně prodat ani pronajmout. U sta hromů! Když mi araba neprodá, tak ho ukradnu a meklenburáky ztrhám, když mi je nepůjčí. Pojď sem, Patrice."
Lokaj cestujícího seskočil z kozlíku na zem a Jan mu poručil: "Zapřahej!"
"Stájníci, kde jste kdo, pojďte mi pomoci," křičel poštmistr. Přiběhli dva čeledíni.
"Jene! Vikomte! Vy jste se zbláznil, vždyť nás tady všechny pobijí!" volala slečna Chon a lomcovala zavřenými dvířky kočáru.
"Pobijou! My potlučeme je, pevně doufám! Na poštmistra jsme tři. Do toho mladý filosofe," křičel Jan z plných plic na Gilberta, který se na dně kočáru tetelil hrůzou. "Tak polezte, popadněte něco, klacek nebo kámen, nebo je tlučte pěstí! Polezte, krucinál, a netvařte se jako špatně vyřezaný svatý." Gilbert se neklidným a prosebným pohledem otázal své ochránkyně.
Chon ho zadržela. Poštmistr křičel ze všech sil a snažil se Janovi vytrhnout koně. Tahačka musela konečně skončit. Unavený a utahaný vikomt náhle praštil poštmistra pěstí, až odletěl a padl do louže mezi vyděšené kachny a husy.
"Pomóóóc! Vražda! Vrazi!"
Vikomt si uvědomoval cenu času a rychle zapřahal.
"Pomóóóc! Vražda! Vrazi! Pomóóóc! Ve jménu krále!" snažil se poštmistr povzbudit oba čeledíny, kteří tupě přihlíželi.
"Kdo volá o pomoc ve jménu krále?" zvolal náhle kavalír, který přicválal na poštovní dvůr a zastavil zpěněného koně těsně vedle poštmistra.
"Pan Filip de Taverney!" zašeptal Gilbert a schoulil se ještě hlouběji do kočáru.
Chon, které nic neušlo, zaslechla mladíkovo jméno.

25. Vikomt Jean

Poručík gardy korunního prince seskočil s koně, aby se blíže podíval na podivnou scénu, která už přilákala k poštovní stanici ženy a děti z celé La Chaussée. Poštmistr se takřka vrhl k nohám nečekaného ochránce, kterého mu poslala sama prozřetelnost.

"Pane důstojníku, víte, co se děje?"

"Ne, nevím, ale vy mi to povíte, příteli," odpověděl chladně Filip.

"Chtějí mi vzít násilím krásné koně Její královské Výsosti. Paní princezny."

"A kdo chce vzít koně?" zpozorněl Filip, aby vyslechl neuvěřitelnou zvěst.

"Ten pán," ukázal poštmistr prstem na vikomta.

"Ten pán?" opakoval Filip.

"Ano, já osobně, mordyjé!"

"Vy se mýlíte, to není možné, pán je blázen anebo není šlechtic," zavrtěl hlavou Taverney.

"Kdepak, vy se mýlíte, pane poručíku, a to ve dvou bodech. Hlavu mám v naprostém pořádku, vystoupil jsem z kočáru Jeho Veličenstva a zase do něj nastoupím," odpověděl vikomt.

"Jak se opovažujete vztáhnout ruku na koně paní princezny, když máte hlavu v pořádku a přijel jste v kočáru jeho Veličenstva?"

"Za prvé: je zde šedesát koní. Její královská Výsost jich může použít nanejvýš osm. To bych musel mít opravdu smůlu, kdybych si náhodou vzal zrovna koně paní princezny."

"Je zde šedesát koní, to je pravda. Její královská Výsost jezdí s osmi koňmi, to je také pravda, ale to nic nemění na skutečnosti, že všichni koně od prvního až do šedesátého, patří její Výsosti; a vy nemůžete nic určovat v tom, co se týče služby paní princezně."

"Ale sám vidíte, že to je přípustné," odpověděl vikomt ironicky, "protože já si beru tuhle přípřež. Mám snad já jít pěšky, když sprostí lokaji jezdí čtyřspřežím? Mordyjé! Ať to udělají jako já a spokojí se s třemi koňmi, a ještě jim zbudou na výměnu."

"Když lokaji jezdí čtyřspřežím, pak se přesně řídí královým rozkazem, pane," řekl Filip a roztáhl ruce, aby vikomtovi naznačil, že nečiní dobře, když tvrdohlavě trvá na svém. "Račte poručit, pane, svému komorníkovi, aby zavedl koně, kde je vzal," pronesl Filip pevně a zdvořile, že jenom hlupák by si troufl odpovědět neslušně.

"Měl byste snad pravdu, milý poručíku, kdybyste měl rozkaz starat se o tyhle koně, ale o tom vůbec nevím, že garda korunního prince byla povýšena na čeledíny u koní. Zamhuřte oči, řekněte svým lidem, ať je také přimhouří, a šťastnou cestu!"

"Mýlíte se, pane, ať už jsem byl povýšen anebo degradován na čeledína u koní, teď tihle koně patří pod mou pravomoc, protože paní korunní princezna mě poslala, abych zajišťoval přepřahání."

"Tak to je něco jiného, ale dovolte, abych vám řekl, pane důstojníku, že máte blbou službu a že vám ji nezávidím ... tak to dopadá, když se mladá dáma začne míchat do armády ... "

"O kom vlastně mluvíte?" přerušil ho Filip.

"O kom? O té Rakušance, sakra."

Mladý muž zesinal, byl najednou bílý jako jeho nákrčník.

"Vy se odvažujete říci, pane? ... "

"A nejen to, odvažuju se to také udělat," pokračoval Jean. "Jedeme, Patrice, zapřahej, příteli, pospěšme si, pospíchám."

"Pane, prokážete mi to potěšení a řeknete mi, kdo vlastně jste, ano?" řekl Filip de Taverney klidně a uchopil prvního koně za uzdu.

"Trváte na tom?"

"Trvám."

"Dobrá! Jsem vikomt Jean Dubarry."

"Cože! Vy jste bratr té ... ?"

"Která vás nechá shnít v Bastile, pane důstojníku, jestli řeknete ještě slovo," a vskočil do kočáru.

Filip přistoupil k dvířkům.

"Pane vikomte Dubarry, prokážete mi tu čest a vystoupíte, že ano?"

"Ach ano, zrovna teď mám spoustu času, odpověděl vikomt a pokoušel se zatáhnout otevřené okénko.

"Budete-li váhat ještě vteřinu, pane, pak máte moje čestné slovo, že vás propíchnu kordem," odpověděl Filip klidně a levou rukou se pokoušel zabránit vikomtovi, aby zavřel okénko. Pravou rukou zároveň tasil kord.

"To je vražda!" křičela Chon. "Nechte být ty koně, Jene, nechte je být."

"Tak vy mi vyhrožujete!" zaskřípal zuby vikomt a zoufale uchopil kord, který si položil na přední lavici.

"A za výhrůžkou přijde čin, jestli budete jen okamžik ještě váhat, jediný okamžik, rozumíte?" řekl důstojník a mávl mečem, až zasvištěl.

"Takhle se odtud nikdy nedostaneme, když si toho důstojníka neudobříte laskavostí," pošeptala Chon Janovi do ucha.

"Laskavost ani násilí mi nezabrání v mé povinnosti," uklonil se Filip zdvořile, neboť radu zaslechl. "Poraďte raději pánovi, aby poslechl, anebo ve jménu krále, kterého zastupuju, budu nucen ho zabít, bude-li ochoten se bít, anebo ho zatknout, jestli odmítne."

"A já vám říkám, že odjedu proti vaší vůli!" hulákal vikomt, vyskočil z kočáru a současně tasil kord.

"Pane poručíku, mám ... ?" zeptal se strážmistr, který velel šesti mužům z doprovodu.

"Ani se nehněte, pane, to je osobní záležitost," odpověděl poručík svému podřízenému. "Pane vikomte, jsem vám k službám."

Slečna Chon zděšeně vykřikla; Gilbert toužil, aby kočár byl hluboký jako studna a on se v něm mohl lépe skrýt.

Jan zahájil útok. Byl neobyčejně zběhlý v zacházení s kordem, který vyžaduje víc rozvahy než fyzické obratnosti.

Ale hněv zřejmě vikomta připravil o trochu sil. Filip naproti tomu zacházel s kordem klidně, jako kdyby cvičil v šermírně fleretem.

Vikomt útočil, uskakoval do stran i dozadu, vykřikoval při výpadu, jako to dělají plukovní šermíři.

Filip měl zaťaté zuby, oči rozevřené dokořán, stál pevně a nehybně jako socha, všecko viděl a uhodl všechny protivníkovy manévry. Všichni kolem mlčky přihlíželi, Chon stejně jako ostatní.

Souboj trval už dvě nebo tři minuty, ale žádný Janův výpad, ústup ani výkřik k ničemu nevedl; Filip, který nepochybně studoval způsob svého protivníka, zaútočil jenom jednou. Vikomt náhle ustoupil vzad a bolestně vykřikl.

Manžeta se zbarvila krví a krev mu rychle kapala na prsty.

Filip odvetnou ranou probodl předloktí svého protivníka.

"Jste zraněn, pane," řekl.

"Cítím to po čertech dobře!" vykřikl Jean, zbledl a upustil kord.

Filip ho zvedl a podal mu ho se slovy:

"Jeďte, pane, a víckrát nedělejte takové hlouposti."

"Když je dělám, pak za ně taky sám platím, u sta hromů," bručel vikomt a obrátil se k Chon, která mu běžela na pomoc.

"Prokážete mi laskavost a podle pravdy dosvědčíte, madam, že to není moje chyba, když jsem ke své velké lítosti byl dohnán tasit kord v přítomnosti dámy," řekl Filip a s úklonou se vzdálil. Potom se obrátil na poštmistra:

"Vypřáhněte koně, příteli, a doveďte je do stáje."

Jean ukázal Filipovi pěst, ten však jen pokrčil rameny.

"Tu to máme; zrovna se vracejí tři koně. Courtine, Courtine, hned je zapřáhněte do kočáru pana šlechtice."

"Ale pane poštmistře ... "

"Tak dělej, pán pospíchá," nařizoval poštmistr. Jean však láteřil dál."

"Tak se nezlobte, milý pane; koně už jsou tady, volal poštmistr.

"To je dost! Měli tu být už před půl hodinou," bručel Dubarry a díval se, jak mu Chon kapesníkem zavazuje probodnutou ruku. Filip zatím vyskočil na koně a dával rozkazy, jako by se nic nestalo.

"Raději bychom měli jet," táhla Chon vikomta ke kočáru.

"A můj arabský čistokrevník? Ať táhne k čertu! Dnes mám samou smůlu?" řekl Jean a nasedl do kočáru.

"A teď si ani nemohu pořádně natáhnout nohy," ukazoval na Gilberta.

"Byl bych z toho zoufalý, pane, kdybych vám měl překážet," ozval se mladík.

"Počkejte, Jeane, nechte mi mého filosůfka."

"Ať si k sakru vleze na kozlík!"

"Já nejsem žádný sluha, abych seděl na vašem kozlíku," odpověděl zrudlý Gilbert.

"Tady to máte!" řekl Jean.

"Nechte mě vystoupit, já vystoupím."

"Tak u sta hromů, slezte!" křičel Dubarry.

"Ne, ne! Posaďte se proti mně, abyste nepřekážel bratrovi," uchopila Chon Gilberta za ruku a pošeptala přitom vikomtovi do ucha:

"Zná člověka, který vás právě poranil."
"Výborně, ať tedy zůstane. Jak se ten pán jmenuje?"
"Filip de Taverney," odpověděl Gilbert právě v tom okamžiku, kdy mladý důstojník jel kolem kočáru.
"Teď jste velmi pyšný, důstojníčku, ale každému hrají chvilku," křičel Jean.
"To se uvidí, jestli vás to potěší," odpověděl chladně Filip.
"Ano, ano, to se uvidí, pane Filipe de Taverney!" křičel Jean a čekal, jak zapůsobí nečekané oslovení.
Filip opravdu velmi překvapeně zvedl hlavu a v jeho pohledu se objevilo lehké zneklidnění, ale s nejpůvabnějším pohybem smekl klobouk a řekl:
"Šťastnou cestu, pane Jeane Dubarry!" Kočár rychle odjel.
"U sta hromů! Zatraceně to bolí, Chon," skřípal zuby vikomt.
"Na první stanici seženeme lékaře, než se tam chlapec nají."
"To je pravda, ještě jsme nesnídali. Ale mě ta tak bolí, že nemám na jídlo ani pomyšlení, ale zato mám strašnou žízeň."
"Dám vám trochu pálenky, chcete?"
"Na mou duši, to je ono."
"Pane, kdybych vás směl upozornit ... " řekl Gilbert.
"Ven s tím."
"Likéry jsou naprosto nevhodné ve vaší situaci."
"Opravdu?" řekl a obrátil se na Chon.
"Ten tvůj filosof je ke všemu ještě lékař?"
"Ne, pane, nejsem lékař, ale s pomocí boží se jím snad jednou stanu. V jednom pojednání vydaném pro válečníky jsem četl, že raněnému se má především zabránit, aby pil likéry, vína a kávu."
"Tak vy jste to četl, podívejme! Nebudeme o tom už mluvit."
"Ale kdyby mi pan vikomt půjčil kapesník, šel bych ho namočit a přiložil bych vlhké plátno na ránu, tím by se panu vikomtovi velmi ulevilo."
"Jen to udělejte, příteli. Postilióne, zastavte!" křičela Chon. Postilión zastavil a Gilbert šel namočit vikomtův kapesník do potoka.
"Ten chlapec nám bude strašně překážet, nebudeme si moci ani povídat!"
"Můžeme mluvit v nářečí," odpověděla Chon.
"Nejraději bych houkl na postilióna, aby jel, kapesník bych snadno oželel."
"To by nebylo správné, může nám být ještě užitečný."
"V čem?"
"Dal mi už neobyčejně cenné informace."
"O čem?"
"O korunní princezně, a před chviličkou, jak jste sám slyšel, nám řekl jméno vašeho protivníka."
"No tak dobrá, ať tedy zůstane."
Gilbert se už vracel s kapesníkem namočeným v ledové vodě. Jakmile ho přiložil na ránu, vikomtovi se velmi ulevilo.
"Na mou duši, že měl pravdu; cítím se mnohem líp, tak povídej."
Gilbert zavřel oči a našpicoval uši, aby mu nic neušlo, ale ve svém očekávání byl zklamán.Chon mluvila provensálským dialektem, který pařížské uši vnímají jen jako zurčení širokých znělých souhlásek v rychlém proudu hudebních samohlásek.
I když se Gilbert snažil ovládat, udělal zlostný pohyb, kterého si Chon dobře povšimla; potěšila proto Gilberta alespoň rozkošným úsměvem. Ale tato laskavost Gilbertovi naznačila, že s ním počítají: on ubohý červíček, který se plazí v prachu, k tomu donutil šlechtice zahrnovaného královou přízní.
Kdyby ho tak Andrée viděla v tomhle krásném kočáru, nafoukl se pýchou a na Nicolu ani nepomyslil.
Bratr se sestrou mluvili dál v nářečí. "No ne!" zvolal náhle vikomt a vyklonil se z kočáru a díval se dozadu.
"Co je?" zeptala se Chon.
"Arab jede za námi!"
"Jaký arab?"
"Ten čistokrevník, co jsem ho chtěl koupit."
"A sedí na něm nějaká dáma. Ach, to je nádherná postava!" zvolala Chon.
"O kom mluvíte? O ženě nebo o koni?"
"O ženě."
"Zavolejte na ni, Chon. Třeba se vás nebude tolik bát jako mne. Za toho koně bych dal tisíc pistolí."
"A za ženu?" smála se Chon.
"Kvůli ní bych se třeba zruinoval ...Tak ji zavolejte!"
"Madam, madam!" volala Chon.
Ale mladá žena s velikýma černýma očima, zastíněnýma šedivým kloboukem s dlouhými pery, zahalená v bílém plášti, prolétla kolem kočáru jako šíp.
"Avanti, Džeride, avanti!" pobízela koně.
"Je to Italka, a na mou duši je to překrásná ženská! Kdyby mě to tak nebolelo, vyskočil bych z vozu a běžel za ní."
"Já ji znám,"ozval se Gilbert.
"To se podívejme, tenhle venkovánek je učiněný almanach celé venkovské šlechty! Zná kdekoho."
"Jak se jmenuje?" zeptala se Chon.
"Jmenuje se Lorenza."

"A dál?"
"Je to žena čaroděje."
"Jakého čaroděje?"
"Barona Josefa de Balsamo."
Sourozenci se na sebe podívali; v pohledu Chon byla otázka.
"Tak co, udělala jsem dobře, když jsem si ho nechala?"
"Ano, samozřejmě," odpovídal jí bratr očima.

26. Paní hraběnka Dubarry vstává a přijímá návštěvy

Čtenáři nám jistě prominou, opustíme-li na chvíli slečnu Chon a vikomta Jeana, kteří jedou s poštovními koňmi po silnici k Châlons, a uvedeme zato dalšího člena téže rodiny.

Když Ludvík XV. určil ve Versailles pokoje, v nichž dosud bydlela jeho dcera Adelaide, paní hraběnce Dubarry, která je už pomalu rok jeho milenkou, brzo zpozoroval, jak jeho státní převrat zapůsobil na královský dvůr.

Králova favoritka svou lehkovážností, volnými způsoby, veselou povahou, neúnavnou živostí, hlučnými rozmary vytvořila bouřlivý svět, v němž mohl obstát jenom ten, kdo se hodně a co nejveseleji pohyboval.

Z tohoto omezeného bytu - srovnáváme-li jej s mocí té, která v něm bydlela - vycházel každou chvíli rozkaz uspořádat slavnost nebo nějaké radovánky.

Velkolepá schodiště této části paláce se určitě ze všeho nejvíc divila neuvěřitelnému přílivu návštěvníků, kteří přicházeli od samého rána, vyparádění a rozzáření, aby se postavili do předpokoje přeplněného zvláštnostmi, které však zdaleka nebyly tak zvláštní jako modla, jíž se přicházeli vyvolenci klanět do její svatyně.

Téhož dne, kdy byl ve vesnici La Chaussée poraněn vikomt Dubarry, vstávala o posvátné deváté hodině Jeanne Vaubernierová, později slečna Langeová a nyní hraběnka Dubarry, jíž se stala zásluhou téhož vikomta26; měla na sobě mušelínovou vyšívanou košili s bohatými krajkami, pod nimiž se rýsovaly buclaté nožky a alabastrové paže; nechceme tvrdit, že se podobala Venuši, ale každý, kdo dává přednost pravdě před bájí, musí ovšem uznat, že byla krásnější než Venuše.

Obdivuhodně zvlněné světle kaštanové vlasy, bílou hedvábnou pleť, protkanou namodralými žilkami, unylé a hned zas oduševnělé oči, malá jahodová ústa nakreslená nejčistším karmínem, která se otvírala jen proto, aby ukázala dvě řady perel, dolíčky ve tvářích, na bradě, na prstech - hrdlo, věrnou kopii hrdla Venuše Milóské, užovčí mrštnost a přiměřenou tělnatost - to všechno byla paní Dubarry ochotna ukázat vyvolencům při vstávání; mezi ně přicházíval i vyvolenec jejích nocí, jeho Veličenstvo král Ludvík XV., který se řídil radou, že starci nemají nechat spadnout žádné drobínky pod stůl života.

Favoritka byla už chvíli vzhůru. V osm hodin zazvonila, aby dovolili pomalu vstoupit do jejího pokoje dennímu světlu; tento první dvořan přicházel nejprve hustými a pak průsvitnými záclonami. Slunce - toho dne zářivé - si vzpomínalo na svoje štěstí z mytologických dob a přišlo polaskat nymfu, která neprchala jako milenka bohů Dafné, nýbrž se natolik polidštila, že občas vycházela vstříc lásce smrtelníků. V pohledu očí zářivých jako rubíny nebyla povýšenost ani váhání, když je upřela do zrcadla se zlatou rukojetí posázenou perlami; pružné tělo sklouzlo na hermelínovou předložku z lože, na němž odpočívalo hýčkáno sladkými sny; na nohy, za něž by se nemusela hanbit ani Popelka, už čekaly ruce s pantoflíčky, z nichž i jen jeden by znamenal celé jmění pro dřevorubce z lesa, kde se Jeanne Vaubernierová narodila.

Když se svůdná socha vztyčovala a stále víc ožívala, dostala na ramena nádherný přehoz z malineských krajek; když baculaté nožky vyklouzly na okamžik z pantoflíčků, ochotné ruce na ně natahovaly punčošky z růžového hedvábí, které byly k nerozeznání od kůže, jak byly jemné.

"Co je s Chon? Nic nového?" zeptala se komorné.
"Ne, madam, nic."
"A od vikomta Jana?"
"Taky nic."
"A Bischi něco má?"
"Ráno už poslali k sestře paní hraběnky."
"Žádné dopisy?"
"Žádné, madam."
"Ach, to je únavné takhle čekat. Nemohou vynalézt nějaký prostředek, kterým by se člověk v okamžiku dohovořil na vzdálenost sta mil? Ach, na mou duši, lituji ty, kteří mi dnes padnou do rukou! Je už v předpokoji slušná dekorace?"
"Paní hraběnka se ptá na tohle?"
"Chápejte, Dorée, královská princezna je už blízko a nebylo by to nic divného, kdyby mě opustili pro slunce. Já jsem jen ubohá malá hvězdička. Kdopak tam dnes je?"
"Pan d'Aiguillon, pan princ de Soubise, pan Maupeou."
"A pan vévoda de Richelieu?"
"Dosud se neukázal."
"Včera také ne! Vždyť jsem vám to říkala, Dorée. Obává se, že se zkompromituje. Pošlete mého věštce do

Hannoverského paláce, aby se přeptal, zda vévoda není nemocen."

"Ano, paní hraběnko. Paní hraběnka přijme všechny najednou, anebo bude udílet soukromé audience?"

"Soukromou audienci. Musím mluvit s panem de Sartines, ať vstoupí sám."

Sotva komorná vyřídila hraběnčin rozkaz dveřníkovi, který se zdržoval v chodbě vedoucí z předpokojů do hraběnčina pokoje, objevil se policejní náčelník v černých šatech; snažil se zmírnit přísnost svých šedých očí a sevřených tenkých rtů nejrozkošnějším augurským úsměvem.

"Dobrý den, můj nepříteli," řekla hraběnka a neotočila se k němu, protože ho viděla v zrcadle.

"Já - a váš nepřítel, madam?"

"Ovšemže vy. Svět se pro mě dělí na dva druhy lidí: přátele a nepřátele. Neuznávám lhostejné, ty řadím mezi svoje nepřátele."

"A máte pravdu, madam. Ale povězte mi? Čím jsem si zasloužil, že přes svou oddanost, kterou dobře znáte, jste mě zařadila do druhé skupiny?"

"Protože dovolujete tisknout, rozšiřovat, prodávat, odevzdávat králi celou záplavu veršíků, pamfletů a brožůrek namířených proti mně. To je ošklivé, pitomé a protivné!"

"Ale za to já nenesu odpovědnost, madam ... "

"Ale ano, nesete, protože víte, který mizera to všechno dělá."

"Madam, kdyby to psal jeden člověk, nemuseli bychom ho strkat do Bastily, sám by se udřel a zhynul pod tíží svého díla."

"Víte, že tohle je vůči mně úžasně zdvořilé?"

"Kdybych byl vaším nepřítelem, madam, pak bych vám to neříkal."

"Máte pravdu, nemluvme už o tom. Teď je všechno mezi námi v pořádku, že ano, mám z toho radost, ale něco mě přece jenom znepokojuje."

"Co, madam?"

"Že jste stejně zadobře s Choiseuly."

"Pan de Choiseul je ministerským předsedou, madam, dává rozkazy, já je musím provádět."

"Když vám tedy pan de Choiseul rozkáže, aby mě pronásledovali, týrali tak, že z toho zármutkem zemřu, pak vy dovolíte, aby mě pronásledovali, týrali, zabili? Děkuji, nechci."

"Uvažujme věcně; jen si vzpomeňte, co jsem pro vás udělal před třemi dny, to jste už zapomněla?" řekl pan de Sartines a dovolil si usednout. Favoritka se nezlobila, neboť pan de Sartines platil za nejlépe informovaného muže v celé Francii.

"Upozornil jste mě, že z Chanteloup odjel posel ke korunní princezně, aby co nejvíc urychlila svůj příjezd."

"Jsem tedy váš nepřítel?"

"Ale ze slavnostního přijetí u krále, z prezentace se stala už celá aféra, a vy víte, jak neobyčejně na prezentaci lpím - a co jste pro mne udělal?"

"Všechno, co bylo v mých silách."

"Pane de Sartines, nejste zvlášť upřímný."

"Ach, madam, to mí křivdíte! Kdo vám našel v krčme, a to dřív než za dvě hodiny, vikomta Jana, kterého jste potřebovala poslat nevím kam, anebo vlastně vím kam?"

"Dobrá! Byl byste udělal líp, kdybyste nechal zmizet mého švagra, který je spojencem francouzské královské rodiny," zasmála se paní Dubarry.

"Ale to všechno jsou služby, madam."

"Ano, za celé tři dny. To bylo předevčírem, ale včera, udělal jste pro mne něco včera?"

"Včera, madam?"

"Ach, to byste se moc nahledal. Včera jste byl úslužný k jiným."

"Vůbec vám nerozumím, madam."

"Ale já vím, co říkám. Jen s tím hezky ven, pane, co jste dělal včera?"

"Ráno nebo večer?"

"Nejprve ráno."

"Ráno jsem, madam, pracoval jako obvykle."

"Do kolika hodin jste pracoval?"

"Až do desíti."

"A pak? ... "

"Pak jsem poslal pozvání na oběd jednomu mému lyonskému příteli, který tvrdil, že přijede do Paříže, aniž se já o tom dovím; můj lokaj na něho čekal u městské brány."

"A po obědě?"

"Poslal jsem náčelníkovi policie jejího Veličenstva, císařovny rakouské adresu slavného zloděje, kterého nemohl nalézt."

"A který byl?"

"Ve Vídni."

"A tak se staráte nejen o pařížskou policii, ale i o policii cizích dvorů?"

"Ve svých volných chvílích ano, madam."

"Dobře, beru to na vědomí. A co jste dělal, když jste odeslal kurýra?"

"Šel jsem do Opery."

"Podívat se na Guimardku? Ubohý Soubise!"

"Ne, dát zatknout slavného kapsáře, který odřezával měšce. Nechával jsem ho na pokoji, dokud se věnoval statkářům a pachtýřům, ale byl už tak drze odvážný, že okradl dva nebo tří velké pány."
"Myslím, že jste chtěl spíše říci nešikovný, pane policejní náčelníku. A po opeře?"
"Po opeře?"
"Ano. Je to velmi indiskrétní, když se na to ptám, že ano?"
"Ne. Po opeře ... Počkejte, hned si vzpomenu."
"Ach, tak se mi zdá, že tady vám paměť vypovídá."
"Vůbec ne. Po opeře ... Aha, už to mám."
"Výborně."
"Sestoupil jsem, či přesněji řečeno vstoupil k jisté dámě, u které se hraje, a sám jsem ji dopravil do Fort l'-Evéque."
"Ve svém voze?"
"Ne, ve fiakru."
"A pak?"
"Jak to: A pak? To je všechno."
"Ne, to není všechno."
"Nasedl jsem do svého fiakru."
"A koho jste našel ve svém fiakru?"
Pan de Sartines zrudl.
"Ach, to je krásné, dostalo se mi té cti, že náčelník policie se přede mnou červená jako panenka."
"Madam ... " vykoktal pan de Sartines.
"Tak já vám to tedy povím sama, kdo byl ve fiakru: vévodkyně de Grammont."
"Vévodkyně de Grammont!" vykřikl policejní náčelník.
"Ano, vévodkyně de Grammont, která vás přišla poprosit, abyste ji uvedl do králova příbytku."
"Na mou duši, madam, složím svůj úřad do vašich rukou, vy jste ministr policie a ne já," vrtěl sebou na židli pan de Sartines.
"Samozřejmě, pane de Sartines, mám svou policii stejně jako vy: dejte si tedy pozor! ... Ano, ano! Vévodkyně de Grammont o půlnoci ve fiakru s policejním náčelníkem - a fiakr jede krokem! Víte, co jsem hned udělala?"
"Ne, ale mám z toho hrozný strach. Ještě štěstí, že bylo hodně pozdě."
"To vůbec nevadí - noc je dobou pomsty."
"Tak se pochlubte, co jste udělala?"
"Stejně jako tajnou policii mám i pisálky, jsou to strašní rošťáci, špinaví jako onuce a hladoví jako lasičky."
"To je tak špatně živíte?"
"Vůbec je neživím. Kdyby ztloustli, zhloupli by jako pan de Soubise; sádlo pohlcuje žluč, to je známá věc."
"Pokračujte, naháníte mi hrůzu, celý se třesu."
"Uvažovala jsem o všech hanebnostech, které necháváte Choiseuly páchat proti mně. To mě popudilo, a proto jsem svým Apolónům dala tento program. Za prvé: pan de Sartines převlečený za prokurátora navštěvuje v rue de l'-Arbre-Sec ve čtvrtém patře mladou nevinnou dívku a nestydí se jí vyplácet mizerných tři sta livrů každého třetího v měsíci."
"Madame, to je bohulibá činnost, za to mne nemůžete ostouzet."
"Nejde jen o to. Za druhé: pan de Sartines převlečený za ctihodného otce misionáře se nechává uvádět do kláštera karmelitek v Rue Saint-Antoine."
"Madam, nosil jsem těm dobrým sestrám zprávy z Orientu."
"Z malého nebo velkého?" Za třetí: pan de Sartines převlečený za policejního náčelníka jezdí o půlnoci ve fiakru a důvěrně rozpráví s vévodkyní de Grammont."
"Ach, madam, natolik byste chtěla znevažovat můj úřad?" otázal se pan de Sartines vyděšeně.
"Vy také velice znevažujete můj úřad," zasmála se hraběnka. "Ale počkejte."
"Čekám."
"Moji rošťáci se pustili hned do práce a složili veršovaný příběh, hezky ho rozvedli a dnes ráno jsem od nich dostala epigram, písničku a vaudeville - je to pro ně stejně snadné jako psát školní kompozici."
"Ach Bože!"
"Strašné jsou všechny tři. Ráno jimi pohostím krále a předložím mu také Otčenáš, který jste dal kolovat proti mně, víte?

Otče náš, jenž si ve Versailles, budiž jméno tvé
poháněno,
jak si zaslouží; království tvé se viklá, vůle tvá se
neplní
na zemi ani na nebi; vrať nám chléb náš
vezdejší,
který tvé favoritky nám uzmuly; odpusť svým
soudům,
podporují tvoje zájmy, jakož i my odpouštíme
svým ministrům,
kteří je prodali. Nepodléhej pokušením

Dubarryové,
ale zbav nás svého ďábla kancléře.
Amen!"

"Kde jste ještě tohle objevila?" zeptal se pan de Sartines a s povzdechem spráskl ruce.
"Ach, tohle nepotřebuju objevovat, lidi jsou tak galantní, že mi každý den posílají všecko, kde co takového vyjde. Prokazuji vám tu čest, že si dokonce myslím, že vám vděčím za tuto pozornost."
"Ach, madam ... "
"A na oplátku ode mne zítra dostanete epigram, písničku i vaudeville."
"Proč ne hned?"
"Protože potřebuju čas, aby se rozšířily. A také je obvyklé, že policie se dovídá poslední o tom, co se děje, že ano? A moc se jimi pobavíte. Já jsem se dnes ráno smála tři čtvrtě hodiny. Král smíchem až onemocněl. Proto tu ještě není."
"Jsem ztracen!" zvolal pan de Sartines a oběma rukama se chytil za paruku.
"Ale kdepak, ztracen nejste, jen se o vás zpívá, nic víc. Jsem já ztracena kvůli Krásné Bourbonce? Nejsem. Mám vztek, to je všechno. A proto jsem se přičinila, aby se vztekali také jiní. Ach, jaké rozkošné verše! Byla jsem s nimi tak spokojena, že jsem poručila, aby mým literárním škorpiónům dali víno. A ti jsou teď už jistě namol opilí."
"Ach, komteso, komteso!"
"Nejdřív vám přečtu epigram."
"Díky!"

"Jaký to osud Francie,
samicí být ovládána!"

"Ach ne, to je chyba, pustil jste jich do oběhu tolik proti mně, že si je pletu. Počkejte, počkejte, tady je:

Přátelé, znáte ten komický vývěsní štít,
Co pro voňavkáře v Saint-Luc byl zhotoven?
Je na něm flakónek, jenž dává jménům prýštit:
Boynes, Maupeou, Terray; nejvíce z něho ven
vytéká Sartines; níž malíř rozhod vydštít
svou zlobu nápisem: ‚Všichni čpí od hoven'!"

"Vy jste ale ukrutná, stane se ze mne krvežíznivý tygr."
"A teď ještě písničku. Mluví paní de Grammont:

Pane od policie,
že jsem jak ta lilie!
Jste-li mravů znalý,
sdělíte to králi..."

"Madam! Madam!" zvolal pan de Sartines zuřivě.
"Ach, jen se uklidněte, je vytištěno teprve deset tisíc exemplářů. Ale vaudeville musíte slyšet."
"Vy tedy máte tiskařský lis?"
"To je otázka! A pan de Choiseul ho nemá?"
"Ať si váš tiskař dá pozor!"
"Ach ano, jen to zkuste. Oprávnění zní na mé jméno."
"To je nemilé! A král se všem těm hanebnostem směje?"
"A jak! Dokonce vymýšlí rýmy, když moji pavouci nic neupředou."
"Vy se mnou takhle zacházíte za to, že vám sloužím?"
"Já vím, že mě zrazujete. Vévodkyně je Choiseulová, ona mě chce zničit."
"Madam, překvapila mě znenadání, to mohu odpřísáhnout."
"Doznáváte se tedy ?"
"Co mi zbývá."
"Proč jste mě neupozornil?"
"Právě kvůli tomu jsem přišel."
"Tak dost! Nevěřím ani slovu!"
"Čestné slovo!"
"Nevěřím vám, ani když se modlíte."
"Žádám milost, hleďte," padl policejní náčelník na kolena.
"Dobře činíte."
"Mír, pro smilování boží, hraběnko."
"Cože, vám nahání hrůzu pár mizerných veršů, to jste muž, a k tomu ještě ministr?"
"Kdybych se nemusel bát ničeho jiného ... "
"A to neuvážíte, jaké krušné chvíle mi přináší taková písnička? Vždyť jsem jen slabá žena!"

"Vy jste královna."
"Ano, ale královna, kterou nikdo nepřijal, která neměla ještě ani svou prezentaci."
"Přísahám vám, madam, že jsem vám nikdy neublížil."
"To ne, ale dovolil jste, aby mi ubližovali jiní."
"Co nejmíň."
"Dobrá, chci tomu věřit."
"Věřte mi."
"O to teď nejde. Jde o to, abyste mi prospíval."
"Pomozte mi - a určitě to dokážu."
"Jdete se mnou, anebo proti mně?"
"S vámi."
"Sahá vaše oddanost tak daleko, že jste ochoten podporovat mou prezentaci?"
"Mé oddanosti můžete jenom vy sama klást meze."
"Pamatujte na to, že moje tiskárna je připravena; pracuje ve dne v noci a moji rošťáci budou mít za čtyřiadvacet hodin hlad; a když jsou hladoví, koušou."
"Budu rozumný. Co si přejete?"
"Jenom to, abyste mi nepřekážel, až něco podniknu."
"K tomu se zavazuji, pokud jde o mne!"
"To je špatné," dupla hraběnka zlostně, "to je řecká nebo kartaginská lest, to je punská věrnost."
"Hraběnko! ... "
"Tohle nepřijímám, to jsou vytáčky. Vy nebudete nic podnikat, ale pan de Choiseul bude jednat. Tohle nechci, rozumíte? Všechno nebo nic. Vydejte mi Choiseuly v poutech, bezmocné, zruinované, anebo zničím, spoutám a úplně zruinuju vás. A dejte si pozor, písnička nebude jedinou mou zbraní, na to vás upozorňuji předem."
"Nevyhrožujte, madam, neboť při prezentaci se vyskytly potíže, s nimiž jste nemohla počítat," odpověděl pan de Sartines zasněně.
"Vyskytly se, to nic neříká, byly záměrně postaveny do cesty."
"Bohužel!"
"Můžete je odstranit?"
"Nejsem sám, potřebujeme sto lidí."
"Budete je mít."
"Milión ... "
"To je Terrayova věc."
"Souhlas krále."
"Dostanu ho."
"Král ho nedá."
"Vezmu ho."
"Až to všechno budete mít, budete k tomu potřebovat ještě kmotru."
"Ta se už hledá."
"To je zbytečná námaha - spikli se proti vám."
"Ve Versailles?"
"Ano, všechny dámy odmítly, aby se zalíbily panu de Choiseul, paní de Grammont a korunní princezně, zkrátka celé té prudérní straně."
"Za prvé prudérní strana si bude muset změnit své jméno, když v ní je paní de Grammont, a to už je neúspěch."
"Zbytečně to prosazujete, věřte mi."
"Dosáhnu svého."
"Tak proto jste vyslala svou sestru do Verdunu?"
"Právě proto. Ach, vy to víte?" zvolala hraběnka nespokojeně.
"Aby ne! Mám také svou policii," zasmál se pan de Sartines.
"A své slídily."
"Mám své slídily."
"U mne?"
"U vás."
"Ve stájích nebo v kuchyních?"
"Ve vašich předpokojích, v salónu, v budoáru, v ložnici, pod vaším polštářem."
"Tak dobře! Jako první záruku spojenectví mi řekněte jména těch slídilů."
"To nemohu, nechci, abyste si rozhněvala svoje přátele, hraběnko."
"Pak tedy boj!"
"Boj! Jak to vyslovujete?"
"Říkám to tak, jak to myslím. Jděte pryč, nechci vás už ani vidět."
"Tentokrát vás musím vzít za svědka. Cožpak mohu prozrazovat ... Státní tajemství?"
"Tajemství alkovny?"
"Právě to jsem chtěl říci, stát je dnes tam."
"Chci svého slídila."
"Co mu uděláte?"

"Vyženu ho."
"Pak vám v domě nikdo nezůstane."
"Víte, že je to strašné, co mi tu říkáte?"
"Ale především je to pravda. Bože, vždyť sama dobře víte, že bez toho se vládnout nedá, vždyť sama jste vynikající politik."
Madame Dubarry se opřela loktem o lakovaný stůl. "Máte pravdu, nechme toho. Podmínky smlouvy?"
"Ty určete sama, vy jste vítěz."
"Jsem velkomyslná jako Semiramis. Co chcete?"
"Nikdy nebudete mluvit s králem o stížnostech na nedostatek mouky, o stížnostech, které jste slíbila podporovat, vy zrádkyně."
"Platí. Odneste si žádosti, které se toho týkají, jsou tamhle v krabici."
"Přijměte za to elaborát pairů království o prezentaci a taburetu."27
"Vy jste byl pověřen, abyste spis odevzdal Jeho Veličenstvu ... "
"Ovšemže."
"A udělal byste to?"
"Ano."
"Ale co jim teď řeknete?"
"Řeknu, že jsem ho odevzdal. Tím se získá čas. A vy jste příliš obratný taktik, abyste ho nevyužila."
V tom okamžiku se rozletěla obě křídla dveří a ceremoniář ohlásil:
"Král!"
Oba spojenci rychle schovali záruky svého spojenectví a obrátili se, aby pozdravili Jeho Veličenstvo krále Ludvíka, toho jména patnáctého.

27. Král Ludvík XV.

Ludvík XV. vstoupil neohýbaje kolena; hlavu měl hrdě vztyčenou, veselé oko a úsměv na rtech.
Oběma dokořán otevřenými křídly dveří bylo vidět dvojitý živý plot skloněných hlav dvořanů, kteří toužili více než kdy jindy, aby byli vpuštěni dovnitř, když viděli, že po příchodu krále by se mohli současně poklonit oběma mocnostem.
Dveře se zavřely. Král nikomu nepokynul, aby vstoupil do hraběnčina pokoje, v němž byl pan de Sartines, důvěrnou komornou a černouška nepočítaje, neboť ti nebyli uznáváni za lidi.
"Dobré jitro, hraběnko," líbal král ruku paní Dubarry. "Dnes ráno jsme bohudíky svěží!
Dobré jitro, Sartinesi. Pracujete tady? Bože, to je ale papírů! Hned je schovejte! Ach, to je krásná fontána, hraběnko!"
Královy těkavé a unavené oči se zvědavě upřely na obrovský čínský vodotrysk, který od včera zdobil kout hraběnčiny ložnice.
"Sire, jak Vaše Veličenstvo může vidět, je to čínská fontána. Voda vytékající z kohoutku, který je skryt vzadu, rozezpívá porcelánové ptáčky a skleněné rybky v ní začnou plavat; pak se otevře brána pagody a defiluje průvod mandarínů."
"To je krásné, hraběnko."
"V tom okamžiku se vedle krále objevil fantasticky oděný černoušek; patřilo totiž k rozmarům tehdejší doby, aby se tak Orosmanové a Othellové oblékali. Na hlavě měl turban, ozdobený kolem uší dlouhými rovnými péry; brokátový, zlatem krumplovaný kabátek nepřikrýval ebenově černé paže; širokánské nabírané kalhoty z bílého, zlatem vyšívaného atlasu sahaly jen ke kolenům, široký pás živých barev je spojoval s vyšívanou vestou; za pasem se pohupovala dýka s jilcem zdobeným zářivými drahokamy.
"Hrome! Ten Zamore je dnes ale vyparáděný!" zvolal král. Potěšený Zamore se zálibně podíval do zrcadla.
"Sire, dostalo se mu té přízně, že smí o něco požádat Vaše Veličenstvo."
"Madam, zdá se mi, že Zamore je velmi ctižádostivý," usmál se král co nejpůvabněji.
"Pročpak, Sire?"
"Protože jste mu prokázala největší milost, jakou si vůbec může přát."
"Jakou milost?"
"Stejnou jako mně."
"Tomu nerozumím, Sire."
"Učinila jste ho svým otrokem."
Pan de Sartines se s úsměvem uklonil a stiskl rty.
"Ach, vy jste roztomilý, Sire!" zvolala hraběnka a naklonila se ke královu uchu:
"Francie, zbožňuji tě," zašeptala tichounce. Ludvík XV. se polichoceně usmál a zeptal se:
"Nuže! Copak si přejete pro Zamora?"
"Odměnu za jeho dlouhé a četné služby."
"Je mu teprve dvanáct let."

"Za dlouhé a četné budoucí služby."
"Haha!"
"Na mou věru, Sire, myslím, ze se už dost dlouho odměňují prokázané služby, a že by teď bylo načase začít odměňovat i budoucí služby; tak by se nemohlo nikomu odplatit nevděkem."
"No ne! To je výtečný nápad. Co o něm soudíte, pane de Sartines?"
"Že by se tak dostalo odměny každé oddanosti; proto návrh podporuji, Sire."
"A co vlastně žádáte, hraběnko, pro Zamora?"
"Sire, znáte můj zámek v Luciennes?"
"Slyšel jsem o něm pouze vyprávět."
"To je vaše chyba; nejméně stokrát jsem vás zvala na návštěvu."
"Znáte přece etiketu, milá hraběnko. Pokud není na cestách, král smí spát pouze v královských zámcích."
"Právě o tuhle milost jsem vás požádala. Povýšíme Luciennes na královský zámek a Zamora jmenujeme jeho guvernérem."
"To bude parodie, hraběnko."
"Víte, že já je zbožňuji, Sire."
"Ostatní guvernéři budou křičet."
"Ať křičí!"
"Ale tentokrát právem."
"Tím líp - tolikrát křičeli bez důvodu! Zamore, na kolena a poděkujte Jeho Veličenstvu!"
"Zač?" zeptal se Ludvík XV. Černoch mu padl k nohám.
"Jako odměnu za to, ze nosil mou vlečku a vztekal tím staré dvorní praktikusy a dvorní upejpalky."
"Na mou věru, ten je ale ohyzdný," řekl král a rozesmál se.
"Vstaňte, Zamore, jste jmenován," poručila hraběnka.
"Ale madam, opravdu ... "
"Sama se postarám, aby dostal dopisy, dekrety a služební požitky. A vaší starostí je, Sire, abyste se objevil v Luciennes, když teď už nemusíte obcházet předpisy. Ode dneška, milý pane králi, máte o jeden královský zámek víc."
"Znáte nějaký prostředek, jak jí něco odepřít, Sartinesi?"
"Snad existuje, ale nikdo ho dosud nenašel."
"A jestli ho někdo najde, Sire, pak to bude jedině pan de Sartines."
"Co to říkáte, madam?" zachvěl se policejní ministr.
"Představte si, že už tři měsíce od pana de Sartines žádám jednu věc a že ji dosud žádám marně, Sire."
"A co to je?" zeptal se král.
"Ach, to on ví moc dobře."
"Já, madam? Přísahám vám ... "
"A je to v jeho pravomoci?"
"Ano, anebo v pravomoci jeho nástupce."
"Madam, opravdu mě to znepokojuje," zvolal pan de Sartines.
"Co od něho chcete?"
"Aby mi našel jednoho čarodějníka."
Pan de Sartines si s ulehčením oddechl.
"A dáte ho upálit? Teď to nedělejte, je horko, počkejte s tím na zimu."
"Ne, Sire, chci mu dát prut zlata."
"Ten čaroděj vám předpovídal neštěstí, které vás vůbec nepotkalo, hraběnko?"
"Naopak, Sire, předpověděl mi štěstí, které se splnilo."
"Do písmene?"
"Skoro."
"Povězte mi o tom, hraběnko," řekl Ludvík XV. a posadil se pohodlně do křesla; tvářil se jako člověk, který neví, zda se bude bavit nebo nudit, ale přesto je ochoten poslouchat.
"Ráda, Sire, ale dáte mu alespoň polovinu odměny."
"Třeba celou, když to musí být."
"Tohle je opravdu královské slovo."
"Naslouchám!"
"Tak byla jednou jedna ... "
"To začíná jako pohádka o vílách."
"A také to je, Sire."
"Tím líp, přímo zbožňuji kouzelníky."
"Tak tedy byla jednou jedna chudá dívenka, která v té době neměla žádná pážata, ani kočár, žádného černocha, žádnou papoušici ani opici."
"Ani krále," poznamenal Ludvík XV.
"Ach, Sire."
"A co ta dívenka dělala?"
"Běhala po ulicích."
"Cože, běhala po ulicích?"
"Ano, Sire, běhala po pařížských ulicích jako každá jiná smrtelnice. Ale běhala rychleji, protože ji říkávali, že je

rozkošná a hezká, a protože se bála, aby kvůli tomu nedošla úhony."
"Ta dívenka tedy byla úplná Lukrécie?"
"Vaše Veličenstvo dobře ví, že od roku ... nevím kterého roku byl založen Řím, ale že od toho roku už žádné Lukrécie nejsou."
"Ach Bože, hraběnko, nestává se z vás náhodou učenec?"
"Ne, kdybych byla učenec, řekla bych nějaké datum, i kdyby nebylo správné."
"To jistě, pokračujte."
"A tak tedy běhala a běhala a běhala. Jednou běžela přes Tuilerie a náhle zpozorovala, že ji někdo sleduje."
"Hrome! A zastavila se?"
"Ach Bože, vy ale máte špatné mínění o ženách! Je vidět, že znáte jen samé markýzy, vévodkyně a ... "
"Princezny, že ano?"
"Jsem příliš zdvořilá, abych Vašemu Veličenstvu odporovala. Ale především ji děsilo, že najednou padla mlha a každým okamžikem houstla a houstla."
"Sartinesi, víte, co dělá mlha?" policejní ministr se zachvěl, když ho král tak znenadání oslovil.
"To opravdu nevím, Sire."
"Já také ne. Pokračujte, milá hraběnko."
"Vzala tedy nohy na ramena, proběhla mřížovou branou, dostala se na náměstí, kterému se dostalo cti nést jméno Vašeho Veličenstva, když se náhle před ní objevil neznámý. Vůbec se ho nezbavila, jak se domnívala. Poděšeně vykřikla."
"Byl tedy tak ošklivý?"
"Naopak, Sire, byl to krásný mladý muž, mohlo mu být tak šestadvacet až osmadvacet let, byl snědý, měl veliké oči a zvučný hlas."
"A vaše hrdinka dostala strach, hraběnko? Hrome, ta se musela vylekat!"
"Když ho uviděla, trochu se přestala bát, Sire. Přesto však nebyla v záviděníhodné situaci. Kdyby neznámý měl nějaké špatné úmysly, nemohla doufat, že se jí dostane pomoci, proto sepjala ruce: ‚Ach pane, snažně vás prosím, abyste mi neubližoval,' řekla dívenka. Neznámý zavrtěl hlavou a rozkošně se usmál: ‚Bůh je můj svědek, že to vůbec nemám v úmyslu.'
‚Co tedy chcete?'
‚Abyste mi dala slib.'
‚Co bych vám mohla slíbit?'
‚Že mi splníte první prosbu, kterou vyslovím, až ... '
‚Až?' opakovala dívenka zvědavě.
‚Až se stanete královnou'."
"A co ta dívenka učinila?"
"Sire, myslela, že ji to k ničemu nezavazuje. Slíbila."
"A čaroděj?"
"Zmizel."
"A pan de Sartines odmítá vyhledat čaroděje? To nedělá dobře."
"Sire, neodmítám, prostě nemohu."
"Ach, pane náčelníku, tohle slovo by se nemělo vyskytovat v slovníku policie," řekla hraběnka.
"Madam, jsme mu už na stopě."
"Ach ano, to je takové vaše zaklínadlo."
"Nikoli, je to pravda. Ale chápete, zajisté, že váš popis je velmi neurčitý."
"Cože! Mladý, krásný, snědý, černé vlasy, nádherné oči, zvučný hlas!"
"Hrome! Takhle o něm nemluvte, hraběnko! Sartinesi, zakazuji vám, abyste toho chlapíka našel."
"Mýlíte se, Sire, protože já se ho chci zeptat jenom na nějakou maličkost."
"Týká se vás?"
"Ovšemže."
"Co byste se ho ještě chtěla ptát? Jeho předpověď se vyplnila."
"Myslíte?"
"Ovšemže. Jste královnou."
"Skoro."
"Tak co by vám ještě mohl povědět?"
"Jedině to, kdy tato královna bude veřejně představena, kdy se jí dostane prezentace. Kralovat jenom v noci jí nestačí, Sire ... musí se také vládnout trochu i ve dne."
"To se netýká čaroděje," řekl král a našpulil rty, jako by rozhovor sklouzl ne nevhodné pole.
"A na kom to tedy závisí?"
"Na vás."
"Na mně?"
"Ano, ovšemže. Najděte si kmotru."
"Mezi těmi upejpalkami na královském dvoře? Vaše Veličenstvo dobře ví, že to není možné, všechny se zaprodaly Choiseulům a Praslinům."
"Domníval jsem se, že platí naše dohoda nemluvit o jedněch ani a druhých."
"Já jsem nic neslíbila, Sire."

"Tak vás o něco požádám."
"O co?"
"Abyste je nechala, kde jsou, a sama zůstala, kde jste. Věřte mi, že máte nejlepší místo."
"Ubohé zahraniční věci! Ubohé námořnictvo!"
"Probůh, hraběnko, přece nebudeme spolu dělat politiku!"
"Budiž, ale nemůžete mi zabránit, abych ji nedělala aspoň sama."
"Tak tohle tedy chcete?"
Hraběnka Dubarry vzala z plného košíku ovoce dva pomeranče a přehazovala si je z ruky do ruky.
"Leť, Prasline! Leť, Choiseule! Leť, Prasline! Leť, Choiseule!"
"Copak to děláte?" zeptal se král.
"Využívám dovolení, které mi Vaše Veličenstvo dalo, a vyhazuji ministry." Právě v té chvíli Dorée pošeptala něco své velitelce do ucha a ta zvolala:
"Ale samozřejmě!"
"Co se děje?" zeptal se král.
"Chon přijela z cesty, Sire, a žádá o dovolení, aby směla složit poklonu Vašemu Veličenstvu."
"Jen ať přijde, ať přijde! Čtyři nebo pět dnů jsem cítil, že mi něco schází, ale nevěděl jsem co."
"Děkuji, Sire," řekla Chon, která právě vstoupila do pokoje. Pak se naklonila k hraběnčinu uchu a zašeptala:
"Je to hotová věc." Hraběnka nemohla zadržet raný výkřik.
"Co se děje?" zeptal se Ludvík XV.
"Nic, Sire, jsem ráda, že ji zas vidím, to je všechno."
"Já také. Dobré jitro, milá Chon, dobré jitro."
"Vaše Veličenstvo dovolí, abych řekla sestře několik slov?" zeptala se Chon.
"Jen řekni, řekni, milé dítě. Zatím se zeptám Sartinese, odkud přijíždíš."
"Sire, popřeje mi Vaše Veličenstvo pár okamžiků?" zeptal se Sartines, aby nemusel odpovědět na královu otázku.
"Proč?"
"Rád bych promluvil o posledních důležitých událostech, Sire."
"Ach, mám tak málo času, pane de Sartines," řekl král a zazíval.
"Sire, jenom několik slov ... "
"O čem?"
"O jasnovidcích, iluminátech, osvícených a nejrůznějších divotvorcích."
"Ach, to jsou sami dryáčníci. Dejte jim povolení, ať dělají kejklíře. Tím od nich budete mít pokoj a nemusíte se ničeho obávat."
"Sire, dovolím si naléhavě upozornit Vaše Veličenstvo, že situace je vážnější, než si Vaše Veličenstvo myslí. Každou chvíli se otvírá nějaká nová zednářská lože. A to už není, Sire, společnost, to je sekta, sekta, ke které se připojují všichni nepřátelé monarchie: ideologové, encyklopedisté, filosofové. Teď budou přijímat s velkou slávou i pana de Voltaire."
"Ten přece umírá."
"Ten? Vůbec ne, Sire - ten není tak pošetilý."
"Už se vyzpovídal."
"To je taková jeho lest."
"V kapucínském hábitu."
"To je od něho bezbožnost, Sire! Všichni se čile hýbají, píší, mluví, spolčují se, korespondují, intrikují, vyhrožují. Z několika slov, jež unikla indiskrétním bratřím, dokonce víme, že očekávají svého vůdce."
"Tak dobře! Sartinesi, až ten vůdce přijde, tak ho seberete a strčíte do Bastily a tím všechno skončí."
"Sire, ti lidé mají velké prostředky."
"A vy, pane, jako policejní ministr celého království, jich máte méně?"
"Sire, na Vašem Veličenstvu se dosáhlo, že byli vyhnáni jezuité, mělo se spíš žádat o vypuzení těch filosofů."
"Ach, jděte mi k šípku s těmi perořízky."
"Sire, pera ořezávaná Damiensovým28 nožem jsou nebezpečná."
Ludvík XV. zbledl.
"Filosofové, které podceňujete ... " pokračoval pan de Sartines.
"Nuže?"
"Nuže! Říkám vám, že zahubí monarchii."
"Jak dlouho jim to bude trvat, pane?"
Ministr policie pohlédl udiveně na Ludvíka XV.
"Což to mohu vědět!! Patnáct let, dvacet, možné i třicet."
"Milý příteli, za patnáct let tady už nebudu, promluvte si o tom s mým následníkem," obrátil se král k paní Dubarry, která na to zřejmě čekala.
"Ach. můj Bože, co mi to povídáš, Chon?" povzdechla si zhluboka.
"Ano, co říká? Proč se obě tváříte tak pohřebně?" zeptal se král.
"Ach, Sire, máme pro to vážný důvod."
"Tak povězte, co se stalo?"
"Ubohý bratr!"
"Ubohý Jean!"

"Snad mu ji nebudou muset uříznout?"
"Doufám, že ne."
"Co mu mají uříznout?" zeptal se král.
"Ruku, Sire."
"Uříznout vikomtovi ruku! A pročpak?"
"Protože je vážně raněn."
"Vážně raněn na ruce?"
"Ach Bože, ano, Sire."
"Při nějaké šarvátce u lazebníka nebo v nějaké krčmě!"
"Ne, sire, na hlavní silnici."
"A jak se to stalo?"
"Stalo se to, když ho chtěli zavraždit, to je všechno."
"Ubohý vikomt!" zvolal Ludvík XV., který neměl s lidmi nikdy žádný soucit, ale snažil se dávat najevo, že lituje. "Zavraždit! Ale to je vážné, řekněte sám, Sartinesi."
Pan de Sartines, navenek mnohem méně znepokojený než král, byl však ve skutečnosti událostí víc vzrušen než on; přistoupil k sestrám.
"Je to vůbec možné, že se něco takového stalo, dámy?" zeptal se úzkostlivě.
"Bohužel ano, pane, je to možné," odpověděla Chon, celá uslzená.
"Zavraždit! A jak?"
"Číhali na něho ze zálohy."
"Ze zálohy! Zdá se mi, Sartinesi, že tohle spadá do vaší pravomoci."
"Jen nám to pěkně povězte, madam," řekl pan de Sartines. "Ale snažně vás prosím, abyste ve spravedlivém rozhořčení nepřeháněla. Budeme-li spravedliví, budeme tím přísnější. Podíváme-li se na věc zblízka a chladně, často ztratí svou vážnost."
"Ach, nikdo mi to nevykládal! Viděla jsem to na vlastní oči," zvolala Chon.
"A copak jsi viděla, veliká Chon?" zeptal se král.
"Viděla jsem, jak nějaký muž přinutil mého bratra tasit kord a vážně ho poranil."
"Ten muž byl sám?" zeptal se pan de Sartines.
"Vůbec ne, bylo jich s ním ještě šest."
"Ubohý vikomt!" řekl král a stále sledoval, jak je hraběnka zarmoucena, aby podle toho mohl projevovat svůj zármutek. "Ubohý vikomt! Musel se bít!"
Král viděl, že hraběnka vůbec nežertuje, a proto dodal soucitně:
"A je raněn!"
"Ale jak došlo k té rvačce?" snažil se dopátrat pravdy ministr.
"Z naprosto malicherného důvodu, pane. Hádali se s vikomtem a odpírali mu dát poštovní koně, vikomt pospíchal, abych se dostala k sestře ráno, jak jsem to slíbila."
"Ale tohle volá o pomstu, že ano, Sartinesi?" řekl král.
"Myslím, že ano, Sire, budu se o tom informovat. A jak se, prosím, jmenuje útočník, madam? Je to šlechtic? Jaký je jeho stav?"
"Stav? Je to voják, důstojník. Z princova pluku, myslím. A jméno, počkejte . . . jmenuje se nějak jako Baverney, Faverney, Taverney; ano, je to Taverney."
"Madam, zítra bude spát v Bastile," prohlásil pan de Sartines.
"Ach, to ne! To určitě nebude!" řekla hraběnka, která dosud zachovávala velice diplomatické mlčení.
"Jak to? Proč by takového darebu nezavřeli? Víte dobře, že vojáky nesnáším," řekl král.
"A já, Sire, vám mohu odpřísáhnout, že se vůbec nic nestane člověku, který zavraždil pana Dubarry," opakovala hraběnka přesvědčivě.
"Ach, hraběnko, to je divné, jak jste na to přišla? Vysvětlete mi to, prosím vás," namítl Ludvík XV.
"To je snadné. Někdo ho bude bránit."
"Kdo?"
"Ten, na jehož popud to učinil."
"Ten někdo ho bude bránit proti nám? Ach, ach, tohle je příliš silné tvrzení, hraběnko."
"Madam ... " koktal pan de Sartines, který viděl, že rána směřuje na něj, a snažil se jí vyhnout obratným úhybem.
"Proti vám, ano, proti vám, tady nepomůže žádné ach, ach! Copak vy jste tady pánem?"
Král vycítil ránu, kterou pan de Sartines viděl přicházet, a obrnil se. Řekl:
"Ach, dobře, čekají nás státní záležitosti a pro nějaký ubohý souboj hledáme důvody z onoho světa."
"Ach, tak sám vidíte, že mě už opouštíte a z vraždy je hned mizerný souboj, když jen už tušíte, odkud přichází," řekla hraběnka.
"Dobrá! Tak jsme zase tam, kde jsme byli," řekl Ludvík XV., otočil kohoutkem fontány a ptáci se hned rozezpívali, rybky začaly plavat a mandaríni vycházet.
"Vy tedy nevíte, odkud rána přišla?" zeptala se hraběnka a tahala za uši Zamora, ležícího u jejích nohou.
"Ne, na mou věru, nevím," řekl Ludvík XV.
"A ani netušíte?"
"To vám mohu odpřísáhnout. A vy, hraběnko?"
"No dobrá, já to vím a taky vám to řeknu, ale nedovíte se vůbec nic nového, tím jsem si naprosto jista."

"Hraběnko, hraběnko, jestlipak víte, že dementujete krále?" pokoušel se Ludvík XV. zachovat důstojnost.

"Sire, uznávám, že jsem trochu víc živá, to je pravda, ale myslíte, že mohu klidně nechat pana de Choiseul, aby zabil mého bratra ... "

"No dobrá! Tak je to tedy pan de Choiseul!" vybuchl král, jako kdyby už deset minut nečekal, až padne jeho jméno a neobával se toho.

"Ach, jestliže tak tvrdošíjně nechcete vědět, že je mým nejzavilejším nepřítelem, pak já vím velmi dobře, že se ani v nejmenším nesnaží skrýt svou nenávist ke mně."

"Ale od nenávisti k vraždě je daleko, milá hraběnko."

"U Choiseulů všechno souvisí se vším."

"Ach, milá přítelkyně, tak jsme opět u státních záležitostí."

"Probůh! Jen se podívejte, že to je ale zatracená věc, pane de Sartines ... "

"Ale kdež, neboť to, co vy myslíte ... "

"Myslím, že mne nehájíte, to je všechno a půjdu ještě dál a řeknu, že mě opouštíte!" vykřikla hraběnka divoce.

"Ach, nezlobte se, hraběnko! Nejenže vás nikdo neopouští, ale ještě vás bude bránit, a to tak dobře ... "

"Tak dobře?"

"Tak dobře, že útočníku přijde ten ubohý Jan moc draho."

"Ano, rozbije se nástroj, ale přátelsky stiskne ruka, která ho ovládá."

"Není spravedlivé stisknout toho? Kdo dal ránu, toho pana de Taverney?"

"Ovšemže, je to spravedlivé, ale nic víc. Co děláte pro mne, to byste udělal pro každého kramáře z ulice Saint-Honoré, kterého by voják napadl v divadle. Upozorňuji vás, že nechci, aby se se mnou zacházelo jako s každým druhým. Neučiníte-li nic víc pro toho, koho milujete, než pro každého druhého, pak raději chci žít v osamocenosti a opuštěnosti jako ten poslední chudák. Ten alespoň nemá nepřátele, kteří ho vraždí."

"Ach, hraběnko, hraběnko, já jsem dnes náhodou vstával tak veselý, tak šťastný a spokojený, a vy mi kazíte tak rozkošné ráno!" řekl Ludvík XV. smutně.

"Ach, to je roztomilé! Já mám taky moc hezké ráno - masakrují mi v něm rodinu!"

Přes vnitřní strach z hrozící bouře, která se kolem něho začínala rozpoutávat, král se nemohl udržet, aby se neusmál při slově masakrují.

Hraběnka zuřivě vstala a řekla:

"Tak vy mě takhle litujete?"

"Ale, ale, nezlobte se."

"Ale já se chci zlobit."

"To neděláte dobře, jste okouzlující, když se usmíváte, ale hněv vás hyzdí."

"Co z toho mám? Potřebuji být hezká, když moje krása nezabrání, abych se nestala obětí intrik?"

"To se podívejme, hraběnko."

"Ne, vyberte si, buď já nebo ten váš Choiseul."

"Milá krásko, to je těžké vybrání: oba vás nutně potřebuji."

"Pak ustoupím já a odejdu do ústraní."

"Vy?"

"Ano, vyklidím pole svým nepřátelům. Ach, já z toho umřu žalem, ale pan de Choiseul bude spokojen a to vás utěší."

"Ale hraběnko! Přísahám vím, že se na vás ani trošku nehněvá. a že vás nosí ve svém srdci. Vždyť je to galantní muž," zdůraznil král poslední slova, aby ho slyšel pan de Sartines.

"Ten - a galantní! Jsem z vás zoufalá, Sire. Galantní muž nedává vraždit lidi!"

"Ach, to ještě nevíme," řekl král.

"A pak, spor mezi muži, kteří nosí kord, je přece docela přirozený!" pokoušel se zasáhnout do hádky ministr.

"Ach, ach! Tak vy také, pane de Sartines!" zvolala hraběnka a ministr pochopil, co znamená. Její i ty, a ustoupil před jejím hněvem. Rozhostilo se tíživé ticho plné výhružek. Všeobecné strnutí porušil král:

"Tak vidíte, za tohle všechno můžete vy, Chon."

Chon sklopila pokrytecky oči, zatvářila se smutně a řekla:

"Král promine, že sesterská bolest přemáhá oddanost poddané."

"To je hezké!" mumlal král. "Tak už se nezlobte, hraběnko."

"Ach ne, Sire, nezlobím se ... Jenom odjíždím do Luciennes a z Luciennes odjedu do Boulogne."

"Boulogne-sur-mer?"

"Ano, Sire, odjedu ze země, kde ministr nahání strach králi."

"Madam!" pronesl Ludvík XV. uraženě.

"No dobře, Sire, dovolte mi odejít, abych se neprohřešovala proti povinné úctě k Vašemu Veličenstvu, řekla hraběnka a koutkem oka pozorovala, jak její slova zapůsobila.

Ludvík XV. si unaveně povzdechl a jeho povzdech znamenal:

"Já se tady hrozně nudím." Chon vytušila smysl povzdechnutí a pochopila, že by pro sestru bylo nebezpečné pokračovat ve sporu. Zatahala ji za sukni a přistoupila ke králi:

"Láska, kterou chová k ubohému vikomtovi, zavedla sestru příliš daleko ... Já jsem se dopustila chyby a já ji také musím napravit ... Jsem tou nejpokornější poddanou Vašeho Veličenstva a jako taková žádám spravedlnost pro svého bratra. Nikoho neobviňuji: králova moudrost dovede spravedlivě rozhodnout."

"Ach Bože, vždyť já také nic jiného nechci než spravedlnost, ale ať je ta spravedlnost spravedlivá. Když člověk zločin nespáchal, ať ho nikdo z něho neobviňuje, a když ho spáchal, ať je za něj potrestán."

Ludvík XV. se při těchto slovech podíval překvapeně na hraběnku a pomyslil si, že snad ještě zachytí poslední chvilky veselého jitra, které tak slibně začalo a tak pohřebně končí. Hraběnka byla tak hodná, že se slitovala nad královou nemohoucností, která se projevovala všude, jenom ne u ní.

Obrátila se, protože šla už ke dveřím: "Copak já žádám o něco jiného?" otázala se se zbožňováníhodnou rezignací. "Ale ať nikdo neodmítá moje podezření, když je vznesu."

"Vaše podezření je pro mne posvátné, hraběnko, a až se trošičku změní v jistotu, pak uvidíte. Ale k tomu máme docela jednoduchý prostředek!" zvolal král.

"Jaký, Sire?"

"Zavolat sem pana de Choiseul!"

"Ach, Vaše Veličenstvo dobře ví, že sem nikdy nepřijde. Pohrdavě odmítá vstoupit do obydlí královy přítelkyně. Ale jeho sestra, paní de Grammont, je jiná, ta si nic jiného nepřeje."

Král se rozesmál.

"Pan de Choiseul se opičí po panu princi. Nechce se kompromitovat," pokračovala hraběnka kurážněji.

"Pan princ je nábožný, hraběnko."

"A pan de Choiseul je pokrytec, Sire."

"Říkám vám, drahá přítelkyně, že budete mít potěšení uvidět ho zde. Dam ho zavolat. Je to ve státním zájmu a bude proto muset přijít a všechno nám vysvětlit v přítomnosti Chon, která všechno viděla. Zkonfrontujeme je, jak se říká v paláci, že ano, Sartinesi? Ať dojdou pro pana de Choiseul."

"A mně ať donesou opici, Dorée. Opici! Opici!" křičela hraběnka na komornou, která uklízela v šatně. Bylo to slyšet až do předsíně. Právě když se otevřely dveře před lokajem poslaným k panu de Choiseul, objevil se v nich malý přenádherně oděný hrbáček, který ráčkoval chraplavým hlasem:

"Opice paní hraběnky, to určitě musím být já, proto jsem přiběhl a jsem zde!"

"Vévoda de Tresmes! Ale vás jsem nedala zavolat, vévodo."

"Žádala jste svou opici, madam, a protože jsem mezi všemi dvořany neviděl žádnou ošklivější, než jsem já, tak jsem přiběhl," řekl vévoda a zdravil krále, hraběnku i Sartinese. Cenil dlouhé zuby tak neodolatelně, že se všichni také rozesmáli.

"Smím zůstat?" zeptal se vévoda takovým způsobem, jako by celý život neusiloval o nic jiného než o tuto milost.

"Zeptejte se krále, ten je zde pánem, vévodo."

Vévoda se prosebně zadíval na krále.

"Jen zůstaňte, jen zůstaňte," přisvědčil král mile, neboť byl rád, že se objevil zábavnější chlapík.

Právě v tom okamžiku lokaj otevřel dveře. "Pan de Choiseul je už zde?" zeptal se král a na čele se mu objevil lehký mráček.

"Ne, Sire, ale pan korunní princ by chtěl promluvit s Vaším Veličenstvem," odpověděl dveřník.

Hraběnka radostně poskočila, domnívala se totiž, že se princ s ní sbližuje, ale Chon, která na všecko myslela, se zachmuřila.

"Nuže, kdepak je pan princ?" zeptal se netrpělivě král.

"U své Výsosti, pan princ očekává, že Vaše Veličenstvo k němu zajde."

"Je psáno ve hvězdách, že nikdy nebudu mít ani chvilku klidu," bručel král. Pak náhle pochopil, že pro audienci, kterou požaduje princ, bude aspoň na nějakou chvíli ušetřen výstupu s panem de Choiseulem, a rozmyslel se proto jinak.

"Hned k němu jdu. Sbohem, hraběnko. Podívejte se, jak jsem nešťastný, jak mě všichni souží."

"Vaše Veličenstvo odchází právě teď, kdy má přijít pan de Choiseul?" zvolala hraběnka.

"Co chcete! Král je prvním otrokem v království. Ach, ti páni filosofové houby vědí, co to je být králem - a především králem ve Francii!"

"Zůstaňte tedy, Sire."

"Ach, nemohu nechat čekat prince! Stejně se už říká, že nemiluji svoje dcery."

"Ale co jen tomu řekne pan de Choiseul?"

"Co by říkal, pošlete ho, aby přišel za mnou, hraběnko."

Aby se zbavil dalších poznámek, král políbil ruku hraběnce, která se třásla vzteky, a odběhl jako vždycky, když se bál, že by mohl být připraven o plody vítězství, získané odklady a měšťáckou zchytralostí.

"Ach, zase nám unikne!" spráskla hraběnka zlostně ruce. Král to však už neslyšel. Dveře se za ním už zavřely. V předpokoji právě říkal:

"Jen račte dále, pánové, račte dál. Ale hraběnka je velmi smutná nad tím, co se přihodilo tomu ubohému Jeanovi."

Dvořané se na sebe udiveně podívali. Nevěděli, co se mohlo vikomtovi stát. Mnozí doufali, že je mrtvý. Přizpůsobili se proto okolnostem. Ti nejveselejší naladili nejsmutnější tvář.

28. Hodinový sál

V prostorném sále Versailleského paláce, kterému se říká Hodinový sál, se procházel růžolící mladý muž s mírnýma očima; hlavu měl nakloněnou na stranu, při chůzi, která nevynikala žádnou elegancí, klátil rukama. Vypadal na šestnáct nebo sedmnáct let.

Na prsou mu zářila hvězda s diamanty, jejíž lesk zvyšoval ještě sametový šat. Na boky mu spadala modrá stuha, křížem přeložená přes bílý atlasový, stříbrem vyšívaný kabátec.

Podle profilu, zároveň přísného i dobráckého, majestátního i úsměvného, každý poznal, že mladý muž pochází z hlavní bourbonské větve, že je přímo ztělesněným znakem tohoto rodu. Uvážíme-li však, že od dob Ludvíka XIV. a Anny Rakouské možná dochází k jisté degeneraci ušlechtilých tváří, můžeme se domnívat, že potomci tohoto mladíka už nebudou tak krásní, jako původní Bourbonové a on sám; nezmění se však natolik, aby se stali karikaturou Bourbonů.

Ludvík August, vévoda z Berry, následník francouzského trůnu, který později nastoupil jako Ludvík XVI., měl bourbonský nos delší a zahnutější než ostatní členové rodu; čelo měl o poznání sraženější než Ludvík XV. a dvojitá brada, i když v té době byl ještě hubený, zaujímala téměř třetinu obličeje.

Jeho chůze byla pomalá a nemotorná; ačkoli byl pěkně rostlý, zdálo se, že něco omezuje pohyby jeho rukou a nohou. Pouze předloktí a především prsty byly ohebné, pružné a silné: projevovala se v nich fyziognomie, jako se u ostatních lidí projevuje na čele, ústech a v očích.

Princ zasněně chodil dlouhými kroky sálem, v němž Ludvík XV. před osmi roky odevzdal paní de Pompadour parlamentní výnos, kterým byli jezuité vypuzeni z Francie.

Nakonec ho však unavilo čekat anebo spíše snít o tom, čím se zabýval; zastavil se a mlčky pozoroval jednotlivé hodiny, jimiž sál byl vyzdoben, bavil se jako Karel V. sledováním nepatrných rozdílů na stojacích hodinách; ani ty nejpřesnější hodiny se totiž nedají nařídit tak, aby šly všechny naprosto stejně, jsou přece výtvorem lidských rukou.

Brzo se zastavil u velkých bicích hodin, které v sále dodnes stojí na stejném místě u zdi jako tehdy a ještě dnes ukazují dny, měsíce, roky, měsíční čtvrti, oběh planet; pozorně sledoval celou soustavu důmyslných mechanismů, kterou uvedl do chodu nejpřekvapivější stroj, který se nazývá člověk, aby označovala jeho cestu od narození k smrti.

Princ pozoroval zálibně hodiny, které vždycky vzbuzovaly jeho hluboký obdiv, nakláněl se napravo i nalevo, prohlížel jednotlivá kolečka, jejichž zoubky ostré jako jemné jehly otáčely ještě jemnějšími zoubky a pery. Pak se postavil před hodiny a sledoval pozorně, jak postupuje rychlá vteřinová ručička, podobná vážkám vznášejícím se těsně nad rybníkem a nad potoky, aniž se však dlouhýma nohama dotknou křišťálové hladiny, nad kterou prudce létají.

Od takového rozjímání není daleko k úvahám o uplynulém čase. Princ si uvědomil, že už čeká dost dlouho. Nechal už uplynout dost vteřin, než se odvážil vzkázat králi, že na něj čeká.

Ručička, kterou princ upřeně sledoval, se náhle zastavila. V témž okamžiku jako šlehnutím kouzelného proutku se přestala otáčet pečlivě vyvážená měděná kolečka a zůstaly stát ocelové osičky v rubínových ložiskách; v stroji plném šumu a mravenčího hemžení se náhle rozhostilo ticho. Kyvadlo se přestalo kývat, umlkl tikot a zvonění zvonků, zastavily se ručičky i kolečka. Stroj stál, kyvadlo bylo mrtvé.

Vniklo do zoubků nějakého kolečka zrníčko písku maličké jako atom, anebo se prostě duch tohoto obdivuhodného stroje unavil věčným pohybem a nyní odpočíval?

Když viděl, jak stroj náhle zemřel zasažen mrtvičnou ranou, punc zapomněl, proč sem vlastně přišel a jak dlouho tu čeká; zapomněl především, že čas nevtéká do věčnosti pohybem zvučného kyvadla, že ho nelze zpomalit přechodným zdržením pohybujícího se kovu, že čas odpočítává věčný orloj, který byl dříve, než vznikly světy, a který je přežije; čas, ten věčný a neměnný prst Všemohoucího.

Princ proto začal otvírat křišťálová dvířka pagody, v níž dřímal duch hodin, a strčil hlavu dovnitř, aby se na stroj podíval zblízka. Vadilo mu v tom však velké kyvadlo.

Prostrčil proto obratné prsty měděným otvorem a oddělal kyvadlo. To však nestačilo; i když prohlížel mechanismus ze všech stran, nevyzkoumal, proč se hodiny zastavily.

Prince napadlo, zda nezůstaly stát prostě proto, že je zámecký hodinář zapomněl natáhnout. Vzal proto klíček pověšený na jejich podstavci a odborně je natahoval. Po třech otáčkách však musel přestat, což dokazovalo, že příčina vězí někde jinde; pero bylo nataženo, ale stroj nešel.

Princ vyndal z kapsy jemný ocelový pilníček zasazený v držadlu ze želvoviny a postrčil s ním nějaké kolečko. Soukolí zaskřípalo a po půl vteřině se zastavilo.

Porucha byla tedy vážná.

Ludvík špičkou pilníčku rozšrouboval několik šroubku a pozorně je položil na konzolu.

Práce ho zaujala a s chutí se pustil do rozdělávání složitého stroje a pronikl až do jeho nejskrytějších tajů.

Najednou radostně vykřikl, objevil, že se uvolnil šroubek a tím povolilo pero pohánějící hlavní kolečko.

Princ začal šroubek utahovat levou rukou, v pravé držel pilníček a hlavu strčil do hodin.

Byl právě zabrán v plné práci, když se otevřely dveře a dveřník zvolal: "Král!"

Ludvík však pouze slyšel, že hodiny melodicky tikají, jako když obratný lékař vrátí srdci život.

Král se chvilku rozhlížel, než uviděl princovy rozkročené nohy, ohnutá záda a hlavu ponořenou v hodinách. Přistoupil k nim a s úsměvem poklepal synovi na rameno.

"U hroma, co tu děláš?" zeptal se.

Ludvík spěšně, ale opatrně vylezl z hodin, aby v nich nic nepokazil.

"Vždyť Vaše Veličenstvo vidí, že jsem se bavil, než přijdete, Sire," omlouval se mladý muž a silně se přitom začervenal, neboť se styděl, že byl přistižen při takové práci.

"Ano, ničíte moje hodiny. To je pěkná zábava!"

"Naopak, Sire, opravil jsem je. Hlavní kolečko se netočilo, vadil mu tenhle šroubek. Utáhl jsem ho a Vaše Veličenstvo vidí, že teď už jdou."

"Ale ty oslepneš, když budeš tak do toho koukat. Já bych se do takového vosího hnízda nedíval ani za všechno zlato na světě."

"Ale kdež, Sire. Já se v tom vyznám: rozdělávám, sestavuji a čistím pravidelně ty báječné hodiny, které mi Vaše Veličenstvo věnovalo k čtrnáctým narozeninám."

"Budiž, ale teď nech na pokoji celou tu mechaniku. Chceš se mnou mluvit?"

"Já, Sire?" zarděl se mladík.

"Ovšemže, říkali mi, že tu na mne čekáš."

"To je pravda, Sire," sklopil princ oči.

"Nuže! Co mi chceš? Odpověz. Jestli nemáš nic důležitého, pojedu do Marly," řekl král a jako obvykle hleděl hned zmizet.

Princ odložil pilníček a kolečko na křeslo, což naznačovalo, že chce říci králi něco opravdu důležitého, když přerušuje tak zajímavou práci.

"Potřebuješ peníze? Hned ti je dám poslat," zeptal se živě král a zamířil ke dveřím.

"Ne, Sire, mám ještě tisíc dukátů ze své měsíční apanáže."

"Ty jsi mi nějaký hospodář! Pan de Lavauguyon mi tě dobře vychoval! Myslím, že ti vštípil všechny ctnosti, které já nemám."

Mladík musel sebrat všechny síly, aby se zmohl na otázku:

"Sire, je paní princezna ještě hodně daleko?"

"Což ty to nevíš stejně dobře jako já?"

"Já?" opáčil princ rozpačitě.

"A kdo jiný! Včera nám přece četli bulletin o její cestě; minulé pondělí měla projet Nancy; teď může být sotva čtyřicet až pětačtyřicet mil od Paříže."

"Nezdá se Vašemu Veličenstvu, že paní princezna jede velice pomalu?"

"Vůbec ne, vůbec ne, zdá se mi, že jede na ženu velmi rychle, a když uvážíme, že ji všude slavnostně vítají a pořádají recepce, ujede nejméně deset mil ve dvou dnech, den co den."

"Sire, to je velmi málo," namítl bázlivě princ.

Král nevycházel z údivu, když viděl princovu netrpělivost, které se vůbec nenadál.

"Ach tak, ty máš velice naspěch, že ano," zeptal se potměšile a princ se zarděl ještě více než poprvé a zakoktal:

"Ujišťuji vás, že vůbec ne z toho důvodu, jak si Vaše Veličenstvo myslí."

"Na tom nesejde. Byl bych rád, kdyby to byl ten důvod. U hroma! Je ti šestnáct let a říká se, že princezna je hezká, každý ti rád promine, že jsi netrpělivý. Jen se hezky uklidni, tvá princezna přijede."

"Sire, nemohly by se zkrátit trochu ty ceremonie po cestě?"

"To není možné. Projela už bez zastávky dvě nebo tři města, kde se měla chvíli zdržet."

"Tak to pak bude celá věčnost. A pak si ještě myslím, že ... " pokračoval princ ostýchavě.

"Co si myslíš? Tak ven s tím, mluv!"

"Myslím, že se službou to není v pořádku, Sire."

"S jakou službou?"

"Se službou po cestě."

"Ale jdi! Poslal jsem třicet tisíc koní na silnici, třicet kočárů, šedesát nákladních vozů a nevím ani kolik lehkých kočárků. Kdyby se to všechno postavilo za sebou, pak by všechny ty kočáry, vozy a koně zaplnili silnici z Paříže až do Štrasburku. Jak tě jen mohlo napadnout, že to není se službou v pořádku?"

"Přes všechnu dobrotu Vašeho Veličenstva jsem si téměř jist tím, co říkám, Sire, jen jsem se snad nevhodně vyjádřil. Místo toho, že služba není v pořádku, jsem měl snad říci, že je špatně organizovaná."

Král zvedl hlavu a upřeně se zadíval princi do očí. Začínal chápat, že se skrývá mnoho věcí v málo slovech, která právě vyslechl od jeho královské Výsosti.

"Třicet tisíc koní, třicet kočárů, šedesát nákladních vozů, dva pluky určené k její službě ... Ptám se tě, pane vědátore, zda jsi někdy viděl přijíždět do Francie korunní princeznu s takovým doprovodem?"

"Přiznávám, Sire, že věci jsou zařízeny královsky, jak to dovede zařídit pouze Vaše Veličenstvo, ale neporučilo Vaše Veličenstvo, aby ti koně, kočáry a zkrátka všechen materiál se používal výhradně pro službu paní princezny a jejího doprovodu?"

Král se zadíval na Ludvíka potřetí; u srdce ho začalo hlodat neurčité podezření a v mysli se mu počala vybavovat stěží zachytitelná vzpomínka; zároveň ho napadlo, že s tím, co říká princ, bude asi souviset něco nepříjemného.

"To je otázka! Určitě to je všechno pro službu paní princezně, a proto ti říkám, že určitě brzo dojede. Ale proč se tak na mne díváš? Nebavíš se náhodou tím, že pozoruješ výraz v mé tváři jako nějaké pero ve svých mechanismech?" zeptal se král ostře, jako by chtěl nahnat princi strach.

Princ už otvíral ústa, ale dřív než mohl něco říci, král živě pokračoval:

"Nuže! Zdá se mi, že už mi nemáš co říci, že ano? Jsi spokojen, pravda? Tvá princezna přijíždí, služba se u ní koná báječně, ty jsi bohatý jako Krésus. Všechno je tedy v nejlepším pořádku. A když tě teď nic neznepokojuje, dopřej mi to potěšení a zase hezky slož moje kyvadlové hodiny."

Korunní princ se však ani nehnul.

"Víš, že mám chuť jmenovat tě vrchním zámeckým hodinářem, samozřejmě placeným," smál se Ludvík XV.

Princ sklopil hlavu a zastrašen královým pohledem vzal z křesla pilníček a kolečko. Král zatím potichu došel ke dveřím. Co tím, u hroma, myslel, když říkal, že služba není v pořádku, říkal si v duchu král. Ale zas jsem unikl jednomu výstupu, ten chlapec není spokojen.

Obvykle velice mírný princ si tentokrát dupl.

"Nějak se to kazí. Určitě mám nejvyšší čas utéci," mumlal s úsměvem Ludvík XV. Ale když prudce otevřel dveře, uviděl na prahu hluboce skloněného pana de Choiseul.

29. Dvůr krále Bzdinky

Ludvík XV. o krok ustoupil, když spatřil dalšího herce, který se objevil na scéně, aby mu zabránil v odchodu.

"Ach, to je výborné, že je tady! Úplně jsem na něj zapomněl. Dostane to teď i za ostatní, pomyslil si král a zvolal:

"Tak jste tady! Poslal jsem pro vás, víte o tom?"

"Ano, Sire, pospíchal jsem za Vaším Veličenstvem, jakmile ke mně rozkaz došel," odpověděl chladně ministr.

"Dobře; musím s vámi projednat vážné věci," začal Ludvík XV. a zachmuřil čelo, aby zastrašil svého ministra, kdyby to snad bylo možné. Ale král měl tu smůlu, že pan de Choiseul byl jedním z nejméně bojácných lidí v království.

"Já také mám velmi vážné věci k projednání, jestli Vaše Veličenstvo dovolí," uklonil se ministr a zároveň si vyměnil pohled s princem, zpola skrytým za hodinami.

Král se zarazil a pomyslil si: Teď jsem se dostal do pěkného trojúhelníku, z něho se hned tak nedostanu. Aby zasáhl protivníka první, honem řekl:

"Měl byste vědět, že ubohý vikomt Jan byl málem zavražděn."

"To znamená, že byl bodnut kordem do předloktí. Právě o tom jsem přišel podat zprávu Vašemu Veličenstvu."

"Ano, chápu, chtěl jste mne zpravit, než se to rozkřikne."

"Než se to roznese všelijak zkreslené, Sire."

"Vy tedy znáte tu aféru, pane?" zeptal se král významně.

"Výborně."

"Ach, znám ji z opravdu dobrého pramene."

Pan de Choiseul zůstal k poznámce necitelný. Princ si dál prohlížel měděnou matici, ale pozorně přitom naslouchal, aby mu ani slovo neuniklo.

"Já vám teď povím, jak k tomu došlo," řekl král.

"Vaše Veličenstvo se domnívá, že má přesnou zprávu?"

"Ach, pokud jde o to ... "

"Posloucháme, Sire."

"Posloucháme?" opáčil král.

"Ovšemže, pan korunní princ a já."

"Pan korunní princ?" opakoval král a jeho pohled přeběhl z uctivě skloněného Choiseula na pozorně naslouchajícího Ludvíka Augusta. "A co pan korunní princ má společného s tou šarvátkou?"

"Týká se jeho královské Výsosti, protože jde o paní princeznu," uklonil se ministr směrem k princi.

"O paní princeznu?" zachvěl se král.

"Zajisté, vy jste to nevěděl, Sire? V tom případě je Vaše Veličenstvo špatně zpraveno."

"Paní princezna a Jean Dubarry - to vypadá velmi podivně. To mi musíte pěkně vysvětlit, pane de Choiseul. A především nic neskrývejte, kdyby Dubarryho bodla třeba sama Marie Antoinetta."

"Nikoli, Sire, pani princezna ho nebodla, nýbrž jeden důstojník z jejího doprovodu," odpovídal stále klidně ministr.

"Ach, tak to je vážné, a vy toho důstojníka znáte, pane de Choiseul?"

"Nikoli, Sire, ale bude ho znát Vaše Veličenstvo, pokud si Vaše Veličenstvo vzpomíná na všechny dobré služebníky. Jméno toho důstojníka bylo slyšet u Philipssburgu, Fontenoy i u Mahonu - tam se bil jeho otec Taverney Červený dům."

Princ to jméno přímo hltal, aby si je lépe uchoval v paměti.

"Červený dům? Toho samozřejmě znám. A proč bojoval proti Janovi, kterého mám rád? Protože ho mám rád, snad ... nějaká hloupá žárlivost, počínající nespokojenost, částečné vzbouření!"

"Sire, ráčí mi Vaše Veličenstvo popřát sluchu?" zeptal se pan Choiseul. Král pochopil, že se z aféry nedostane, když se alespoň,naoko nerozčilí.

"Říkám vám, pane, že v tom vidím zárodek spiknutí proti mému klidu, organizované pronásledování mé rodiny."

"Sire, zaslouží si statečný mladý muž takové výčitky za to, že hájil paní princeznu, snachu Vašeho Veličenstva?"

Princ se narovnal, zkřížil ruce a řekl:

"Musím přiznat, že jsem tomu mladému muži vděčný za to, že neváhal nasadit život za princeznu, která bude za čtrnáct dnů mou chotí."

"Nasadil život, nasadil život! Ale kvůli čemu, to potřebujeme vědět," bručel král.

"Kvůli tomu, že pan vikomt Jean Dubarry, který cestoval velmi rychle, si usmyslel vzít na poště koně, určené pro paní princeznu, pravděpodobně proto, aby mohl cestovat ještě rychleji," namítl pan de Choiseul. Král se kousl do rtů a zbledl. Zahlédl jako přízrak obdobu toho, co jej kdysi zneklidnilo.

"To není možné. Já tu aféru znám, máte špatné zprávy, vévodo," mumlal král, aby získal čas.

"Nikoli, sire, nejsem špatně zpraven a mám čest říkat Vašemu Veličenstvu čistou pravdu. Ano, pan vikomt Jan Dubarry se dopustil té urážky vůči paní princezně, že vzal koně určené k její službě a už je násilím odváděl, když předtím ztýral poštmistra. Právě v té chvíli dorazil pan Filip de Taverney, vyslaný její královskou Výsostí, a po několikerém napomenutí v klidu a po dobrém ... "

"Ach, ach!" vzdychal král.

"A opakuji, po několikerém napomenutí v klidu a po dobrém, Sire ... "

"Ano, za to já ručím," prohlásil princ.

"Vy o tom také víte?" velmi se podivil král.

"Naprosto přesně, Sire."

Rozzářený pan de Choiseul se uklonil a řekl: "Jeho Výsost chce pokračovat? Jeho Veličenstvo snad bude mít větší důvěru v slovo svého vznešeného syna než v moje."

"Ano, Sire, věděl jsem to a přišel jsem, abych pověděl Vašemu Veličenstvu, že pan Dubarry urazil paní princeznu nejen tím, že překážel ve výkonu služby pro ni, ale i tím, že se prudce postavil na odpor důstojníkovi mého pluku, který konal svou povinnost, když mu vytkl nepatřičné jednání," pokračoval princ. Panu de Choiseul se zdálo, že princ při vřelé obhajobě své snoubenky neprojevil dostatečně vděčnost, kterou ministr má právo od něho očekávat.

"O tom je třeba se přesvědčit," zavrtěl král hlavou.

"Já jsem o tom přesvědčen, Sire, a ani v nejmenším nepochybuji, že pan Dubarry vzal kord do ruky," dodal tiše princ.

"První?" zeptal se Ludvík XV., šťasten, že takto může vyklouznout z boje. Princ zrudl a pan de Choiseul mu přispěchal na pomoc, když viděl, že je v tísni.

"Kordy ovšem zkřížili dva muži, jeden urážel a druhý bránil paní princeznu.

"Ano, ale kdo zaútočil? Já znám Jana, je mírný jako beránek."

"Útočník je ten, jak já tomu alespoň rozumím, kdo není v právu," řekl princ se svou obvyklou umírněností.

"To je delikátní záležitost. Útočník je ten, kdo nebyl v právu ... ten, kdo nebyl v právu ... A co když ten důstojník byl drzý?" otázal se král.

"Drzý! Drzý k člověku, který násilím chtěl odvést koně určené pro paní princeznu! Cožpak to je možné, Sire?" zvolal pan de Choiseul.

Následník trůnu neřekl nic, ale zbledl. Král viděl, jak jsou vůči němu oba nepřátelští, a proto dodal:

"Chtěl jsem říci prudký." Pan de Choiseul využil kroku zpět, aby sám postoupil:

"Vaše Veličenstvo ostatně samo ví, že horlivý služebník nikdy nemůže být v neprávu."

"Ach tak! Ale jak jste se o tom vy dověděl, pane?" zeptal se král prince, nespouštěje oči z pana de Choiseul, a uvedl ho do prudkých rozpaků, které se mu přes všechno úsilí nepodařilo skrýt.

"Z dopisu, Sire," odpověděl princ.

"Od koho byl ten dopis?"

"Od někoho, kdo se zajímá o paní princeznu a komu se pravděpodobně zdá dost podivné, že ji někdo smí urážet."

"Tak ke všemu ještě tajná korespondence a komploty. Začíná se to zas rozmáhat, abych byl týrán jako v době paní de Pompadour," zvolal král.

"Nikoli, Sire, věc je velmi prostá. Došlo k urážce osoby, která stojí hned za Vaším Veličenstvem. Ať se viník potrestá a tím bude všechno v pořádku."

Když padlo slovo o potrestání, král si v duchu představil, jak hraběnka bude zuřit a jak se Chon bude čepýřit, zkrátka že bude mít po domácím klidu, který celý život hledá, ale nikdy nenalezl; viděl před sebou domácí vojnu, v níž jsou zbraní dlouhé prsty, začervenalé a opuchlé oči.

"Potrestat! A bez výslechu obou stran, abych mohl zjistit, na čí straně je právo! Státní převrat, zatykač! To mi dáváte krásný návrh, pane vévodo, to mě taháte do pěkné věci!"

"Ale kdo bude projevovat úctu paní princezně, Sire, když nebude příkladně potrestána první osoba, která ji urazila?"

"Ovšemže, to by byl skandál, Sire," připojil se princ.

"Příkladně! Skandál! U hroma, potrestejte příkladně každý skandál, který se kolem nás zběhne, a nebudu celý život dělat nic jiného než podepisovat zatykače. Stejně jich už tak dost podpisuji!"

"Je to nutné, Sire," naléhal pan de Choiseul.

"Sire, snažně prosím Vaše Veličenstvo ... "

"Cože! Vám se tedy nezdá, že je dost potrestán už tím, že byl bodnut?"

"Nikoli, Sire, protože stejně dobře on mohl zranit pana de Taverney."

"A co byste žádal v takovém případě, pane?"

"Požádal bych vás o jeho hlavu."

"Ale nic horšího nepotkalo ani pana de Montgomeryho, který zabil krále Jindřicha II.," namítl král.

"Krále zabil náhodou, Sire, a pan Dubarry urazil princeznu s úmyslem jí urazit."

"A vy, pane, žádáte také Jeanovu hlavu?" obrátil se král na prince.

"Ne, Sire, já ze zásady nejsem pro trest smrti, Vaše Veličenstvo to ví. Proto se omezím na to, že požádám, aby byl poslán do vyhnanství," odpověděl princ klidně.

Král se zachvěl.

"Vyhnanství za hospodskou rvačku! Ludvíku, vy jste ale přísný, přestože máte filantropické ideje. Pravda, než jste se stal filantropem, byl jste matematikem a takový matematik ... "

"Ráčilo by Vaše Veličenstvo dokončit větu?"

"A takový matematik by obětoval svým cifrám celý svět."

"Sire, nehněvám se na pana Dubarry osobně," namítl princ.

"A na koho se tedy hněváte?"

"Na útočníka proti paní princezně."

"To je ale vzorný manžílek," zvolal ironicky král.

"Bohudíky nenechám si tak snadno něco napovídat. Vidím, kdo zde útočí, a především vidím, kdo mě chce přimět k takovému přehánění."

"Sire, nevěřte, že někdo přehání, veřejnost je opravdu rozhořčena takovou drzostí," upozorňoval pan de Choiseul.

"Veřejnost! Další strašidlo, které jste si vyrobili, anebo vlastně vyrobili pro mě. Veřejnost je to, co slyším z úst tisíců pisálků a pamfletářů, písničkářů, spiklenců a úkladníků - veřejnost mi tedy říká, že mě každý okrádá, podvádí a zrazuje? Ach, ne! Nechám ji mluvit a směji se. Dělejte to jako já, u hroma, a až se vykřičí a unaví, pak ta celá vaše veřejnost zmlkne.

Tak jste mi tu hezky vysvětlili, jak jste se mnou nespokojeni. A tuhle Ludvík se na mne durdí a mračí. To je opravdu podivné, že pro mne se nemůže udělat, co každý udělá i pro posledního soukromníka: že mě nikdo nenechá žít podle mé chuti, ze se neustále nenávidí, co mám rád, a že každý má rád to, co já nenávidím! Jsem moudrý, anebo jsem blázen? Jsem pánem, anebo nejsem?"

Princ si vzal pilníček a vrátil se k hodinám. Pan de Choiseul se uklonil stejně, jako když přišel.

"Tak dobrá! Nikdo mi neodpovídá. Ale tak k čertu něco odpovězte! Anebo chcete, abych zemřel zármutkem nad vašimi slovy a nad vaším mlčením? V obojím je stejně plno malicherné nenávisti a ubohé obavy."

"Já pana Dubarry nechovám v nenávisti, Sire," odpověděl princ s úsměvem.

"A já se ho nebojím, Sire," řekl pan de Choiseul hrdě.

"Tak vidíte, oba jste hloupí a zlí!" křičel král hněvivě, ačkoli se vlastně nezlobil. "Vy chcete, aby se o mně vykládaly bajky po celé Evropě,aby se mi vysmíval můj bratranec král pruský, že na svém dvoře mám pořádek jako král Bzdinka29 v básničce toho rošťáka Voltaira. Nuže, tak to ne, tohle neudělám! Tuhle radost vám neudělám, ne, tuhle radost vám neudělám. Chápu čest po svém a po svém ji také budu hájit."

"Sire, žádám uctivě Vaše Veličenstvo o prominutí, nejde vůbec o čest Vašeho Veličenstva, ale o důstojnost paní princezny, která byla uražena," řekl princ naprosto mírně, ale s naléhavou neústupností.

"Princ má pravdu, Sire, stačí jediné slovo z úst Vašeho Veličenstva a nikdo si víckrát nic nezačne."

"A kdo by začínal? Nikdo vůbec nezačal; Jan je hlupák, ale není zlý."

"Budiž, sveďme to na jeho hlupství, Sire, ať se tedy omluví panu de Taverney, že to udělal z hlouposti," řekl pan de Choiseul.

"Už jsem vám jednou řekl," zvolal král, "že to všechno se mne netýká. Když se Jean omluví, je to jeho věc, a když se neomluví, je to taky jeho věc."

"Mám čest upozornit Vaše Veličenstvo, že když se nechá věc být, způsobí rozruch."

"Co na tom! Ať si dělá, co chce, já budu dělat, že to neslyším, protože už nechci poslouchat ty vaše pitomosti," křičel král.

"Vaše Veličenstvo mě tedy zmocňuje, abych rozhlásil, že pan Dubarry je v právu?" zeptal se pan de Choiseul s obvyklou chladnokrevností.

"Já, že dávám někomu za pravdu v téhle záležitosti špinavé jako inkoust! K tomu mě chcete dohnat! Ach, dejte si pozor, vévodo ... A vy, Ludvíku, mě trochu šetřte, jestli mě nechcete přivést do hrobu. Přemýšlejte o tom, co jsem vám řekl, máte na to dost času, protože já jsem unaven, skončil jsem, nechci s tím už nic mít. Sbohem, pánové, jdu za dcerami a zachráním se do Marly, kde snad budu mít trochu klidu, pokud tam za mnou nepřijedete."

V okamžiku, kdy král namířil ke dveřím, dveře se otevřely a na prahu se objevil dveřník a hlásil:

"Sire, Její královská Výsost princezna Louise očekává v galérii, aby se směla rozloučit s králem."

"Rozloučit! Kampak odchází?" vylekal se Ludvík XV.

"Její Výsost říká, že má od Vašeho Veličenstva dovolení opustit zámek."

"Tak to je další událost! Tak už je vyrábí i moje pobožnůstkářka. Já jsem opravdu ten nejnešťastnější tvor pod sluncem!" a odběhl.

"Jeho Veličenstvo nám nedalo odpověď," řekl vévoda princi. "Jak rozhodne Vaše královská Výsost?"

"Už zvoní!" zvolal princ a naslouchal pozorně bití hodin, ať už se skutečným nebo předstíraným zájmem.

Ministr svraštil obočí a vyšel pozpátku z Hodinového sálu. Princ osaměl.

30. Francouzská korunní princezna Louise

Nejstarší králova dcera očekávala otce ve velké Lebrunově galérii, v níž Ludvík XIV. přijal v roce 1683 janovského dóžete a čtyři senátory, kteří přišli prosit za odpuštění jménem republiky.

Na opačném konci galérie, proti dveřím, jimiž měl král vstoupit, stály dvě nebo tři dvorní dámy a vypadaly zdrceně.

Ludvík XV. přišel ve chvíli, kdy se začínaly tvořit skupinky ve vestibulu; rozhodnutí, jež princezna ráno učinila, se zřejmě již rozšířilo po paláci.

Louise Francouzská, majestátní a královsky krásná princezna, na jejímž čistém čele se občas objevila vráska neznámého smutku, imponovala celému dvoru přísnými ctnostmi; těšila se úctě, jaká se v posledních padesáti letech projevovala francouzským mocnářům jenom ze zištných důvodů nebo z bázně.

V době, kdy celý národ zanevřel na své pány -tehdy se ještě hlasitě nemluvilo o tyranech - národ svou princeznu miloval. Její ctnost nebyla strohá ani okázalá. Ačkoli se a tom nahlas nemluvilo, každý věděl, že princezna má dobré srdce. Dokazovala to každodenně dobrými skutky, zatímco ostatní se projevovali pouze skandály.

Ludvík XV. se bál své dcery z toho prostého důvodu, že si jí vážil. Občas na ni byl dokonce i pyšný; z dětí jedině ona nebyla terčem jeho štiplavých jízlivostí a triviálních důvěrností. Ostatním třem dcerám - Adelaidě, Victoire a Sophii - říkával Lokna, Potvora a Krákora, ale Louise Francouzská byla u něho vždycky madam.

Od té doby, co sasský maršál30 vzal s sebou do hrobu vojáckého ducha Turennů a Condéů a Marie Leszczyňská chování královny Marie Terezie, všechno zakrnělo kolem upadlého trůnu; madam Louise, vynikající důstojným královským chováním, přímo heroickým, srovnáváme-li je s chováním ostatních, byla jedinou vzácnou perlou ve francouzské koruně mezi cetkami a falešnými drahokamy.

Nelze tvrdit, že Ludvík XV. ji měl rád pro tyto vlastnosti. Je dobře známo, že miloval jenom sám sebe. Prostě na ni držel víc než na ostatní dcery.

Princeznu nasel uprostřed galérie; seděla u stolu intarzovaného krvavě rudým jaspisem a lazuritem. Krásné nenapudrované vlasy skrývala pod čepečkem s dvěma řadami krajek. Její tvář méně přísná než obvykle byla snad ještě smutnější. Princezna Louise se nerozhlížela kolem sebe; její oči melancholicky bloudily po portrétech králů z celé Evropy, v jejichž čele zářili předkové králů francouzských.

Princezny obvykle nosívaly černé šaty; v té době na nich měly ještě řadu hlubokých kapes, jako když královny ještě bývaly hospodyněmi; madam Louise podle jejich příkladu nosila na pase zlatý kroužek se spoustou klíčů od schránek a skříní.

Král se hluboce zamyslel, když zpozoroval, jak všichni mlčky a soustředěně sledují, co se bude dít.

Ale galérie je tak dlouhá, že diváci stojící na jejich koncích nemohli indiskrétně naslouchat. Viděli, to bylo jejich právo; neslyšeli, to byla jejich povinnost.

Princezna vyšla králi několik kroků naproti, uchopila ho za ruku a uctivě ji políbila.

"Říkali mi, ze odjíždíte, madam? Jedete do Picardie?"

"Ne, Sire," odpověděla princezna.

"Pak tuším, že odcházíte na pouť do Noirmoutiers."

"Ne, Sire, uchýlím se do kláštera karmelitek v Saint-Denis, kde mohu být abatyší, jak víte."

Král se zachvěl, ale zachoval klidnou tvář, i když v srdci byl opravdu pobouřen.

"Ach ne, ne, dcero, vy mě nikdy neopustíte, že ano? To není možné, abyste mě opustila."

"Otče, už dávno jsem se rozhodla k odchodu, jak Vaše Veličenstvo ráčilo schválit. Nebraňte mi tedy, otče, snažně vás prosím."

"Ano, zajisté, dal jsem svolení, ale až po dlouhém boji, však víte. Dal jsem je, neboť jsem stále doufal, že nebudete mít dost odvahy, až nastane okamžik rozloučení. Vy se přece nemůžete zahrabat v klášteře. Tyhle mravy zapadly už dávno v zapomnění, do kláštera se vstupuje ze žalu nebo z nedostatku jmění. Dcera francouzského krále vůbec není chudobná, pokud já vím, a je-li nešťastná, nikdo o tom nesmí vědět."

Králova slova i myšlení byly stále vzrušenější. Vžíval se do role krále a otce, kterou nikdo nehraje špatně, když jednu ponouká pýcha a druhou vede zármutek.

"Sire, oslabujete mou duši, když mi projevujete takovou něhu," odpověděla Louise, na kterou dojetí sobeckého Ludvíka XV. zapůsobilo hlouběji, než dala na sobě znát. "Můj smutek není obyčejný smutek; proto moje rozhodnutí odpovídá zvykům našeho věku."

"Vy tedy máte žal?" zvolal král soucitně. "Co mi to neříkáš, ubohé dítě!"

"Krutý, nezměrný žal, Sire!" odpověděla princezna.

"Ach dcero, proč jste mi o něm neřekla?"

"Protože moje smutky nemůže vyléčit žádná lidská ruka."

"Ani ruka krále?"

"Ani králova ruka."

"A otcova také ne?"

"Také ne, Sire, ani otcova."

"Vy jste přece nábožná, Louiso, a čerpáte sílu z náboženství ... "

"Ještě ne dost, sire. A uchyluji se do kláštera, abych ji tam nalezla víc. V tichu Bůh mluví k srdci člověka a v samotě člověk hovoří s Božím srdcem."

"Ale tím přinášíte Pánu tak velikou oběť, že ji nic nevyváží. Francouzský trůn vrhá vznešený stín na dítky, které byly kolem něho vychovány, tento stín vám nestačí?"

"Stín cely je ještě hlubší, otče; osvěžuje srdce, je sladký silným i slabým, pokorným i pyšným, velkým i malým."

"Domníváte se, že vám hrozí nějaké nebezpečí? V tom případě tu je král, Louiso, aby vás ochránil."

"Sire, kéž Bůh ochrání především krále!"

"Opakuji vám, Louiso, že vás zavádí špatně pochopená horlivost. Modlit se je krásné, ale člověk se nemůže modlit pořád. Proč se vy, tak dobrá a tak zbožná, potřebujete tolik modlit?"

"Nikdy se nebudu dost modlit, otče! Nikdy se nebudu dost modlit, králi, abych odvrátila všechno neštěstí, jež se na

nás řítí. Dobrota, kterou mi Bůh dal, čistota, kterou se celých dvacet let snažím rozmnožovat, nejsou ještě dostatečnou smírnou obětí, jak se obávám. Bylo by zapotřebí ještě větší čistoty a nevinnosti."

Král ustoupil o krok a udiveně se zadíval na madam Louisu.

"Takhle jste se mnou nikdy nemluvila. Bloudíte, drahé dítě, askeze vás zahubí."

"Sire, nenazývejte tímto mondénním slovem tu nejpravější a nejpotřebnější oddanost, jakou může projevit poddaný vůči svému králi a dcera otci v nejnaléhavější nouzi. Sire, váš trůn, jehož ochranitelský stín jste mi tak hrdě nabídl, se kymácí pod údery, které dosud necítíte, ale které já už dobře tuším. Něco se němě pod ním hloubí jako propast, která náhle může pohltit monarchii. Řekl vám někdo někdy pravdu, Sire?"

Madam Louise se rozhlédla, aby se ujistila, zda je někdo nemůže slyšet, a pak pokračovala:

"Ale já to vím, já znám temné uličky, hladové podkrovní byty, křižovatky plné nářků, které jsem navštívila alespoň dvacetkrát v hábitu milosrdné sestry. V těchto uličkách, na křižovatkách, v podkroví lidé umírají hladem a chladem v zimě, žízní a vedrem v létě. Venkov, který vy nevidíte, Sire, protože jezdíte v kočáře z Versailles do Marly a z Marly do Versailles, venkov nemá žádné obilí, venkované nemají co jíst, ale ani co sít. Pole jsou prokleta nějakou nepřátelskou mocí, pohltí zrní, ale nevydají žádnou úrodu. Všichni mají nedostatek chleba, potichu nadávají, neboť k nim přicházejí neurčité a neznámé pověsti, které se šeptají za soumraku a po večerech. Lidé si vykládají o železech, o kovech, o tyranii. Tato slova je probouzejí, přestávají si naříkat a začínají reptat.

Královské soudy se domáhají práva, aby vám směly říci nahlas, co si dosud šeptají potichu: ‚Králi, zahubíš nás! Zachraň nás, anebo se zachráníme sami ... '

Válečníci ryjí svým neužitečným mečem zemi, v níž klíčí svoboda, rozsévaná plnýma rukama od encyklopedistů. Co zlého činíme? Jak dochází k tomu, že lidé začínají vidět, co předtím neviděli? Spisovatelé vědí, co činíme, a říkají o tom národu, který se pak tváří stále sveřepěji, kdykoli zahlédne své pány. Vaše Veličenstvo žení syna! Když královna Anna Rakouská ženila syna, Paříž zahrnula princeznu Marii Terezii dary. Dnes město nejenže nic nedarovalo, ale Vaše Veličenstvo ještě muselo předepsat nové daně, aby se mohly zaplatit kočáry, které dovezou císařovu dceru k synovi svatého Ludvíka. Kněžstvo si už dávno odvyklo se modlit, ale cítí, že pozemky jsou rozdány, privilegia vyčerpána a pokladnice prázdné. Začíná se tedy k Bohu modlit o to, čemu říká štěstí národa!

Je třeba vám, Sire, říkat, co sám tak dobře znáte, co jste sám viděl s takovou hořkostí, že jste o tom s nikým nemluvil? Naši bratři králové, kteří na nás kdysi žárlili, naši bratři králové se začínají od nás odtahovat. Vaše čtyři dcery, Sire, dcery francouzského krále, vaše čtyři dcery se neprovdaly! A v Německu žije dvacet princů, v Anglii tři, v severských státech šestnáct a to ještě nepočítáme naše příbuzné, Bourbony ve Španělsku a v Neapoli, kteří na nás zapomínají, anebo se od nás odvracejí stejně jako ostatní. Snad by si nás ještě byl ochoten vzít Turek, kdybychom nebyly dcerami nejkřesťanštějšího krále! Ach, nemluvím o sobě, otče, sebe vůbec nelituji, jsem šťastna ve svobodném stavu, že mě nikdo z rodiny nezbytně nepotřebuje, že se mohu uchýlit do ústraní, v chudobě a rozjímání prosit Boha, aby od vaší hlavy a hlavy mého synovce odvrátil tu strašlivou bouři, kterou vidím zvedat se na vzdáleném obzoru budoucnosti."

"Dceruško, mé dítě, tvoje obavy ti kreslí budoucnost horší než je!"

"Sire, Sire, vzpomeňte si na antickou princeznu Kasandru, na královskou prorokyni. Předpovídala jako já svému otci a bratřím válku, zničení, požár, a otec i bratří se smáli jejím předpovědím a považovali je za bláznivé. Nejednejte se mnou jako oni s ní. Dejte si pozor, otče! Uvažujte o tom, ó králi!"

Ludvík XV. zkřížil paže a svěsil hlavu na prsa.

"Dcero, mluvíte ke mně přísně; neštěstí, jež mi vyčítáte, jsou tedy mým dílem?"

"Bůh mě chraň, abych si něco takového myslela! Ale jsou plodem doby, v níž žijeme. Jste jí vlečen jako my všichni. Jen si poslechněte, Sire, jak se tleská v divadle při nejmenší narážce na království. Podívejte se večer, jak veselé skupiny s velikým hlukem vcházejí vedlejšími vchody do mezipatra, když veliké mramorové schodiště je temné a prázdné. Sire, národ a kurtizány pořádají zábavy samy pro sebe, baví se bez nás. Když se objevíme při jejich zábavách, zkazíme jim je a zarmoutíme je. Krásní mladí lidé! Ubohé rozkošné ženy, milujte! Zpívejte! Buďte šťastni! Zapomeňte!" pokračovala princezna se vznešenou melancholií. "Tady bych vám překážela, ale tam vám budu sloužit. Tady tlumíte svůj veselý smích z obavy, že se mi znelíbíte; tam, tam budu za vás prosit, ach, budu za vás prosit s celým žárem svého srdce, budu prosit za krále, za svoje sestry, za synovce, za francouzský národ, za vás všechny. Všechny vás miluji celým žárem srdce, jež neunavila žádná vášeň."

"Dcero, snažně vás prosím, neopouštějte mě, alespoň ne v tuto chvíli; pukne mi nad tím srdce," řekl král po chvilce chmurného mlčení.

Louise Francouzská uchopila otcovu ruku a láskyplně se zadívala na ušlechtilou tvář Ludvíka XV.

"Ne, otče; ani hodinu už nezůstanu v paláci. Ne, je čas, abych se šla modlit. Cítím v sobě sílu, že svými slzami vykoupím všechny rozkoše, po nichž vy, vždyť jste ještě mladý, bažíte. Jste tak dobrý otec a jistě mi dovedete odpustit."

"Zůstaň s námi, Louise, zůstaň s námi," řekl král a sevřel dceru pevně do náruče.

Princezna zavrtěla hlavou.

"Moje království není z tohoto světa," odpověděla smutně a vyvinula se z králova objetí. "Sbohem, otče. Řekla jsem dnes to, co mi těžce leželo na srdci už deset let. Toto břemeno mě dusilo. Sbohem! Jsem spokojena. Vidíte, že se usmívám, že jsem dnes šťastná. Ničeho nelituji."

"Ani mne, dcero?"

"Litovala bych vás, kdybych vás neměla už víckrát spatřit, ale vždyť vy někdy zajedete do Saint-Denis, úplně na mne přece nezapomenete."

"Ach, nikdy, nikdy!"

"Nebuďte smutný, Sire. Naše rozloučení přece není navždycky. Moje sestry doposud nic nevědí, alespoň si to

myslím. Svěřila jsem se pouze svým ženám. Týden se už připravuji a vroucně si přeji, aby hluk s mým odjezdem nastal teprve tehdy, až se za mnou zavřou těžká vrata brány v Saint-Denis. Ten poslední hluk mi zabrání, abych slyšela jiný."

Král četl z dceřiných očí, že její rozhodnutí je neodvolatelné. Byl rád, že odchází bez hluku. Jestliže se princezna Louise obávala, že slzy by mohly zvrátit její rozhodnutí, král se spíše obával o svoje nervy.

Chtěl odjet do Marly a přílišná bolest ve Versailles by jeho odjezd oddálila.

Napadlo ho také, že nebude už potkávat po orgiích nedůstojných krále i otce vážnou a smutnou tvář, která mu připadala jako ztělesněná výčitka jeho zahálčivého života.

"Budiž tedy po tvém, dítě. Přijmi však požehnání od otce, kterého jsi vždycky činila dokonale šťastným."

"Podejte mi jenom ruku, Sire, políbím vám ji a požádám vás, abyste mi požehnání udělil pouze v duchu."

Pro ty, kdo věděli o jejím rozhodnutí, to byla vznešená a slavnostní podívaná; ušlechtilá královská princezna se každým krokem přibližovala k předkům, kteří z pozlacených rámů jako by jí děkovali, že už zaživa se odhodlala vstoupit do jejich hrobek.

U dveří král pozdravil dceru a beze slova odešel.

Dvořané ho následovali, jak jim to etiketa předpisovala.

31. Hadra, Potvora a Krákora

Král se odebral do loveckého salonu, kde se obvykle na chvíli zdržel, aby udělil rozkazy pro zbytek dne, než odjede na lov nebo na procházku.

Na kraji galérie pozdravil dvořany a pokynul jim, že chce zůstat sám.

Když Ludvík XV. osaměl, šel chodbou vedoucí k obydlí svých dcer. Před vchodem, uzavřeným tapisérií, se na okamžik zastavil a zavrtěl hlavou.

"Jenom jedna byla hodná, a ta odešla," zabručel.

Na tuto nepříliš zdvořilou poznámku pro ty, co zůstaly, odpověděl křik. Tapisérie se rozhrnula a zuřivé trio pozdravilo krále:

"Děkuji, otče!" Král byl u svých dcer.

"Ach, to jsi ty, Hadro," obrátil se na nejstarší Adelaidu. "To nevadí, zlob se nebo nezlob, řekl jsem pravdu."

"Ach, nenaučil jste se nic nového, Sire, a my dobře víme, že jste vždycky nadržoval Louise," řekla Victoire.

"To jsi řekla velkou pravdu, Potvoro, na mou věru, velkou pravdu."

"A proč nedáváte přednost nám před Louisou?" zeptala se kysele Sophie.

"Protože Louise mě netrápí," odpověděl Ludvík XV. neobyčejně dobrácky, jak to někdy dělávají dokonalí sobci.

"Ach, ta vás ještě potrápí, buďte klidný, otče!" řekla Sophie tak zatrpkle, až to upoutalo královu pozornost.

"Co ty o tom víš, Krákoro? Louise se ti při odchodu svěřila, zrovna tobě? To bych se divil, tebe vůbec nemá ráda."

"Ach, na mou věru! Však já jí to pěkně vrátím," odpověděla princezna Sophie.

"Výborně! Jen se hezky nenávidějte, pohrdejte sebou, rvěte se, to je vaše věc. Mně to je jedno, pokud ovšem nebudete chtít, abych ve vašem amazonském království udělal pořádek. Ale rád bych věděl, čím by mě ubohá Louise mohla trápit?"

"Ubohá Louise!" zvolaly současně Victoire a Adelaide a každá jinak našpulila rty.

"Čím by vás měla trápit? Tak já vám to hned povím, otče."

Král se pohodlně usadil do širokého křesla u vchodu, aby mohl snadno utéci.

"Protože madam Louisu trochu trápí zlý duch, kterým byla posedlá abatyše z Chelles, odchází do kláštera, aby mohla provádět nějaké experimenty," odpověděla Sophie.

"Ale jděte, jen žádné dvojsmysly o ctnosti vaší sestry, prosím vás. Nikdo o ní nikdy špatně nemluvil a co toho lidi napovídají. Nezačínejte s tím proto vy."

"Ach, já nemluvím o její ctnosti," odpověděla Sophie, kterou velice ranilo, že král zdůraznil slůvko vy a že se výrazně opakoval. "Řekla jsem jenom, že bude dělat nějaké experimenty, a to je všechno."

"A kdyby se zabývala chemií, cvičila se ve zbrani anebo vyráběla kolečka ke křeslům, pískala na flétnu, tloukla do bubnu nebo třískala do klavesínu anebo třeba vrzala na housle, co by na tom bylo zlého?"

"Řekla jsem, že bude dělat politiku."

Ludvík XV. se zachvěl.

"Studovat filosofii, teologii a pokračovat v komentářích k bule Unigenitus31 tak, až bychom uvízli v teoriích o vládnutí, metafyzických systémech a v její teologii, to se nám zdá neužitečné pro naši rodinu, my ... "

"Když to vaši sestru přivede do ráje, co na tom vidíte zlého?" zeptal se Ludvík XV., dost zaražen vztahem, který objevil mezi obviněním Krákory a politickou řečí madam Louisy, kterou mu zatopila před odchodem do kláštera. "Závidíte jí její blaženost? To jste ale velmi špatné křesťanky."

"Ach, to ne, na mou věru, to ne. Ať si jde, kam chce, ale já za ní nepůjdu," řekla Victoire.

"A já také ne," přidala se Adelaide.

"Já taky ne," řekla Sophie.

"Vždyť ona námi pohrdala," prohlásila Victoire.

"Vámi?" otázal se král.

"Ano, ano, pohrdala námi," odpověděly další dvě.

"Uvidíte, že ta ubohá Louise si ani nevybere ráj, aby se tam nemusela setkat se svou rodinou."

Sestry reagovaly na královu uštěpačnou poznámku sladkokyselým úsměvem. Adelaide sebrala všechnu logiku, které byla schopna, aby otci zasadila prudší ránu než ty, co dosud po něm sklouzávaly.

"Dámy," pravila špičatě Hadra, jak vždycky mluvívala, když se probrala z netečnosti, pro kterou si vysloužila od otce svou přezdívku, "dámy, nenašly jste anebo jste se neodvážily říci králi skutečný důvod, proč madam Louise odešla."

"Ale, ale, zase nějaké očerňování," řekl král. "Jen pokračujte, Hadro, pokračujte!"

"Ach, Sire, já dobře vím, že vás možná trochu zarmoutím."

"Raději řekněte, že v to doufáte, to bude správnější."

Princezna Adelaide se hryzla do rtů.

"Ale řeknu pravdu," dodala.

"Výborně! To vypadá slibně. Pravdu! Odvykněte si takhle mluvit. Copak já někdy mluvím pravdu? A vidíte, jak mi to chválabohu svědčí!" pokrčil Ludvík XV, rameny.

"Tak mluvte, sestro, mluvte," pobízely ji obě princezny nedočkavě, aby už slyšely důvody, které krále raní.

"To se podívejme, srdíčka, jak milují svého otce!" bručel král. Ale hned se uklidnil, když ho napadlo, že jim to hezky vrátí.

"Naše sestřička Louise se ze všeho nejvíc bála, že ... tolik dbala na etiketu ... " pokračovala Adelaide.

"Čeho se bála? ... Tak alespoň dokončete, co jste nakousla."

"Tak tedy, Sire, obávala se, že se sem vetřou nové tváře."

"Říkala jste vetřou?" zeptal se král nespokojeně, protože od samého začátku věděl, kam tím dcery směřují. "Vetřou? Copak u mne jsou nějací vetřelci? Copak mě někdo nutí, abych přijímal, koho nechci?"

Král obratně dal rozhovoru naprosto jiný směr. Ale princezna Adelaide byla příliš velký ohař, aby se nechala obelstít a svést ze stopy, když vyčenichala nějakou pěknou zlomyslnost.

"Špatně jsem se vyjádřila, to není to pravé slovo. Místo vetřou jsem měla říct: budou uvedeni."

"Ach, ach, to už zní lépe. Jiné slovo a už mi to nevadí, mám raději, když se mluví o uvedení."

"A přesto si myslím, že to ještě není to pravé slovo," pokračovala Victoire.

"A které je tedy to pravé?"

"Představeni, při prezentaci."

"Ach ano, myslím, že tentokrát našla to pravé," přidaly se obě sestry jednohlasně.

"Myslíte?" kousl se král do rtu.

"Ano, řekla jsem, že sestra se obávala nových prezentací," pokračovala Adelaide.

"Nu, a co dál?" řekl král a toužil co nejdříve rozhovor ukončit.

"Obávala se, otče, že uvidí, jak ke dvoru přichází paní hraběnka Dubarry."

"Tak je to tedy!" zvolal král s neodolatelným rozhořčením, "tak je to tedy! Jen s tím ven a nechoďte pořád okolo, u sta hromů! Jak nás zdržujete, paní Pravdo!"

"Sire, tolik jsem otálela a teprve teď jsem to řekla Vašemu Veličenstvu. Zdržovala mě úcta a jedině výslovný rozkaz Vašeho Veličenstva mně vůbec mohl otevřít ústa, abych o něčem takovém promluvila."

"Ach ano, jinak je máte pořád zavřená, pokud ovšem nezíváte, nemluvíte anebo nekoušete! ... "

"Ale přesto si myslím, že jsem nalezla pravý důvod a že je to tenhle!" pokračovala Adelaide.

"Pak se ovšem mýlíte!"

"Och, Sire, och, Sire," repetily společně a přikyvovaly Victoire i Sophie, "och, Sire, jsme si tím naprosto jisty."

"No ovšem!" přerušil je Ludvík XV. "O nic víc a nic méně než otec u Moliéra. A tak se mi zdá, že lidé se tomuto názoru vysmívají. Myslím, že v mé rodině došlo k spiknutí. Proto se tedy nemohla konat prezentace; proto dámy nejsou doma, když k nim chce přijít návštěva; neodpovídají na ústní ani písemné žádosti o audienci."

"Na jaké žádosti o audienci?" otázala se Adelaide.
"Však vy dobře víte, na písemné žádosti slečny Jeanne Vaubernierové," řekla Sophie.
"Nikoliv, na žádosti, které o audienci podala slečna Langeová," přidala se Victoire.
Král zuřivě vyskočil; zablesklo se mu v očích, které obvykle bývaly velmi mírné, což sestrám nevěstilo nic dobrého. Protože však v královském triu nebyla žádná heroina schopná unést otcovský hněv, všechny sklopily hlavu.
"Tady je další důkaz, že jsem měl pravdu, když jsem prohlásil, že ta nejhodnější ze všech čtyř odešla."
"Sire, Vaše Veličenstvo s námi zachází špatně, jedná s námi hůř než se psy," řekla Adelaide.
"Myslím, že to je správné; moji psi, když za nimi zajdu, se ke mně tulí, moji psi, to jsou opravdoví přátelé! Tak sbohem, dámy! Jdu se podívat na Charlottu, Snašku a Darebu. Ubohá zvířata! Ano, mám je rád, mám je rád především proto, že neštěkají pravdu!"
Rozzlobený král neušel ještě ani čtyři kroky a slyšel, jak jeho tři dcery sborově zpívají:

"Když nad Paříži naší
se večerní tma snáší,
všem se tam srdce splaší.
Vzdychají potají: Ach! Ach! Ach! Ach!
Milenka Blažeje
na tom prachmizerně je,
je,
je,
je už na márách: Ach! Ach! Ach!"

Byla to první strofa z vaudevillu proti madam Dubarry, který každý znal pod názvem Krásná Bourbonka a který se všude po ulicích zpíval.
Král se chtěl užuž vrátit a princezny by to bývaly ošklivě odnesly, ovládl se však a zakřičel, aby nebylo slyšet jejich zpěv:
"Pane chrtí kapitáne, hola, pane chrtí kapitáne!"
Důstojník s touto zvláštní hodností hned přiběhl.
"Ať otevřou psinec," poručil král.
"Ach, Sire, ať Vaše Veličenstvo nechodí ani o krok dál!" vrhl se důstojník králi k nohám.
"Nu, co se děje? Ven s tím!" zastavil se král na prahu psince, odkud bylo slyšet kňučení psů, kteří zvětřili svého pána.
"Sire, promiňte mé horlivosti, ale nemohu dovolit, aby král k psům vstoupil," řekl důstojník.
"Ach ano, chápu, v psinci není uklizeno ... Tak mi přiveďte Darebu."
"Sire, Dareba už dva dny nepil ani nejedl, obáváme se, že se vztekl," mumlal vyděšený důstojník.
"Ach, nikdo na světě není nešťastnější než já! Dareba se vztekl! Tím se moje trápení dovršilo!" zvolal Ludvík XV. Chrtí důstojník považoval za svou povinnost uronit slzu.
Král se otočil na podpatku a kráčel do své pracovny, kde na něho čekal komorník. Když viděl královu vzrušenou tvář, skryl se do výklenku u okna.
"Ach, já do toho dobře vidím, já do toho dobře vidím," šeptal král a nevěnoval věrnému služebníkovi ani pohled, "pan de Choiseul se mi vysmívá, korunní princ se dívá, jako kdyby tu byl napůl pánem, a myslí si, že jím bude úplně, až posadí tu svou Rakušanku na trůn. Louise mě má ráda, ale velmi tvrdě, Dělá mi kázání a odchází. Další tři dcery o mně zpívají písničky, v kterých se o mně posměšně mluví jako o Blažejovi. Pan hrabě z Provence překládá Lukrecia. Pan hrabě d'Artois běhá za holkama do uliček neřesti. Moji psi se mi vzteknou a chtějí mě pokousat. Vždyť mě vlastně miluje jenom ta ubohá hraběnka. Ať táhnou k čertu všichni, kdo se jí chtějí znelíbit!"
Potom král usedl ke stolu, na němž Ludvík XIV. podpisoval svoje poslední smlouvy a nádherné dopisy.
"Teď už chápu, proč kdekdo z mého okolí hledí uspíšit příjezd korunní princezny. Všichni věří, že stačí, aby se tady ukázala - a já se stanu jejím otrokem anebo že mě ovládne její rodina. Na mou věru, mám dost a dost času setkat se se svou drahou nevěstinkou, zvláště když její příjezd mi způsobí nové nesnáze. Žijme tedy klidně, žijme klidně, jak nejdéle to půjde. A aby to šlo, zadržme ji na cestě. Remeš a Noyon má projet bez zastávky a jet přímo do Compiégne, přidržme se proto původního ceremoniálu. Třídenní uvítání v Remeši a ... jeden den, ale což, dva ... a co! Tři dny slavností v Noyonu, a tím získáme šest krásných dnů."
Král uchopil pero a vlastnoručně napsal panu de Stainville rozkaz, aby se zdržel tři dny v Remeši a tři dny v Noyonu. Potom dal zavolat kurýra:
"Kdybyste měl lézt po čtyřech, odevzdejte tento dopis hned jeho adresátovi." Potom týmž perem napsal:

"Drahá hraběnko, dnes uvedeme Zamora do jeho guvernérství. Odjíždím do Marly. Dnes večer vám přijedu povědět do Luciennes všechno, co si v této chvíli myslím.
Francie"

"Tady máte, Lebele, dopis, který zanesete hraběnce. A chovejte se k ní pěkně - to je rada."
Komorník se uklonil a odešel.

32. Paní de Béarn

První příčina všech těch zlostí, základní kámen skandálů, ať už lidé u dvora po nich toužili anebo se jich obávali, byla hraběnka de Béarn, která teď rychle cestovala do Paříže, jak řekla Chon bratrovi.

Její cesta byla výsledkem báječných nápadů, které přicházívaly vikomtu Janovi, když se dostal do nesnází.

Když paní Dubarry nemohla nalézt mezi dámami u dvora tolik žádoucí a naprosto nezbytnou kmotru, bez níž nemohlo dojít k prezentaci, obrátil zrak na venkov, probral jednotlivá města, až na březích Mensy nalezl gotický, ale dobře udržovaný dům.

Objevil starou sudičku a starý proces.

Tou sudičkou byla hraběnka de Béarn.

Na starém procesu záviselo všechno její jmění. Pan de Maupeou, který se nedávno připojil k hraběnce Dubarry, objevil, že jsou spolu nějak spřízněni, a dokonce prohlašoval, že hraběnka je jeho neteří. Pan de Maupeou doufal, že se stane kancléřem: včera začal projevovat králově favoritce vřelé přátelství, které dnes už přineslo plody - král ho jmenoval místokancléřem, všichni mu však říkali Neřest.32

Paní de Béarn opravdu byla stará sudička a velmi se podobala typickým představitelkám své doby, jakými byly paní d'Escarbagnas anebo paní de Pimbéche, a navíc byla nositelkou znamenitého jména. Paní de Béarn byla mrštná, hubená, kostnatá, stále ve střehu; očima neklidně jezdila z předmětu na předmět jako vylekaná kočka; oblékala se jako před třiceti lety za svého mládí; rozmarná móda někdy připouští, že stařena v roce 1770 může nosit šaty, které nosila jako mladé děvče v roce 1740.

Když se Chon, milovaná sestra a věrná důvěrnice paní Dubarry, objevila jako slečna Flageotová u paní de Béarn, měla stařena na sobě šaty s bohatými krajkami, s velikými kapsami, nabíraný pláštík a ohromný nákrčník z květovaného hedvábí.

Stará hraběnka se takhle oblékala ze šetrnosti, ale i proto, že ji to těšilo. Nebyla z těch, kdo se rdí za svou chudobu, protože si ji vůbec nezavinila. Litovala toho, že není bohatá, jedině proto, ze nemohla zanechat synovi jmění důstojné jména Béarnů; její syn byl pravý venkovský chasník, stydlavý jako děvče, kterého zajímaly víc příjemnosti materiálního života než výsady slavného jména.

Celé hraběnčino jmění tvořilo to, čemu hrdě říkala moje statky; a právě o ně se její advokát soudil se Salucesy. Ale protože hraběnka byla velmi rozumná, věděla, že ani jediný lichvář - a bylo jich v té době ve Francii požehnaně - by jí na ně nic nepůjčil a pro žádného právního zástupce by nebyly dostatečnou zárukou, aby se pro ně pustil bez zálohy do sporu.

Odkázána na příjem pozemků, o něž se nesoudila, hraběnka de Béarn měla roční důchod necelých tisíc zlaťáků. Proto se vyhýbala soudnímu dvoru, kde člověk denně rozhází dvanáct livrů jen za kočár, kterým jezdí k pánům soudcům a k pánům advokátům.

Soudu se vyhýbala především proto, že nedoufala, že v nejbližších čtyřech nebo pěti letech někdo vytáhne její spisy ze zásuvky. Dnes jsou procesy dlouhé, ale člověk může doufat, že skončí dřív, než se dožije patriarchálního věku; dříve se proces táhl dvě nebo tři generace a byl jako pohádkové rostliny z Tisíce a jedné noci, které kvetou jednou za dvě stě nebo tři sta let. Hraběnka de Béarn nechtěla rozházet zbytek rodinného dědictví, aby získala zpět jeho deset dvanáctin;

byla to opravdu starosvětská žena: rozumná, opatrná, silná a hamižná.

Jistě by dovedla svou záležitost řídit sama, chodit k soudu, obhajovat ji líp než nějaký advokát přísedící anebo vykonavatel, ale byla z rodu Béarnů a jeho jméno jí v mnohém bránilo. Sžírala se lítostí a úzkostí jako božský Achilles, který ve svém stanu umíral tisícerou smrtí, když slyšel troubit k útoku a musel předstírat, že je hluchý. Paní de Béarn celé dny luštila staré pergameny s brýlemi na nose a celé noci s rozpuštěnými šedými vlasy obhajovala, zahalena do perského županu, před svým polštářem při o dědictví, na něž si činili nárok Salucesové; hájila ji tak výmluvně, že by si stejnou výmluvnost přála i pro svého advokáta.

Dovedeme pochopit, s jakým příjemným rozechvěním přijala Chon, která se ji ohlásila jako slečna Flageotová, dcera jejího advokáta.

Rádi věříme tomu, co si přejeme. Paní de Béarn se tedy zcela pochopitelně nechala přesvědčit vyprávěním mladé ženy.

Ale stín podezření stará šlechtična přece jen nezapudila. Znala totiž mistra Flageota dobrých dvacet let a navštívila ho v ulici Petit-Lion-Saint-Sauveur nejméně dvěstěkrát, ale nikdy nezpozorovala na koberci, který se jí zdál příliš malý pro tak velkou pracovnu, žádné děcko, které by loudilo cukrátka v krabičkách jeho klientů a klientek.

Ale proč by teď měla myslet na advokátův koberec, proč by se měla snažit vystopovat děcko, které si na něm hrálo? Slečna Flageotová je prostě tady a je to slečna Flageotová, tak co?

A navíc je provdaná; tím padá poslední hradba každého podezření, neboť advokátova dcera za ní nejede schválně do Verdunu, ale za manželem do Štrasburku.

Paní de Béarn by snad měla na slečně Flageotové žádat pověřovací listinu, ale cožpak otec nemůže pověřit vlastní dceru, aby bez zvláštního dopisu vyřídila důvěrný vzkaz? A proč vlastně si má připouštět podobné obavy? Proč vlastně by ji měla podezírat? Přece ta slečinka nejela šedesát mil, aby hraběnce vyprávěla nějaké pohádky!

Kdyby hraběnka byla bohatá jako žena nějakého bankéře, generálního pachtýře nebo nějakého mocného muže a musela s sebou vozit drahé náčiní, nádobí a diamanty, pak by si snad mohla myslet, že to je léčka nastrojená zloději. Paní de Béarn se sama musela srdečně zasmát, když si pomyslela, jak asi by se zloději tvářili, až by objevili svůj omyl.

Jakmile Chon, oblečená v měšťanských šatech, odjela se špatnou bryčkou taženou jedním koněm, kterou na předposlední stanici vyměnila za svůj kočár, paní de Béarn nasedla hned do starého kočáru, protože byla pevně přesvědčena, že nastala chvíle její oběti; popoháněla postilióny tak vydatně, že do La Chaussée dorazila hodinu před korunní princeznou a k bráně Saint-Denis sotva pět nebo šest hodin po slečně Dubarry.

Protože hraběnka měla málo zavazadel a velmi pospíchala, aby se dozvěděla nové zprávy, nechala se zavézt do ulice Petit-Lion před dům advokáta Flageota.

Samozřejmě že se sběhlo plno zvědavců - všichni Pařížané jsou totiž zvědaví - k úctyhodnému kočáru, který důkladností i monumentální stavbou připomínal dobu Jindřicha IV., stejně jako koženými svraštělými záclonami, které příšerně skřípaly, když se jimi pohybovalo na tyči pokryté zelenou měděnkou.

Ulice Petit-Lion není široká. Paní de Béarn ji téměř ucpala; zaplatila postiliónům a poručila jim, aby i s kočárem zajeli do hostince U kokrhajícího kohouta v ulici Saint-Germain-des-Prés, kde obvykle nocovala.

Když šla po tmavém schodišti, přidržovala se umaštěného provazu, který tam byl místo zábradlí; v domě panoval chládek, který potěšil unavenou stařenu po dlouhé cestě.

Když služebná Markéta ohlásila paní hraběnku de Béarn, advokát Flageot si rychle natáhl kalhoty, které si sundal, protože mu bylo vedro, nasadil si paruku, kterou měl vždycky na dosah ruky, a rychle si oblékl župan.

Takto vyparáděn šel s úsměvem ke dveřím. Ale v jeho úsměvu bylo tak jasně vidět údiv, že hraběnka považovala za nutné ohlásit:

"Tak jsem tady. To jsem já!"

"A-ano, to vidím, paní hraběnko."

Pak se advokát zahalil cudně do županu a vedl hraběnku ke koženému křeslu v nejsvětlejším koutě pracovny; opatrně odstrčil papíry na stole, protože věděl, že je zvědavá.

"Smím se zeptat, paní hraběnko, čemu vděčím za vaši návštěvu, která mě tak příjemně překvapila?"

Paní de Béarn, zabořená do hlubokého křesla, právě zvedala nohy, aby jí Markéta mohla pod saténové střevíčky podsunout kožený polštář.

"Cože? Překvapila?" vyskočila hraběnka a nasadil si na nos brýle, aby se mohla lépe podívat na pana Flageota.

"Ovšemže, domníval jsem se, že jste na svých statcích, paní hraběnko," odpověděl advokát, který tak lichotivě označil jako "statky" tři jitra zelinářské zahrady paní de Béarn.

"Jak vidíte, jsem tady. Odešla jsem z nich na váš první pokyn."

"Na můj první pokyn?" podivil se advokát.

"Na vaše první slovo, na první upozornění, nebo na první vaši radu, jestli se vám to víc líbí."

Pan Flageot rozevřel oči dokořán, že byly najednou veliké jako hraběnčiny brýle.

"Doufám, že jsem si pospíšila a že můžete být se mnou spokojen."

"Opravdu rád vás vidím, paní hraběnko, jako vždycky, ale dovolte mi, abych vám řekl, co s tím vlastně já mám co společného?"

"Cože! Co s tím máte co společného? ... Všechno. Vždyť jste to všechno zařídil."

"Já?"

"Ovšemže, vy ... Co je tedy nového?"

"Vykládá se, paní hraběnko, že král uvažuje o nějakém zásahu proti soudům. Co bych vám mohl nabídnout?"

"To je zcela jeho věc, jen ať zasáhne!"

"A oč vám tedy jde, paní hraběnko?"

"O můj proces. Ptala jsem se vás, co je v mém procesu nového."
"Ach tak!" zavrtěl smutně hlavou advokát. "Nic, absolutně nic, paní hraběnko."
"Jak to ... nic?"
"Ne, nic."
"Nic ad té doby, co vaše slečna dcera se mnou mluvila. Mluvila se mnou předevčírem, chápu, že od té doby nemohlo se nic velkého stát."
"Moje dcera, paní hraběnko?"
"Ano."
"Říkala jste moje dcera?"
"No ovšem, vaše dcera, ta, co jste ji ke mně poslal."
"Promiňte, paní hraběnko, ale to není možné, žádnou dceru jsem k vám neposlal."
"Neposlal!"
"Ne, paní hraběnko. Z toho prostého důvodu, že žádnou dceru nemám."
"Jste si tím jist?" zeptala se hraběnka.
"Mám čest být starý mládenec, paní hraběnko."
"No ne!"
Advokát zneklidněl; zavolal Markétu, aby donesla hraběnce občerstvení a především aby na ni dohlédla. Chudinka ubohá, pomyslel si, v hlavě jí to přeskočilo.
"Cože! Vy nemáte žádnou dceru? Dceru provdanou ve Štrasburku?"
"Ne, paní hraběnko, ne, tisíckrát ne."
"A nepověřil jste tuto dceru, aby mi vyřídila při cestě, že se v mém procesu pokračuje?" sledovala hraběnka dále svou myšlenku.
"Ne."
Hraběnka nadskočila v křesle a plácla se rukama do kolen.
"Napijte se, prosím, to vám udělá dobře, paní hraběnko," pobízel pan Flageot. Zároveň mrkl na Markétu, která přinášela dvě sklenice na podnosu; stařenu však už přešla žízeň; odstrčila podnos a sklenice tak prudce, že slečna Markéta, která měla v domácnosti zřejmě nějaké výsady, tím byla dotčena.
"Tohle bychom si měli trochu blíž objasnit, prosím," řekla hraběnka a podívala se na pana Flageota ostře zpod brýlí.
"Velmi rád. Jen zůstaňte, Markéto, paní hraběnka se snad za chvilku napije. Hned si to objasníme."
"To právě chci, je mi naprosto nepochopitelné, co říkáte, pane Flageote. Málem to vypadá, jako byste se z horka pominul."
"Nezlobte se, paní hraběnko, nezlobte se, vždyť si o tom můžeme klidně pohovořit," řekl advokát a odstrkoval nohama křeslo dál od hraběnky.
"Tak mluvte. Vy říkáte, že nemáte žádnou dceru, pane Flageote?"
"Ne, paní hraběnko, a je mi to upřímně líto, protože vám by to zřejmě bylo příjemné, i když ... "
"I když?" opakovala hraběnka.
"I když, pokud jde o mne, raději bych měl kluka. Chlapci se spíš protlučou a v dnešní době se tak snadno nezkazí."
Hluboce zneklidněná paní de Béarn sepjala ruce.
"Tak vy jste nevzkázal po žádné své sestře, neteři anebo nějaké sestřence, že mám přijet do Paříže?"
"To mě ani ve snu nenapadlo, paní hraběnko, dobře vím, jak je v Paříži draho."
"A co moje záležitost?"
"Neopomenu vás ihned zpravit, až se bude projednávat, paní hraběnko."
"Až se bude projednávat?"
"Ano."
"Tedy se neprojednává?"
"Pokud vím, tak ne, paní hraběnko."
"Můj proces se nedostal na pořad jednání?"
"Ne."
"A na příští také ne?"
"Ne, paní hraběnko! Na mou duši!"
"Tak to mě podvedli, ztropili si ze mne hanebný posměch,L zvedala se stará dáma.
Advokát si posunul paruku a zabručel:
"Obávám se, že je tomu tak, paní hraběnko."
"Mistře Flageote! ... " zvolala hraběnka. Advokát nadskočil na židli a pokynul Markétě, která šukala po pokoji, aby mohla v případě potřeby pomoci svému pánovi.
"Mistře Flageote, tohle pokoření nesnesu! Obrátím se na pana policejního ministra, ať najde tu podvodnici, která se vůči mně dopustila takové urážky."
"Pha! To je velmi pochybné."
"A až ji najde, budu ji žalovat," pokračovala rozezlená hraběnka.
"Další proces!" poznamenal truchlivě advokát. To starou sudičku zchladilo.
"A já jsem byla tak šťastná, když jsem za vámi jela! Bohužel!"
"A co vám vlastně ta žena řekla, paní hraběnko?"
"Především, že ji posíláte vy."
"To jsou strašné pletichy!"

"A vy že mi vzkazujete, že můj spor se bude znovu projednávat a že to bude velmi brzo. Měla jsem velkou starost, že přijedu pozdě."

"Bohužel," povzdechl si tentokrát zas pan Flageot, "kdoví kdy k tomu dojde, paní hraběnko."

"Zapomněli tedy na nás, že ano?"

"Zapomněli, pohřbili nás, zahrabali, paní hraběnko, to by byl zázrak, a zázraky, jak víte, se dějí jen jednou ... "

"Ano!" povzdechla si. hraběnka.

Pan Flageot se přizpůsobil hraběnce a také si povzdechl.

"Pane Flageote, něco vám povím, chcete?"

"Jen povězte, paní hraběnko."

"Já se toho nedožiju."

"Ach, v tomto případě nemáte pravdu."

"Bože, Bože," naříkala hraběnka, "jsem se svými silami u konce."

"Odvahu, paní hraběnko, odvahu!"

"Jinou radu mi nemůžete dát?"

"Ale mohu. Radím vám, abyste se vrátila na své statky a nevěřila nikomu, až přijde se vzkazem ode mne a nepřinese ho písemně."

"Nic jiného mi nezbývá, musím se vrátit na své statky!"

"To bude rozumné."

"Ale věřte mi, pane Flageote, že my dva se už víckrát neuvidíme, leda na onom světě," sténala hraběnka.

"Takové rouhání!"

"Mám opravdu tak kruté nepřátele?"

"To je práce Salucesů, to bych mohl odpřísáhnout."

"V každém případě to je strašně pitomé."

"Ano, je to slabomyslné," přitakal pan Flageot.

"Ach, spravedlnost, spravedlnost! Milý pane Flageote, to je Kakova jeskyně!"33

"Proč?"

"Protože spravedlnost již není spravedlností, protože soudy jsou zpracovávány, protože pan de Maupeou se chtěl stát kancléřem, místo aby zůstal presidentem soudu."

"Pane Flageote, teď bych se už napila."

"Markéto!" volal advokát služebnou, která odešla, když viděla, že hovor se dostává do normálních kolejí. Nyní přinesla odnesené sklenice piva. Paní de Béarn poctila advokáta přiťuknutím, pomalu se napila, pak se smutně uklonila a ještě smutněji rozloučila. Pan Flageot ji doprovodil do předsíně s parukou v ruce.

Paní de Béarn stála u schodů a rukou hledala provaz natažený nad nimi místo zábradlí, když se najednou na její ruku položila cizí ruka a něčí hlava jí narazila do prsou. Strmé schody bral po čtyřech nějaký písař.

Stará hraběnka si ještě upravovala sukni a hlasitě hubovala, když písař už otevřel dveře a zahalasil, jak to písaři ve všech dobách dělávají:

"Tak je to tady, mistře Flageote. Tady je ta věc Béarnů!" a podával mu nějaký papír.

Hraběnka při těch slovech okamžitě vyskočila a vyrvala advokátovi papír dříve, než Markéta dala písaři pár pohlavků, či alespoň předstírala, že ho bije za to, že ji dvakrát políbil.

"Nu, co v tom je, mistře Flageote?"

"Na mou duši, to sám ještě nevím, paní hraběnko; ale kdybyste mi laskavě dala ten papír, hned bych vám to pověděl."

"To je pravda, milý pane Flageote. Čtěte, honem čtěte."

Advokát se podíval na podpis a řekl:

"Je to od našeho prokurátora, píše nám mistr Guildou."

"Ach Bože!"

"Oznamuje mi, abych si připravil obhajobu na úterý, protože naše věc se bude znovu projednávat," pokračoval pan Flageot se vzrůstajícím překvapením.

"Projednávat! Projednávat! Ale dejte si pozor, pane Flageote! Nežertujte se mnou, tentokrát už bych se z toho nesebrala."

"Jestli zde někdo žertuje, paní hraběnko, pak to může být jenom pan Guildou, a to by bylo poprvé v jeho životě," řekl advokát a nemohl se stále ještě vzpamatovat.

"Je ten dopis opravdu od něho?"

"Je na něm podepsaný Guildou, jen se podívejte."

"To je pravda! Dnes ráno se pře obnovuje, hájit se má v úterý. Ta dáma, mistře Flageote, co mě navštívila, tedy nebyla žádná intrikánka?"

"Zdá se, že ne."

"Ale když jste ji ke mně neposlal vy ... Jste si opravdu jist, že jste ji ke mně neposlal?"

"U sta hromů! Vím to naprosto jistě."

"A kdo ji tedy ke mně poslal?"

"Ano, kdo?"

"Přece ji někdo musel poslat."

"Já se v tom už nevyznám."

"A já se v tom topím."

"Dovolte, prosím, milý pane Flageote, já si to ještě jednou přečtu. Bude se projednávat obhajoba, to je tady černé na bílém; obhajobě bude přítomen pan president Maupeou."

"U hroma! To že tam stojí?"

"Ale ovšem."

"To je mrzuté!"

"Pročpak?"

"Protože pan president Maupeou je velkým přítelem Salucesů."

"Jak to víte?"

"Je u nich pečený vařený."

"Tak to jsme na tom hůř než kdykoliv předtím. Mám já to ale neštěstí."

"To nesmíte říkat, raději za ním zajděte."

"Ale on mě šeredně uvítá."

"To lze předpokládat."

"Ach, co mi neříkáte, mistře Flageote!"

"Pravdu, paní hraběnko."

"Cože! Nejenže sám ztrácíte odvahu, ale připravujete oni i mě."

"Od pana de Maupeou nemůžete čekat nic dobrého."

"Takovou slabost projevuje můj Cicero?"

"Cicero34 by prohrál Ligariovu při, kdyby ho hájil před Verrem místo před Caesarem," odmítl skromně mistr Flageot velikou poklonu své klientky.

"Vy mi tedy radíte, abych za ním nechodila?"

"Bůh uchovej, paní hraběnko, abych vám něco takového radil, jenom vás lituji, že to musíte podniknout."

"Vy se mnou mluvíte, pane Flageote, jako voják, který chce dezertovat ze svého místa. Člověk by málem řekl, že se bojíte mou při hájit."

"Paní hraběnko, prohrál jsem spory, které měly více naděje na úspěch než váš."

Hraběnka si povzdechla, ale vzchopila se a pronesla důstojně, což podivně kontrastovalo s komickým průběhem celého rozhovoru:

"Půjdu až do konce, nikdo nebude smět říkat, že jsem ustoupila před piráty, když jsem byla v právu. Prohraju svůj proces, ale ukážu všem těm porušovatelům zákona hrdé čelo urozené šlechtičny, jakých dnes u dvora není už mnoho. Nabídnete mi rámě, pane Flageote, a doprovodíte mě k vašemu místokancléři?"

"Paní hraběnko," připomněl si pan Flageot náhle všechnu svou důstojnost, "paní hraběnko, my odpůrci pařížského soudního dvora se nestýkáme mimo soudní líčení s těmi, kdo opustili soudy v záležitosti pana d'Aiguillon. V jednotě je síla. A protože pan de Maupeou v této záležitostí lavíroval, jak si na něho právem stěžujeme, zůstaneme ve svém táboře, dokud neukáže barvu."

"S mým procesem to vypadá špatně, jak vidím," povzdechla si hraběnka, "advokáti se škorpí se svými soudci, soudci jsou v rozepři se svými klienty ... Ale to je jedno, já trvám na svém."

"Bůh vám pomáhej, paní hraběnko," řekl advokát a přehodil si župan přes levé rameno jako římský senátor tógu.

"To je mi ale advokát," mumlala paní de Béarn sama pro sebe. "Obávám se, že jeho řeč u soudu bude stejně platná, jako když já doma mluvím do polštáře." Pak se hezky usmála, aby zakryla svůj neklid.

"Sbohem, mistře Flageote. Prostudujte pořádně mou při, prosím vás, člověk nikdy neví, co se může stát."

"Paní hraběnko, obhajoba mi nedělá vůbec žádné starosti. Bude krásná, věřte mi, tím spíš, že do ní vpletu strašlivé narážky."

"Na copak, pane, na co?"

"Na zkaženost Jeruzaléma, paní hraběnko, který přirovnám k prokletým městům, a budu na něj svolávat z nebe oheň a síru. Chápete, paní hraběnko, nikdo nebude na pochybách, že Jeruzalém jsou Versailles."

"Mistře Flageote, nekompromitujte se anebo vlastně nekompromitujte můj spor!" volala stará dáma vylekaně.

"Ach, paní hraběnko, u pana de Maupeou je vaše pře tak jako tak prohraná, před svými současníky ji nemůžeme vyhrát; a protože se nám nedostává spravedlnosti, udělejme alespoň skandál!"

"Pane Flageote ... "

"Paní hraběnko, buďme filosofy ... zahřímejme hromovým ... "

"Tebe ať čert bací hromem, ty melhubo advokátská, bručela hraběnka, "ty ve všem vidíš jen příležitost, jak se zahalit do svých filosofických cárů. Pojďme tedy za panem de Maupeou, ten alespoň není filosofem, a snad u něho pochodím líp než u tebe!"

S těmi slovy hraběnka odešla od mistra Flageota z uličky Petit-Lion-Saint-Sauveur; v posledních dvou dnech prošla všemi stupni naděje i beznadějného zklamání.

33. Pan Neřest

Hraběnka se celá třásla, když se ubírala k panu de Maupeou. Po cestě ji však něco napadlo a uklidnila se. Je dost pozdní hodina a pan de Maupeou jistě už nebude přijímat návštěvy; hraběnka pravděpodobně jenom ohlásí vrátnému, že s ním chce mluvit.

Opravdu už mohlo být kolem sedmé večer. Mezi šlechtou byl tehdy rozšířený zvyk, že se obědvalo kolem čtvrté hodiny a pak se už nepracovalo. I když si paní de Béarn toužebně přála setkat se s místokancléřem, nicméně se utěšovala pomyšlením, že ho už nezastihne. Takovýmto častým rozporům v lidské mysli dobře rozumíme, třebaže je nikdy nedovedeme vysvětlit.

Hraběnka se tedy představila vrátnému v naději, že ji odbude. Připravila si třílivrový zlaťák, aby se zlý Kerberos obměkčil a zapsal ji do seznamu žadatelů o audienci.

Když přijela k paláci, uviděla, že vrátný mluví s lokajem, který mu zřejmě dává nějaký rozkaz. Diskrétně počkala z obavy, že by je mohla vyrušit, ale když ji lokaj uviděl v nájemním kočáře, kousek poodešel. Vrátný pak přistoupil ke kočáru a zeptal se, jak se paní jmenuje.

"Ach, já vím, že pravděpodobně nebudu mít čest navštívit jeho Excelenci."

"To nevadí, paní, prokažte mi tu čest a řekněte, jaké je vaše jméno," odpověděl vrátný.

"Hraběnka de Béarn."

"Pán je v paláci."

"Jak prosím?" zeptala se udiveně hraběnka.

"Říkám, že pán je v paláci," opakoval vrátný.

"Ale pán už asi nepřijímá?"

"Paní hraběnku přijme."

Paní de Béarn vystoupila z vozu jak v Jiříkově vidění, nevěděla, zda spí či bdí. Vrátný zatahal za šňůru a zvonek dvakrát zaklinkal. Na schodišti se objevil lokaj a vrátný mu pokynul, že hraběnka může jít dál.

"Chcete mluvit s pánem, paní?" zeptal se lokaj.

"Totiž, pane, přála bych si, kdybych se mohla odvažovat, že se mi dostane té laskavosti."

"Račte jít za mnou, paní hraběnko."

Tak o tomhle úředníku se vykládá tolik špatného, pomyslila si hraběnka. A přece má jednu vzácnou vlastnost - že se k němu může přijít kdykoliv. Kancléř ... to je opravdu podivné.

Pak jí napadlo, že pan de Maupeou bude tím drsnější a nepříjemnější, když ho takto pozdě vyruší z jeho povinností. Celá se při tom pomyšlení zachvěla, ale hned u dveří se rychle rozhlédla a s překvapením zjistila, že v kancléřově pracovně je sama a v zrcadle se kromě ní odráží jen hubený, žlutý a zaneprázdněný pan de Maupeou, který se téměř utápí v ohromné paruce.

Lokaj ohlásil hraběnku de Béarn. Pan de Maupeou, oblečený v černých sametových šatech, se zvedl z křesla a opřel se loktem o krb.

Paní de Béarn se třikrát velmi obřadně uklonila.

Malá úklona, která následovala po obřadném klanění, byla poněkud rozpačitá. Hraběnka nečekala tuto poctu ... nevěřila, že tak zaneprázdněný ministr se kvůli ní vyruší ze svého odpočinku ...

Pan de Maupeou odpověděl, že čas poddaných Jeho Veličenstva je stejně vzácný jako čas jeho ministrů; a navíc že je třeba ještě rozlišovat, co pospíchá; a on tudíž vždycky dává zbytek svého času těm, kdo si takových ohledů zaslouží.

Nové poklony paní de Béarn; pak se rozhostilo trapné mlčení, neboť po nich musela ven se skutečným důvodem své návštěvy.

Pan de Maupeou čekal a hladil si bradu.

"Pane, chtěla jsem mluvit s Vaší Excelencí," začala sudička, "abych jí velmi pokorně vyložila vážnou záležitost, na níž závisí celé moje jmění."

Pan de Maupeou lehounce přikývl, jako by chtěl říci: Mluvte.

"Jistě budete vědět, že celé moje jmění, či vlastně jmění mého syna, je předmětem sporu, který nyní vedu s rodinou Salucesů."

Místokancléř si dál hladil bradu.

"Ale vaše spravedlivost je tak dobře známá, pane, že se odvažuji požádat Vaši Excelenci, aby mě vyslechla, i když vím, jakým zájmem, ba přátelstvím, je vázána ke straně protivné. Věřím, že jsem nepřišla prosit nadarmo."

Pan de Maupeou se musel usmát, když slyšel takovou chválu na svou spravedlivost: to se příliš podobalo chválám, jaké Dubois před padesáti roky slýchal na svou počestnost a poctivost.

"Paní hraběnka správně říká, že jsem přítelem Salucesů, ale právem věříte, paní hraběnko, že při vykonávání svého úřadu všechno přátelství jde stranou. Odpovím vám tedy, jak se sluší na nejvyššího vykonavatele spravedlnosti, bez jakýchkoliv osobních zájmů."

"Ach, pane, ať vám nebe žehná!"

"Prozkoumám vaši záležitost jako prostý právník," pokračoval kancléř.

"Děkuji Vaší Excelenci, nikdo se v těch věcech líp nevyzná."

"Vaše záležitost se bude už brzy projednávat, myslím?"

"Líčení bylo určeno na příští týden, pane."

"Co si tedy přejete?"

"Ať se Vaše Excelence seznámí se spisy."

"To se už stalo."

"Nuže, co si o tom myslíte, pane?" zeptala se rozechvěle hraběnka.

"O vaší věci?"

"Ano."

"Že je naprosto nesporná."

"Cože? Vyhraná?"

"Nikoliv, prohraná."

"Vaše Excelence říká, že svou při prohraju?"

"Nepochybně. Dám vám ještě dobrou radu."

"Jakou?" zeptala se hraběnka s poslední nadějí.

"Máte-li něco platit, až bude po procesu a rozsudek bude vynesen ... "

"Co vlastně?"

"Co vlastně! Chci říci, abyste si připravila peníze."

"Ale pane, my jsme úplně na mizině!"

"U hroma, uvažte, paní hraběnko, že na takovéhle okolnosti se spravedlnost nemůže ohlížet."

"Avšak vedle spravedlnosti existuje také slitování, pane."

"Právě proto je spravedlnost slepá, paní hraběnko."

"Ale Vaše Excelence mi přesto snad neodmítne radu."

"U hroma, tak se ptejte! Čeho se má týkat?"

"Nebylo by možno dosíci u soudu mírnějšího rozsudku?"

"Vy neznáte žádného z našich soudců?"

"Žádného, pane kancléři."

"To je mrzuté! Páni Salucesové jsou ve spojení se třemi čtvrtinami soudu!"

Hraběnka se zachvěla, ale místokancléř pokračoval:

"Pochopte laskavě, že tato okolnost na věci nic nemění, protože soudce se nedá ovlivnit soukromými zájmy."

Toto kancléřovo tvrzení bylo stejně pravdivé jako jeho spravedlivost a proslulé Duboisovy apoštolské ctnosti. Na hraběnku z toho šly mdloby, ale pan de Maupeou pokračoval:

"Ale přes všechnu nestrannost soudce přece jen myslí spíš na přítele než na neznámého člověka. Ale vaše věc je příliš jasná, vy svůj spor prohrát musíte, paní hraběnko."

"Ale to je strašné, co právě Vaše Excelence měla čest mi sdělit."

"Pokud jde o mne, správně si můžete myslet, že se do věci nebudu míchat. Nemám právo dávat soudcům žádné doporučení, ale protože sám nesoudím, mohu tedy o sporu alespoň mluvit."

"Něco takového jsem bohužel tušila, pane!"

Vicekancléř upřel na hraběnku tázavě malá šedá očka.

"Páni Salucesové bydlí v Paříži a jsou ve spojení se všemi mými soudci, páni Salucesové tedy budou všemocní."

"Především proto, že právo je na jejich straně."

"Je kruté slyšet takové věci z úst tak bezúhonného muže, jako je Vaše Excelence."

"I když vám tohle všechno říkám, přece jenom bych vám rád nějak prospěl, čestné slovo," řekl pan de Maupeou s

předstíranou dobrotou.

Hraběnka se zachvěla; zdálo se jí, že zahlédla něco temného, když ne ve slovech, tedy alespoň v kancléřových myšlenkách; a kdyby se tato temná záhada rozplynula, snad by přece jen v ni objevila pro sebe něco příznivého.

"Ostatně jméno Béarnů, které nosíte, je jedním z nejlepších ve Francii a u mě je velmi účinným doporučením."

"Ale nezabrání, abych neprohrála svůj spor, pane."

"U hroma! S tím nemohu ani já nic dělat."

"Ach, pane, tak to už dnes chodí!" pokyvovala hraběnka smutně hlavou.

"Chcete tím zřejmě naznačit, paní hraběnko, že za našich starých časů to bývalo lepší," řekl pan de Maupeou s úsměvem.

"Bohužel ano, pane, alespoň se mi to zdá; s potěšením si vzpomínám na doby, kdy jste jako prostý králův advokát pronášel u soudu krásné útočné řeči; tehdy jsem byla mladá a chodila jsem vám s nadšením tleskat. Ten oheň! Ta výmluvnost! Ta síla! Ach, pane kancléři, v té době nebyly pletichy ani protekce, v té době bych bývala svůj proces vyhrála."

"V té době jsme měli paní de Phalaris, která se pokoušela vládnout, když regent zavřel oči, a Sourisovou, která všude čenichala, kde by mohla něco sehnat na zub."

"Ach, pane, paní de Phalaris byla opravdu velká dáma a ta Sourisová byla taková hodná holčina!"

"Že jí nikdo nemohl nic odepřít."

"Že nedovedly nic odepřít."

"Ach, paní hraběnko, nenuťte mě, abych z lásky ke svému mládí mluvil špatně o své správě," usmál se kancléř a jeho úsměv udivil starou sudičku, neboť byl velmi upřímný a přirozený.

"Ale Vaše Excelence mi přece jenom nemůže zabránit, abych neoplakávala ztracené jmění a svůj navždycky zničený dům."

"Pak nezbývá než přizpůsobit se našim časům, hraběnko. Obětujte bůžkům, kteří jsou dnes uctívání."

"Dnešní bůžkové bohužel nechtějí, pane, aby se k nim přicházelo s prázdnýma rukama."

"Co o tom víte?"

"Já?"

"Ano. Myslím, že sama jste se o to ani nepokusila?"

"Ach, pane, vy jste tak hodný a mluvíte se mnou jako přítel."

"Však jsme stejně staří, hraběnko."

"Škoda. Že už mi není dvacet a vy už nejste prostým advokátem! Hájil byste mne a Salucesové by si proti vám nic netroufli."

"Bohužel nám už není dvacet, paní hraběnko," odpověděl místokancléř s galantním povzdechem.

"Musíme tedy prosit ty, kterým je dvacet, vždyť sama říkáte, že v tom věku má člověk vliv ... Cože! Vy u dvora nikoho neznáte?"

"Samé staré pány, kteří se straní bývalé přítelkyně ... Protože zchudla. Hleďte, mám volný přístup do Versailles a mohla bych tam jít, kdybych chtěla, ale proč bych to dělala? Ach, kdybych tak zas měla svých dvě stě tisíc livrů, pak by mě opět vyhledávali. Učiňte ten zázrak, pane."

Kancléř se tvářil, že poslední větu přeslechl, a pokračoval:

"Na vašem místě bych na staré zapomněl, jako oni zapomněli na vás, a obrátil bych se na mladé, kteří se snaží získat přívržence. Znáte se trochu s princeznami?"

"Zapomněly na mne."

"A kromě toho nic nezmohou. Znáte korunního prince?"

"Neznám."

"A kromě toho je příliš zaměstnán svou arcikněžnou a nemá na nic ani pomyšlení, co je ona na cestě. Ale rozhlédněme se mezi oblíbenci."

"Ani nevím, jak se jmenují."

"Pan d'Aiguillon."

"Větroplach a říkají se o něm ošklivé věci; schoval se do mlýna, když se ostatní bili ... Fi donc!"

"Hm! Často není pravda ani polovička z toho, co se vykládá. Hledejme dále."

"Hledejte, pane, hledejte."

"Pročpak? Ano ... Ne ... Přece jen ... "

"Ven s tím, jen to povězte, pane."

"Proč se neobrátit přímo na hraběnku?"

"Na paní Dubarry?" rozevřela stará sudička vějíř.

"Ano, v podstatě je to hodná paní."

"Opravdu!"

"A především účinlivá."

"Pocházím z příliš starého rodu, abych se jí mohla líbit, pane."

"Naopak, myslím, že se mýlíte, hraběnko, snaží se navazovat styky s dobrými rodinami."

"Myslíte?" byla hraběnka zčásti zviklána ve svém odporu.

"Znáte ji?"

"Jak bych ji mohla znát?"

"To je škoda. Myslím, že má velký vliv."

"Ano, jistě má velký vliv; ale já jsem ji nikdy neviděla."

"A její sestru Chon?"
"Také ne."
"Ani její sestru Bischi?"
"Ne."
"A jejího bratra Jeana?"
"Ani černocha Zamora?"
"Cože, jejího černocha?"
"Ano, její černoch je mocnost."
"Ta malá černá obluda, co vypadá jako oblečený mopslík a jejíž portréty prodávají na Pont-Neuf?"
"Právě ten."
"Jak já bych mohla znát toho křížence, pane! Jak chcete, abych já ho znala?" zvolala hraběnka těžce uražena ve své důstojnosti.
"Jak vidím, vy si vůbec nechcete uchovat svoje statky, hraběnko."
"Jak to?"
"Protože pohrdáte Zamorem."
"A co s tím má Zamore společného?"
"Může vám vyhrát váš proces, tohle s tím má společného."
"Ten negr z Mosambiku? Ten že by mi mohl vyhrát můj proces? A neřekl byste mi jak, prosím vás?"
"Stačí, když řekne své velitelce, že ho potěší, když vyhrajete. Má vliv, víte ... Na své velitelce dosáhne všeho a jeho velitelka zas dosáhne všeho na králi."
"Tak tedy Francii vládne Zamore?"
"Hm! Zamore je velmi vlivný a já bych si to raději rozházel třeba ... s korunní princeznou než s ním," pokyvoval pan de Maupeou hlavou.
"Ježíši! Kdyby mi to neříkala tak důvěryhodná osoba jako Vaše Excelence!" zvolala zděšeně paní de Béarn.
"To vám neřeknu jenom já, na mou duši, to vám řekne každý. Zeptejte se vévodů a pairů, zda někdy zapomenou při návštěvě v Marly nebo v Luciennes donést Zamorovi cukrátka nebo perly do uší. Tohle vám říkám, já, kancléř Francie anebo skoro kancléř, a co myslíte, že jsem zrovna dělal, když jste přišla? Připravoval jsem Zamorovi guvernérský dekret?"
"Guvernérský dekret?"
"Ano,, pan de Zamore byl jmenován guvernérem v Luciennes."
"Pan hrabě de Béarn dostal tedy stejný titul za dvacetileté věrné služby?"
"Ano, když byl jmenován guvernérem zámku Blois."
"Takový úpadek, Bože můj! To je pak monarchie ztracena?" Zvolala hraběnka vyděšeně.
"Je alespoň velmi nemocná, hraběnko, a na nemocném, který je na umření, se každý snaží urvat, co může."
"Ovšemže, ovšemže, ale musí se k nemocnému dostat."
"Víte, co potřebujete, aby vás paní Dubarry dobře přijala?"
"Co?"
"Potřebujete ji donést ... tenhle dekret pro jejího negra ... to je opravdu nádherný vstup!"
"Myslíte, pane?" zeptala se hraběnka konsternovaně.
"Jsem si tím jist, ale ... "
"Ale? ... " opakovala paní de Béarn.
"Ale vy nikoho neznáte z jejího okolí?"
"A co vy, pane?"
"Já ... já ... "
"Ano."
"Já, to by mohlo vadit."
"Tak tedy štěstěna se ke mně opravdu obrátila zády," řekla stará sudička, zkrušená tolika náhlými změnami. "Vaše Excelence mě přijme, když jsem ani nedoufala, že budu mít čest ji navštívit. A teď mi zas něco chybí. Nejenže jsem ochotna poklonit se paní Dubarry - já, z rodu Béarnů! - ale abych se k ní dostala, jsem ochotna přijmout zprostředkování od toho šeredného černouše, kterého bych se neobtěžovala ani kopnout do zadku, kdybych ho potkala na ulici ... a teď se nemohu dostat ani k té černé příšeře ... "
Pan de Maupeou si začal opět mnout bradu, jako by přemýšlel; právě v tom okamžiku se objevil lokaj a ohlásil:
"Pan vikomt Jean Dubarry!"
Kancléř při jeho slovech spráskl překvapeně ruce a hraběnka bezvládně klesla do lenošky.
"A to říkáte, že vás štěstí opustilo, paní hraběnko! Ach, hraběnko, hraběnko, naopak, nebesa bojují s vámi!" řekl místokancléř. Pak se obrátil k lokajovi, aby umožnil ubohé stařeně probrat se z překvapení:
"Ať vstoupí."
Lokaj odešel a za okamžik nato vstoupil parádním krokem Jean Dubarry, ruku zavěšenou na pásce. Pozdravil se s hraběnkou, která plná rozpaků a nerozhodnosti se pokoušela vstát, když jí kancléř lehkým úklonem hlavy naznačil, že audience je skončená.
"Promiňte, pane, promiňte, paní, že vás ruším, promiňte mi," omlouval se vikomt, "jen zůstaňte, paní, prosím vás ... Jeho Excelence jistě laskavě dovolí, chtěl bych mu říci jenom pár slov."
Hraběnka se nedala dvakrát prosit a posadila se srdce jí bušilo radostí.
"Nebudu vám snad překážet?" zakoktala.

"Ach, Bože, ne. Chci říct Jeho Excelenci pouze pár slov, musím ho vytrhnout z práce a připravit o deset minut jeho drahocenného času; musím totiž podat stížnost."

"Stížnost, říkáte?" zeptal se kancléř pana Dubarry.

"Byl jsem zavražděn, pane, ano, zavražděn! Uznáte sám, že něco takového nemohu jen tak přejít. Ať nás hanobí, ať o nás zpívají, ať nás očerňují, to všechno se dá,přežít, ale ať nás nemordují, mordyjé, na to se umírá."

"Vysvětlete mi to, pane," pobízel kancléř s předstíraným úděsem.

"Hned, hned. Ale přeruším tím audienci paní ... "

"Paní hraběnky de Béarn," představoval kancléř starou dámu vikomtovi Jeanu Dubarry. Ten půvabně o krok ucouvl, aby mohl složit poklonu, hraběnka se také hluboce uklonila a oba se zdravili tak obřadně, jako by byli u dvora.

"Až po vás, pane vikomte," řekla.

"Paní hraběnko, neodvažuji se spáchat zločin urážky galantnosti."

"Máte přednost, pane, mně jde jenom o peníze, ale vám o čest, vaše věc je samozřejmě naléhavější."

"Využiji vaší laskavosti, paní hraběnko," řekl vikomt a vyprávěl vážně kancléři, co se mu přihodilo.

Pan de Maupeou pozorně naslouchal a po chvilce mlčení řekl:

"K tomu potřebujete svědky."

"Ano, to já vím, že neúplatný soudce se nechá ovlivnit pouze nevyvratitelnou pravdou. Tak dobrá, najdeme svědky ... "

"Pane, jednoho jste již nalezl," řekla hraběnka.

"Kdo to je?" zeptali se současně vikomt i kancléř.

"Já," odpověděla hraběnka.

"Vy, paní?" otázal se kancléř.

"Poslyšte, pane, cožpak se to nestalo ve vesnici La Chaussée?"

"Ano, paní hraběnko."

"Na poštovní stanici?"

"Ano."

"Jsem tedy vaším svědkem! Jela jsem tudy sotva dvě hodiny poté, co došlo na vás k útoku."

"Opravdu, paní hraběnko?" zeptal se kancléř.

"Ach, zahrnujete mě samou laskavostí," řekl vikomt.

"Vyprávělo si o tom celé městečko," pokračovala hraběnka.

"Dejte si pozor, dejte si pozor! Jste-li ochotna mi posloužit v této záležitosti, Choiseulové najdou pravděpodobně prostředek, abyste toho litovala," varoval vikomt.

"Ach ano, to bude tím snadnější, že paní hraběnka v této chvíli vede proces, jehož výsledek je velmi nejistý," poznamenal kancléř.

"Ach, pane, pane, padám z propasti do propasti," chytila se za hlavu stařena.

"Spolehněte se trochu na tohoto pána, nabídne vám silnou paži," upozornil kancléř polohlasně hraběnku.

"Ale jenom jednu," upejpal se Dubarry, "ale vím o někom, kdo má dvě a dobré a hodně dlouhé."

"Ach, pane vikomte, nabízíte mi to vážně?"

"U sta hromů! Službu za službu, paní hraběnko. Přijímám vaše služby, přijměte vy moje, platí?"

"Jestli je přijímám, pane! To je příliš mnoho štěstí najednou!"

"Tak to teď zajdu hned k sestře. Račte nasednout do mého kočáru ... "

"Jen tak bez důvodu a bez přípravy? Ach, pane, to bych si nikdy netroufla ... "

"Máte důvod, paní hraběnko," řekl kancléř a podal jí dekret pro Zamora.

"Pane kancléři, vy jste moje ochranné božstvo. Pane vikomte, vy jste výkvět francouzské šlechty!"

"K vašim službám," opakoval vikomt a ukazoval cestu hraběnce, která poskakovala jako ptáček.

"Děkuji za svou sestru, děkuji, bratranče," řekl potichoučku Jean Dubarry panu de Maupeou. "Ale že jsem to krásně sehrál, co?"

"Výtečně. Ale zmiňte se také, že i já jsem to sehrál výborně. Ale dejte si pozor, stará je chytrá a protřelá."

V tom okamžiku se hraběnka obrátila. Oba muži se obřadně zdravili hlubokou úklonou. U schodiště čekal nádherný kočár s královským erbem. Hraběnka do něho pyšně nastoupila. Jan pokynul a kočí se rozjel.

Když král odešel od paní Dubarry, hraběnka po krátké a nepříjemné audienci, tak to král předem oznámil dvořanům, konečně osaměla s Chon a bratrem, který se zatím neukazoval, aby se nemohlo zjistit, že jeho zranění je vlastně dost lehké.

Výsledkem rodinné porady bylo, že hraběnka neodjela do Luciennes, jak hodlala a jak to už oznámila králi, nýbrž do Paříže, kde v ulici Valois měla malý palác, jenž sloužil dočasnému pobytu celé rodině, která stále běhala po horách po dolách, jak to vyžadovaly její zájmy; anebo se v něm zdržovala, když se jí právě zlíbilo.

Hraběnka se posadila ve svém pokoji a s knihou v ruce čekala. Vikomt zatím zahájil útok.

Králova milostnice nedovedla jet Paříží a občas nevyhlédnout z okénka kočáru. Krásné ženy se rády ukazují, protože cítí, že se lidé na ně rádi dívají. Hraběnka se proto ukazovala a to mělo za následek, že zpráva o jejím příjezdu se rychle rozšířila; od dvou do šesti hodin přijala asi dvacet návštěv. To byl pro ubohou hraběnku přímo dar nebes, protože by se k smrti nudila, kdyby zůstala sama; takhle jí mile uběhl čas v pomlouvání, plánování a koketování.

Na věžních hodinách kostela svatého Eustacha bylo právě půl osmé, když kolem jel vikomt s hraběnkou de Béarn k sestře.

Rozhovor v kočáře vyjadřoval všechno hraběnčino váhání, zda a jak má využít nenadálého štěstí.

Vikomt se tvářil důstojně jako protektor, zdůrazňoval šťastnou náhodu, která umožní paní Dubarry, aby poznala

obdivuhodnou paní de Béarn.

Hraběnka si zas nemohla vynachválit kancléřovu zdvořilost a účinlivost. I když oba lhali, koně proto neklusali méně rychle, a tak přijeli k paní Dubarry za deset minut osm.

"Dovolte mi, paní hraběnko, abych upozornil paní Dubarry na čest, která ji čeká," opustil vikomt starou dámu v předpokoji.

"Ach, pane, nedovolím, abyste ji kvůli mně vyrušoval."

Jan přistoupil k Zamorovi, který vyhlížel u okna ve vestibulu, zda vikomt už přijíždí, a tiše mu něco rozkázal.

"Ach, takový rozkošný černoušek! Patří vaší paní sestře?"

"Ano, paní, je to jeden z jejích oblíbenců."

"Mohu jí k němu jen gratulovat," zvolala hraběnka.

V témž okamžiku se otevřela obě křídla dveří a lokaj uvedl hraběnku de Béarn z předpokoje do velkého salónu, kde paní Dubarry dávala audience.

Stará sudička si prohlížela s povzdechem přepychově zařízený útulek královy milostnice, když Jean Dubarry odešel vyhledat sestru.

"To je ona?" zeptala se hraběnka Dubarry.

"Ve své vlastní osobě."

"Netuší nic?"

"Vůbec nic."

"A Neřest? ... "

"Byl výborný. Všechno se spiklo pro nás, drahá přítelkyně."

"Nesmíme zůstat dlouho spolu, aby si stará něco nedomyslela."

"Máte pravdu, ta má čich jako ohař. Kde je Chon?"

"Vždyť sám víte, ve Versailles."

"Ať se tady vůbec neukazuje."

"Kladla jsem jí to velice na srdce."

"Pak tedy račte vstoupit, princezno."

Paní Dubarry otevřela dveře svého budoáru a vešla do salónu.

Dvě vynikající herečky, které se chtěly vzájemně jedna druhé zalíbit, se zdravily s nejvyšší obřadností, předepsanou etiketou té doby.

První promluvila paní Dubarry.

"Poděkovala jsem už svému bratrovi, paní, že mi dopřál čest vaší návštěvy, a vám děkuji, že jste laskavě pomyslela na návštěvu mne."

"A já, paní, opravdu nevím, jakými slovy bych měla vyjádřit dík a všechnu svou vděčnost za laskavé přijetí, jehož se mi od vás dostává," odpověděla okouzlená sudička.

"Paní hraběnko. Je mou povinností dát se k službám tak urozené dámě jako vy, mohu-li jí v něčem prospět," uklonila se uctivě králova favoritka.

Po trojnásobných vzájemných poklonách hraběnka Dubarry ukázala hraběnce de Béarn na křeslo a obě se posadily.

34. Dekret pro Zamora

"Paní, mluvte, poslouchám vás," vybídla hraběnka návštěvnici.

"Dovolte, sestro, rád bych zabránil, aby paní hraběnka neměla dojem, že vás přišla o něco prosit. Paní hraběnku vůbec ani nenapadlo, aby na něco takového pomyslela, pan kancléř ji pověřil určitým posláním, to je všechno," řekl Jean, který se neposadil.

Paní de Béarn na něho velmi vděčně pohlédla a podala brabence dekret podepsaný místokancléřem; zámek v Luciennes se v něm prohlašoval za královský zámek a guvernérství zámku se svěřovalo Zamorovi.

"Pak jsem zavázána já vám, paní hraběnko," řekla paní Dubarry, když letmo nahlédla do dekretu. "Byla bych nesmírně šťastná, kdyby se mi naskytla příležitost učinit pro vás něco příjemného ... "

"Ach, to je velmi snadné, paní!" zvolala stará sudička tak živě, že to oba společníky přímo okouzlilo.

"Copak máte na srdci, paní hraběnko? Jen to povězte, prosím vás."

"Protože ráčíte říkat, že moje jméno vám není zcela neznámo ... "

"Kdo by neznal Béarny!"

"Snad jste i slyšela o tom sporu, který ohrožuje statky mého domu."

"Soudí se o ně páni Salucesové, tuším?"

"Bohužel, oni, paní."

"Ano, ano, znám tu záležitost. Jeho Veličenstvo o ní u mne onehdy večer mluvilo s mým bratrancem, panem de Maupeou."

"Jeho Veličenstvo! Jeho Veličenstvo mluvilo o mém procesu?" zvolala sudička.

"Ano, paní hraběnko."

"Jakými slovy?"

"Bohužel! Ubohá hraběnko!" zvolala paní Dubarry a pokývala hlavou.

"Spor je ztracený, že ano?"

"Mám-li říci pravdu, velmi se obávám, že ano, paní hraběnko."

"Jeho Veličenstvo to řeklo?"

"Jeho Veličenstvo se o tom nevyslovilo, protože je opatrné a ušlechtilé, ale Jeho Veličenstvo se na ty statky dívá, jako by už patřily Salucesům."

"Ach Bože, Bože, kdyby Jeho Veličenstvo bylo řádně zpraveno o mé záležitosti, kdyby vědělo, že k postoupení došlo na základě zaplaceného dlužního úpisu! ... Ano, paní, zaplaceného! Bylo zaplaceno dvě stě tisíc livrů. Nemám na ně samozřejmě potvrzení, ale mám morální důkazy, a kdybych se mohla před soudem sama hájit, prokázala bych dedukcí ... "

"Dedukcí?" přerušila stařenu paní Dubarry, která zhola nic nechápala z toho, co jí povídá, ale nicméně se tvářila, že velmi vážně naslouchá její obhajobě.

"Ano, paní, dedukcí."

"Důkaz dedukcí je přípustný," vmísil se do řeči Jan.

"Ach, myslíte, pane vikomte?" zvolala stařena.

"Myslím," odpověděl vikomt neobyčejně vážně.

"Nuže, dedukcí bych dokázala, že dlužní úpis na dvě stě tisíc livrů, který s úroky dnes tvoří kapitál přes milión livrů, že ten dlužní úpis z roku 1400 už určitě zaplatil Guy Gaston IV., hrabě de Béarn, který v roce 1417 napsal na smrtelném loži vlastní rukou v závěti: ‚Na svém smrtelném loži, nejsa nikomu nic dlužen a připraven objevit se před Bohem ... "

"Tak?"

"Tak tedy chápete, že když nebyl nikomu nic dlužen, že pohledávku Salucesům zaplatil. Jinak by býval do závěti napsal: Dlužím dvě stě tisíc livrů, místo: Nic nedlužím."

"To je nepopiratelné, to by určitě napsal," vmísil se Jan.

"Ale nemáte nějaký další důkaz?"

"Nikoli, paní, pouze slovo Gastona IV. a tomu se říkalo Bezúhonný."

"Ale vaši odpůrci mají dlužní úpis."

"Ano, to dobře vím, a právě tohle celý proces zaplétá," řekla paní de Béarn. Jistě by bylo vhodnější říci vyjasňuje, ale stará sudička viděla věci pouze ze svého stanoviska.

"A tak jste, paní hraběnko, přesvědčena, že Salucesům byl dluh zaplacen?" zeptal se Jean.

"Ano, pane vikomte, jsem o tom hluboce přesvědčena."

"Ale víte, Jene, že dedukce, jak ji paní de Béarn uvedla, strašně mění stav celé záležitosti?"

"Strašně mění, ano," přitakal Jean.

"Strašně pro mé odpůrce," pokračovala hraběnka, formulace testamentu Gastona IV. je pozitivní: Nejsa nikomu nic dlužen."

"Nejenže to je jasné, ale je to i logické. Nikomu nic nedluží, protože zaplatil, co byl dlužen," řekl Jean. .

"Protože zaplatil, co byl dlužen," opakovala paní Dubarry.

"Ach, paní hraběnko, škoda že nejste mým soudcem!"

"Dříve by se s podobným případem nešlo k soudům a záležitost by rozhodl boží soud," řekl vikomt. "Já jsem tak pevně přesvědčen o spravedlnosti sporu, přísahám, že bych se paní hraběnce v její při nabídl a zastupoval bych ji na božím soudě, kdyby se ještě dnes nějaké konaly."

"Ach, pane!"

"Vlastně bych neučinil nic jiného než můj předek Dubarry-Moore, který měl tu čest, že byl spřízněn s královským rodem Stuartů, a který se bil na turnaji za krásnou Edith ze Scarborough a donutil odpůrce, aby přiznal, že v hrdlo lhal. Ale bohužel už nežijeme v takových slavných dobách," povzdechl si vikomt pohrdavě, "a když se dnes šlechtici domáhají svého práva, musí svou při předložit kupě právnických nedouků, kteří nejsou schopni pochopit ani tak prostou větu: Nejsa nikomu nic dlužen."

"Poslyšte, drahý bratře, tahle věta byla napsána už před třemi stoletími, myslím, že se na ni vztahuje to, čemu se v královském paláci říká promlčení," prohodila nazdařbůh hraběnka.

"Na tom nesejde, jsem přesvědčen, že kdyby Jeho Veličenstvo slyšelo paní hraběnku vykládat svůj spor tak, jak ho právě vyložila před námi ... "

"Ach, přesvědčila bych Jeho Veličenstvo, že ano, pane? Jsem si tím jista."

"A já také."

"Ano, ale jak dosáhnout, aby mě Jeho Veličenstvo vyslechlo?"

"Budete mí muset prokázat tu čest a navštívit mě někdy v Luciennes. A protože Jeho Veličenstvo mi prokazuje milost a dosti často mne navštěvuje ... "

"Ano, ovšemže, má drahá, ale to všechno závisí na náhodě."

"Vikomte, vy přece víte, že já dost na náhodu spoléhám. Nemohu si na ni vůbec stěžovat," usmála se hraběnka rozkošně.

"A náhodou se paní hraběnka s Jeho Veličenstvem nesetká třeba týden, čtrnáct dnů nebo i tři týdny."

"To je pravda."

"Ale spor paní de Béarn se projednává v pondělí nebo v úterý."

"V úterý, pane."

"A teď je pátek večer."

"Ach, s tím tedy nelze počítat," řekla paní Dubarry, zoufale.

"A co budeme dělat? U sta hromů!" zamyslel se hluboce vikomt.

"Audienci ve Versailles?" otázala se bázlivě paní de Béarn.

"Ach, tu nedostanete."

"Ani s vaší protekcí, paní hraběnko?"

"Ach, má protekce v tom nepomůže. Jeho Veličenstvo má hrůzu z oficiálních záležitostí a v téhle chvíli se zajímá pouze o jedinou věc."

"O soudy?" zeptala se paní de Béarn.
"Nikoli, o mou prezentaci."
"Ach!" uklouzlo bezděčně staré sudičce.
"Přes opozici pana de Choiseul, přes intriky pana de Praslin a přes nadbíhání paní de Grammont král rozhodl, abych byla prezentována, paní hraběnko, víte?"
"Ne, ne, to jsem nevěděla, paní hraběnko."
"Ano, rozhodl, u sta hromů," řekl Jan.
"A kdy se bude ta prezentace konat, paní hraběnko?"
"Velmi brzy."
"Tak ... Král chce, aby k ní došlo ještě dříve, než přijede paní korunní princezna, abych mohla vzít sestru s sebou na slavnosti do Compiégne."
"Ach, rozumím: Paní hraběnka už prezentaci zahájila?" zeptala se bázlivě paní de Béarn.
"Ano, u sta hromů. Paní baronka d'Alogny ... Znáte paní baronku d'Alogny?"
"Ne, pane. Bohužel! Teď už neznám na královském dvoře nikoho ... Odešla jsem z něho před dvaceti roky."
"Paní baronka d'Alogny tedy bude její kmotrou. Král tu milou baronku zahrnuje laskavostí. Její manžel se stane komořím, její syn vstupuje do královy gardy a postoupí hned, jakmile se uvolní nějaké velitelské místo, baronství bude povýšeno na hrabství, poukázky na královskou pokladnu se vymění za akcie města Paříže a večer při prezentaci dostane dvacet tisíc zlaťáků na hotovosti. Proto baronka tak pospíchá!"
"To chápu," usmála se půvabně paní de Béarn.
"Ach, ale teď mě napadlo! ... " zvolal Jan.
"Copak?" zeptala se paní Dubarry.
"To je ale smůla! To je smůla, že jsem před týdnem nepotkal paní hraběnku u našeho bratrance místokancléře," vyskočil vikomt z křesla.
"Jak to?"
"Takto! V té době jsme neměli s baronkou d'Alogny ještě nic ujednáno."
"Vy mluvíte jako sfinga, můj milý, vůbec vám nerozumím," řekla paní Dubarry.
"Vy mi nerozumíte."
"Ne."
"Vsadil bych se, že paní hraběnka mi rozumí."
"Promiňte, pane, ale marně se snažím ... "
"Před týdnem jste tedy neměla kmotru?"
"Ovšemže, neměla."
"Nezacházím snad, paní hraběnko ... příliš daleko?"
"Ne, pane, jen mluvte."
"Paní hraběnka by byla přešťastná, kdybyste byla její kmotrou, a to, co král učinil pro paní d'Alogny, by jistě učinil i pro vás."
Stará sudička údivem otevřela oči dokořán a řekla:
"Bohužel!"
"Ach, kdybyste jen věděla, s jakým půvabem král prokázal všechny svoje milosti. Nebylo třeba o nic ho žádat, všechno učinil sám předem. Když mu řekli, že baronka d'Alogny bude kmotrou Jeanny, král prohlásil: ‚Bravo, už mě unavují všechny ty poběhlice, které jsou hrdější než já, jak to vypadá ... Hraběnko, představíte mi tu ženu, že ano? Má nějaký pořádný spor, dluhy, je na mizině'?"
Hraběnce de Béarn při těch slovech oči přímo lezly z důlků.
"Jen jedna. věc mě při tom mrzí, dodal král."
"Ach, copak mrzelo jeho Veličenstvo?"
"Ano. ‚Jedna věc mě mrzí, a to, že při prezentaci paní Dubarry bych raději viděl nějaké historické jméno,' řeklo Jeho Veličenstvo a pohlédlo při těch slovech na portrét Karla I."
"Ano, to chápu," přitakala stará sudička, "Jeho Veličenstvo to řeklo kvůli spříznění rodu Dubarry-Moore se Stuarty, o němž jste před chvílí mluvil."
"Určitě."
"O baronech d'Alogny jsem opravdu nikdy neslyšela mluvit," pronesla paní de Béarn s nepopsatelným tónem.
"Přesto však je to dobrá rodina, svůj původ prokázala nebo téměř prokázala," poznamenala hraběnka.
"U sta hromů!" zvolal náhle Jean a vstával z křesla opíraje se zápěstím o opěradlo.
"Tak co máte?" zeptala se paní Dubarry a musela se ze všech sil držet, aby se nerozesmála, když viděla, jak se švagr šklebí.
"Pán se snad píchl?" zeptala se stará sudička účastně.
"Ne, to ne, jenom mě něco napadlo," odpověděl Jan a znovu si opatrně sedal.
"A málem vás to porazilo, to musí být výborný nápad!" zasmála se hraběnka.
"To musí být výborný nápad!" opakovala paní de Béarn.
"Výtečný!"
"Tak se s ním konečně pochlubte."
"Ale má jednu chybu."
"Jakou?"
"Je neproveditelný."

"Ale přesto ho snad můžete vyjevit."
"Vlastně se bojím, abych někomu nezpůsobil zármutek."
"To nevadí, ven s ním, vikomte."
"Napadlo mě, že kdybyste baronce, d'Alogny pověděla, co král poznamenal, když se díval na portrét Karla I. ... "
"Ach, to by bylo pramálo zdvořilé, vikomte!"
"To je pravda."
"Tak už na to nemysleme."
Stará sudička si zhluboka povzdechla a vikomt pokračoval, jako by mluvil sám k sobě:
"To je mrzuté, všechno by tak hezky šlo. Paní hraběnka, která se honosí tak slavným jménem a vyniká duchem, by se nabídla místo baronky d'Alogny. Vyhrála by svůj proces, mladý pan hrabě de Béarn by měl velitelství jisté, a protože paní hraběnka při různých cestách do Paříže měla značné vydání se svým sporem, dostala by odškodnění. Ach, taková šťastna příležitost se dvakrát v životě nenaskytne!"
"Bohužel ne, to nenaskytne!" řekla bezděčně paní de Béarn, omámena tak nečekaným útokem, že zůstala zdrceně sedět v křesle. Taková zpráva by porazila každého, nejen starou chudou sudičku.
"Nu vidíte, bratře, jak hluboce jste zarmoutil paní hraběnku. Nebylo dost na tom, když se dozvěděla, že pro ni nemohu u krále před svou prezentací nic učinit?" řekla paní Dubarry účastně.
"Ach, kdyby se mi tak podařilo oddálit můj proces!"
"Jenom třeba o týden," řekl Dubarry.
"Ano, o týden; za týden už bude mít paní hraběnka po prezentaci," řekla paní de Béarn.
"Ano, ale za týden, až přijede princezna, bude král už v Compiégne ve víru radovánek."
"To je pravda, to je pravda, ale ... " řekl Jean.
"Co?"
"Počkejte, mám ještě jiný nápad."
"Jaký, pane, jaký?" zeptala se sudička.
"Zdá se mi ... ano ... ne ... ano, ano, ano!"
Paní de Béarn opakovala úzkostlivě po Jeanovi jednotlivé slabiky a nakonec se zeptala:
"Říkal jste ano, pane vikomte?"
"Myslím, že jsem na něco přišel."
"Tak to povězte."
"Poslyšte."
"Posloucháme."
"Vaše prezentace je dosud tajemstvím, že ano?"
"Ovšemže. Jedině paní hraběnka ... "
"Ach, buďte klidný!" zvolala sudička.
"Vaše prezentace je tedy ještě tajemstvím. Nikdo ještě neví, že jste si našla kmotru."
"Ovšemže. Král chce, aby novinka vybuchla jako granát."
"Teď jsem na to. Kápl."
"Opravdu, pane vikomte?" zeptala se paní de Béarn.
"Ano, kápl!" opakoval Jan. Dámy měly oči na šťopkách a uši nastražené. Jean přisunul svoje křeslo k jejich, aby lépe slyšely.
"Paní hraběnka - jako všichni ostatní - tedy také neví, že jste si nalezla kmotru."
"Ovšemže. Nevěděla by to, kdybyste mi to neřekli."
"Nikdo neví, že jste se s námi setkala; a vy tudíž vůbec nic nevíte. Vyžádáte si u krále audienci."
"Ale paní hraběnka předpokládá, že mě král odmítne."
"Vyžádáte si u krále audienci a nabídnete mu, že budete paní hraběnce kmotrou. Vy přece nevíte, že nějakou už má, že ano. Požádáte krále o audienci a nabídnete mu, že budete kmotrou mé sestry. Nabídka od ženy vašeho postavení na Jeho Veličenstvo zapůsobí. Jeho Veličenstvo vás přijme, poděkuje vám, zeptá se vás, co příjemného může pro vás učinit. Zmíníte se o svém procesu, upozorníte na svoje dedukce. Jeho Veličenstvo pochopí, doporučí vaši záležitost a vy svůj proces, který považujete už za ztracený, vyhrajete."
Paní Dubarry upřela na hraběnku žhavý pohled. Ta pravděpodobně cítila v nabídce nějakou léčku a živě zvolala:
"Ach, já, takové ubohé stvoření, jak chcete, aby jeho Veličenstvo ... ?"
"Myslím, že za těchto okolností stačí, že jste ukázala dobrou vůli," řekl Jean.
"Jde-li jen o dobrou vůli ... " odpověděla hraběnka váhavě.
"To není špatný nápad," řekla paní Dubarry s úsměvem. "Ale aby získala svůj proces, paní hraběnka pravděpodobně odmítne podobné šalby?"
"Podobné šalby?" opakoval Jean. "Ale kdo například, prosím vás, bude o těch šalbách vědět?"
"Paní hraběnka má pravdu, ale já bych jí raději prokázala skutečnou službu, abych si získala její přátelství," řekla paní de Béarn v naději, že se nějak vytočí.
"To je opravdu přepůvabné," řekla paní Dubarry s lehkým nádechem ironie, který však paní de Béarn neunikl.
"Nuže, já mám ještě jeden prostředek," navrhl Jean.
"Prostředek?"
"Ano."
"Prokázat skutečnou službu?"
"Ale, ale, vikomte, stává se z vás básník, dejte si pozor!" zahrozila paní Dubarry. "Pan de Beaumarchais nemá větší

fantazii než vy."

Stará hraběnka očekávala úzkostlivě, co to je za prostředek.

Žerty stranou. Vždyť vy jste přece s baronkou d'Alogny důvěrné přítelkyně, že ano?" řekl Jean.

"Jestli jsem její přítelkyně! Vždyť to sám dobře víte!"

"Zlobila by se, kdyby vás nemohla prezentovat?"

"To je docela dobře možné ... "

"Samozřejmě, že ji zčistajasna nepůjdete vykládat, co král řekl, že vlastně není dost urozená pro podobné poslání. Vy jste duchaplná zena, povíte jí to jinak."

"A co?" zeptala se paní Dubarry.

"A co! Mohla by ustoupit a ponechat paní hraběnce příležitost prokázat vám službu a udělat štěstí."

Stařena se zachvěla. Tentokrát byl útok přímý a vylučoval vyhýbavou odpověď, ale přesto ji našla.

"Nerada bych tu dámu urazila, urození lidé musí brát na sebe ohled."

Hraběnka Dubarry projevila pohybem nevoli, ale bratr ji posunkem uklidnil.

"Uvědomte si laskavě, paní hraběnko, že vám nic nenabízím. Vy vedete spor - to se může stát každému - toužíte ho vyhrát, to je přirozené. Zdá se, že je prohraný, vy jste z toho zoufalá. Já se k tomu náhodou dostanu a uvidím vaše zoufalství, jsem tím dojat a projevím vám sympatie, začnu se o věc zajímat, ačkoliv se mě vůbec netýká; hledám prostředek, aby všechno dobře dopadlo, i když spor je už nejméně na tři čtvrtiny prohraný, ale to jsem neměl dělat. Nemluvme už o tom," řekl Jean a zvedl se.

"Ach, pane, naopak; uznávám to, obdivuji se vaší veliké laskavosti!" zvolala stařena, kterou bodlo u srdce, že dosud lhostejní Dubarryové by se mohli proti ní postavit.

"Chápete, že na tom pramálo záleží, bude-li mé sestře při prezentaci kmotrou paní baronka d'Alogny, paní de Polastron nebo paní de Béarn," pokračoval Jean s dokonale hranou lhostejností.

"Ale ovšemže, pane."

"Přece jen však musím doznat, že mě velmi zlobí, když král má svým dobrodiním obdarovat nějakého nešlechetníka, který by nejraději kapituloval před naší mocí, až by pochopil, že jí nemůže otřást."

"Ach, a k tomu pravděpodobně dojde," řekla paní Dubarry.

"Zatímco paní hraběnku jsme neprosili a téměř se s ní neznáte, ona sama se laskavě nabídne. Myslím, že si po všech stránkách zaslouží, aby měla ze svého postoje prospěch."

Sudička snad chtěla protestovat proti té dobré vůli, kterou ji vikomt poctil, ale madame Dubarry jí k tomu nepopřála čas.

"Takový postup by krále opravdu potěšil, to je jisté, a král by nic neodepřel tomu, kdo by tak jednal."

"Cože! Král by nic neodepřel, říkáte?"

"To je jisté. Naopak, učinil by pro takového člověka ještě víc, než by si on sám přál. Sama na vlastní uši byste uslyšela, jak říká místokancléři: ‚Chci, abyste k paní de Béarn byli příjemní, slyšíte, pane de Maupeou?' Ale vidím, že paní hraběnce se tohle zdá obtížné. Tak dobře. Doufám však, že paní hraběnka alespoň ocení mou dobrou vůli," dodal vikomt a uklonil se.

"Jsem vám nesmírně vděčná, pane!" zvolala stařena.

"Nemáte zač," odpověděl galantně vikomt.

"Ale ... "

"Prosím, paní hraběnko?"

"Ale paní d'Alogny neustoupí ze svého práva," řekla sudička.

"Vraťme se tedy k tomu, co jsme řekli už na začátku. Stačí, když se paní hraběnka nabídne, Jeho Veličenstvo jí za to nebude méně vděčno."

"Připusťme, že paní d'Alogny by to třeba přijala ... ale ani v tom případě ji nemůžeme připravit o její výhody," řekla stařena, aby pronikla do věci hlouběji.

"Králova dobrota ke mně je nevyčerpatelná, paní hraběnko," řekla favoritka.

"Ach, ale teď dopadne na hlavu Salucesů, které nemohu ani vystát!"

"Kdybych nabídla svoje služby paní hraběnce," řekla stará sudička, kterou vedl vlastní zájem, ale méně přitahovala komedie, jakou tu s ní hráli Dubarryové, "přece jen si nemyslím, že bych zítra mohla vyhrát spor, který všichni dnes považují za ztracený."

"Ach ano, kdyby král chtěl, pak ano!" odpověděl vikomt, aby hned potlačil stařenino zaváhání.

"Ale paní hraběnka má pravdu, vikomte, naprosto sdílím její názor."

"Myslíš?" otevřel vikomt oči dokořán.

"Říkám, že by bylo ctí pro tak urozenou dámu, jako je paní hraběnka de Béarn, kdyby proces probíhal přesně tak, jak má. Ale nikdo se nesmí postavit do cesty králově vůli ani omezovat jeho štědrost. A kdyby král nechtěl především kvůli situaci, v jaké je teď k soudům, kdyby král nechtěl změnit cestu spravedlnosti a nabídl paní hraběnce odškodné?"

"Čestně, mám na to stejný názor jako vy, sestřičko!"

"Ach Bože! Jak odškodnit prohraný spor, který obnáší dvě stě tisíc livrů?" povzdechla si smutně stařena.

"Co třeba královským darem ve výši dvě stě tisíc livrů?" řekla paní Dubarry.

Spojenci se dychtivě zadívali na svou oběť, která řekla:

"Mám syna."

"Tím líp! To je další služebník státu, z vděčnosti bude oddaný králi."

"Myslíte, že by bylo možno něco udělat pro mého syna?"

"Za to odpovídám já. Aspoň nějaké velitelské místo, to je maličkost," řekl Jean.

"Máte ještě nějaké příbuzné?" zeptala se favoritka.

"Synovce."

"Tak dobrá! Najdeme tedy něco i pro synovce."

"A pověříme tím vás, vikomte, abyste dokázal, že máte plno dobrých nápadů," usmála se králova milostnice.

"Podívejte, kdyby Jeho Veličenstvo pro vás tohle všechno vykonalo, paní hraběnko, považovala byste to od krále za rozumné?" řekl Jean, který se řídil Horácovou radou, že věci se mají dovést ke zdárnému konci.

"Nejen to, musela bych říct, že je nad pomyšlení šlechetný a štědrý, a paní hraběnce bych ráda nabídla všechny své služby, neboť jsem hluboce přesvědčena, že jenom jí vděčím za takovou štědrost."

"Berete tedy celý náš rozhovor vážně?" zeptala se favoritka.

"Ano, paní hraběnko, naprosto vážně," odpověděla stařena a celá zesinala z rozčilení nad tím rozhodnutím.

"A dovolíte, abych promluvila s Jeho Veličenstvem?"

"Prokažte mi tu čest," povzdechla sudička.

"Paní hraběnko, tohle učiním nejpozději dnes večer. Teď jsem získala, jak doufám, vaše přátelství," řekla favoritka a povstala.

"Vaše přátelství je tak vzácné! Stále si ještě myslím, že se mi to všechno jenom zdá," odpověděla stařena a začala se obřadně uklánět.

"Tak si to zopakujme," navrhl Jan, který chtěl, aby si hraběnka uvědomila, že musí pevně setrvat ve svém rozhodnutí, má-li dospět ke zdárnému výsledku, pokud jde o hmotnou stránku věci. "Tak to máme především odškodné sto tisíc livrů za hotové výlohy s procesem, cesty, honoráře advokátům a tak dále a tak dále."

"Ano, pane."

"Velitelské místo pro mladého hraběte."

"Ach, tím se mu otevře skvělá kariéra!"

"A něco pro synovce, že ano?"

"Ano."

"Něco se určite najde, jak jsem už říkal; to je má věc."

"A kdy budu mít čest vás opět navštívit, paní hraběnko?" zeptala se stará sudička.

"Zítra ráno bude stát u vašich vrat můj kočár, paní hraběnko, a zaveze vás do Luciennes, kde bude král. Zítra v deset hodin splním svůj slib. Jeho Veličenstvo bude upozorněno předem, takže nebudete muset čekat."

"Doprovodím vás, dovolíte," nabízel Jean hraběnce rámě.

"To nemohu připustit, pane, jen zůstaňte zde, prosím vás," odmítala stařena.

"Alespoň tedy na schodiště," naléhal Jean.

"Když nedáte jinak a trváte na tom ... " zavěsila se do vikomta.

"Zamore!" zvolala favoritka, a když přiběhl, poručila:

"Ať paní hraběnce posvítíš až před dům a ať předjede kočár mého bratra."

Zamore zmizel jako střela.

"Opravdu mě zahrnujete nesmírnou laskavostí," řekla hraběnka de Béarn a obě ženy se naposled obřadně pozdravily.

Když došli ke schodům, vikomt pustil paži paní de Béarn, která pak sama majestátně sestupovala po velkém schodišti, zatímco on se vracel k sestře.

Zamore šel první, za ním dva lokajové s pochodněmi v ruce a třetí nesl dosti krátkou vlečku paní de Béarn.

Bratr a sestra se dívali z okna, dokud vzácná kmotra nenasedne do kočáru. Dalo jim přece tolik práce, než ji našli a překonali nejrůznější potíže.

Právě když paní de Béarn sestupovala z posledního schodu, vjel do dvora kočár a vzápětí z něho vyskočila mladá žena.

"Ach, velitelka Chon!" zvolal Zamore a rozevřel zeširoka tlusté rty.

Hraběnce de Béarn uvízla noha ve vzduchu; v nové návštěvnici poznala nepravou dceru advokáta Flageota.

Jean rychle otevřel okno a dával sestře výrazná znamení, ta je však neviděla.

"Je tady ten pitomeček Gilbert?" zeptala se Chon lokajů.

"Ne, paní, nikdo ho tady neviděl."

Chon zvedla oči a uviděla, že Jean na ni kývá. Očima sledovala jeho ruku a konečně spatřila paní de Béarn. Hned ji poznala, vykřikla, stáhla si čepec na oči a pospíchala do vestibulu.

Stařena se tvářila, že nic nevidí, nastoupila do kočáru a poručila kočímu, kam ji má zavézt.

35. Král se nudí

Král, který odjel do Marly, jak oznámil, dal kolem třetí hodiny rozkaz, aby ho zavezli do Luciennes. Předpokládal, že paní Dubarry dostala jeho lístek a bude tedy pospíchat do svého rozkošného obydlí, které si nedávno dala postavit; král už dvakrát nebo třikrát v Luciennes byl, nikdy tam však nepřenocoval pod záminkou, že to není královský zámek.

Krále velmi překvapilo, když v Luciennes našel jenom Zamora, který se málo panovnicky bavil tím, že papoušici trhal pera z ocasu a ta se ho snažila klovnout.

Oba hraběnčini oblíbenci se měli rádi jako pan de Choiseul a paní Dubarry.

Král se odebral do salónku a poslal svůj doprovod pryč.

Nikdy se nevyptával lidí ani sloužících, ačkoliv byl nejzvědavějším šlechticem ve svém království; ale Zamore byl pro něho méně než sluha, něco mezi opicí a papoušicí, a proto se ho zeptal:

"Paní hraběnka je v zahradě?"

"Ne, mistře," odpověděl Zamore. Toto podivné oslovení nahrazovalo titul Vaše Veličenstvo, o něž hraběnka z rozmaru krále v Luciennes jednou připravila.

"Je tedy u kaprů?" vzpomněl si král na jezírko, které bylo s velikým nákladem vyhloubeno ve svahu hory; voda se do něho přiváděla akvaduktem; byli do něho nasazeni nejkrásnější kapři z Versailles.

"Ne, mistře," odpověděl opět Zamore.

"Kde tedy je?"

"V Paříži, mistře."

"Cože, v Paříži! ... Hraběnka do Luciennes nepřijela?"

"Ne, mistře, ale poslala tam Zamora."

"A proč? Co tu má dělat?"

"Počkat na krále."

"Ach, ach, pověřila tě tedy péčí o krále? Máš mě zde přijmout? Zamorova společnost je rozkošná! Děkuji, hraběnko, děkuji," řekl král a dopáleně se zvedl.

"Ach ne, král nebude mít společnost Zamora," řekl černoušek.

"Proč?"

"Protože Zamore odchází."

"A kam jdeš?"

"Do Paříže."

"Zůstanu tedy sám. Čím dál tím líp. Ale co budeš dělat v Paříži?"
"Já jet za velitelkou Barry a povědět jí, že král je v Luciennes."
"Ach, ach! Hraběnka tě pověřila, abys mi tohle vyřídil?"
"Ano, mistře."
"A neřekla, co budu dělat, než se vrátí?"
"Řekla, že budeš spát."
Tak to asi brzo přijede a chce mě něčím překvapit, pomyslel si král a pak nahlas řekl:
"Tak rychle jeď a přiveď hraběnku ... a jak vlastně pojedeš?"
"Na velkém bělouši s červenou čabrakou."
"A jak dlouho bude velká Brůna potřebovat na cestu do Paříže?'"
"To nevím, ale běží rychle, rychle, rychle. Zamore rád běhat rychle," odpověděl vesele černoušek.
"Ještě štěstí, že Zamore má rád rychlou jízdu."
Král se díval z okna, jak vysoký podkoní vysadil chlapce na koně. Černoušek pobídl bělouše do klusu, přitiskl se k němu a v šťastné dětské nevědomosti ani netušil, jaké nebezpečí by mu mohlo hrozit.
Když král osaměl, , zeptal se komorníka, zda lze v Luciennes uvidět něco nového.
"Je tu Pan Boucher, maluje velký kabinet paní hraběnky."
"Ach, Boucher. Ubohý Boucher je zde," řekl král s uspokojením. "A kde je, říkáte?"
"V pavilónu, v kabinetě. Přeje si jeho Veličenstvo, abych ho zavedl k panu Boucherovi?"
"Ne, mnohem raději se půjdu podívat na kapry. Dej mi nůž."
"Nůž, Sire?"
"Ano, a pořádný kus chleba."
Lokaj odběhl a přinesl na míse z japonského porcelánu bochník chleba a v něm zapíchnutý dlouhý nůž. Král pokynul, aby šel za ním k rybníku.
Patřilo k rodinné tradici, že králové krmívali kapry. Veliký král tuto povinnost nevynechal ani den. Ludvík XV. si tedy sedl na lavici z mechu, odkud měl nádherný rozhled do krajiny.
V popředí bylo jezírko s travnatými břehy; za ním se rozkládala vesnice mezi dvěma pahorky, z nichž jeden se tyčí jako mechem zarostlá Vergiliova skála, takže chaloupky s doškovými střechami vypadaly jako dětské hračky naskládané do krabičky s kapradím.
Kousek dál bylo vidět štíty v Saint-Germain, obrovská schodiště a nekonečné terasy; ještě dále se táhla modrá úbočí Sannois a Cormeilles a celek uzavíralo šedorůžové nebe jako nádherná měděná kopule.
Bylo před bouřkou, listí se odráželo černě od něžné zeleně luk; voda byla nehybná, jako by na ní byla rozlita silná vrstva oleje; její modravé hlubiny občas zvířila jenom nějaká ryba, která se vymrštila jako stříbrný šíp a lapla po komárech, dotýkajících se dlouhýma nohama vodní hladiny. Vzápětí se po ní rozběhly chvějivé kruhy.
Kapři občas vystrčili z rybníka široké huby, které nikdy nepoznaly háček s udicí; kulatýma očima zřejmě ani neviděli, jak v trávě poskakují žáby a prohánějí se ještěrky.
Kapři uslyšeli zakrojení nože do kůrky, připluli hned ke břehu, aby dostali oběd a ukázali se zblízka Jeho Veličenstvu. Král samozřejmě byl přesvědčen, že se obtěžují kvůli němu. Házel do rybníka kousky chleba, které se ve vodě rozpouštěly a po chvilce náhle mizely.
Byla to dost zvláštní a zábavná podívaná, jak je neviditelné huby lapaly, tahaly po hladině a pak náhle pozřely.
Po půlhodince Jeho Veličenstvo mohlo s uspokojením zjistit, že na hladině neplave ani kousek chleba. Králova trpělivost však už byla u konce a začal se nudit. Vzpomněl si, že by se mohl rozptýlit třeba u pana Bouchera; jeho společnost byla určitě méně zábavná než společnost kaprů, ale na venkově si člověk nesmí vybírat.
Ludvík XV. tedy zamířil k pavilónu. Boucher byl už upozorněn. Maloval anebo spíš malování předstíral a sledoval krále pohledem; když viděl, že je už téměř u pavilónu, upravil si radostně kabátec, narovnal krajkové manžety a vylezl na žebřík, protože mu lokajové doporučili, aby se tvářil, že o králově přítomnosti v Luciennes nemá ani potuchy. Když uslyšel, ze podlaha vrže pod královýma nohama, začal jezdit štětcem z jezevčích chlupů po baculatém amorkovi, kradoucím růži mladé pastýřce v modrém aksamitovém živůtku a se slamáčkem na hlavě. Ruka se mu přitom chvěla a srdce vzrušeně bušilo.
Ludvík XV. se zastavil na prahu.
"Ach, pane Bouchere, jak páchnete terpentýnem!" řekl a šel pryč.
I když král pranic nerozuměl umění, Boucher přece jen očekával jinou poklonu; dojalo ho to tak, že div nespadl ze žebříku.
Do očí se mu vhrnuly slzy; odešel od svého díla a neoškrábal ani paletu a neumyl štětce, jak to vždycky dělával.
Jeho Veličenstvo vytáhlo z kapsy hodinky. Bylo sedm.
Král se vrátil do zámku, škádlil opici, ponoukal papoušici, aby promluvila, a pak začal vytahovat ze zásuvek různé čínské bibeloty.
Nastával večer.
Král neměl rád setmělé příbytky a dal proto rozsvítit.
Neměl však rád ani samotu, a proto poručil:
"Připravte mi do čtvrt hodiny koně." Dám jí ještě čtvrt hodiny, ale ani o minutu víc, pomyslel si a lehl si na pohovku; tváří se obrátil ke krbu, aby mohl pozorovat, až uplyne těch devět set vteřin.
Když kyvadlové hodiny - byl to modrý slon, na němž jela růžová turecká sultánka - odtikávaly čtyřstou vteřinu, Jeho Veličenstvo usnulo.
Lokaj, který přišel právě oznámit, že vůz je připraven, se pochopitelně neodvážil ho vzbudit. Výsledkem ohledu k

vznešenému spánku bylo, že když se král sám probudil, uviděl před sebou paní Dubarry, která vůbec nespala, ale pozorovala ho velkýma očima. Zamore čekal v koutu u dveří na první rozkaz.

"Ach, to jste vy, hraběnko," řekl král a zůstal sedět, ačkoliv se pokoušel vstát.

"Ovšem, Sire, to jsem já a jsem tu už hezky dlouho."

"Ach, už hezky dlouho ... "

"Už alespoň hodinu, na mou duši. Ach, Vašemu Veličenstvu se tu krásně spí!"

"Na mou věru, poslyšte, hraběnko, vy jste tady vůbec nebyla a já jsem se strašlivě nudil. A pak - v noci jsem špatně spal. Víte, že hned odjíždím?"

"Ano, viděla jsem, že koně Vašeho Veličenstva jsou zapřažené."

Král se podíval na hodiny.

"Ach, už je půl jedenácté! To jsem spal skoro tři hodiny."

"Asi tolik, Sire. Řekněte sám, že se v Luciennes výborně spí?"

"Na mou věru, ano! Ale co to vidím za opičárnu," zvolal, když spatřil Zamora.

"Vidíte guvernéra zámku Luciennes, Sire."

"Dosud ne, dosud ne," smál se král. "Cože! Ten dareba nosí uniformu dřív, než byl jmenován? To spoléhá hodně na moje slovo!"

"Sire, vaše slovo je svaté a my plným právem na ně spoléháme. Ale Zamore má víc než vaše slovo anebo méně než vaše slovo, Sire, má už dekret."

"Jakže?"

"Místokancléř mi ho poslal - tady je. Teď už chybí jen pouhá formalita, přísaha, aby mohl být uveden do svého úřadu. Ať honem přísahá, že nás bude chránit."

"Přistupte blíž, pane guvernére," poručil král.

Zamore kráčel ke králi parádním odměřeným krokem. Na sobě měl uniformu s vyšívaným límcem, kapitánské nárameníky, krátké kalhoty, hedvábné punčochy a meč po boku. Pod paží nesl velikánský třírohý klobouk.

"Dovede přísahat?" zeptal se král.

"Ale ano, jen to zkuste, Sire."

"Přistupte k obřadu," poručil král a zvědavě si prohlížel černou loutku.

"Poklekněte," rozkázala hraběnka.

"Složte přísahu,"dodal král."

Chlapec si položil ruku na srdce a druhou vložil do královy dlaně a odříkával:

"Přísahám víru a čest svému mistrovi a své velitelce, že budu až do smrti hájit zámek, jehož ochrana se mi svěřuje, a dokud nesním poslední hrnek zavařeniny, než se vzdám, kdyby na mě někdo zaútočil."

Král se rozesmál nad formulací přísahy i tomu, jak vážně Zamore přísahal.

"Za tuto přísahu vám dávám svrchovanou pravomoc, pane guvernére, právo vykonávat spravedlnost v malých i velkých věcech nad všemi, kdo obývají vzduch, zemi, oheň a vodu tohoto paláce," odpověděl král s patřičnou vážností.

"Děkuji, mistře," zvedal se Zamore ze země.

"A teď si běž provětrat svůj pěkný úbor do kuchyní a nech nás v klidu. Běž!" řekl král.

Když Zamore odcházel jedněmi dveřmi, druhými vstupovala Chon.

"Tady je naše malá Chon. Dobrý večer, Chon!"

Král si přitáhl Chon na kolena a objal ji.

"Myslím, že alespoň ty, moje malá Chon, mi řekneš pravdu."

"Ach, dejte si pozor, Sire, dopadnete špatně. Pravdu! Zdá se mi, že bych mluvila pravdu poprvé ve svém životě. Chcete-li znát pravdu, obraťte se na Jeanu, ta neumí ani trochu lhát," odpověděla Chon.

"Je to pravda, hraběnko?"

"Sire, Chon má o mně přespříliš dobré mínění. Příklady mě zkazily a především od dnešního večera jsem odhodlána lhát jako pravá hraběnka, když není dobré mluvit pravdu."

"Ach, tak se mi zdá, že Chon chce přede mnou něco zatajit?"

"Na mou duši, nechci."

"Návštěvu nějakého roztomilého vévody, markýze, vikomta?"

"Nemyslím," odpověděla hraběnka.

"Co nám o tom poví Chon?"

"Nevěřme tomu, Sire."

"Budu muset požádat o raport policii."

"Policii pana de Sartines anebo mou?"

"Pana de Sartines."

"Kolik mu za to zaplatíte?"

"Když mi poví něco zajímavého, nebudu smlouvat."

"Dejte raději přednost mé policii a přijměte můj raport. Posloužím vám ... královsky."

"Vy sama sebe prodáte?"

"Proč ne, když bude tajemství řádně zaplaceno?"

"Tak budiž! Sem s raportem. Ale především žádné lži."

"Pane Francie, urážíte mě."

"Chci tím říci: žádné vytáčky."

"Tak dobrá! Sire, připravte si fondy, tady je raport."
"Mám je připravené," zacinkal král zlaťáky v kapse.
"Především hraběnka paní Dubarry byla kolem druhé hodiny odpoledne viděna v Paříži."
"Dál, co bylo dál, tohle vím."
"V ulici Valois."
"Neříkám, že ne."
"Kolem šesté hodiny za ní přijel Zamore."
"To je také možné. Ale proč jela paní Dubarry do ulice Valois?"
"Jela domů."
"To chápu, ale proč jela domů?"
"Aby tam čekala na kmotru."
"Na kmotru! Chce se tedy dát pokřtít?" zašklebil se král, neboť se mu nepodařilo grimasu zcela potlačit.
"Ano, Sire, ve velké křtitelnici ve Versailles."
"To nedělá dobře, na mou duši, pohanství jí tolik slušelo!"
"Co chcete, Sire! Znáte přece přísloví: Každý hledá to, co nemá."
"Takže my chceme najít kmotru?"
"A našli jsme ji, Sire."
Král se zachvěl a pokrčil rameny.
"Mám velmi ráda tenhle pohyb, Sire. Dokazuje mi, že Vaše Veličenstvo je zoufalé, když vidí, že všechny ty Grammontky a Guéménée a ostatní pobožnůstkářky to u dvora prohrály."
"Prosím?"
"Samozřejmě vy se spolčujete se všemi těmihle lidmi!"
"Já že se spolčuji? ... Hraběnko, zapamatujte si jednu věc, že král se spolčuje pouze s králi."
"To je pravda, ale všichni vaši králové se přátelí s panem de Choiseul."
"Vraťme se k vaší kmotře, hraběnko."
"Hrozně ráda, Sire."
"Vám se tedy už podařilo nějakou vyrobit?"
"Našla jsem ji už zcela hotovou a výborně udělanou, jistou hraběnku de Béarn, která pochází z panovnické knížecí rodiny, nic víc. Doufám, že nezneuctí příbuznou příbuzných Stuartů."
"Hraběnku de Béarn? Znám jenom jednu, která bydlí někde u Verdunu," odpověděl překvapený král.
"To je ona. Schválně kvůli tomu sem přijela."
"A ona vám podá ruku?"
"Obě dvě!"
"A kdy?"
"Zítra, v jedenáct hodin dopoledne se jí dostane cti, že ji přijmu v tajné audienci, a ve stejné době, není-li otázka příliš indiskrétní, požádá krále, aby stanovil den, kdy se bude konat prezentace, a vy jí, Pane Francie, stanovíte co nejbližší, že ano?"
Král se rozesmál, ale do smíchu mu nebylo.
"Ovšemže, ovšemže," políbil hraběnce ruku, ale náhle zvolal:
"Zítra v jedenáct hodin?"
"Ovšemže, při snídani."
"To není možné, milá přítelkyně."
"Jakže! To není možné?"
"Nebudu snídat tady, vracím se ještě teď večer."
"Co to zas je?" zeptala se paní Dubarry, které zatrnulo u srdce. "Vy odjíždíte, Sire?"
"Je to naléhavé, drahá hraběnko, určil jsem Sartinesovi schůzku, máme velmi nutnou práci."
"Jak si přejete, Sire, ale doufám, že tu alespoň povečeříte."
"Ale ano, povečeřet bych mohl ... ano, mám dost velký hlad, povečeřím."
"Dej prostřít, Chon," poručila hraběnka a dávala sestře zvláštní znamení, které asi mělo předem dohodnutý smysl ...
Chon odešla.
Král viděl znamení v zrcadle, a i když jeho smyslu nerozuměl, vytušil nějakou léčku a řekl:
"Bohužel ne, ne, nemohu se zdržet ani na večeři ... Musím hned odjet. Dnes je sobota, a to mě čekají ještě podpisy."
"Co se dá dělat, budiž tedy. Nařídím, aby hned připravili koně."
"Ano, milá krasavice."
"Chon!"
Chon se opět objevila.
"Koně pro krále!" zvolala hraběnka.
"Dobrá," odpověděla Chon s úsměvem a zas odešla.
Za okamžik ji bylo slyšet, jak v předpokoji křičí:
"Koně pro krále!"

36. Král se baví

Král kráčel ke dveřím salonu rozradostněn, neboť se mu podařilo zasáhnout svou autoritou a potrestat hraběnku za čekání; nebylo také k zahození, že se zbaví potíží s prezentací.

Chon se vrátila.

"Kdepak je moje služba? Našla jste ji?"

"Ne, Sire, nikdo ze sloužících Vašeho Veličenstva v předpokojích není."

Král šel ke dveřím a zavolal: "Služba!"

Nikdo neodpověděl, zámek byl jako němý, neozvala se ani žádná ozvěna.

"K čertu, kdo uvěří, že jsem vnukem toho, který řekl: Málem jsem musel čekat!" Potom přistoupil k oknu a otevřel je.

Ale nádvoří bylo stejně prázdné jako předpokoje: nikde žádný kůň, žádný jízdní myslivec ani gardista. Všechno zahalila tichá, velebná noc, plná nádherného měsíčního svitu, který vléval do duše klid a jako rozčeřené vlny zaplavoval vrcholky stromů v lesích u Chatou a odrážel se milióny světelných pablesků v Seině, kterou mohl zrak sledovat jako obrovského líného hada v jejích zákrutech dobré čtyři až pět mil od Boudivalu až k Maisons.

Potom znenadání začal tlouci slavík a zpíval tak báječně, jak zpívá jen v měsíci máji; veselé tóny jeho zpěvu mohou nalézt důstojné prostředí jenom v prvních jarních dnech, které mizí, sotvaže přišly.

Celá harmonie přírody však pro Ludvíka XV. neměla žádnou cenu, nebyl totiž žádný snivec, básník ani umělec, ale velký materialista.

"Tak jim poručte, hraběnko, snažně vás prosím. U ďábla, už je načase, aby celá ta komedie skončila," řekl zlostně.

"Sire, to nemohu, tady já neporoučím," durdila se hraběnka rozkošně, což téměř vždycky mělo úspěch.

"A já určitě také ne, sama vidíte, jak mě tady poslouchají."

"Ne, tady neporoučíte vy ani já, Sire."

"A kdo tedy? Snad vy, Chon?"

"Já? Dost potíží mi dělá poslouchat, proč bych si měla další nesnáze přidělávat poroučením?" zeptala se mladá žena a dál se houpala v křesle.

"Kdo je tady vlastně pánem?"

"To je mi otázka, Sire, přece pan guvernér!"

"Pan Zamore?"

"Ano."

"Ať tedy na něj někdo zazvoní."

Hraběnka se zbožňováníhodnou nonšalancí natáhla ruku po hedvábné šňůře se střapcem posázeným perlami.

Objevil se komorník; pravděpodobně byl už předem poučen a čekal na zazvonění v předpokoji.

"Guvernér?" zeptal se král.

"Guvernér střeží převzácné dny Vašeho Veličenstva," odpověděl lokaj uctivě.

"Kde je?"

"Na obchůzce."

"Na obchůzce?" opakoval král.

"Se čtyřmi důstojníky," potvrdil komorník.

"Jako pan de Marlborough," zvolala hraběnka.

Král nemohl potlačit úsměv a řekl:

"Ano, to je veselé, ale to nemůže zabránit, aby se nezapřahalo."

"Sire, pan guvernér dal zamknout stáje z obavy, aby v nich nenašel útočiště nějaký zločinec."

"A kde jsou mí jízdní myslivci?"

"V pomocných budovách, Sire."

"Co tam dělají?"

"Spí."

"Cože! Oni spí?"

"Dostali k tomu rozkaz."
"Kdo jim ho dal?"
"Pan guvernér."
"A co brány?"
"Které brány?"
"Brány zámku."
"Ty jsou zamčené."
"Výborně. Ale můžeme si opatřit klíče."
"Sire, klíče si zavěsil na opasek pan guvernér."
"Zámek je tedy v dobrých rukou. U sta hromů, to je ale pořádek!" zvolal král. Když už neměl další otázky, komorník odešel.
V křesle pohodlně rozložená hraběnka kousala stonek krásné růže, její rty byly korálové.
"Sire, vřele soucítím s Vaším Veličenstvem, nabídněte mi paži a pojďme hledat. Chon, budeš nám svítit na cestu," navrhla paní Dubarry s unylým, sobě vlastním úsměvem.
Chon kráčela před nimi jako předzvědná hlídka, aby hlásila nebezpečí, kdyby se nějaké vyskytlo.
Na rohu první chodby zašimrala královo chřípí líbezná vůně, která by vzbudila chuť i u toho největšího labužníka.
"Ach, ach! Co to tady tak voní, hraběnko?" zastavil se král.
"Sire, to je večeře. Domnívala jsem se, že král mi prokáže čest a povečeří v Luciennes, proto jsem ji dala připravit."
Ludvík XV. ještě dvakrát nebo třikrát nasál vůni a uvědomil si přitom, že jeho žaludek už delší dobu upozorňuje na svou existenci a že mu v něm bude pořádně kručet, než se dostane do Marly: nejméně půl hodiny potrvá, než vzbudí myslivce, ti budou dobře čtvrt hodiny zapřahat a cesta do Marly trvá dalších deset minut; a v Marly ho čeká jenom studená večeře; král opět nasál svůdnickou vůni, uchopil hraběnku pod paží a zavedl ji ke dveřím jídelny.
Na skvěle osvětleném a bohatě prostřeném stole ležely dva příbory.
"U sta hromů, vy musíte mít dobrého kuchaře, hraběnko."
"Sire, dělá dnes přijímací zkoušku a snaží se, ubožák, ze všech sil, aby získal pochvalu Vašeho Veličenstva. Je schopen si proříznout hrdlo jako ubohý Vatel."
"To myslíte doopravdy?" zeptal se Ludvík XV.
"Především vsadil, Sire, na omeletu z bažantích vajíček ... "
"Omeletu z bažantích vajíček? Já přímo zbožňuji omeletu z bažantích vajíček!"
"To je ale smůla!"
"Tak to nesmíme, hraběnko, zarmoutit vašeho kuchaře," usmál se král, "než se navečeříme, Zamore se třeba vrátí ze své obchůzky."
"Ach, Sire, to je báječný nápad!" nemohla skrýt hraběnka uspokojení nad tím, že vyhrála první kolo. "Pojďte, Sire, jen pojďte."
"Kdo nás bude obsluhovat?" ptal se král, když neviděl nikde žádného lokaje.
"Káva, Sire, vám nebude chutnat, když vám ji podám já?"
"Ale ano, hraběnko, zvlášť když ji sama uvaříte."
"Tak tedy už pojďte, Sire."
"Jenom dva příbory? Chon už večeřela?" zeptal se král.
"Sire, neodvážily jsme se bez výslovného rozkazu Vašeho Veličenstva ... "
"Jen pojď, moje malá Chon, posaď se proti nám," řekl král a sám přinášel talíř a příbor.
"Ach, Sire ... " upejpala se Chon.
"Ach! Ano, jen si hraj na přepokornou a přeposlušnou poddanou, ty licoměrnice! Posaďte se, hraběnko, tuhle vedle mě. Máte přerozkošný profil!"
"To jste zpozoroval teprve dnes, Pane Francie?"
"Co chcete! Obvykle se na vás dívám z en face, hraběnko. Váš kuchař je opravdu ohromný chlapík. Ta račí polévka je znamenitá!"
"Udělala jsem dobře, že jsem starého propustila?"
"Výborně."
"Udělejte to jako já, uvidíte, že na tom také získáte."
"Nerozumím vám."
"Propustila jsem svého Choiseula, propusťte ho také."
"Jen žádnou politiku, hraběnko. Nalejte mi madeirské," podával jí král sklínku; hraběnka uchopila karafu s dlouhým hrdlem a nalila mu.
Bílé prsty půvabné číšnice se krásně odrážely od červeného vína a hraběnčiny nehty tím zrůžověly.
"Nalévejte pomalu a klidně, hraběnko," řekl král.
"Abych nerozlila, Sire?"
"Nikoli, abych měl čas pozorovat vaši ruku."
"Ach, Sire! Vaše Veličenstvo má dnes objevitelský den," smála se hraběnka.
"Ano, ano, to mám. Myslím, že brzo objevím ... " odpověděl král, který se už dostával do dobré nálady.
"Svět?" zeptala se hraběnka.
"Ne, to ne, tolik ctižádosti nemám, abych objevoval celý svět, mám dost už jednoho království. Ale ostrov, malý koutek země, kouzelný vrch, palác, v němž jedna dáma z mých přítelkyň bude Armidou, palác, do něhož vstup budou chránit všemožné obludy, když bych chtěl zapomenout ... "

"Sire, tady je voda nabraná přímo z řeky Léthé,35 podávala paní Dubarry králi karafu chlazeného šampaňského, které v té době bylo velkou novinkou.
"Voda z řeky Léthé, hraběnko! Jste si tím jista?"
"Ano, Sire. Ubohý Jean ji přinesl z podsvětí, do něhož už ze tří čtvrtin vstoupil."
"Na jeho šťastné vzkříšení, hraběnko! Ale žádnou politiku, prosím vás," pozvedl král číši.
"Pak už nevím, o čem mám mluvit, Sire. Kdyby tak Vaše Veličenstvo chtělo něco vyprávět, vypráví tak báječně ... "
"Ne, ale zarecituji vám verše."
"Verše!" zvolala paní Dubarry.
"Ano, verše ... Co je na tom divného?"
"Vaše Veličenstvo si verše oškliví!"
"A právem! U sta hromů, ze sto tisíc veršů, které se napíšou, je jich devadesát tisíc proti mně."
"A ty, co mi bude Vaše Veličenstvo číst, jsou z těch deseti tisíc, když těch devadesát tisíc ostatních nenašlo milost v očích vašeho veličenstva?"
"Nikoli, hraběnko, jsou věnovány přímo vám."
"Mně?"
"Vám."
"A kdo mi je věnoval?"
"Pan de Voltaire."
"A pověřil Vaše Veličenstvo ... "
"Vůbec ne, adresoval je přímo Vaší Výsosti."
"Jak to? ... Bez průvodního dopisu?"
"Naopak, v docela rozkošném dopisu."
"Ach tak, už rozumím; Vaše Veličenstvo dnes dopoledne pracovalo se svým ředitelem pošt."
"Ovšem."
"Čtěte už, Sire, čtěte verše pana Voltaira."
Ludvík XV. rozložil papírek a četl:¨

"Bohyně slasti, ty, jež matkou Grácií jsi,
proč do paphoských her tvá ústa krvavá
hanebný nepůvab s tmou podezření mísí?
Proč ztráta hrdiny ti spáti nedává?
Oddysseus je ve vlasti ctěn více
než Agamemnón, jenž je bez něj nic.
Dík jeho géniu a tvůrčí politice
Ilión, sjednocen, jde slávě vstříc.
Podmaň si bohy, Venuše má;
všem srdcí z krásy své dej aspoň po troše;
a trhej mezi stony dvěma
rozvité růže rozkoše.
Nebuď však více k našim očím němá,
a Neptunovi vrať klid zbrojnoše.
Před Oddysseem Trója na pozoru má se,
za což ho stíhá msta krvavá.
Je-li však někdy nebezpečný kráse,
pak leda, když jí lásku vyznává."

"Pan de Voltaire se určitě chce s vámi usmířit," řekla hraběnka, podrážděná z poetické zásilky.
"Ach, to se zbytečně namáhá. Je to svárlivec a v Paříži by všechno rozházel, kdyby se tam vrátil. Úplně nám stačí, když v ní máme Rousseaua. Ať si Voltaire jde ke svému příteli, mému bratranci Bedřichu II. Tak si ty verše přece vezměte, hraběnko, a přemýšlejte o nich."
Paní Dubarry vzala papír, stočila ho do ruličky a položila vedle talíře.
"Sire, trošku tokajského?" zeptala se Chon.
"Pochází ze sklepa Jeho Veličenstva císaře rakouského. Můžete se ho napít s důvěrou," poznamenala hraběnka.
"Ach, z císařských sklepů! Ale tokajské mám jenom já."
"Však mi je také dodal váš sklepník, Sire."
"Cože! Vy jste ho svedla? ... "
"Nikoli, poručila jsem mu."
"To je dobrá odpověď, hraběnko. Král je pitomec."
"Ach ano, ale Pane Francie ... "
"Pán Francie má alespoň jednu dobrou vlastnost, že vás miluje z celého srdce."
"Ach, Sire, proč nejste opravdovým pánem Francie?"
"Hraběnko, žádnou politiku."
"Král si vezme kávu?" zeptala se Chon.
"Ovšemže."

"A Jeho Veličenstvo ji bude pálit jako obvykle?" zeptala se hraběnka.
"Nebude-li kastelánka proti tomu nic namítat ... "
Hraběnka vstala.
"Co to děláte?"
"Obsloužím vás, pane."
"Vidím, že udělám nejlíp, když vás ji nechám udělat," rozvalil se král blahobytně v křesle.
Hraběnka postavila na stříbrný vařič kávovou konvičku s vařícím moka; pak postavila před krále talířek se stříbrným pozlaceným hrníčkem a malou karafku z českého křišťálu a vedle talířku položila malou ruličku papíru na zapálení.
Král se soustředěnou pozorností, kterou vždycky věnoval tomuto obřadu, pečlivě odměřil cukr a kávu, opatrně na ně nalil pálenku a zapálil ji od svíčky stočeným papírkem. Papírek hodil do vařiče, kde dohořel.
Za pět minut už vychutnával kávu s rozkoší pravého labužníka.
Hraběnka ho nechala v klidu, ale při poslední kapce si už neodpustila a zvolala:
"Ach, Sire, vždyť jste zapálil kávu verši pana de Voltaire, to přinese neštěstí Choiseulům."
"Zmýlil jsem se, vy nejste víla, vy jste démon," smál se král.
Hraběnka se zvedla a řekla:
"Sire, nechce se Vaše Veličenstvo podívat, zda se guvernér už vrátil?"
"Ach, Zamore? Proč bych to dělal?"
"Abyste se mohl vrátit do Marly, Sire."
"To je pravda. Pojďme se tedy po něm podívat, hraběnko," pokoušel se král vytrhnout se ze své pohody.
Hraběnka pokynula Chon a ta zmizela.
Král začal znovu pátrat, ale v docela jiné náladě než před večeří. Filosofové tvrdí, že člověk vidí věci černě nebo růžově podle toho, v jakém stavu je jeho žaludek. A protože králové mají stejný žaludek jako jejich poddaní - ale obvykle v méně dobrém stavu - král měl tak výtečnou náladu, jak jen král může mít.
Po deseti krocích v chodbě zavanula ke králi nová vůně. Před králem se právě otevřely dveře vedoucí do rozkošné komnaty s modrým atlasem a živými květinami; alkovna, k níž čarodějka zamířila, byla už dvě hodiny osvětlena tajemným světlem.
"Tak se mi zdá, Sire, že Zamore se vůbec neukázal a že tu jsme navždycky zavřeni, pokud se ovšem ze zámku nezachráníme okny ... "
"Na prostěradlech?" zeptal se král.
"Sire, užívejme, ale nezneužívejme prostěradel," odpověděla hraběnka s obdivuhodným úsměvem.
Král s úsměvem rozevřel náruč a paní Dubarry upustila krásnou růži, z níž začaly na koberci opadávat lístky, když dopadla na koberec.

1 Aqua Toffana je pravděpodobně roztok kyseliny arzénové smíšené s dalšími látkami, jež zakrývají její chuť. Jed působí pomalu a nezanechává stopy. Vynalezla prý ho kolem roku 1659 v Palermu jistá Toffana. Bylo jím otráveno přes šest set lidí, mezi nimi i dva papežové. Toffana byla uškrcena ve vězení.

2 (franc.) - Prozřetelnost

3 Sanchoniaton - fénický spisovatel z neznámého období. Dochovaly se zlomky jeho Análů předních fénických měst.

4 Sokrates - slavný řecký filosof, syn sochaře Sofroniskose (470 až 399 př. n. l.); nenapsal žádnou knihu a pravidelně filosofii nevyučoval. Byl odpůrcem každého dogmatismu. Kladl provokační otázky (ironie), aby posluchače donutil učinit si vlastní závěr (dialektika). Potíral sofistiku a falešnou rétoriku. Jeho sarkasmy dráždily občany. Anytos, Mélitos a Lycon ho proto obžalovali z bezbožnosti. Sokrates se choval před soudem statečně a žádal, aby byl odsouzen žít v Athénách na náklady senátu. Byl odsouzen vypít číši bolehlavu. Sokrates bývá považován za zakladatele vědy o člověku. Jeho filosofii známe z četných Platónových dialogů, především z Obrany Sokrata, v níž je i řeč, kterou prý pronesl před svými soudci. Rovněž další Sokratův žák, Xenofor, napsal Obranu Sokrata.

5 Mojžíš - největší postava Starého zákona, válečník, státník, osvoboditel, moralista a zákonodárce Židů. V bibli se vypráví, že faraón nařídil, aby v egyptském zajetí byli zabiti prvorození židovští chlapci. Žena z kmene Lévi zabalila svého chlapce do košíku a pustila po Nilu (Mojžíš znamená zachráněný z vod). Ve čtyřiceti letech musel Mojžíš utéci na poušť, protože zabil Egypťana, který uhodil Žida. Tam se mu zjevil Bůh v hořícím keři a nařídil mu, aby vyvedl Židy z egyptského otroctví do země zaslíbené, do Kanaán. Mojžíš sám se do ní nedostal, protože pochyboval o příkazu Hospodinově zemřel na hoře Nebo. Na hoře Sinaj sepsal Desatero.

6 Svatý Jeroným - církevní učitel a apologeta v latinské církvi (347 - 420). Přeložil celou bibli do latiny, tzv. Vulgáta. Patří i k předním světovým epistolografům.

7 Zarathustra nebo Zoroaster - náboženský reformátor starého íránského náboženství (660 - 583 př. n. l.), zavedl kastu mágů.

8 Menenius Agrippa - římský konzul, kolem roku 503 př. n. l. Bouřícímu se římskému lidu vykládal na posvátné hoře bajku o součinnosti žaludku a údů. Narovnání bylo dosaženo, když lid dostal dva tribuny.

9 Hippokrates - nejslavnější antický lékař (kolem 460 - 377 př. n.l.) Jeho léčba spočívala ve změně šťáv v lidském těle a Hippokrates odmítl báječnou Artaxerxovu nabídku, aby pomohl zastavit epidemii v jeho vojsku, protože nechtěl pomáhat nepříteli své vlasti.

10 Gallenos - zvaný Claudios Galenos, slavný řecký lékař (kolem 131- 201); proslul četnými objevy v anatomii.

11 Averrhoes (Ibn Ruchd), arabský lékař a filosof (1126 - 1198), komentoval Aristotela. Klonil se k materialismu a panteismu. Jeho učení odsoudila Pařížská universita, později i papež.

12 drúzové - členové islámské šíitské, obce, založené v XI. století v jižním Libanonu. Největší význam měli v XVII. a XVIII. století, kdy ovládli část Sýrie, nazvanou po nich Džebel Drúze.

13 (lat.) - Pošlapej lilie. Písmena LPD byla ve skutečnosti heslem iluminátů (pozn. autora). Tři body mezi písmeny LPD symbolizují zednářský trojúhelník. Zdaleka ne všechny francouzské lóže byly protimonarchistické. V některých byli čelnými funkcionáři i nejbližší příbuzní Ludvíka XV. a Ludvíka XVI.

14 Lavater, Johann Caspar - protestantský teolog, filosof a básník - žil v Curychu (1741 - 1801). Byl také vynikající kreslíř a vydal knihu o fyziognomii lidské tváře, z níž podle jeho tvrzení lze vyčíst povahu člověka.

15 (arab.)- Poroučím ti, abys byl klidný, démone! (Pozn. autora.)

16 (it.) - škoda

17 Růžová pohovka, Sběračka aneb Tanzai a Néadarné jsou společenské romány frivolního obsahu; napsal je Crébillon mladší.

18 Montesquieu (cit.)

19 Helvetius (cit.)

20 Jean-Jacques Rousseau (cit.)

21 Port Mahon na ostrově Minorce (1856)

22 Philippsburg byl v 17. a 18. století jednou z nejdůležitějších pevností na Rýně. Francouzi ji několikrát dobyli a ztratili (l644, l688 a 1734, hradby zbořili v roce 1799.

23 (řec.) - Nalezl jsem! - prý volal nahý geometr Archimédes na ulici v Syrakusách, když roku 287 př. n. l. Objevil při koupání v lázni zákon o nadnášení těles v kapalinách.

24 (něm.) - Nepopřávej mu sluchu, dceruško.

25 (něm.) - Jen ji nechte, chtěla vědět, ať se tedy doví.

26 Vikomt Dubarry uvedl svou milenku J. Vauberierovou, později slečnu Langeovou, v roce 1769 do královského paláce. Starý král se do ní zamiloval a provdal ji za Jeanova bratra Guillauma Dubarry, aby se mohla stát dvorní dámou.

27 Tzv. právo taburetů - právo posadit se v přítomnosti krále nebo královny.

28 Damiens (1715-1757) bodl nožem Ludvíka XV., když vycházel z paláce. Neví se, zda byl šílený anebo vykonával pomstu nespokojeného lidu. Za trest byl rozčtvrcen.

29 U Rabelaise se vyskytuje vymyšlený král Pétaud. Jeho jméno je odvozeno od slovesa péter - pouštět větry. Vazba la cour du roi Pétaud znamená učiněný blázinec, velký zmatek.

30 Sasský maršál - Maurice comte de Saxe, zvaně Maréchal de Saxe (1696-1750), nemanželský syn sasského kurfiřta a polského krále Augusta II. a Aurory Königsmarkové, je jedním z vojevůdců 18. století. Zvítězil např. u Forntenoy, Rancoux a Lawfeldu; z jeho rodu pocházela George Sandová, Condé, Henri de la Tour d'Auvergne, vicomte de (1611-1675), významný vojevůdce z třicetileté války; zvítězil u Nordlingenu, u Sommerhausenu; za fondy se dostal proti Mazarinovi a byl královskými vojáky poražen u Rethelu. Potom se přidal ke dvoru a v roce 1652 porazil Condého. Zanechal vynikající paměti. Condé Louis II., prince de (1621-1686), zvaný Condé Veliký, byl jedním z nejznamenitějších generálů Ludvíka XIV. Marie Leszczyňská se provdala za krále Ludvíka XV.

Marie Terezie Rakouská, dcera španělského krále Filipa IV., se provdala ze krále Ludvíka XIV.

31 Bulu Unigenitus vydal roku 1713 papež Klement XI. Odsoudil v ní sto vět knihy P. Quesnela jako jansenistické bludy.

32 Vice-chancelier (franc.) - místokancléř; le vice - neřest

33 Kakus - bájný obr, který obýval jeskyni u Advetinského pahorku, kde byl později založen Řím. Z úst mu vyšlehovaly plameny a vycházel dým.

34 Caesear obžaloval Ligaria, že v bitvě u Thapse proti němu zaútočil. Lugarius byl bez vynikající Ciceronovy výmluvnosti odsouzen. Caesar Ligariovi odpustil; Ligarius se přesto s Brutem zúčastnil spiknutí proti diktátorovi.

35 (řec.) - zapomnění. V řeckém bájesloví se musely duše zemřelých převézt v podsvětí přes řeku Léthé, aby zapomněly na pozemský život.